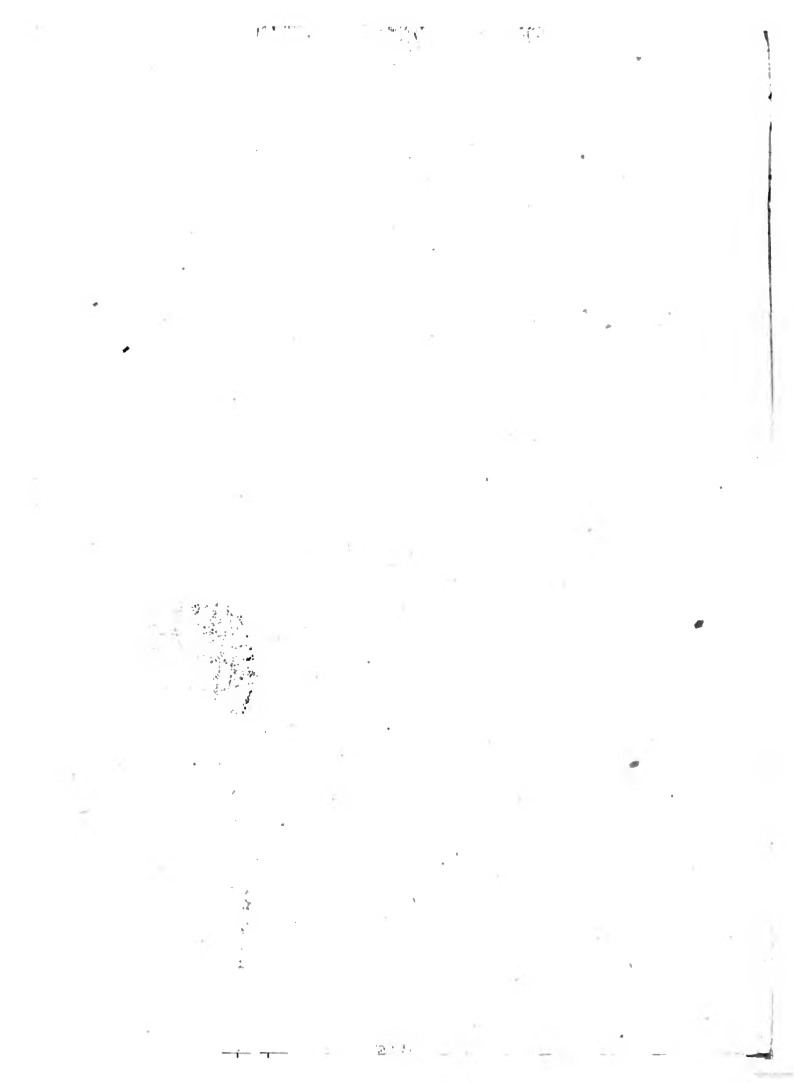

JOANNIS ANTONII
VULPII
CARMINUM
LIBRI TRES.

Ejus item Opuſcula ſoluta oratione ſcripta, quæ variis in voluminibus diſperſa ad hoc tempus legebantur.

ACCESSERE

Eruditorum quorumdam Virorum, quibuſcum ipſi amicitia intercedit, Poemata nonnulla.

NEC NON

JOANNIS ANTONII VULPII antiquioris, Patricii & Epiſcopi Novocomenſis, ac HIERONYMI ejus fratris Carmina quæ ſuperſunt.

PATAVII. CIƆIƆCCXXV.
EXCUDEBAT JOSEPHUS COMINUS.
SUPERIORUM PERMISSU.

Illustrissimo atque Excellentissimo Viro

ANTONIO RAMBALDO
DE COLLALTO;

S. Salvatoris, Credatii, Museſtris, &c. in Italia, Comiti: Pirnitzi, Rudoletzi, Cernæ, &c. in Germania, Domino: CAROLI VI. CAESARIS, REGISQUE HISP. &c. Clavis Aureæ Cubiculario, nec non A ſecretioribus Conſiliis, &c. Patricio Veneto, &c.

Joannes Antonius Vulpius S. P. D.

LEGANTIUM omnium litterarum, ac Poeſeos in primis, eam ſcimus antiquis temporibus fuiſſe fortunam, VIR ILLUSTRISSIME *atque* EXCELLENTISSIME, *ut qui ad hujuſmodi ſtudia colenda maturius animum appuliſſent, diuturniſque demum vigiliis, laboribus, & contentionibus id quod voluerant, effeciſſent; non ſolum digito monſtrarentur, &*

in populi cœtibus clari nobilesque haberentur, sed etiam virorum principum amicitiis, opibus, atque honoribus mirabiliter in civitate florerent. Quibus præmiis quanta vis inesset ad maxima quæque ingenia primum excitanda, tum alenda & confirmanda, quum res luceat ipsa per se, non est cur pluribus verbis coner ostendere. Vix enim unum aut alterum invenias, qui nulla recte factorum mercede sibi proposita, nudamque tantummodo honestatis formam secuti, egregium semper aliquid cogitare, scriptisque immortalitate dignis posteritati consulere velint. Plerisque, ne labores gratuito suscipiant, impedimento est voluptatum amor: quas reprehendere quidem, tristique oratione in invidiam adducere, vulgaris quoque hominis est; contemnere autem omnino, fortique animo repudiare, heroicum ac prope divinum facinus merito existimatur. Multos rei familiaris angustiæ a sublimium rerum inquisitione ad humiles curas cogitationesque traducunt: qui nimirum sentiant, bonis libris pervolutandis, & poematis fingendis, nihil hodie compendii fieri; ex vili contra officina uberrimos sæpe fructus provenire. iccirco sibi sapere videntur, si egestati quantumvis cum doctrina conjunctæ locupletem inscitiam præferre non dubitent. Quamobrem, optime de republica, deque universis ingenuarum artium cultoribus meruisse dicendi sunt Reges illi ac Cæsares, quos in summo rerum humanarum fastigio collocatos id semper sollicitos habuit, ut homines ad præclara natos, at propter inopiam, demisso animo atque oppresso jacentes, liberalitate & beneficiis erigerent ac recrearent.

Quis

Quis enim acri adolescens ingenio, cui præmiorum & gloriæ spes objecta fuerit, vel desidia vitiisque corrumpi, vel fortunæ injuria se debilitari patiatur? Porro, si dati & accepti rationes diligenter conficiamus, fateri necesse erit, multo plus a doctis viris in divites ac potentes collatum esse, quam ipsi ab illis acceperint: opibus enim affluentes caduca & mortalia, eruditi & diserti numquam interitura largiuntur. O quæstuosam igitur permutationem; haud ita magno pretio bonam existimationem parare, laudem, celebritatem, memoriam denique nominis sempiternam! Hujus generis exemplorum veteres historiæ plenæ sunt: ne autem hoc nostro tempore animi magnitudinem, pecuniæque despicientiam penitus obsolevisse, litterati homines jure conqueri possint, TU cum paucis aliis dare operam statuisti, Vir nobilissime. In ea quippe Familia ortus, cujus Longobardos Reges auctores olim exstitisse compertum est; quæ de antiquitate, potentia, divitiis, auctoritate, illustrium castellorum dominatu, viris pace belloque clarissimis, nulli fere aut Italicarum, aut exterarum concessura sit; majorum tuorum imaginibus non ad superbiam atque ignaviam, sed potius ad virtutis imitationem uti soles: & quum amplissimum patrimonium, ac nobilitati tuæ respondens, divina providentia tibi obtigerit, largum & magnificum TE præbes, quum aliis rebus multis, tum præcipue disciplinis ornandis, doctis hominibus excipiendis fovendisque, postremo nobilium oratorum, historicorum, ac poetarum, quibus mirifice delectaris, monumentis luculente admodum ac splendide e-

den-

dendis: taliumque sumtuum facultatem fructum divitiarum putas. Finem orationi meæ numquam faciam, si de excellentibus animi tui bonis, quibus inter ceteros AULAE CAESAREAE *Proceres (quantos, & quales viros!) adeo insignem locum obtines, singillatim dicere aggrediar: id unum tamen silentio præterire nullo modo possum, in quo laudum tuarum summa consistit; TE videlicet* CAROLO VI. CAESARI, *Optimo Principi, invicto barbararum gentium domitori, orbis terrarum amori, sagacissimo ingeniorum æstimatori, acceptum & spectatum esse, ejusque gravissimo certissimoque testimonio commendari. Huic TU, Vir eximie, sollertiam tuam in rebus gerendis, pietatem, fidem, constantiam, fortitudinem, comitatem, aliasque homine tuo loco nato dignas virtutes, florenti adhuc ætate ita probavisti, ut is propterea novis honoribus TE quotidie cumulare non desinat; & quum apud TE superiore anno Pirnitzi, quod castellum in Germania tuæ ditionis est, sumtuoso planeque regio apparatu fuerit exceptus, unum ex iis deinceps esse voluerit, quos de salute ac negotiis Imperii consulere, & quibuscum tantæ molis pondus partiri consuevit. Quæ omnia quum ad me fama pertulisset, audissemque insuper, TE tantis occupationibus districtum, si quid tamen otii nancisci potes, id nulla in re libentius, quam in studiis bonarum artium consumere, eaque animi alacritate, ea numerorum verborumque dulcedine Etruscum Poema scribere, ut paucissimi, vel ex eorum numero qui omne tempus ætatis in hoc genere con-*

tri-

trivere, TUI pares esse vix possint; incredibili desiderio flagrare cœpi libellos aliquot meorum Carminum, Latina lingua confectos; magnaque diligentia elaboratos, nonnulla item Opuscula soluta oratione, quæ illis addere, ac rursum vulgare decreveram, ad TE potissimum mittendi, tuoque nomine inscripto condecorandi. Hoc vero ne diutius cuperem, APOSTOLUS ZENUS *effecit, vir humanissimus atque eruditissimus, quem scilicet morum studiorumque similitudo ad amicitiam tuam attraxit: is enim quum litteras meas de hac re accepisset, mihi continuo gratificatus, quod tantopere efflagitaveram, abs TE facillime impetravit. Cui viro quum antea debebam plurimum, tum hoc uno beneficio tantum debeo, quantum persolvere, numquam sane fuerit mearum facultatum. Accipe igitur,* COLLALTE *præstantissime, hilari fronte munusculum hoc nostrum, luminibus quidem ac ornamentis dicendi minime excultum, sed tamen ab homine tui observantissimo profectum: & consilii mei rationem in hisce edendis, quæque in hoc volumine contineantur, ac denique totius operis dispositionem cognoscere ne graveris; quæ singula brevissime, si potero, exponam.*

Duæ me caussæ præ ceteris impulerunt, (nihil enim dissimulabo) ut hæc qualiacumque in vulgus emittere auderem. Altera, insita quædam omnibus de se suisque rebus opinio, qua in nobis præcipue qui Musas amamus, vim suam ostendere solita est: nullum enim poetam reperias (quod olim Cicero animadvertit) qui non sibi

opti-

optimus videatur: quemadmodum & raros parentes, qui non liberis plus æquo indulgeant, eorumque vitia verbis extenuent, aut etiam in bonam partem accipiant. Piguit icclrco, quæ subito calore in adolescentia effuderam, sed acri deinde lima perpoliveram, & ad normam elegantissimorum scriptorum severe exegeram, domi semper continere, ac blattis demum comedenda relinquere. Volui fructum aliquem capere lucubrationum mearum, & otii mei rationem exstare; præsertim quum doctorum virorum judicia, quæ privatim expertus fueram, huic nostræ cupiditati blandirentur, & dubitanti fiduciam adderent. Si quis autem de versiculis nostris ita pronuntiet, eos nihil aliud esse quam lusus nugasque, & primæ ætatis oblectamenta, non equidem huic sententiæ valde repugnavero: dummodo & ipse vel invitus fateatur, hujusmodi lusibus majorem solidioremque sæpe gloriam multos quæsivisse, quam e tristioribus disciplinis aliquando colligatur. Nec vero est, cur a frigidis istis & jejunis calumniatoribus quidquam sibi metuant studia nostra; videmus enim, rem poeticam ab illis fere contemni, quos ad condendum carmen ineptissimos natura progenuit: hi nempe minimi æstimant ea bona quibus carent, atque adeo levissimum facillimumque id opus judicant, cujus ipsi periculum numquam fecerunt. Nos interea tenuibus hisce & popularibus contenti simus,

— — — — — — — * ut sibi quivis
Speret idem: sudet multum, frustraque laboret
Ausus idem. — — — — — — — — *Al-*

* Horatius in Arte Poetica, v. 240.

Altera caussa erat, quamobrem hanc aleam subire voluerim, ut præjudicatam de Italorum inertia, pravaque discendi ratione opinionem, non tam meo, quam elegantium amicorum exemplo, quorum Poemata hoc in libro legentur, ex animis plurimorum, quoad possem, evellerem; qui falso clamitant, ut vaticinari interdum ac furere videantur, Italos litterarum gloriam, a majoribus acceptam, omnino perdidisse. Confutandi sunt homines male feriati non jurgiis neque conviciis, at ipsa vi & splendore veritatis; ut tandem parcant Italico nomini, gentisque nostræ indolem agnoscant, quæ quamvis inclinatione temporum nonnumquam hebescat, mox, veterno quasi excusso, pulchriorem illustrioremque sese offert. Ego certe in Elegia scribenda; quod genus poematis jam inde a pueritia maxime adamavi; Tibulli veneres, candorem, incorruptamque Latinitatem me potissimum secutum esse profiteor: neque iccirco Propertii nervos, eruditionem, peregrinos colores, aut Ovidii copiam, ingeniumque sum aspernatus: quemadmodum & in ceteris carminibus, optimum quemque Romanum poetam mihi ad imitandum proposui. Quid vero tantis conatibus egerim, penes doctos homines harumque rerum peritos judicium esto. Atque hæc de universa Poesi nostra summatim dixisse sufficiat. Nam quæ sequuntur historica, oratoria, & philosophica scripta, non hoc primum tempore prodeunt: sed in variis antea libris, nostra cura sumtuque editis, studiosorum jam probata suffragiis, legebantur: quæ omnia propterea in hoc volumen congessi,

si, ut maximi pro litterarum dignitate his continuis octo annis a nobis exantlati labores facilius cognoscerentur.

Nunc reliquum est, ut de elegantissimo, quod huc ex amicorum scriniis intuli, Corollario, pauca quædam subjungam. Hæc quantivis pretii Carmina, & magno huic ætati ornamento futura, nisi preces nostræ obstitissent, auctorum verecundia tenebris atque oblivioni damnaverat. Nos amicitiæ jure intercessimus; neque passi sumus, talium ingeniorum fœtus perire, ex quibus non inanem conjecturam facere liceat, quantum hodie apud nostros homines hujusmodi studia floreant. Occurrit igitur ante alios JOANNES CHECOTIUS, *Ecclesiæ Vicetinæ Canonicus, vir pietate eximia, ingenio admirando, memoria singulari, Græca Latinaque lingua doctissimus, qui profanas litteras cum sacris jampridem commutavit: ad ipsum enim pertinet Divina Oracula, Veterisque ac Novi Fœderis Libros populo in concione explicare. Hujus quum omnia priscam redolent elegantiam, tum in primis nobilis & lectu digna est Elegia illa, quam ipsi de Hymno* CALLIMACHI *in Lavacra Palladis, post Angeli Politiani, summi viri, & Germani cujusdam, doctrina insignis, quem eruditi satis norunt,* μεταφράσεις, *vertere placuit: quas iccirco minoribus typis descriptas iterum exhibuimus, ut lectores nova cum veteribus conferendo, majorem utilitatem ac voluptatem perciperent. Ob eamdem caussam, Græci Poetæ exemplar, unde hæc omnia sunt derivata, e regione Checotiani operis collocavimus. Accedunt statim* FRANCISCI ZANOTTI,

Ci-

Civis Bononiensis, eruditissimi atque urbanissimi viri, nec non Latinæ Etruscæque Poeseos gloria valde celebris, qui nunc Philosophiæ decreta patrio in Gymnasio magna cum laude explanat, Elegiæ sex; quas ipsum Catullum scripsisse non puderet; adeo Romanæ orationis candorem, simplicitatem, suavitatem, ceterasque dicendi virtutes præferunt, quas tantopere in eo poeta suspicimus. Nonnulla deinde MATTHAEI BURDEGATI, *juvenis e Patavina nobilitate, addere placuit: cujus erga me fidem ac pietatem, secundis & adversis meis temporibus, plures jam annos expertus sum; & quo propterea familiarissime utor. Neque tamen amicitiæ inserviam, sed potius veritati, si affirmavero, ejus carmina mollissime in aures influere, tenera esse, arguta, jucunda, qualia denique scriptoris ingenium atque eruditionem facile ostendant. Hunc excipit* DOMINICUS LAZARINUS DE MURRO, *Patricius Maceratensis, Humaniorum Litterarum in Gymnasio Patavino Professor doctissimus, veræque ac germanæ eloquentiæ vindex acerrimus; qui benigne ac more suo fecit, quum versiculos aliquot a se conscriptos, omnibusque numeris absolutos, nobis edendos permisit, neque alienum dignitate sua existimavit, si huic societati nostræ se admisceret.*

Postremo, ne volumini varietas deesset, quæ fastidiosos etiam homines plerumque ad legendum invitat, mihi visum est JOANNIS ANTONII VULPII *antiquioris, Patricii & Episcopi Novocomensis, qui sæculo decimosexto a* CHRISTO *nato Latinam Poesim frequentavit,*

vit, Satyræque Horatianæ formam sua imitatione satis diligenter expressit, Carmina omnia colligere, atque iterum divulgare: hoc etenim ipsi VULPIO *Nomini tribuendum putavi, quod semper Musis amicum fuisse hæc monumenta declarant. Qua in re præstanda, strenuo sane adjutore usi sumus, viro optimo atque humanissimo,* JOSEPHO MARIA STAMPA, *Clerico Regulari Congregationis Somaschæ, qui ejusdem* VULPII *Eclogam quamdam venustissimam, numquam antea pervulgatam, scholiisque eruditis a se illustratam, duo item Epigrammata inedita nobis Mediolano misit; eoque munere, insignis poetæ manes, omnesque pariter litterarum studiosos sibi in perpetuum obstrinxit. Nec* HIERONYMI VULPII, JOANNIS ANTONII *fratris, Epigrammata nonnulla prætermittenda esse duximus; quod nimirum suavia & candida nobis viderentur: hæc autem omnia, etiam quæ typis commissa circumferebantur, in hac nostra editione longe emendatiora & nitidiora exhibemus.*

Jam TE arbitror, Vir amplissime, & reliquos omnes, in quorum manus hæc nostra ventura sunt, totam consilii mei rationem, quæque ad hoc volumen perficiendum ornandumque contulerim, posse intelligere. Majora hæc erunt procul dubio, si homines audiverint, a TE, cujus de hoc laborum genere certum ac limatum judicium est, non improbata fuisse; meque horum vel auctorem, vel impulsorem, vel etiam præbitorem, in fidem & clientelam tuam hilare & perbenigne acceptum. Interea dum hac spe unice sustentor, laudesque tuas ad lyram ca-

nere

nere aggredior, valebis plurimum, COLLALTE *magnanime, cum lectissima Uxore, fortissimi Viri nepte, ac suavissimis Liberis; nostraque de TE benemerendi voluntati favebis.*

Patavii, Idibus Januarii, Anno a V.P. CIↃ IↃ CC XXV.

AD

AD EUMDEM

Illuſtriſsimum ac Excellentiſsimum Virum

ODE.

UAE pulſa doctis articulis, novo
Permulcet aures carmine barbitos?
Quæ voce nubes alma Siren
Diſſipat, imbriferoſque ventos?

Non ſic opacis deſiliens jugis
Venit canentem pinus ad Orphea,
Quum propter imbellis quietos
Cerva latus poſuit leones:

Nec ſic deorum cœtus Apollinem
Plectro ſonantem ſuſpicit aureo
Laudes paternas, & ſuperbos
Fulmine terrigenas ſubactos;

Ut

Ut me, receptus ſenſibus intimis,
Totum pererrat Pierius calor,
Dum concava inſuetos moventur
Ad numeros Heliconis antra.

Vivitne rurſum blandus Anacreon,
Orci ſolutus compede lurida:
Cui vina ſemper, cui jocoſus
Semper Amor, Geniuſque cordi?

Rurſumne pennis æthera dividit
Thebanus ales; quo gravibus modis
Dicente victrices quadrigas
Arduus intremuit Cithæron?

COLLALTE regum progenies, tuæ
Agnoſco nervoſque & ſtrepitum lyræ;
Seu fœda præbentes catenis
Colla Getas, humilique vultu

Vinci dolentes, carmine perſequi;
Narrare miti ſeu libeat fide
Quæ tela depromunt eburnis
Purpurei pharetris Amores.

TE

TE gaudet, urnam pronus in auream,
Miſcere Tuscis Arnus oloribus:
Intacta ſubmittunt apricos
Arcadiae Tibi prata flores.

Quin &, vagantem dum recreat gregem,
Fregiſſe pingues Faunus arundines
TE fertur audito, nigraque
Sub nemoris latuiſſe fronde.

Muſis amicos eſt aliquid lares,
Ac tecta caſtis hoſpita vatibus,
Lauro & coronatas tueri
Nobilium facies avorum.

Quod ſtirpis olim principibus tuæ
Sceptrum juventus barbara detulit;
Gens veſtra quod latos ferocis
Pannoniæ populavit agros,

Vireſque ferro contudit hoſtium,
Leti periclis objiciens caput;
Laus magna certe: ſed minores
Traditur haud meruiſſe palmas

Et

Et VINCIGUERRAE carmen, & acribus
Doctæ puellæ clarus ab ignibus,
Qui bella COLLALTINUS æque,
Ac teneras coluit Camœnas.

Hos BLANCA partu ſcilicet edidit,
Addi novenis digna ſororibus:
Quam jure miretur Corinna, &
Ipſa viris metuenda Sappho.

Felix, avaro qui procul agmine,
Vulgi profanis moribus abſtines;
Virtutis exemplum vetuſtæ,
Largus opum, cupiduſque famæ!

Felix, merenti cui gravat horrea
Juſto deorum munere Copia;
Et nixa robuſtis juvencis
Mille ſolum renovant aratra!

Sed TE propinquum ſideribus locat
Collecta ſummi gratia CAESARIS;
Fers unde præſignes honores,
Conſiliis animiſque magnus.

Longinqua non TE corripiet dies
Obliviosi fluminis impetu:
Pulcherque facundis manebis
Historicis labor, & poetis.

Pictis tabellis heu male credimus
Gesta & virorum nomina fortium:
Musis, Apellei colores,
Cedite, Praxitelisque saxa.

IN-

INDEX

Eorum quæ hoc Volumine continentur.

JOANNIS ANTONII VULPII CARMINUM LIBER TERTIUS. 65

Ele-

IIII.

FINIS.

JO-

JOANNIS ANTONII VULPII CARMINUM LIBRI TRES.

JOANNIS ANTONII VULPII
CARMINUM
LIBER PRIMUS.

ELEGIA I.

Lyconis querela de gravi Pholoes valetudine.

DICEBAM: *Nimios oderunt numina faſtus;*
Nec ſemper lucos fulmina miſſa petunt.
Quo tibi formoſæ titulum, nomenque pudicæ,
Si lædit memores impia lingua deos?
Pluribus heu nocuit fœdus violaſſe puellis:
Succeſſuſque ſuos non habuere doli.
Deſine jam, Pholoe, promiſſis fallere amantes;
Nam ſolet occulto Pœna venire gradu.
Hæc ego dicebam. ſed tu contemnere docta,
Audiſti nullo tot mea verba metu.
Ecce cubas; pallentque obſeſſi febribus artus;
Jamque omnis tenero fugit ab ore decor.
Infelix querula teſtaris voce dolores,
Diduciſque gravi ſicca labella ſiti.

Et mecum pariter lacrimis tua mater obortis
 Adſidet impreſſo nocte dieque toro.
Interdum gemit: interdum languentis ocellis
 Oſcula dat: ſuperis tum pia vota facit.
Quæ precor excipiat non dura Juppiter aure,
 Ominaque in pelagus triſtia ventus agat.
Spes bona; ſed miſero luctatur ſæpe timori:
 Et me ſollicitis morſibus urit amor.
O certe dignum (niſi mendax fama) Prometheum,
 Cujus edant avidi viſcera volturii.
Gentibus ille novum ſimul æthere detulit ignem,
 Non veritus magni ſceptra ſuperba Jovis,
Continuo turpes venere in corpora morbi:
 Ex illo celeres Mors habet atra pedes;
Dilacerantque ſinus gnatorum in funere matres,
 Et luget raptum mæſta puella virum.
At vos, quæ trahitis mortalia fila, ſorores,
 Numina carminibus ſancta futura meis;
Flectere ſi fas eſt Acherontis jura precando;
 Stamina felici ducite lenta colo.
Tu quoque Perſephone damnatum attingere crinem
 Abſtineas. meritæ victima pulla cadet.
Creſcentem nolite, deæ, præcidere meſſem:
 Tempus erit, veſtras quum vocet illa manus.
Nunc me quid citharæ,quid frons redimita corymbis,
 Aut quid Gorgonei fluminis unda juvat?
Utilius medicas potui divertere in artes,
 Et latebras Coi ſollicitare ſenis.

Tunc

Tunc mihi quærenti ſuccos adhibere ſalubres
Gramina præberet lecta miniſter Amor.
Forſitan heu, ſtultos dum ſero conqueror annos,
Pendet ab indocto vindice tanta ſalus.
Adſit at ille frequens, validas & miſceat herbas;
Ut ſciat, ut curet, non amat ille tamen.
Phœbe pater, ſeu te nemoroſi frigida Pindi
Rura tenent, Xantho ſeu lavis amne comam:
Huc age, Phœbe, veni, fidibus choreiſque relictis,
Et certam in dubiis caſibus adfer opem.
Tu mihi reſtituas dilectæ corpus amicæ;
Servabitque ægros una medela duos.
Irrita ſic numquam depromas tela pharetra:
Rideat Oebalio ſic tibi flore lyra.
Intonſique fluant per eburnea colla capilli;
Gaudeat & longa virginitate ſoror.
Mitis erit Pholoe, (faciles ignoſcite divi)
Et diſcet blando mollius ore loqui.
Læſa Venus, depone minas: jam flectitur illa.
Nullus de dominæ crimine flebit amans.
Poſtmodo turmatim fumantia templa petemus;
Et bibet annoſum feſta favilla merum.
Stabunt inſignes vittis, auroque decori,
Guttura dent cultris qui ferienda, boves.
Ipſa etiam tepidas ſupplex accedet ad aras,
Quam circum plauſu tota caterva ſonet.
Adponetque ſuos vivo de marmore vultus,
Cæſaque facundis hæc monumenta notis:

QVOD.

QVOD. MIHI. VENTVRAE. SPES. EST. PRODVCTA. IVVENTAE
ET. REDIT. IN. GRACILES. PRISTINA. FORMA. GENAS
HOC. PRECIBVS. CARI. FATEOR. DEBERE. LYCONIS
AT. PRO. ME. VOTI. SIT. REVS. IPSE. LYCON

ELEGIA II.

Lycon vota solvit Apollini ἀλεξικάκῳ, quod is numine suo Pholoen ad salutem reduxerit.

DUCITE jam pactos ad Phœbi templa juvencos:
Urantur festis tura Sabæa focis.
Utque meri madeant sollemnes imbre favillæ,
Solvite fumoso vincla vetusta cado.
Incedat lautus pura cum veste sacerdos,
Cui cingat nitidas lanea vitta comas.
Hunc mecum celebrate diem, pia turba, sodales;
Et bona jucundo murmure verba sonent.
Nuper enim lento jacuit quæ pressa veterno,
Ad solitos lusus nostra puella redit.
Illam de mediis ereptam faucibus Orci
Restituit Clarii dextera docta dei.
Aspice, qui teneros audes contemnere vates;
Exorant nostræ fata severa preces.
Nec poterat sine me tristi descendere lecto,
Nec fugere inferni colla timenda canis.
Et nunc informes horreret pallida ripas,
Quas inter nigræ labitur amnis aquæ.
Tunc mihi mærentes duxissent funus amici;
Nam me post Pholoen vivere fata vetant.

Quas

Quas ego non lacrimas, quæ non ſuſpiria fudi?
Teſtis qui noſtro pectore regnat Amor.
Ah quoties trito mala ſomnia farre piavi,
Inque meum volui vertere cuncta caput!
Promiſi quoties iratis munera divis,
Procubuique ſacras horridus ante fores!
Nulla prope eſt miſeris non conſcia fletibus ara,
Nulla tenent celebres quæ ſimulacra vias.
Delius audivit mitis placiduſque rogantem:
Nimirum caſtis vatibus ille favet.
Aoniamque lyram, & plectrum ſuſpendit eburnum;
Languenti medicas applicuitque manus.
Lucebant humiles adventu numinis ædes:
Ancillæ inſolito diriguere metu.
Quaque pedem tulerat, redolebat ſemita myrrham,
Quidquid & in tota naſcitur Aſſyria.
Continuo plaudens rutilas Amor aureus alas
Sternuit. auſpicium eſt dulce ſecuta ſalus.
Tunc macies lento cœpit diſcedere paſſu:
Poſt rediit candor, purpureuſque color.
Ac velut, hibernæ pulſo jam frigore brumæ,
Spirat ab occiduo gratior aura mari:
Suavius & verno rident in gramine flores,
Qui gaudent molli virginis ungue legi;
Sic Pholoe poſitam recipit cum fenore formam,
Telaque luminibus promit acuta magis.
Illa novos etiam geſtit domuiſſe maritos,
Claraque de templis præmia ferre domum.

Vos,

Vos, quorum tenui ſplendent unguenta capillo,
Noſtis & argutos arte movere pedes,
Quæritis & tota fallendas urbe puellas,
Jam procul abſitis: fortior illa venit.
Nam fuerit quicumque audax, is cuſpide fixus
Verſabit læſum ſæpe dolore latus.
An potius roſeaſque genas, oculoſque loquaces
Optatis magno poſſe videre malo?
Auguror: hæc ſtimulat mentes inſana cupido.
Sic avidis fallax piſcibus eſca nocet.
Ore favete omnes: prodit meus ignis: & ante
Inſternit violis Gratia nuda viam.
Et volitat circum parvorum cœtus Amorum:
Quæque jecur figant, ſpicula mille gerunt.
En tetigit ſupplex intonſi limina Phœbi,
Jamque meam donis liberat illa fidem.
At tu Latonæ proles, quo vindice morbi
Cimmerios repetunt fœda caterva lacus,
Perge precor meritam nobis ſervare puellam,
Soſpite qua vivam, qua pereunte cadam.
Effice, ne longo forma hæc defloreat ævo:
Tu faciles mores, tu bona verba doce.
Evenient. crepuit laurus, flammæque reſurgunt,
Et volucris liquidum proſpera findit iter.

ELE-

JOANNIS ANTONII
VULPII
CARMINUM
LIBRI TRES.

Heu miseranda Neæra, sinistro exercita fato,
Invitam heu patruus quam jubet esse domi.
Ferreus ah, quicumque sacros divellit amantes,
Et statuit longas inter utrumque vias.
Illi sub terris carpat mala viscera vultur,
Et cinerem saxis femina, virque petant.
O si me subiti delatam turbinis alis
Aureus excipiat corde micante puer;
Qualia desertæ spectarent oscula valles!
Tunc ego vel superis invidiosa forem.
Adnuerit precibus melior Fortuna; vagantem
Prosequar, implexis qua via densa rubis.
Nec fugiam sævos excire cubilibus apros,
Nec gerere imbelli tela, sudemque manu.
Illum si vitrei quærentem fluminis undas
Ad cava Nympharum traxerit antra sitis,
Hærebo lateri custos, ne gurgite ab imo
Lascivæ properent ad nova furta deæ:
Dumque parant tereti circumdare brachia collo,
Thiodamanteus pectore cedat Hylas.
Et rear ætheria labi de sede Tonantem,
Frondosum quoties moverit aura nemus.
Nunc umbrasque leves, & inania gaudia fingo,
Quæ veniunt, facili diffugiuntque pede.
Nunc morior curis, nunc mille pericula terrent,
Luridus & mæsto pallor in ore sedet.
Currite, quid statis? volvendi, currite, menses:
O tandem ignavis addite calcar equis.

Pro-

Proximaq; increpitet cessantem bruma Novembrem.
Ille potest miseris fletibus esse modus.
Quo feror ah demens, nimioque Cupidine victa?
Oravi stulte. vota maligna cadant.
Tempora tarda fluant. puero sunt otia cordi,
Ne terat indignus mollia membra labor.
Tristia ne torvi timeat præcepta magistri,
Neu fuscet roseas sera lucerna genas.
Ipsa dabo pœnas, ut ne quid sentiat ille.
Aequum est, ut puero sospite plectar ego.

ELEGIA IIII.

Aglaie puella Lygdamum deperit; sed pudore impedita quominus desiderium suum cuiquam aperiat, in hortis domesticis mærore & lacrimis contabescit.

HIc certe redolent flores, Zephyrique susurrant,
Et vitreus placida labitur amnis aqua.
Hic licet æstivos umbra lenire calores,
Dum findit medio Sirius arva die.
Invitant molles jucunda silentia somnos,
Et præbet facilem graminis herba torum.
Huc feror Aglaïe, crudeli obnoxia fato,
Si possit lacrimas tergere forma loci.
Pallentes violas ubi quondam in serta legebam,
Gaudebamque leves mobilis ad thiasos,
Candida quum tremulæ nerent mihi fila sorores.
Vidissem Stygiæ tunc ego regna deæ;

Aut mala duxissem primo cum lacte venena:
Sic fueram curis eripienda semel.
Nunc me torquet Amor: nunc impacata medullas
Flamma vorat. miseræ, Mors,precor,atra,veni.
Nec liquidi fontes, nec stagna virentia mulcent,
Nec vaga quæ tenues concutit aura sinus.
Et quæcumque suos volucris meditatur amores
Garrula, flebilibus visa dolere modis,
Illa mihi sævos in pectore suscitat ignes,
Et monet oblitas illa madere genas.
Ah mea quam certo fixisti pectora telo,
Lygdame, quum premeres terga ferocis equi;
Et modo contractas retineres fortis habenas,
Et modo anhelanti frena remissa dares!
Mirabar, sive ille citos revolutus in orbes
Iret, seu dociles tolleret arte pedes.
Teque unum denso puerilis in ordine turmæ
Spectabam cupidis perdita luminibus.
Tu potis es Libycos etiam tractare leones,
Quos tantum Idææ cymbala Matris agunt.
Armeniæque tibi vellent mansuescere tigres,
Quæ Bromium collo vix patiente vehunt.
Talis arenosis Eurotæ ludere ripis
Arduus, & spargi pulvere Castor amat.
Sed tu Ledæum pulcherrime Castora vincis;
Hunc mater quamvis, & soror ipsa probent.
Felix o sonipes, quem dulcia jussa fatigant,
Cui manus incomtas fingit amica jubas!

Quem

Quem dominus blanda compellat voce frementem,
Et cogit ſubitas depoſuiſſe minas.
At me, dum fuſcos verſat Nox humida currus,
Incluſam thalamo ceſſat adire ſopor.
Sublimique Venus tangit regina flagello.
Hæc dea turbato ſcilicet orta mari eſt.
Pervigil Auroram votis, precibuſque laceſſo,
Et queror ignavos nolle redire dies.
At mihi quid prodeſt dimota Lucifer umbra?
Tempora vertuntur; me tamen urit Amor.
Non ſum quæ fueram. roſei fugere colores:
Velat inornatum ſordida mitra caput.
Sæpe ego lanificæ ſtudiis operata Minervæ
Impoſui penſis, matre jubente, manum.
Sed ferus ille puer ſoboles Cythereïa, plenos
Abjecit calathos, & grave riſit opus.
Quantum erat, o ſuperi, (ſi quos noviſtis amores,
Nec placet averſa negligere aure preces)
Aut olim Phinei miſero me perdere fato,
Ne poſſent oculi crimen habere mei:
Aut mihi (fabor enim ſecretis abdita ſilvis)
Adnuere optati gaudia conjugii?
Heu quæ virgineo temere vox excidit ore?
Da veniam lapſæ tu, precor, alme Pudor.
Hactenus, alme Pudor, potui: nunc denique victam
Alterius domini regna ſuperba premunt.
Sic tamen, ut lacrimas auſim celare cadentes,
Quas tantum flores, mutaque ſaxa vident.

O quæ-

O quæcumque tibi ventura eſt, Lygdame, conjux,
Felix, & magnas inter habenda deas!
Illa quidem formaque potens, & amore mariti
Deferet antiquam candida nupta domum:
Teque ulnis complexa, atque oſcula dulcia figens,
Jurabit, præ te nolle tenere Jovem:
At gelidus toto fugiet mihi ſanguis ab ore;
Et, ſimul audiero, languida facta cadam.
Tunc mihi ſuccinctæ ſtudia exercere Dianæ
Certum eſt per ſilvas, & nive tecta juga.
Quid mea, decepti, fruſtra ſperatis, amantes,
Connubia, & blando perditis ore preces?
Lygdamus unus erat qui me ſibi jungere poſſet:
Hunc ſi fata negant, innuba ſemper ero.

Elegia V.

AD PONTICUM,

Ut temere peregrinari deſinat.

TUNE igitur dulces fratres, caramque parentem
Liquiſti, & patria lentus abeſſe potes?
Dumque oculos nova detineant ſpectacula rerum,
Pontice, difficilis jam tibi nulla via eſt?
Nec te cærulei ſonus æquoris, aut juga montis
Terrent, aut pluvio ſidere triſtis hiems?
Sed properas, inſane, æſtus perpeſſus, & imbres;
Impellitque tuas quælibet aura rates?

Et

Et tamen, heu, molli fueras nutritus in umbra;
Et (memini) optabas otia tuta puer.
Cur tua mutata est sententia? cur vagus hospes
Quæris, & inventas perdis amicitias?
Nullane finis erit tot barbara litora adire?
Tot maris ac terræ certa pericla sequi?
Deseruit quicumque suos perjurus amores,
Ultrices pelagi non bene tentat aquas.
Nam Venus e spuma violenti nata profundi,
Devotum pœnis urget acerba caput.
Sæpius in teneræ jurasti verba puellæ,
Te procul a domina vivere nolle tua.
Vivis, & exciderunt animo promissa, fidesque:
Vivis, & immemoris nomen amantis habes.
Tu licet extremos accedas puppe Britannos,
Dura vel immiti qua coït unda gelu;
Dein septemgemini curras ad flumina Nili,
Et tua miretur carbasa fuscus Arabs;
Una tamen vincet peregrinas Julia formas,
Julia, quam turpi deseris ipse fuga.
Hæc Antenoreæ concessa est gloria terræ:
Hic sedem imperio jam sibi legit Amor.
Dum scopulos cernis, miser, & deformia cete,
Et gaudes raucis fletibus Alcyonum,
Interea dominæ sapientior hæret amator,
Qui sperat damno crescere posse tuo.
Illa quidem lacrimas te discedente profudit,
Solvit odoratas victa dolore comas.

Plu-

Plurimaque immeritis fecit convicia nautis,
Dixit & in summos libera verba deos.
Te quoque crudelem lingua titubante vocavit,
Et questa est, pactam sic cecidisse fidem.
Pontice ter felix, formosæ cura puellæ!
Sed tibi non dederunt dii tua nosse bona.
Si quid adhuc cessas, nec te vetus excitat ardor,
Digna feres tantæ præmia duritiæ.
Illa suæ (moneo) florem miserata juventæ,
Alterius collum dulce gravabit onus.
Tum te contemnet, meliori juncta marito;
Inter & amborum gaudia risus eris.
Quare ne dubita rapidos huc flectere cursus;
Corrumpunt segnes commoda magna moræ.
Num residere juvat, qua Threïcio Aquiloni
Obvertit gelidum Gallica terra latus;
Et pater Oceanus Morinorum a litore curvo
Dividit angusto regna Britanna freto?
Istic, dum cohibent luctantes lintea venti,
Tollitur & multis unda superba minis,
Londinum, ac Tamesin suspiras, improbe: nec te
Mater, amicorum nec pia turba movet.
Qui desiderio interea torquemur inani,
Votaque pro caro suscipimus capite.
Dic mihi, quum celebres lustraveris impiger urbes,
Quum terras omnes videris, & maria,
Quid referes tandem longarum ambage viarum?
Nempe tua exstimulat pectora laudis amor.
Com-

Compulit Aesoniden ventosis gloria pennis
Linquere dilectæ litora Thessaliæ,
Ignotumque sacra pelagus tentare carina,
Tolleret ut rutili velleris exuvias.
Laudis amore, minor Lacedæmona liquit Atrides,
Et posuit Phrygio castra Pelasga solo.
Nec, quæ Priamides violaverat impius hospes,
Fœdera conjugii passus inulta diu est.
Sic Laerte satus, murorum eversor Ulysses,
Disceret ut mores, claraque gesta hominum,
Pervadens medios Læstrygonas, & Cyclopas,
Non prius ad fidæ limina Penelopes
Restituit se se, multas quam cerneret oras,
Virtutem expertus per duo lustra suam.
An te magna movent alti documenta Platonis,
Aut iter antiqui nobile Pythagoræ;
Occultas avidi rerum qui noscere caussas,
Cecropia ille quidem cessit, at ille Samo?
Quid tamen hæc memoro? paucorum est bellica vir-(tus:
Naturæ paucis vincere claustra datur.
Multi longinquas emensi navibus undas,
Stultitiam fessi dein retulere domum.
Te potius vatum dulces evolvere lusus,
Te citharam digitis increpuisse decet.
Quod si laudari cupis, en laus optima: certi
Præclarum exemplum, Pontice, amoris eris.
Tu modo fac redeas: hoc mæsti optamus amici;
Hoc fratres, cana cum genitrice, rogant.

Poſtulat hoc tacitis pulcherrima Julia votis,
Quæ pretium reditus una futura tibi eſt.

ELEGIA VI.

AD JOANNEM BAPTISTAM ALEXIUM

Medicinæ Doctorem, veterem amicum ſuum. Conjugium laudat.

QUID juvat argutum deducere carmen, ALEXI,
Blandaque laſcivo nectere verba pede:
Aut quid vicinis cithara placuiſſe puellis,
Dum venit ad numeros turba jocoſa tuos;
Quem jubet in vacuo ſolum tabeſcere lecto,
Et videt irato lumine magna Venus?
Nam ſi mille meos errent armenta per agros,
Pactolique fluat noſtra liquore domus:
Atque opibus Lydo poſſim certare tyranno,
Et me victorem barbara terra tremat;
Nil mihi proſit ebur cara ſine conjuge. fruſtra
Luceat Aſſyriis eruta gemma vadis.
Nec mihi Sidonio pulvinus murice tinctus,
Nec faciant ſomnos ſtragula picta bonos.
Quod ſi me caſtis foveat complexibus uxor,
Meque vocet balbo filius ore patrem;
Tunc ego vel Scythica tulerim cum gente vagari
Nudus, & impoſito plauſtra movere Lare.
Nec dubitem ſævis animam committere ventis,
Feſſaque ſub gelido ſternere membra Jove.

Su-

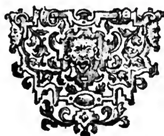
Suſtineamque famem deſueta pellere glande.
    Tunc mihi reſtinguat ſobria lympha ſitim.
Felices olim, quos aurea protulit ætas,
    Factum deliciis, & ſine fraude genus.
Illi conjugium viridi pepigere ſub antro,
    Vel prope aquæ rivum compoſuere caput.
Hoſpitium cupidis præbebat amantibus arbor:
    Implebant molles poma caduca ſinus.
Floſculus offenſam placabat ſæpe puellam,
    Oſculaque inventi promeruere favi.
Ipſe puer Veneris circumvolitabat inermis,
    Gaudebatque rudes cædis habere manus.
Nondum ſanguineo formam corrumpere fuco
    Cœperat, externos nupta ſecuta viros.
Nec ratis Heſperios nigris admorat Eois,
    Unde novas merces femina dura petit.
Tunc etiam pauper poterat ſecurus amare.
    Si fas eſt, veteres quæſo redite dies.
Ferrea nunc alios didicerunt ſæcula mores:
    Candida jam toto ceſſit ab orbe Fides.
Nunc ſibi divitias fulvo quiſque exſtruit auro;
    Et (pudet heu) pretio vænit avarus amor.
Femina pellectis ingenti dote maritis
    Imperat, & niveis vecta ſuperbit equis.
Non illi cura eſt dulces educere natos,
    Nec plenas multa carpere nocte colos.
At potius Tyrias auro diſtinguere veſtes,
    Et ſpeculum pexis ante ſedere comis.

 Tum,

Tum, quoties alti prodit de limine tecti,
Spectari populo per fora, perque vias.
Illa modo irriguos ſpatiatur lenta per hortos,
Et juvenum blandos accipit aure jocos.
Nunc ſpectat mimos curvis ornata theatris,
Nunc animo ſolitos verſat acerba dolos.
Infert ſe thalamo non faſtiditus amator,
Et ſedet in tepido, dum cubat illa, toro.
Heu contemte pudor! cur jam Lucretia nulla eſt,
Quum tot noſtra ferant ſæcula Tarquinios?
Hæc etiam caſtas vitiant exempla puellas,
Et quæ tam claros non habuere patres.
Quid tamen antiquis prohibet nos moribus uti?
Dos fuerit nobis ampla, pudicitia.
Vilia ſecuras exornent pocula menſas,
Argilla & Samiæ turbine ficta rotæ.
Nos gremio pueros excepit flavus Apollo:
Pieria digitos imbuit ipſe lyra.
Et docuit ſacram choreas agitare per umbram;
Dum ſtreperet rauco tibia curva ſono.
Ambo, quid ſit Amor, quid fortes novimus arcus,
Et noſtrum ſimili pectus ab igne tepet.
Ergo quid noctes miſeri vigilamus amaras,
Ponimus & medio corpora pigra toro?
Occurrunt comtæ, venias quocumque, puellæ,
Ex oculis geminas conjiciuntque faces.
Hæc placet, aureolos quod colligit arte capillos:
Mobilis hæc ſummos detegit arte pedes.

Hanc

Hanc decet aſpectu juvenes captare: ſed illi
Purpureus tenero ludit in ore pudor.
Nec mihi vincta rigent duro præcordia ferro,
Ubera nec puero ſæva leæna dedit;
Ut me nulla queat ſenſim expugnare voluptas,
Aut Veneris nullæ tangere blanditiæ.
Adſis, o Hymenæe, boni bone raptor amoris,
Quo coeunt fauſto vir, mulierque duce.
In thalamos properet conjux formoſa pudicos,
Moribus, & facie concilianda viro.
Et mihi ſuccreſcat proles imitata parentem,
Quam Charites lepidis artibus erudiant.
Mecum opto pariter ſis fortunatus, ALEXI,
Et poſſis fato candidiore frui.
Non ſemper gelidi manant de nubibus imbres,
Aut furit excuſſis ventus in arboribus.
Tu quoque Fortunæ rapido jactatus ab æſtu,
Debita Virtuti præmia, amice, feres.

ELE-

Elegia VII.

AD FRANCISCUM ZANOTTUM

Civem, ac Professorem Bononiensem, Poetam elegantissimum.

Qualis, ut accepit speratæ pignora formæ,
 Regius ignoto flagrat amore puer:
Et nondum visæ fingit sibi conjugis ora,
 Naufraga quam sævi distinet unda freti:
Perditus & pictæ blanditur sæpe tabellæ,
 Et dolet ingratos tardius ire dies;
Talis ego, absentem dum te complector, amice,
 Qui mihi de solo cognitus ingenio es,
Multa interjectis facio convicia terris,
 Et studeo vultus mente videre tuos.
Nulla mihi dulcem quæ servet cera figuram;
 Nec solido carum vivit in ære caput:
Qui tamen æterno possit certare Catullo,
 Sæpe tuus nostra versus in aure sonat.
Hic & Apelleas, & vincit Mentoris artes:
 Hunc taciti frustra temporis arma petent.
Tu quoties parvi tractas prope flumina Rheni
 Auditam saxis, arboribusque lyram:
Et laudas tremulos dominæ ridentis ocellos,
 Quæque nitet roseis purpura fusa genis;
Certatim denso prætexunt agmine ripas
 Najades, & circum candida turba sedet.

Su-

Suſtinet ipſe ſuos curſus jam ſegnior amnis,
Inviſoque pedem torquet ab Eridano.
Quam juvat humenti corpus demittere in herba,
Atque inter faciles plectra movere deas!
Negligit hæc ſtrophio molles vincire papillas,
Hæc aperit niveum veſte fluente latus.
Illa placet flavos nodo collecta capillos,
Huic incompoſitas ventilat aura comas.
Felix, quem teneris commendat Muſa puellis:
Cui non alterius ditior arca nocet!
Nimirum ſapiunt, & fama teſte probantur,
Carmina divitiis quæ potiora putent.
Quid foret Andromede, quid falſo vecta juvenco,
Aut quid pennigero Tyndaris orta Jove,
Aurea ſi veterum ſiluiſſent carmina vatum?
Deficit, & nullo vindice forma perit.
At mecum, immitis quererer dum facta Lycinnæ,
Flerunt & montes, & nemora, & Dryades.
Illa tamen lacrimas ridebat ſæva dolentis,
Terrebatque novis me violenta minis.
Nunc merito contemta jacet; vincliſque ſolutis,
Prætereunt noſtri tecta ſuperba pedes.
Nunc me femineos fudiſſe ad limina queſtus,
Nunc pudet ad clauſam ſerta tuliſſe domum.
Et quæ mendaci texebam carmina laude
Ignis habet. chartis excidit illa meis.
Quam celebret, mediis leporem qui captat in undis,
Et ſubigit valido litora ſicca bove.

Jam-

Jamdudum blandi nugas oblitus Amoris,
    Debueram Paphiæ ponere vota deæ.
Fugit enim choreis, & lusibus aptior ætas;
    Vicimus: in gelido stat mihi corde silex.
Dum me prima novo vestiret flore juventa,
    Perspectus misero nec satis esset amor,
Mirabar crines, & lactea colla puellæ,
    Quidquid & incautos ducere fraude solet.
Sed velut irrigui per mollia gramina prati
    Noxia mortifero vipera dente subit;
Sic inter placidos vultus, cantusque, jocosque,
    Compositos didici sæpe latere dolos.
Vos ego nunc moneo, similis quos decipit error;
    Tendite maturæ carbasa vestra fugæ.
Nec promissa fides, circumfusique lacerti,
    Nec moveant querulo dulcia verba sono.
Et majora loquar: non semper credere tutum est,
    Tristia quum lacrimis ora, sinusque madent.
At tibi si qua pia es, nec moribus uteris istis,
    Persolvat læta præmia fronte Venus.
Carior est gemmis, & fulvo carior auro,
    Quæ mulier cupido fida reperta viro est.
Scilicet huic nostri statuunt monumenta libelli:
    Hanc adimit summo fama benigna rogo.
Penelope vivet, longæ quæ stamine telæ
    Reppulit instantes nupta severa procos.
Vivet Hypermnestre duras exosa sorores,
    Quæ timuit sponsi tingere cæde manus.

Eheu quam rigidas exemplis obſerat aures,
Et tantum ſceleri perfida turba favet!
Quod ſi certa tuis precibus contingat amica,
Et qualem raro ſæcula noſtra vident;
Pone memor Veneri Pario de marmore ſignum,
FRANCISCE, & meritis da pia tura focis.
Tunc tua magnificis præſtet fortuna triumphis,
Nec tibi malueris, quas habet Indus, opes.
Tunc mihi plena mei venient ſolatia caſus.
Tu modo ne tacito gaudia conde ſinu.

ELEGIA VIII.

Doridis puellæ laudes

AD ILLUSTRISSIMUM COMITEM

ALPHONSUM ALDRIGHETTUM,

PATRICIUM PATAVINUM.

NON ita femineos cœtus exhorruit Orpheus,
Tartarei deflens irrita dona dei:
Nec ſic Theſides nemori, ſtragique ferarum
Dicitur Actæas poſthabuiſſe nurus:
Tanta nec objecit famoſæ probra Lacænæ
Steſichori ſacro pulſa furore lyra;
Quantum ego certus eram cunctas odiſſe puellas,
Et vanum ulciſci per maledicta genus.
Huc me compulerant immitis facta Neæræ,
Huc elati animi, verbaque plena dolo.

Quodque semel nitidi species me luserat oris,
    Formosis nullam rebar inesse fidem.
Sed veterem tua jussa movent, ALPHONSE, sodalem,
    Ne temere incœptum currere pergat iter.
Propositumque unus potes expugnare, quod ullæ
    Flectere non lacrimæ, non potuere preces.
Ergo si facilis tenero sum rursus amori,
    Si quid dulce sonant carmina nostra, tuum est.
Gaudes jure; tibi stetit hæc victoria magno:
    Nec subito vinclis brachia capta dedi.
Tu mihi nescio quam Venerem jactare solebas
    Calcantem irato colla proterva pede:
Et pueri, toto victor qui regnet Olympo,
    Terribiles arcus, indomitamque facem.
Quin etiam didici priscorum somnia vatum,
    Tristia nempe feros fata manere viros.
Ut fidibus quondam Rhodopeïa saxa trahentem
    Orphea thyrsigeri diripuere chori.
Hippolytusque perît sceleratæ fraüde novercæ,
    Devovit gnati quum caput ipse pater.
Quique Helenæ turpi temerarat carmine formam,
    Mutavit stultum lumine captus opus.
Tum reliqua addebas factura exempla timorem,
    Historiis promens quidquid amare docet.
At tua securas veniebat fabula in aures:
    Contemsere leves pectora nostra minas.
Has mihi si pœnas cecinisset Pythius ipse,
    Rapta forent celeri dicta severa Noto.

Nam

Nam fruſtra terrere pares, diſcrimine vitæ
  Spem libertatis qui bene credat emi.
Multi ne tætro marcerent carcere, dira
  Supplicia, & poſitas non timuere cruces.
Quid refert, hoſtem, an dominum patiaris Amorem?
  Ille deus nullo vincitur obſequio.
Aſper eram, tumidiſque genis, ALPHONSE, loquebar
  Quæ poſſent ſiccos verba decere ſenes.
Tu tamen, ancipitis ſuadente cupidine palmæ,
  (Gloria difficili nam ſolet ire via)
Callidus ad miras bellator confugis artes,
  Dura novo tentans pectora conſilio.
Et mihi formoſæ laudas perſæpe puellæ
  Lumina nocturnis æmula ſideribus.
Et, quæ bombycis vincant tenuiſſima fila,
  Fulgentes auro verſicolore comas.
Quas modo gemmatum docte diſponat in orbem,
  Errantes humero mox volitare ſinat.
Nec retices gracilemq; manum, roſeumque labellum,
  Mella ubi flexanimus dulcia fingat Amor.
Tum Cypriæ ſublecta deæ molliſſima verba,
  Palladis arguto non ſine blanda ſale.
Hanc, memoras, Indis carmen præferre pyropis,
  Non ſit ut Aonio gratior ulla choro.
Hanc faſtus odiſſe omnes, mala crimina formæ:
  Et vix invidiæ tanta patere bona.
His addis raramque fidem, caſtumque pudorem;
  Quem ſancte, at nulla ruſticitate colat.

Plurimaque ingenuis narras de moribus, & me
 Ah ſenſim incautum ſub juga priſca trahis.
Non, ALPHONSE, tuæ ut vellem ſubrepere flammæ;
 Nimirum hoc veteres ſolvit amicitias;
Sed tantum ut caro Doris dilecta ſodali
 Vitaret Stygios, me celebrante, lacus:
Nec foret inviſum jam nobis femina nomen;
 Commendat totum ſcilicet una genus.
Illa dies memori ſub pectore fixa manebit,
 Qua primum cupido viſa puella mihi eſt.
Te ducente, deæ tamquam venturus in ædem,
 Suſpenſo tetigi limina ſancta pede.
Limina, queis docti figunt ſæpe oſcula vates,
 Et placido vultu janitor adſtat Amor.
Occurrit nobis flavos incomta capillos
 Doris, & aſpectu non timefacta meo eſt.
At ſuavis teneras infecit purpura malas.
 Non humiles animos arguit ille color.
Talis mane rubet Tithono Aurora relicto,
 Frigidulo croceos humida rore ſinus.
Talis perſpicui fulget roſa fontis ad undas,
 Cui ſtipent pulchrum lilia cana latus.
Mox in amatorem flammantia lumina vertit,
 Tecum ſubmiſſo pauca locuta ſono.
Dii magni! raram faciem, cultuſque pudicos!
 Abſtulerant oculos dulcia viſa meos.
Forſitan objecta me luſit imagine ſomnus,
 Fingere qui cupidis hæc ſimulacra ſolet.

Sed

Sed tu me vigilem juras, ALPHONSE, fuisse,
Nec dubiam verbis rem finis esse tuis.
Ah, quicumque jugum domini detrectat Amoris,
Aspiciat tantum Dorida, mitis erit.
Consiliumque ferum, vitamque perosus inertem,
Damnabit veteris tempora duritiæ.
Quem tamen haud capient blandæ spectacula formæ,
Tam doctæ moveant, artificesque manus.
Circum inerant calathis operosæ pensa Minervæ,
Pictaque felici tela nitebat acu.
Atque aliquot scamno positi jacuere libelli,
In quibus Etrusci carmina vatis erant.
Quorum ope sic reliquis prælucet Laura puellis,
Ut solis nimium supprimit astra jubar.
Tum demum vera dixi te voce beatum,
Miratus faciles tam tibi, amice, deos.
Quid poterant homini largiri numina majus?
Præ tali domina quis sibi regna velit?
Huic ego crediderim vixisse heroidas illas
Artibus, & facie, non probitate pares.
Antiopen, Semelen, venatricemque Atalantam,
Quamque tulit nivei per mare forma bovis.
Laertisque nurum, & repetitam mille carinis
Tyndaridem, cujus crimine Troja ruit.
Et quas præterea Graji cecinere poetæ,
Turba licens, vanos fingere nata jocos.
Juppiter hanc melius sublimibus inserat astris,
Qua ferus Erigonæ dat sua terga Leo.

Nam

Nam cur Parrhasia turpavit pellice cælum?
    Aut cur Cassiopen lucida sella tenet?
Hac melius nequeant cyathos tractare deorum
    Alcidis conjux, Iliacusve puer.
Sed, te contemto, nolit fidissima Doris
    Ardua magnanimi tecta subire Jovis.
Fortunati ambo, quos dulcia fœdera jungunt,
    Fœdera non ullo dissolüenda die.
Postera concordes animas mirabitur ætas,
    Et vos laudatis addet imaginibus.
Vester amor querulæ nescit mala jurgia linguæ,
    Nec pulsus gelido sæpe timore labat.
Nullaque securos pungunt suspiria somnos:
    Inque vicem stabili certat uterque fide.
Desipit ah, quisquis lacrimas in amore, metusque
    Optat, & iratæ sævitiam dominæ.
Et faciem exsangui quærit mutare colore,
    Et miserum tota vertere nocte latus;
Crescat ut alterno jucunda dolore voluptas.
    Hostibus hæc placeant tristia vota meis.
Quondam ego crudelem poteram perferre Neæram;
    Sed læsere graves pectora nostra vices.
Omnis enim cupidos mulier spe lactat amantes
    Interdum, & facili perfida fronte nitet.
Deinde ubi mendaci stultos dulcedine traxit,
    Tum vero occultam promit amaritiem.
Sic, gravidis frustra se se inclinantia ramis,
    Tantaleam, perhibent, ludere poma famem.

Qua-

Quare tam certa felix, ALPHONSE, puella,
Utere diis placidis, utere ſorte tua.
Hæc vobis longum concordia duret in ævum;
Nec minuat blandas curva ſenecta faces.
Donec ad Elyſios pulchra cum Doride campos,
Exacto lucis tempore, ſerus eas.
Occurrent umbræ tenues per florea rura,
Congreſſus veſtros & ſibi quæque petet.
Nunc ignoſce, precor, tanto ſi pondere victum
Deficit ingenium ſub tua juſſa meum.
Non mihi Callimachi, non Umbri plectra poetæ:
Nec mihi tam puras Muſa miniſtrat aquas.
Ille puellarum, Phœbo vix cognitus, oſor
Hæc ego conſcripſi: num tibi forte leve eſt?

JO.

JOANNIS ANTONII VULPII

CARMINUM

LIBER SECUNDUS.

Elegia I.

Navigationem deteſtatur.

QUi primus tuto ſolvit de litore puppim,
Contemnens avidi multa pericla maris;
Primus & ignotis cõmiſit carbaſa ventis,
Non certe noſtri ſanguinis ille fuit.
Sed ferus, & rabidæ nutritus lacte leænæ;
Qui poſſet ſcopulos vincere duritie.
Hinc leti patefacta via eſt: hinc plurima ſemper
Oceanus tumidis corpora volvit aquis.
Tunc peperit vigiles damnoſa pecunia curas,
Prædaque paullatim quodlibet auſa nefas.
Num tanti eſt, quæſo, pelagi cognoſcere Nymphas,
Et Nerei mutum ſollicitare pecus,
Dormiat ut gelido conjux mæſtiſſima lecto,
Et fleat immemoris triſtia facta viri?

O mi-

O miser, invito quisquis discedit Amore,
Nec patitur blandas pondus habere preces.
Illum persequitur pœnis Rhamnusia virgo,
Admonitus magnos ut sciat esse deos.
Nam modo Threïcio strident Aquilone rudentes,
Interdum e Libyca tollitur Auster humo.
Jam Zephyrus madidas a vespere concutit alas:
Jam tu Memnonias deseris Eure domos.
Tunc frustra cupit in patriis consistere terris,
Inque sinu dominæ claudere posse dies.
Quid prosunt merces? quid pondera divitis auri?
Aut quid Erythræis concha petita vadis?
Omnia fallaci debentur munera ponto.
I nunc, atque malas congere divitias.
Ipse autem fluctu in medio versatur avarus,
Et refugo spumas naufragus ore vomit.
Nonne fuit satius glæbas movisse paternas,
Cogentem validos ad juga curva boves?
Nonne fuit satius, quam fuscos pergere ad Indos,
Ante suos lætum consenuisse Lares?
Et celebrare focum, & pueris antiqua referre
Tempora, & angusta delituisse casa?
Et tandem lacrimas inter, gemitusque suorum
Deficere, & coram verba suprema loqui?
Hic saltem vili texisset membra sepulcro,
Quæ nunc alterno gurgite pulsa natant.
Placatique pio requiessent funere manes,
Transisset Stygios & levis umbra lacus.

O valeant ſilvæ potius, pereantque ſecures,
    Quam ſcindat liquidas ulla carina vias.
Aut abeant peſſum virides, niveique lapilli,
    Quos vagus extremo quærit in orbe labor.
Hos olim veteres ignoravere puellæ:
    Et placuit primis forma ſine arte viris.
Quid nocuit crines collo ſparſiſſe ſolutos?
    Inſignem aut gemmis non habuiſſe manum?
Tunc teneros nexis velabant frondibus artus;
    Ducebantque hilares brachia nuda choros.
Et nondum cæſi Neptuno viſcera tauri
    Ponebat, dubium nauta ſecutus iter.
Sed quiſque agreſtes Faunos, Dryadaſque colebant
    Aut lacte, aut puris ruſtica turba favis.
Tunc ego vixiſſem, nec me tam ſera tuliſſent
    Sæcula! tunc ſolum vivere dulce fuit.
At vos Aeolii fratres, hiemeſque ſonantes,
    Saxaque in audaces pernicioſa rates:
Tuque o Scylla rapax, tuque o violenta Charybdi,
    Et ſi quos alios continet unda metus;
Præmoneo; fruſtra cupitis mea vela videre.
    Me retinent villæ, cultaque rura placent.
Hic æſtate legam flaventes meſſor ariſtas,
    Autumnoque premam pinguia muſta pede.
Hic poſſim ſtabulis tardas expellere vaccas,
    Et revocem ſaturas ipſe magiſter oves.
Interea jactas aliquis mihi navita merces
    Narret, & adverſo lintea rupta Noto.

Cre-

Credam ego præcipiti differri turbine puppes,
 Horridaque immenso monſtra natare mari:
Humenteſque Hyadas pluvio conſurgere cælo;
 Dum ſedeam patrium credulus ante focum.
Hoc probat Eurynome, tacita quæ noctis in umbra
 Medoaci rapidas carmine ſiſtit aquas.
Quam Venus, & dulces caſta cum Pallade Muſæ
 Certatim donis excoluere ſuis.
Si tamen inſtabilem jubeat me ſcandere navem,
 Et ſecum ardentes tendere ad Aethiopas,
Terra vale, dicam: quid enim? parere neceſſe eſt.
 Jam, piger, e noſtro pectore cede, timor.
At potius mihi natali tellure ſepulto
 Ipſa ferat triſtes munus in exſequias.

Elegia II.

Ruſticam tranquillamque vitam optat.

SI Fortuna mihi, vultu blandita ſereno,
 Deferat arbitrii vela regenda ſui;
Non ego divitiis optem ſuperare beatos,
 Libera non Indi ſceptra tenere maris.
Invidiam fugiſſe velim, curiſque ſolutus
 Vertere privato jugera pauca bove.
Et modo paſtorum calamos æquare canendo,
 Et modo gramineo flectere membra toro.
Aſpiciam preſſo ſurgentes vomere glæbas
 Quum properat durum fortis arator opus.

Nec pigeat medio ſpicas legiſſe calore,
    Nec pleno autumni munera ferre ſinu.
Et religem ſectos agreſti more maniplos.
    Hæc fuerat priſcis gloria conſulibus.
Illic non pudeat, deſit ſi forte miniſter,
    Condita ſordenti promere vina cado.
Illic, dum puro niteat mihi menſa ſalino,
    Cœnem fictilibus dulce libenter olus.
Ante focum ſedeam turba vallatus amica,
    Frigus, & hibernas fallere doctus aquas.
Villica lanifico deducat ſtamina fuſo,
    Sopitæque fluant mollia penſa manu.
Tunc placeat largo crateras vertere Baccho
    Omnibus, & regem ducere ſorte meri.
Felices, quibus iſta licent: quos ambitus urbis
    Non tenet, aut multo limina trita pede!
Hos nec ſollicitos auri maleſana libido,
    Nec tumidum ſalſis fluctibus æquor habet.
Ignorant cædes, ignorant Martia caſtra,
    Quæque ſonant rauco vendita verba foro.
Hi commune trahunt cum diis cæleſtibus ævum.
    Si tamen Admeti pavit Apollo greges;
Et ſoror occultos nemorum Dictynna receſſus
    Incolit, errantes uſque ſecuta feras.
Tu quoque flava Ceres, parci tutela coloni,
    Temporaque incinctus vite, Bimater, ades.
Capripedes adſunt Fauni, Satyrique bicornes,
    Et Nymphæ Arcadio grata rapina deo.

Qui-

Quique ſolet vigiles hortis defendere fures
Turgidus, & ſæva non modo falce minax.
Terminus accedit dubii finitor agelli,
Et lactis niveo culta liquore Pales.
Dicitur & volucer villas habitare Cupido,
Herboſoque vagum paſcere colle pecus.
Dire puer, nigro quid fœda mapalia fumo,
Quid miſeri agricolæ juncea tecta ſubis?
Hic labor inſanas depellit pectore curas;
Otia nec blandis artibus apta vides.
Hic tenuis victus, hic uſti ſolibus artus:
Hic riget æſtivo pulvere denſa coma.
Nil agis. auratas alio converte ſagittas,
Cordaque deliciis pervia quære tuis.
Mille patent aditus, ubi cultu forma paratur,
Torquet ubi lautos femina comta viros;
Et laxant animos epulæ, rebuſque ſecundis
Diſcurrit media candidus urbe Jocus.
Me ſine ſecuris tranquillum vivere ſilvis,
Dum ferat extremos curva ſenecta dies.
Ah memini, quum plaga recens; rudibuſque medullis
Ignotus nitido venit ab ore furor;
Pertulerim quantos inſomnis nocte dolores,
Quotque pererratæ ſint mihi luce viæ.
Mitius incluſos urebant æra Perilli:
Sævit montani mitior ira lupi;
Quam tua letifero cuſpis medicata veneno.
Heu nimium noſtri ſanguinis illa bibit.

Ad

Ad laqueos mage cautus ero. quæ retia fugit,
Longius insidias provida sentit avis.
Sit mihi, Pegasides, vestros haurire liquores,
Et de Pierio carpere serta jugo.
Nec terrent dumeta, & inhospita lustra ferarum,
Dum fugiat sacro carmine pulsus Amor.
O utinam talem detur deducere vitam,
Et moveant faciles vota modesta deos.
Interea Spes alma sedet, meliusque futurum
Cras, ait; & ridens crastina fata manet.

Elegia III.

Divitiis paupertatem præfert.

VICINAS alius meditetur nubibus ædes,
Et vehat externis marmora cæsa jugis.
Divitis ut domini pavidum terat atria vulgus:
Despiciant humiles ut nova tecta casas.
Et ferat immensis late pomaria campis,
Alcinoique paret vincere delicias.
Illi purpureis madeat vindemia prelis:
Illi det messes non venerata Ceres.
Pinguia centenis exerceat arva juvencis,
Et nitidos læto gramine pascat equos.
Aurea cui volitent circum laquearia curæ:
Stet vigil æratas cui timor ante fores.
Nec possint citharæ fugientem ducere somnum,
Aut quæ tranquillo murmure lympha cadit.

Non mihi Tænario ſurgunt faſtigia ſaxo,
    Nec Parius mira ſculpitur arte lapis.
Nec mihi Sidonio corrumpitur alba veneno
    Lana, nec articulos Indica gemma terit.
Sit mihi parva ſatis fumoſo culmine villa,
    Diſpenſet vacuos dum mihi Parca dies.
Nec me tangat amor numquam ſatiatus habendi,
    Unde hominum cædes, & ſcelus omne venit.
Hic jubet adverſos bello concurrere fratres:
    Hic ſæpe immeritis toxica mixta dedit.
Hic docuit rigidum falces procudere in enſem,
    Et ratibus tumidi ſcindere terga maris.
Hunc lacrimæ, gemituſque juvant, & ſparſa cruore
    Limina, & occultis impia furta dolis.
Hoc ſuadente boni falluntur nocte mariti,
    Et didicit ſanctam lædere nupta fidem.
Ipſa petit cupidus prædator templa deorum;
    Nec vetus impuras ſubmovet ara manus.
Ah pereat, quiſquis rutilum fornacibus aurum
    Excoquit, aut gelidi viſcera montis adit.
Dignus quem ſubito tellus concludat hiatu,
    Duraque Siſyphio ſaxa labore premant.
Pauper amicitias melius colit: otia pauper
    Lentus agit. fati deſpicit ille minas.
Nec queritur, quod ſpem longi deceperit anni
    Non exſpectata grandine tactus ager;
Aut male defendat liventes pampinus uvas,
    Aut pereant ſucco deficiente greges.

Quid

Quid prodeſt miſeram quærendo abſumere vitam,
Nec lucri indomitam tollere poſſe famem?
Num minus oſtrino ſævit Mors pallida lecto?
Aut regum celſas præterit illa domos?
Omnes umbriferæ tranſvectat navita cymbæ:
Ad Styga communis, nec remeanda via eſt.
Quamvis aſſiduis putreſcant pauperis oſſa
Imbribus, & cineres fictilis urna tegat:
At dives titulis ornet monumenta ſuperbis,
Ut memoret ſerus nomina priſca nepos;
Nudus uterque tamen regionibus errat in imis,
Et peragit nigri ferrea juſſa dei.
Quin etiam ingentes annorum pondere turres,
Et ſuperis moles invidioſa ruet.
Signaque deficient veros imitantia vultus;
Nec poterunt ſcriptas ferre ſepulcra notas.
Atque ubi marmoreis tolluntur tecta columnis,
Tardabit celeres quælibet herba pedes.
Me nemus Elyſium, & ſtillantes balſama trunci,
Ruraque perpetuo florida vere manent;
Quum tota ingenuas conſumta ætate per artes,
Pieridas inter noſtra ſenecta cadet.
Illic eſt, quicumque aurum, gemmaſque peroſus
Continuit modico libera vota lare.
Tunc procul inferno demerſos gurgite avaros
Ridebo. incaſſum plebs inhonora fremet.

ELE-

Elegia IIII.

DE ANTONIO LANDO, VENETO SENATORE AMPLISSIMO,

Quum is Aedis D. Marci Procurator creatus esset, Anno Sal. cIↄ Iↄ ccxvi.

DUM Venetas arces, atque Itala regna tuetur,
Et pia magnanimus corripit arma Leo
Pro templis, puerisque, & libertate Latina;
Barbaraque ingenti litora voce quatit:
Quo fremitu nostris procul a regionibus actus,
Matribus Ismariis inficit ora pavor:
Inque vicem ad nostras veniens Victoria puppes
Deserit injustos diva superba Getas:
Indomitosque minax urget Bellona jugales
Eversura tuas, Hæme nivalis, opes:
Transfuga dum Boreas intendere Thracia flatu
Vela negat, medio destituitque mari:
Dumque vident lætæ summa de rupe Procellæ
Turpia damnata corpora classe vehi:
Fatorumque moras ægre patiuntur, & iræ
Sollicitant votis tempora lenta suæ;
Quam bene promeritos contingit LANDUS honores,
Non levis antiquis gloria LANDUS avis!
Cujus adhuc mites optat Vicetia fasces,
Imperii celeres questa fuisse dies.
Præside quo largas diffudit Copia fruges,
Expulsumque Utini cessit ab urbe nefas.

Conveniunt populusque frequens, hilarisque senatus:
Fertur per celebres aurea pompa vias.
Excipiunt plausum vitreo sub gurgite Nymphæ,
Glaucaque formosæ Doridos antra sonant.
Ipse caput Proteus musco præcinctus, & alga
Sic ait, atque imo sustulit ora vado:
Salve læta dies, fati melioris origo,
Unde fluent niveo tempora fausta pede.
Exspectata venis. LANDUM nova purpura vestit,
Spesque novæ surgunt, ac timor omnis abit.
Ite agite, Hadriacos proscindite remige fluctus,
Candida felices pandite vela rates.
Jam piget Ionium duro servire tyranno,
Jam redit ad Venetos Creta recepta duces:
Et Pelopis tellus, & Cypros, & horrida ventis
Quæcumque Aegæas insula frangit aquas.
Eventura cano. dabis o gens impia pœnas,
Et passim hostili cæsa tereris equo.
Omina dat LANDUS, clari genitoris imago.
Cernitis, ut nati vivat in ore pater?
Quem Pallas toties est admirata loquentem,
Altaque septenis addita Roma jugis.
Ille quidem puri fruitur nunc ætheris haustu,
Sidereasque tenet nobilis umbra domos:
Non tamen humanas penitus contemnere curas,
Aut animo patriam deposuisse potest.
Et bene habet, nobis quod pignora tanta reliquit.
Hoc saltem servent fata benigna caput.

Innu-

Innumeros magnis virtutibus impleat annos,
Dum ſteterit princeps urbis in arce ſuæ.
Tum demum gemini claudentur ferrea Jani
Limina: tunc terra pax erit, atque mari.
Et Venetos Oriens poſitis venerabitur armis:
Incipient longo tela perire ſitu.
Finierat Proteus. Nymphæ adſenſere canenti,
Brachiaque alternis implicuere choris.

ELEGIA V.

DE GUIDONE ANTONIO BARBATIO, BONONIENSI SENATORE,

Quum is Summum Patriæ Magiſtratum III. iniret Kal. Januarii Anni cIↃ IↃ CCXVIII.

AD JACOBUM ANTONIUM BASSANUM E SOC. IESU.

SOL pater, æterna mundum qui lampade luſtras,
Atque hominum varias cernis ab axe vices:
Qui dum hiemes volvis, dum pomiferos autumnos,
Fortunam ſtabili non ſinis eſſe pede:
Annorumque ictu mortalia cuncta fatigas,
Firmaque paullatim ſubruis imperia:
Non tamen eximios audes virtutis honores
Deterere; hanc etenim ſæcula nulla domant:
Exſere purpureos pelago, Sol, exſere vultus;
Funde precor toto purius orbe jubar.

Nunc decet insueto currus ardore nitere, &
    Flammea disponi per juga chrysolithos.
Nunc stratos ostro, quod neverit Amphitrite,
    Aurea cornipedes mandere frena decet.
Te quoque odoratos æquum est coluisse capillos,
    Et festum luxu sic agitare diem.
Tandem exspectatæ Jani venere Kalendæ,
    Unde suum præceps incipit annus iter.
Hac olim niveos mactabant luce juvencos,
    Tum quum gavisa est consule Roma novo.
Omnis & Assyriis fumabat messibus ara,
    Placabat magnos & sibi quisque deos.
At quoniam hæc longum fato secum abstulit ævum,
    Prospice qua Rhenus pinguia culta secat,
Et procul aerias ostentat Felsina turres,
    Aemula Romanæ Felsina lætitiæ.
Clarus avis, opibusque potens BARBATIUS heros
    Accipit hic patriæ candida signa suæ.
Quem si magnanimi gravis audiat umbra Catonis
    Abdita promentem pectore consilia,
Et circumfusi vertentem corda senatus;
    Lætetur, priscum non periisse decus.
Cui nunc pro donis Arabum, pro sanguine fuso
    Taurorum, & quæ fert vana superstitio,
Pulchra parant docti libare poemata vates,
    Mollia Pierius queis rigat ora liquor.
Hos inter clari nomen BASSANUS amici
    Ad vaga sublimi sidera laude vehit.

Qua-

Qualem te memorant a funere conjugis, Orpheu,
Infernum cithara perdomuisse canem.
Umbrarumque domos, regemq; adiisse tremendum;
Horridaque abreptæ limina Persephones.
Dein retulisse pedem, & sola sub rupe sedentem
Dilectos superis concelebrasse viros.
Plurima quum summo descendit quercus ab Hæmo,
Sustinuitque suas impiger Hebrus aquas.
Me ne igitur, BASSANE, ullos conscribere versus
Jussisti, & cultis obstrepere ingeniis?
Durior & ferro, & saxis frangentibus æquor
Sim, tibi si optanti munera parva negem.
At me deficiunt sub iniquo pondere nervi,
Nec strepitum raucæ fert mea Musa tubæ.
Est tibi, qui possit veteres æquare poetas
ZANOTTUS, vestri gloria rara chori.
Hic nobis tenerum post sæcula longa Catullum
Restituit, blandos edidicitque modos.
Hic, quoties libuit pennis diffindere nubes,
Fortia Pindaricis facta canit numeris.
Scilicet hunc poscit soboles BARBATIA vatem,
Quem fovit casto Calliopea sinu.
Hujus erit labor, antiquos evolvere fastos,
Præclarumque suo ducere fonte genus.
Invictosque duces, pugnataque bella referre,
Et spolia audaci rapta cruenta manu.
Quique toga insignes fuerint, studiisque Minervæ,
Pectoraque Aonio perluerint latice.

Tum

Tum canet, ut repetens animo benefacta parentum
Rite colat magnus nomina tanta nepos.
Utque tener, viridi primum florente juventa,
Sirenum dulces fugerit illecebras.
Turpiaque ignavi contemſerit otia vulgi,
Auſus difficiles Herculis ire vias.
Egregium donec mirata Bononia civem,
Hoc illum ſummo juſſit honore frui.
Multaque præterea narrabit carmine digna,
Quæ ſolum veſtris cognita ſunt oculis.
Me tenet urbs Patavi, ſacris terra hoſpita Muſis,
Medoacus placido quam pater amne lavat.
Quod tamen aſpectu veſtro,& ſermone carendum eſt,
Heu videor Scythicas incoluiſſe nives.
Nunc optata mihi præ cunctis Felſina terris,
Sis felix, ac te Copia ſemper amet.
Nec tibi lugubris noceat vis effera belli;
Pacaliſque tuas nectat oliva comas.
Et quicumque altos intraverit advena muros,
Te dicat florem, te decus Italiæ.

ELE-

ELEGIA VI.

VIRO NOBILISSIMO
PETRO GRIMANO,

Ex Legato Reipublicæ Venetæ ad Carolum VI. Cæsarem Aedis D. Marci Procuratori, amplissimam dignitatem gratulatur.

MIRABAR curvo nuper de litore, qua se
Medoacus placidis in mare volvit aquis;
Et digito procul Hadriacas novus advena turres
Indicat, & remis navita mutat equum;
Quid streperet conchæ tanto mihi murmure Triton:
Duceret insolitos quid Galatea choros:
Summaque nudatis findentes æquora mammis,
Percuterent virides cymbala rauca deæ.
Quum subito nostras GRIMANI nomen ad aures
Accidit, & plausus cognita caussa mihi est.
Nempe hic, longinqua postquam regione moratus
Auxisset patriæ spemque, decusque suæ;
Et Venetis jungens felicia Cæsaris arma
Fregisset magno barbara corda metu;
Clademque, excidiumque Italis pepulisset ab oris;
Attigerat reduci limina cara pede.
Qui nunc purpureo incedit sublimis amictu,
Inter honoratos excipiturque patres.
Hoc meruit docti facundia pectoris index,
Consiliumque sagax, nec temerata fides.

Hoc

Hoc meruit, caſus animo ſenſiſſe futuros,
Nec rerum dubias pertimuiſſe vices.
Et cæcos penetraſſe aditus, tenueſque receſſus,
Fraus humana quibus condita ſæpe latet.
O quoties, quum victa jacent animalia ſomno,
Et regnat pulſo grata labore quies,
Ipſe vigil, rapido curarum percitus æſtu,
Abſtinuit molli ponere membra toro:
Oblituſque ſui; & patriæ memor uſque ſalutis,
Multa tulit, tanto vix patienda viro!
At quicumque imi contagia linquere vulgi
Poſtulat, Herculea tendat in aſtra via.
Serta manent fortem, forti debentur honores.
Aeternos perhibent ſic ſtatuiſſe deos.
His olim ſtudiis uſa eſt GRIMANA propago,
Late conſpicuum tolleret unde caput.
Noſcere quam penitus quiſquis cupis, inſpice faſtos,
Claraque nobilium perlege facta virum.
Quorum alius duri per mille pericula belli
Contudit adverſos, Marte favente, duces;
Ferreaque hoſtili detraxit roſtra carinæ,
Et fixit pulchras poſtibus exuvias.
Turbatas alius pacavit legibus urbes,
Plecteret ut vetitum debita pœna nefas.
Regibus hic populiſque tulit mandata ſenatus:
Huic fulſit ſacro murice cincta coma.
Quid memorem tot magnifice parta otia Muſis?
Tot collecta pia ſigna vetuſta manu?

Quid

Quid ſemper profugis virtutibus hoſpita tecta?
Aut quid contemtas munera ſortis opes?
Egregiæ, gaudete, animæ, cæloque recepti
Heroes: gaude tu quoque, magne nepos.
Vivetis pariter communibus in monumentis:
Aequabit celebres fama nepotis avos.
At tibi dent faciles ſuperi, GRIMANE, quod optas,
Compoſitis patriæ rebus adeſſe ſenem.
Donec, gemmato canos velante tiara,
Contingat primæ ſedis honore frui.
Impia tum priſcum vertentur ſæcula in aurum:
Sidera tum cupiet deſerere alma Themis.
Interea tenuem, quæſo, ne deſpice Muſam;
Utque olim valeam ſcribere plura, fave.

ELEGIA VII.

AD VIRUM DOCTISSIMUM DOMINICUM LAZARINUM DE MURRO, PATRICIUM MACERATENSEM,

& in Patavino Gymnaſio, Græcarum Latinarumque Litterarum Profeſſorem Primarium.

ETSI te, Vir magne, meæ nil laudis egentem
Pierides claris vatibus annumerant:
Immenſumque volat celebris tua fama per orbem,
Nec tibi jam Lethes unda nocere poteſt:
Seque tua Livor domitum virtute fatetur,
Inclyta qui nigro nomina dente petit;

Attamen, his ausim quod te committere chartis,
Ne mihi propterea tristior esse velis.
Quærimus obscuro lucem, pretiumque labori,
Vivat ut auspiciis pagina nostra tuis.
Optamusque, animi sensus aperire latentes;
Nimirum innumeris cogimur officiis,
Quæ præstare soles; & quorum gratia apud me
Durabit, summo vix abolenda die.
Et vero, ut noctis pallentem dimovet umbram
Quæ dea puniceo candida fertur equo;
Vanaque diffugiunt incerto Somnia passu,
Quum Sol æquoreis exserit ora vadis;
Non aliter veteri tua vox Antenoris urbe
Invitam jussit cedere Barbariem.
Et nunc illa procul sitientes fugit ad Afros,
Ereptamque sibi respicit Ausoniam.
Vindice te, redeunt quas Græcia protulit, artes:
Romanique adeo vis redit eloquii.
Fontibus e puris lymphas haurire salubres
Jam licet: incautis nulla venena nocent.
Intima tu reseras magni penetralia Tullî,
Unde nitor verbis, & venit unde lepos.
Et quæ Nicomachi proles præcepta reliquit,
Et quæ divinus fuderat ante Plato.
O si Mæonius tumulo consurgat Homerus,
Laudari quantum gaudeat ore tuo!
Aurea cui levibus pulsanti sidera pennis
Graculus, & turpes increpitant fulicæ.

Tu

Tu flendum proponis, avo cognomine, ULYSSEM,
    Luctisonisque imples tota theatra modis.
Ignota, obscenis huic nubit filia tædis,
    Nereidum falsas mox aditura domos:
Hic natum imprudens tepidas obtruncat ad aras,
    Dum putat hostili flectere fata nece.
Præcinit, heu, diros vates non credita casus;
    Frustra: nam miserum numina læva premunt.
Et quæ pollutos genitoris cæde penates
    ELECTRA assiduis conqueritur lacrimis,
Digna SOPHOCLEI virgo splendore cothurni,
    Edocta est ITALOS te præeunte sonos.
Quam tua prosequitur justo SALVINUS honore
    Carmina, Tyrrheni gloria prima soli!
SALVINUS, cui mella sui depromit Hymetti
    Pallas, & Argolicas ipsa recludit opes:
Etruscæque favent Charites, Musæque Latinæ;
    Adsurgitque virûm docta caterva seni.
Nec tantum prisco Tiberis Varrone superbit,
    Quantum hoc sublimes extulit ARNUS aquas.
Ut tua dicta libens tersa CHECOTIUS aure
    Excipit! ille pio junctus amore mihi.
Qui postquam lucos potuit, Heliconiaque antra
    Linquere, Jordanis flumina sancta bibit.
Hunc summo gaudens prospectat ab æthere Frater,
    Cui Mors, heu, rapidas intulit atra manus:
Et videt, hoc se quam VICETIA jactet alumno,
    Totaque ab egregii pendeat ore viri.

Nos humiles etiam teque, & tua ſcripta probamus.
Ne tibi devota ſim, rogo, mente pudor.
Vilia neu timidæ munuſcula temne Camœnæ;
Quos me juſſit amor mittere, verſiculos.
Solliciti pergat ſic vota implere magiſtri
Jamdudum Latia clarus in urbe puer;
Non dubia Heroum ſoboles, tuus ille COLUMNA,
Pandit qui Grajo, te duce, vela mari.
Sic te dextra ſinat nullo Fortuna tumultu
Vivere dilectis molliter in ſtudiis.

ELEGIA VIII.

AD MATTHAEUM BURDEGATUM, NOBILEM CIVEM PATAVINUM,

certiſſimum amicum, ac perneceſſarium ſuum.

DESINE, mi veterum laudando tempus avorum,
Perfidiæ noſtros inſimulare dies;
Quod ſpolia e caro poſcat ſibi quiſque ſodali,
Nec timeat læſæ crimen amicitiæ;
Triſtia quod blando lateant ſub melle venena,
Nil moveant duros quod benefacta viros;
Certeturque dolis, & dira pecunia regnet,
Quæ ſcelere, ac multo parta cruore juvat.
Si ſapis, ingratas, oro, compeſce querelas:
Non hoc eſt demum tempore pulſa fides.
Tu licet humanæ primordia gentis, amice,
Et repetas animo ſæcla vetuſta tuo;

Uno

Uno quum pariter mortales jure, deosque
Pacato regeret falcifer orbe senex;
Invenies tamen antiquæ vestigia fraudis,
Et cernes, vetitum fluxerit unde nefas.
Tunc homines gelidis vitam coluere sub antris
Inter montivagas, horrida turba, feras:
Aut sævum contra Boream, pluviasque, tegebant
Exiguam culmo cæspitibusque domum.
Tunc de frondosa quatiebant ilice glandes,
Quas tenero agrestis manderet ore puer.
Suscepere cavis acclines flumina palmis:
Ignoti fuerat gratia nulla meri.
Publica materies & caussa cupidinis, aurum
Tunc prope se Stygias abdiderat tenebras.
Non Tyrio infectum splendebat vellus aheno,
Nec quæ longinquo e littore bacca venit.
Divitiæ grandes, contexta cubilia fronde,
Raptaque ab hinnulei tergore pellis, erant.
Num minus infestus vitiavit pectora livor,
Pectora tam parvis exsatiata bonis?
Quis credat? densis miscebant prœlia silvis;
Et dabat iratis quælibet arma furor.
Inque vicem fixis laniabant dentibus artus:
Spargebat largo sanguine vulnus humum.
Cædis origo, suis decerpta cydonia ramis,
Aut in præruptis arbuta lecta jugis.
Munera quæ rudis ad dominam quum ferret amator,
Commisit validos aspera rixa procos.

Quid

Quid mirare, mala ſi quis nunc mente laboret,
Et faciem fingat, nec putet eſſe deos?
Impia nunc magnos tolerant perjuria ſumtus:
Fallendo placitas cogit avarus opes.
Negligat officium, tenues conculcet amicos,
Supremas repat divitis in tabulas,
Quem prætexta juvat, claros quem tollere faſces;
Cui deductorum ſedula turba placet.
Effodit huic gemmas nigros mercator ad Indos:
Huic datur Attalico ſtertere poſſe toro.
Solus Phidiacos lapides, atque æra Myronis
Poſſidet: ingenio ſolus, & arte valet.
At quiſquis modico vivit contentus agello;
Cui faciles epulas villica rure gerit:
Quem peccare pudet, ſuperos qui caſtus adorat;
Spernitur, & capitis nomen inertis habet.
Non tamen inſani vincat ſententia vulgi,
Virtutem ut nullo juſſerit eſſe loco.
Fervet adhuc pietas paucorum pectore: fervet
Numquam corrupti certa fides animi.
Et ſupereſt Pylades, carum qui ſervet Oreſtem;
Cui ſint pro miſero vota ſodale mori.
Ne facere immiti, quæſo, convicia linguæ
Temporibus noſtris, candide amice, velis.
Te ſpecta, moreſque tuos: laudabitur ætas
Hæc tibi. quo præſtent ſæcula priſca novis?
Grata recordanti fuerint, quæ nempe dediſti
Maxima conſtantis tot documenta viri.

Poſt-

Poſtquam etenim ſacri conſcendere, me duce, montis
Fata jugum tenero te voluere pede;
Calce ubi perpetuum duris e cautibus amnem
Elicuit volucer Bellerophontis equus;
Ambo concordes junxere adamantina vincla,
Quæ non funereo ſolverit igne rogus.
Seu me nimboſo naſcentem lumine vidit
Proximus Heſperiis fluctibus Aegoceros:
Sive minax atræ violenta cuſpide caudæ
Scorpius: ætheriæ ſive miniſter aquæ:
Teque Jovis pueri, vel Maja Atlantide cretus;
Conveniunt miro ſidera noſtra modo.
Tu mecum ſolitus noctu verſare diuque,
Cognita Romano ſcripta diſerta foro:
Trojanum Aenean, celſi monumenta Maronis;
Tityron; &, lætas quid faciat ſegetes.
Et quos laſcivo queſtus dictavit amanti
Lesbia, jucundis non ſine blanditiis.
Præterea culti quæ flevit Muſa Tibulli,
Dum reputat Nemeſis triſtia facta ſuæ.
Et quæ Cyrenes Umber ſectatus alumnum,
Occluſas dominæ concinit ante fores.
Nec piguit legiſſe venuſti carmen Horatî,
Sparſaque Socratico dicta ſevera ſale.
Quidquid & in placidis Epicuri ſomniat hortis
Qui rerum cauſſas, primaque texta canit.
Tum præcepta levis quæ fert conſultus amoris
Naſo, peregrino juſſus obire ſolo.

De-

Denique Plautini risusque, jocosque theatri,
Et nitidum vates quod dedit Afer opus.
Testis erit Phoebus, testes Libethrides undæ,
Doctaque Pierides numina, noster amor.
Est locus, umbrosi quem cingunt arbore colles,
Et Patavi decimus dividit urbe lapis:
Irriguis fecundus aquis; ubi plurima floret
Vitis, & albentes pandit oliva comas.
Hunc amat Arcadico Pan commutare Lycæo,
Et nemora argutis mulcet arundinibus.
Hic leporem curvo venantur Oreades arcu,
Hortaturque suos ipsa Diana canes.
Hic volucrem possis viscata fallere virga,
Aut tereti laqueo præmia parva sequi.
Eusebii Vallem perhibent. quæ gaudia nobis
(Ah memini) felix attulit iste locus!
Quum me contemta venientem sæpius urbe
Excepsti nitido lætus in hospitio.
Scilicet hic nostris præbebas otia Musis:
Duximus hic agiles, nocte silente, choros.
Adsedique bonis gratus conviva puellis;
Detinuitque meas alea blanda manus.
Et modo paganæ ridebam pubis amores,
Phyllidis aut spreto de Corydone jocos:
Et modo mirabar, Phæacis æmula silvis,
Quæ BARBADICO juncta vireta lari.
O mihi transactas curis sine tristibus horas!
O mihi jucundos, & sine nube dies!

Illis

Illis noſtra velim condi regionibus oſſa,
Si tumulo faveant fata benigna meo.
Eheu, quod ſubito merſit nos invida fluctu
Fortuna: inſtabili ſemper acerba pede.
Scilicet hæc dulces auſa eſt diſſolvere cœtus:
Compulit hæc miſeras ſuſtinuiſſe vices.
Et nunc ipſa dolent abſentes rura poetas:
Suſpirat veterem villula triſtis herum.
Te nunc, Muſarum tranquilla a ſede remotum,
Exercent rauci tædia longa fori.
At me dilectæ mors inſperata parentis
Perculit. heu merito mater amata tuo!
Quem mihi liquiſti crudeli funere luctum!
Gaudia quam penitus tunc periere mea!
Et potui tanto durus ſupereſſe dolori?
Impia nec cineres miſcuit urna duos?
Ex illo molles abſumere cura medullas,
Et lacrimis pulſus cœpit abire ſopor.
Tunc mihi, non ſucci quos candida porrigit Hebe,
Non valida in Colchis gramina cocta focis;
Pocula non Helenæ, magnus quæ laudat Homerus,
Aſſiduam poterant demere triſtitiam.
In me quid priſci renovata exempla Lycambæ,
Aut referam ſtructos in mea damna dolos?
Quid memorem ſparſos nulla mercede labores,
Ut Danai proles improba perdit aquam?
Et, quo mærorem cumulari denique ſenſi,
Immodicis animum pervigilem ſtudiis?

Tu mihi ſubdebas ægræ ſolatia mentis,
Ut vellem forti pectore ferre mala.
Caſibus & nullis obnoxia regna docebas
Virtutis; vero ſola referta bono.
Quam Fortuna tremit, domitus cui ſupplicat orbis:
Purpura quam, viles & venerantur opes.
His ego manſuetas impleri vocibus aures
Gaudebam: luctus hæ minuere meos.
Nec mihi, nobilium decus ALDRIGHETTUS avorum
Defuit; Aoniæ maximus arte lyræ.
Nec SALIUS, cui dant ſuperi florente juventa,
Vincere conſiliis, & pietate viros.
Hic ſcenæ reducem nuper commiſit Ulyſſem,
Mutuaque infractæ gaudia PENELOPES.
Promittitque, datis longe ſe plura daturum;
Eximio juveni ſtet modo firma ſalus.
Dii vobis tribuent felicia cuncta, ſodales,
Succeſſu careant ni mea vota ſuo,
O utinam noſtro tandem ſatiata periclo,
Vertat præcipitem Sors inimica rotam:
Incipiantque mihi niveæ procedere luces:
Et numquam lacrimis imbuat ora dolor.
Poſſit & optatos ex me ſpectare nepotes,
Qui nobis peperit commoda tanta, pater.
Tres mihi ſunt fratres (& longa ætate ſuperſint)
Pieridum caſto nomina nota choro.
Quorum (*a*) alius medicæ ſuccenſos artis amore
Edocet, humano in corpore quid lateat.

Egre-

Egregiis (b) alter lucem ſcriptoribus adfert,
Et duraturum ſedulus urget opus.
Tertius (c) ad dominæ conceſſit mœnia Romæ,
Scrutatur Latii qui monumenta ſoli.
Tres pariter nobis tribuit fortuna ſorores,
Pectora ſacratis addita virginibus.
His fruar, & ſemper poſſim concordibus uti:
Hos molli excipiat cana ſenecta ſinu.
Præcipue ſeros conjux mihi vivat in annos,
Quam mihi felici fœdere junxit Hymen:
Inclyta quam docti produxit terra Catulli
Inſignem ſanctæ laude pudicitiæ.
Hæc ubi complerit formoſa prole penates,
Annoſi tumulo contegat oſſa viri.
Et pro me, noſtros curet, foveatque libellos;
Quæ manet extremos gloria poſt cineres.
At tibi qui primas roſeus conſuevit ad ædes
Colla puer brevibus nectere brachiolis;
Floreat, & ſenſim patrias adoleſcat in artes,
Ingenioque ſuum tollat ad aſtra genus.
Non hæc immemores diſcerpent vota procellæ,
Si quis apud ſuperos eſt pietatis honos.

(a) JOANNES BAPTISTA VULPIUS, in Gymnaſio Patavino Anatomes Publicus Profeſſor.
(b) CAJETANUS VULPIUS, Sacerdos; qui mecum optimos libros illuſtrat, ac Typographiæ Cominianæ excudendos præbet.
(c) JOSEPHUS VULPIUS, Soc. Jeſu; qui Romæ, juſſu PETRI MARCELLINI CORRADINI S. R. E. Cardinalis, Latii Profani, & Sacri antiquitates perſequitur.

ELEGIA IX.

AD VIRUM ERUDITISSIMUM,

& de Italorum ingeniis præclare meritum,

APOSTOLUM ZENUM,

CAROLI VI. CAESARIS HISTORICUM, ET POETAM.

CANDIDA fatales nerunt tibi fila sorores,
Augusto propius cui licet ore frui:
ZENE, Palatinus cui fingit carmen Apollo,
Sufficit & dignos CAESARIS aure sonos.
Quem sæpe admittit victricis ad oscula dextræ
CAROLUS, & sacro detinet alloquio.
Hic te divitiis auget cumulatque merentem,
Effundens pleno munera larga sinu.
Qualia in antiquum legimus collata Maronem,
Dum caneret forti bella, virosque tuba.
Nec se materiem numeris gravioribus aptam
Denegat. hinc Musæ fama petenda tuæ est.
Aspice, confusæ quot volvat stragis acervos
Discolor Odrysio sanguine Danubius:
Et quæ sparsa jacent vultu metuenda minaci
Corpora securæ limine Pannoniæ.
Qui sibi vesana fingebant mente triumphos,
Ecce gerunt capti ferrea vincla duces:
Taurunique dolent exscindi mœnia bello,
Et vetera hostili signa refixa manu.

Par-

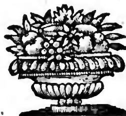
Parte alia Threſſæ ſumunt lugubria matres,
Accuſatque ſuos barbara turba deos:
De gnatis & conjugibus, quorum oſſa reliquit
EUGENIUS rabidis diripienda feris.
Hic domibus flammam prohibet, templiſque ruinam:
Hic vacuos tanto nos jubet eſſe metu.
Dignus, Romanas aquilas cui credere CAESAR,
Germanæque velit robora militiæ.
Dignus, Tarpejas poſtquam conſcenderit arces,
Vicinus poni, Scipio magne, tibi.
Interdum tamen Aonia ſpatiatur in umbra,
Et facilis miti carmina fronte probat.
Impiger ut quondam fidibus gaudebat Achilles,
Hectora pernici quum laceraſſet equo.
Delius ut, ſtrato certis Pythone ſagittis,
Ad teneros flexit mollia membra choros.
Hunc tu ſi celebres, vetus iraſcetur Homerus,
Namque argumenti pondere victus erit.
An te forte piget populos narrare ſubactos?
Horrida vel paribus dicere caſtra modis?
Laudibus ornetur pulcherrima CAESARIS Uxor,
Excelſo Mulier tam bene juncta Viro.
Quæ quoties Indis crines radiata pyropis,
Felici plantam protulit e thalamo;
Omnia purpureo circum loca lumine veſtit,
Diffunditque omni pectore lætitiam.
Qualis verticibus Juno ſtellantis Olympi
Per medios tranſit maxima cælicolas.

Hanc

Hanc ſpectat canos Cybele turrita capillos,
Maternoque fovet gaudia juſta ſinu.
At fragilem ſapiens formam contemnit ELISA:
Aeternis animi ducitur illa bonis.
Fortunæque ſuæ luxum virtutis habenis
Temperat: & ſuperos relligioſa colit.
Dii vos, aſſidua quorum prece templa fatigat,
Adnuite; orantis ne pia vota cadant.
Et facite, ut Puero ſolari læta Maritum
Poſſit; qui celebris nomina reddat Avi.
Imperioque olim Byzantia regna paterno
Addat: fœdifragos & premat uſque Getas.
Tu carmen ſollemne para, quod proxima cunis
Aurea floridulo concinat ore Venus.
Interea, tibi dant curſus dum fata ſecundos,
Et bona te placido provehit aura mari;
Parvus ego adſuevi, populi ut commercia vitem,
Me totum in dulces abdere litterulas.
Nunc juvat Auſonii ſcrutari ænigmata juris;
Et quæ bis ſenis condita ſunt tabulis.
Nunc vigili ſtudio rerum perquirere cauſſas,
Impetus & ſtabili qui rotet aſtra vice:
Nonnumquam doctas inter ceſſare puellas,
Fertur Mnemoſyne quas peperiſſe Jovi.
Sæpe etiam, PATAVI cælo qui mœnia tollunt,
Miramur claros conſulimuſque viros.
MORGAGNUM in primis, firmo tibi fœdere vinctum;
Unde venit LIVI gloria tanta FORO.

Hic

Hic ſibi ſollerti conſcripta volumina cura
Miſit ad Eoos, miſit ad Heſperios.
Corporis humani cæcas tentare latebras
Auſus, & ignotas ante docere vias.
Hunc, quoties animum noſtras appellit ad artes,
Nutritum Suadæ dixeris in gremio.
Et legimus cultos GALEARDI ſæpe libellos,
Quo retinet dotes BRIXIA cive ſuas.
Per quem deterſo fulget GAUDENTIUS ore,
Ne pereat longo pagina ſacra ſitu.
Volvimus & quas Hadriaca nunc digerit urbe
Ille tuus varias Frater EPHEMERIDAS.
At tu CAESAREA me proſpice mitis ab aula,
Calcar & ingenio, qua potes, adde meo.
COLLALTUMque roga, noſtris ut præbeat aurem
Luſibus: Etruſcæ ſpemque decuſque lyræ.
Hic etenim profugas cœpit revocare Camœnas,
Neglectiſque pius vatibus ultor adeſt.
Illa nempe ſibi famam virtute meretur,
Qua petiit quondam ſidera Tuſcus Eques.

ELE-

Elegia X.

AD ANTONIUM ZENUM, SACRAE THEOLOGIAE DOCTOREM,

avunculum suum carissimum.

TE quoque debuerant, nostræ germane parentis,
Ore pio graciles dicere Pierides.
Tu me plus oculis puerum consuetus amare:
Magna tibi semper, primaque cura fui.
Et tua sunt merito superis audita benignis
Fervida pro nostræ vota salute domus.
Hos etenim candor, purique a crimine mores,
Assiduæque valent conciliare preces:
Nec minus erroris nullo corrupta veneno
Carmina; cælestis quæ tibi dictat Amor.
O felix, rutilum cui præ virtutibus aurum
Sordet: qui parvo sub lare lætus agis!
Cui dant unanimes inter florere sodales
Innocuæ Charites, & sine felle joci.
Vive diu; sed quum terreno a carcere liber,
Lucida veloci presseris astra pede;
Collocet insigni te sede PUERPERA VIRGO,
Eximia VIRGO quam pietate colis.
Aeternumque soror, violis ornata, rosisque,
Adsideat; subito heu funere rapta tibi.

JO.

JOANNIS ANTONII VULPII
CARMINUM
LIBER TERTIUS.

I.
LAUDES DIVI RAINERII, PISARUM PATRONI.

QVAE, virgineo cœtu ſejuncta ſororum,
Caſtalium nemus, & gelidi juga frondea Pindi
Linquere amas, rapidoque olim ſubvecta volatu,
Aërios ventos, atque ardua nubila tranas,
Uranie; cui Pieridum rex Juppiter uni
Aeternos aſtrorum ignes, ſedeſque beatas
Inſpectare dedit propius, cæloque decorum
Immiſcere caput; noſtras age, diva, medullas
Adflatu pervade tuo. non triſtia bella,
Non domitas gentes, aut fractis oppida portis,
Non juvenum contra luſus, dulceſve hymenæos

Commemorare juvat: mortales temnere fines
Aggredior, vatumque vias tentare piorum.
Tu mihi diva animos, celeres tu suffice pennas,
Insolitam cæli faciem, atque ignota paventi
Sidera; ut optata considam victor in arce.
Sacra iterum antiquæ celebrant trieterica Pisæ,
Pisæ, quas felix undis interluit Arnus,
Tyrrheni salis immensum declivis in æquor.
Huc omnis propero confert se Etruria gressu,
Relligione calens, studioque excita videndi,
Matres atque viri, & comitum longissimus ordo.
Nimirum hic formosæ urbis tutela, salusque,
Vota libens, miserasque preces RAINERIUS audit,
Marmoreo lætus templo, & fumantibus aris;
Heros indigena, & superi vetus incola regni.
Quem rebus quondam patriæ florentibus, hoste
Jam pulso, & populis circum ditione subactis,
Nobilis egregio peperit Spingarda marito.
Quid loquar, ut claro fidentem sanguine avorum,
Elatumque opibus (namque hæc certissima pestis)
Paullatim blandus vitæ deflexerit error;
Impuleritque, rudi Sirenum litora puppe
Audacem, vetitasque bonis contingere terras?
Heu quæ ventorum rabies, quæve aspera cæco
Mersit hiems pelago juvenem! quibus ille periclis
Jactatus! quibus in scopulis, & syrtibus hæsit!
Quum subito erranti, per noctem candida fulsit
Lux oriens; qua nempe deûm pater, atq; hominum rex
Di-

Dimovet obſeſſis ignavas mentibus umbras,
Accenditque animos pulchro virtutis amore.
Extemplo converſæ auræ, placataque ſævi
Ira maris: tum e naufragio ſervata carina
Arripuitque fugam, & portu ſucceſſit amico.
Talis eum primo figentem in litore plantas
Excipit ALBERTUS, quem protulit aſpera CYRNOS,
Vir pietate potens, cultorque acerrimus æqui;
Qualis Cecropio juveni Minoïa quondam
Dum calet, ac flavo ſuſpirat in hoſpite virgo,
Fila dedit relegenda manu, quibus omne recluſum
Tecti iter ambigui; monſtrataque janua rurſum,
Ah toties fuſo miſerorum tincta cruore.
Principium hinc magnis virtutibus: hinc nova rerum
Se ſe aperit ſeries. pudet heu maleſana ſecutum
Somnia; præteritoſque dolet, quos perdidit, annos.
Conſcia mens culpæ, ſtimulis & verbere ſævit.
Illum, purpureæ poſito fulgore juventæ,
Expertem frugum Cereris, laticumque Lyæi,
Uberibus lacrimis manantem, & pectore ab imo
Rumpentem queſtus, ac ſe peccaſſe fatentem,
Vidit, quum pelago radiantia tolleret ora,
Occiduas vidit Phœbus devexus in undas,
Viderunt mediæ tranquilla ſilentia noctis.
Liquitur, ut verno contactæ ſole pruinæ,
Aut nix, quæ tepido ſenſim tabeſcit ab Auſtro.
Tandem exhauſta, gravi caligine lumina torpent;

Nec potis eſt ullos rerum noviſſe colores.
In tenebris jacet; ac ſingultibus omnia complet.
Quid tibi tunc animi, mater miſeranda, fuiſſe,
Quid, genitor, tibi, care, putem? quum victa dolore,
Capta oculis, vultum fletu perfunderet, ac ſe
Complexu veſtro ſubduceret unica proles?
Incipit ille patris luctu, matriſque moveri,
Et regem celſi ſupplex veneratur Olympi,
Amiſſos reddat viſus, & flamine ſancto
Deleat antiquæ placidus veſtigia noxæ.
Tertia nocturnos Aurora fugaverat ignes;
Annuit Omnipotens, mundum qui numine torquet,
Diſcuſſæque oculis nebulæ, & lux reddita prima eſt.
Quin etiam tenues cælo demiſſa per auras
Vox audita viro: Lacrimarum deſine tandem,
Pone metum, vimque immodici compeſce doloris:
Nulla tibi æternas intentant crimina pœnas,
Impreſſum ſcelus eluitur: redit aurea caſti
Libertas animi, & vinclis potes ire ſolutis.
Ille Dei tanto firmatus pignore mentem,
Lætitia exſultat: ſed enim nova pectore verſat
Conſilia, extorrem patria, rerum omnium egenum,
Solem, imbremque pati, & ſacratas quærere terras,
Jordanes ubi rura ſecat, Libanuſque ſuperbum
Oſtentat caput, & nutantes vertice cedros
Suſtinet. hic magnorum operum monumenta ſuperſunt,
Queis, hominum generi certa impendente ruina,
Par-

Parta ſalus, turpi quum ſcilicet in trabe fixus,
Terribile excuſſit Genitori fulmen, & iras
Comminuit Natus, manſuraque ſanguine ſanxit
Fœdera, pacem orans. Ergo altis mœnibus exit,
Ac vix alloquio flentes dignatur amicos.
Juſſa vocant ſuperûm; nec fas obſiſtere contra.
Ecce autem rutilam volucrum regina per æthram
Viſa tenere facem roſtro, atque ingentibus alis
Inſuetas monſtrare vias. ille omine lætus,
Hac duce fert alacris terræque, mariſque labores;
Et ſemper gelido lucos Aquilone ſonantes
Ingreditur: monteſque feros, & inhoſpita ſaxa
Adſcenſu ſuperat. non illum barbara cultu
Gens terret, grandeſque lupi, fulvique leones:
Donec ſperatas acceſſit feſſus ad oras.
Illic cæleſtis miſerantem incommoda regis,
Plurima quæ paſſus, dum triſtia Tartara bello
Subrueret, partoque iret ſublimis honore,
Septima vidit hiems: illic, lucentibus aſtris,
Multa gemens,dulcemque oculis, & pectore ſomnum
Excludens, veræ pro relligionis alumnis,
Quoſcumque arvorum donis, atque ubere glæbæ
Nutrit Terra parens, Nereuſque amplectitur undis,
Orabat facilem votis, precibuſque faventem
Regnatorem orbis. tum magno incenſus amore,
Luſtrabat ſacri veſtigia quæque cruoris,
In partes animum varias, & ſingula verſans.
Hic turpes ignominias, dirumque videnti
Exi-

Exitium CHRISTO (vos horti & gramina testes)
Sanguineus toto manavit corpore sudor:
Parte alia sævis liventia terga flagellis
Præbuerat, lapidi innitens: hic spinea texit
Insontem galea, & jaculis confixit acutis.
Hac tulerat gressum ad sterilis fastigia montis
Imposita cruce: sollemnes ubi cæsus ad aras,
Supplicia, heu, sceleri fuerant quæ debita nostro,
Morte luit; subitis quum sol expalluit umbris,
Et ferrugineo vultum velavit amictu.
Hæc memorans, casuque animum concussus acerbo,
Dat gemitum, pressoque silet RAINERIUS ore.
Illo forte loco steterat, quo candida primum
Pectora, parque ebori latus, exutosque lacertos,
Militibus duris, ad clari lumina cæli,
Ostendit magno Proles æquæva Parenti:
Continuo molles, divina exempla secutus,
Rejicit ex humeris vestes, villisque rigentem
Induitur lacrimans tunicam, argumenta doloris,
Spartea quam vili succingit fibula nodo.
Nec non assuetas epulas, & munera Bacchi
Respuit, æterno certus parere magistro;
Inque quaterdenas profert jejunia luces.
Venerat ad colles, quibus olim virgine cretus
Arcanas Genitoris opes, mentisque beatæ
Gaudia, mortalem promsit fallentia sensum:
En iterum Deus ille, Deus; cui nube sedenti
Palla imos tegit alba pedes, facieque corusci
Ex-

Exsistunt radii: dextra, lævaque seniles
Apparent vultus; hinc pace insignis, & armis
Legifer, insanos potuit qui spernere fluctus,
Dum fugeret Pharii crudelia sceptra tyranni:
Illinc, flammato qui raptus in æthera cursu,
Justitiæ vindex, scelerumque asperrimus osor.
An referam, ut Grajæ, Syriæque elementa loquelæ,
Ignotos ritus, & verba ignota precantum,
Ipse Italus, nulla doctus perceperit arte,
Attigerat quoties sacrati limina templi?
Sed patriam antiquam, dulcesque revisere terras
Tempus adest: præit auratis Laus candida pennis.
Omnis in occursum portis effusa juventus,
Adventante viro: faciles mirantur amictus,
Dejectos oculos, & plenos numine vultus.
Triginta magnos Titan impleverat orbes,
Tresque super flavæ curvarant horrea messes,
Ex quo vitales primum RAINERIUS auras
Duxerat: hic illum florentem ingentibus actis,
Et veteres mira morbos virtute fugantem
Astra vocant, superique exspectant præmia regni.
Forte dies aderat, quam fallax ritus avorum
Sacrarat Veneri Idaliæ, propriamque dicarat:
Nunc memor humana pro libertate peremti
Nobis facta Dei, tristem sub pectore curam
Suscitat, & diræ suadet miserescere cædis:
Hac ille ingrati contagia corporis ultro
Indignatus, obît; vi magni victus amoris;
Ful-

Fulgidaque ardenti veſtigia fixit Olympo,
Civibus ah deſiderium, luctumque relinquens.
At ſacer in tenues dum ſpiritus emicat auras,
(Horreſco referens) totam concuſſa per urbem
Sponte ſua celſis ſonuerunt turribus æra.
Felix, o nimium felix, qui nempe beatas
Vectus es in ſedes, & veſceris æthere puro!
Sis bonus, atque tuas cælo tamen aſpice Piſas,
Quæ tibi ſollemnes deducunt undique pompas,
Feſtaque purpureis cingunt altaria vittis.
En fora, templa, viæ celebres, en atria cereis
Collucent facibus: laudes tibi quilibet ordo,
Aurataque canit fulgens in veſte ſacerdos.
Tu mæſtas oculis lacrimas, tu peſſima pellis
Agmina morborum, caris tu matribus ægros
Reſtituis natos: te ſentit nubilus Auſter
Nimborum late, tempeſtatumque potentem.
Nam quoties ruptis exundant flumina frenis,
Turbidus & cœno gurges per pinguia fertur
Arva furens, merſiſque ſeges procumbit ariſtis;
Flent miſeri agricolæ, & palmas ad ſidera tollunt,
Teque in vota vocant: tum vero ſpumeus amnis
Decedens campis, noto ſe condit in alveo:
Palantes Aquilo nubes agit: ore nitenti
Nocturnas urget per ſudum Cynthia bigas.
At rurſum arenti Procyon quum ſidere ſævit,
Quum ſitiunt herbæ, & rimis tota arva fatiſcunt;
Tu rorem optatum mittis, quo languida paſſim
Ger-

Germina, pallentesque novantur in arbore frondes?
Jamque adeo, si nostra tuas dicentia laudes
Carmina, si ulla movet tantarum gloria rerum,
Sancte, fave, Musamque humilis ne despice vatis;
Exiguis qui te donis, & paupere cultu
Prosequitur, supplexque tuos instaurat honores
Medoaci ad ripas; ubi felix prole virorum
BUZZACARENA domus, Pisæis finibus orta,
Floret adhuc, palmas & vincere tendit avitas;
Qua de stirpe olim tibi contigit optima mater.

II.

Epithalamium

IN NUPTIAS FRANCISCI, MUTINAE PRINCIPIS, ET CARLOTTAE AGLAES BORBONIAE, PHILIPPI DUCIS AURELIANENSIS FILIAE.

HUMIDA Nox, tacitis paullatim evecta quadrigis,
Ad medium summi spatium pervenit Olympi;
Quam chorus Astrorum sequitur lascivus, & ante
Inter mille Jocos, & nudos inter Amores
Filius Uraniæ graditur, cui fervida semper
Vota puellarum, & juvenum suspiria cordi;
Pulcher, amaracino religatus flore capillos,
Et croceo indutus vestigia candida socco.
Cernitis, ut tenera, lætum nubentibus omen,
Accensæ dextra quatiat ramalia pinus:

Et pede felici labens, auctoribus & diis,
Regifico luxu ornatas descendat in ædes?
Qualis quum subito clarum per nubila fulgur
Emicuit, vel post nimios quum discolor imbres
Oppositus Phœbi radiis apparuit arcus?
Jam thiasis, epulisque modus: jam fessa quierunt
Murmura plaudentum: jam tibia garrula cessat,
Aurea nec pulsis reboant laquearia chordis.
Marcentes oculos invadit somnus: & ipsi
Languidulo segnes connivent lumine lychni.
At vigil interea tardis irascitur horis,
Pectore vulnus alens, & cæco absumitur igni
ACTIACUS juvenis, nostri spes maxima sæcli,
Heroum prisca deductus origine sanguis.
Lenta nec ingratæ declinat colla quieti
Regia virgo, genas casto suffusa pudore,
In thalamos cupidi virgo ventura mariti.
Par bene compositum, superis dilecta propago,
Tali nupta viro, & tanta vir conjuge felix,
Pellite sollicitas toto de pectore curas:
Advenit certo fatorum percita cursu,
Quam sæpe optastis votis communibus, hora:
Advenit qui pacta deus connubia firmet,
Quique olim forti faciat vos prole parentes.
Dicite Hymen, juvenes; clamate Hymenæe, puellæ.
Quod ni certa deûm vates oracula fallunt,
Candida ter decies quum Luna coegerit orbem,
Parvulus ingenti ludet RAINALDUS in aula,
Et

Et ridebit avo, tenerisque amplexus, & hærens
Brachiolis, caræ procumbet in oscula matris.
Tum puero suaves adflans Cytherea lepores,
Non sine jucundo motabit carmine cunas:
Lacrimulasque pia deterget Gratia dextra.
Dicite Hymen, juvenes; clamate Hymenææ, puellæ.

Deinde ubi firmatis poterit consistere plantis,
Dulciaque insueto jam finget verba palato,
Qualia magnarum virtutum semina prodet!
Quale dabit specimen, quæ pignora laudis avitæ!
Ut genitor gaudebit! ut urbs lætabitur ipsa!
Ut sibi tum Ausonia antiquos promittet honores!
Non aliter, cinctum violis quum ver caput effert,
Ac primum gravido turgent in palmite gemmæ,
Autumnum, & madidi prospectant munera Bacchi
Agricolæ, atque hilari præcerpunt mente racemos.
Dicite Hymen, juvenes; clamate Hymenææ, puellæ.

At simul incipiet molli pubescere veste,
Formosoque novæ crescent cum corpore vires,
Non illum ignavo corrumpent otia cultu
Vitantem soles, & aperti frigora campi:
Sed spumantis equi validos conscendet in armos,
Efficietque manu docilem, mirante magistro:
Qualis Pellæi soboles præclara Philippi,
Cui quondam immensus vincenti defuit orbis.
Aut jaculum torquens, & acutæ cuspidis hastam,
Intrabit silvas, latebrosaque lustra ferarum,
Et vehet optatam sero sub vespere prædam.

O quoties illum per devia rura ſecutæ
Naïdes aſpicient pulchro ſudore madentem,
Et pulchro flavos reſperſum pulvere crines!
Aſpicient, cupientque ſuis refovere lacertis,
Collectamque ſitim porrecta exſtinguere lympha.
Dicite Hymen, juvenes; clamate Hymenæe, puellæ.
Sæpe etiam dulci Muſarum tactus amore,
Phœbea inviſet nigrantes arbore colles,
Proluet ac roſeum Libethri fonte labellum.
Tum veterum relegens inſignia facta virorum,
Romanæ amiſſos flebit virtutis honores,
Quos tandem (heu facinus!) delevit longa vetuſtas:
Seque datum terris agnoſcet numine divûm,
Qui ſolus Latias poſſit ſarcire ruinas.
Dicite Hymen, juvenes; clamate Hymenæe, puellæ.
Quid memorem, ſtricto quot barbara demetet enſe
Colla virûm, criſtis, & ferri luce coruſcus?
Quot conſternatos Thracum calcabit acervos?
Non aliter medio in pelago, ſtridente procella,
Ah miſeros nautas nimboſus terret Orion.
Quid memorem, cæſo quantos aget hoſte triumphos,
Quanta foro ſtatuet, populo plaudente, tropæa?
Dicite Hymen, juvenes; clamate Hymenæe, puellæ.
Poſſem alios vobis motus aperire futuros,
Tali nupta viro, & tanta vir conjuge felix,
Quos mihi fatidico cecinerunt omine Parcæ:
Atque aliam certo venturam tempore prolem,
Quæ

Quæ ſtudiis referat, non vultu, aut nomine tantum,
HIPPOLYTOS, BORSOSQUE, & maternos LODOVICOS:
Ni vos alma Venus, genialiſque aurea lecti
Fulcra vocent: ſcelus eſt jam gaudia veſtra morari.
At tu ne zonæ damnum leve, virgo, ſolutæ
Flere velis, lacrimiſque oculos turbare nitentes:
Audiſti quæ pulchra manent te præmia matrem?
Quæ ſuperi poſita pro virginitate rependent?
Tempus abire mihi eſt: ſignum dat pronuba Juno:
Purpureus caſtos excepit lectus amantes.
Ite procul, juvenes; tacitæ ſimul ite, puellæ.

III.

CHARIDEMUS. Ecloga.

Chromis, *Neæra*.

QUO properas, dejecta oculos, turbata capillum,
Agrorum decus, & nemorum, formoſa Neæra?
Quid teneros oblita choros, dum cetera pubes
Mollia veloci ludit per gramina ſaltu,
Aut violas legit, & Nymphas de more coronat,
Tu latere incautæ furtim digreſſa parentis,
Avia luſtra petis? nec te decedere ſilvis
Heſperus, & gelida præceps Nox admonet umbra;
Sed flere, ac nimio juvat indulgere dolori?
Ne cela ne, virgo, ſenem, quæ cauſſa ſerenos
Mu-

Mutarit vultus; namque est mihi cura mederi.
Nea. O Chromi, pastores quo possint frangere pacto
Vim pueri, quem flava Ceres, quem pulcher Apollo,
Lenæusque pavent, & , quæ dedit ubera, mater?
Hic homines domat, hic superos: nec vulnus Amoris
Ullæ umquam sanant herbæ, vel pocula Circes:
Arreptoque lupum citius depellere ab agno,
Quam valeas fixis educere tela medullis.
Aërios igitur per montes, nostra dolentis
Carmina, septena dum fallit arundine curas,
Pan vagus excipiat; veterisque haud immemor ignis,
Abdita desertis in rupibus audiat Echo.
Me sine virgineum, pastor, servare pudorem,
Et male conceptas aluisse in pectore flammas.
Chr. Quæ vos exagitat vesania tanta, puellæ?
Unde gravis Pudor hic, placidi corruptor Amoris?
Certe illum obscuris Erebi truculenta sub antris
Tisiphone peperit, pavitque Megæra veneno.
Ut lolium segeti, vernis ut floribus Auster,
Vitibus ut grando, teneris ut stirpibus hædi,
Passeribus laquei, torrenti Sirius amni,
Sic pudor exitio est Veneri, Venerisque ministro.
Humanos tantum sensus pervertere pestis
Hæc potuit: parcit pecori, generique ferarum.
Quum desiderio nivei commota juvenci,
Mugit amabiliter per opacas bucula valles,
Ipse palam taurus cupidæ respondet amicæ,
Occurritque celer, nec mutua gaudia differt.

Par-

Parte alia exſultans viridi laſcivus in herba
Hinnit equus, aperitque ſuos hinnitibus ignes:
Excutienſque jubas, calces jacit, & tremit artus;
Nec ſibi difficiles umquam ſuſpirat amores.
Ecce Dionææ commiſcent roſtra columbæ,
Blandaque mentito decerpunt oſcula morſu:
Ecce levi feno, vel molli ſtramine fulta,
Succumbit rutilo facilis gallina marito.
Tum variæ paſſim volucres, quas alma voluptas
Invitat, liquidum concentibus aera complent;
Et ſociis flammas, & dulcia vulnera faſſæ,
Suſpendunt caros e qualibet arbore nidos.
Scilicet has nullus pudor impedit. o bona virgo,
Pelle metus: animum non hæc exempla movebunt?
Nea. Egregios narras morum, vitæque magiſtros,
Quadrupedes, & aves. Tu me genitoribus ortam
Talibus, Alcinoe caſta, fortique Lycota,
Finitimi quibus adſurgit vicinia ruris,
Vis olidæ fieri ſimilem, turpiſque juvencæ?
Nec te, crede, meos decet incendiſſe furores
Promiſſa vetulum barba, canoque capillo.
Chr. O nimium ſapiens, ne dicam ferrea! neſcis,
Neſcis, quid ſit Amor; vel candida pectora certe
Perſtrinxit ſumma leviter deus ille ſagitta;
Si, quid meſſores de te, quid curvus arator
Garriat, aut noctu carpentes penſa puellæ,
Sollicito reputas animo. contemnite, amantes,
Rumores vacuos, & inanis murmura linguæ:
Et

Et quisquis petulans aliena negotia curat,
Iratam Venerem, iratum experiatur Amorem.
Me plures hiemes, virgo, fecere peritum,
Humanæ memorem sortis, mitemque, bonumque;
Qualis in apricis mitescit collibus uva,
Assiduo longi solis percocta calore.
Atque utinam levesque genæ, fronsque illa rediret
Expers rugarum, & patientia crura laboris:
Quæ mihi perpetuis ageretur lusibus ætas!
Non tantum pecudes, non sola armenta videbis
Concipere hunc ignem, & laqueo circumdare collum,
Quorum turpe putas imitari facta puellam:
Ipse deûm genitor, tonitru qui terret Olympum,
Cogitur ardescens invicta Cupidinis arma
Sentire, inque humiles cælo descendere terras,
Vel tauro latitans, vel plumis alitis albæ.
Desine dissimulare; tenes namque omnia; nec te
Ulla fugit, superûm quæ fabula narret amores.
Nuper enim viridis positam te margine ripæ,
Audivi celeres mulcentem carmine ventos,
Argutasque imo promentem corde querelas:
Me procul in densis seges occultabat aristis.
O tibi si dulces libeat renovare, Neæra,
Dulci voce modos! tanto nil munere nobis
Majus erit. non sic morituri carmen oloris,
Non scelus Odrysii plorans philomela tyranni
Vere juvat, nostras ut vox tua pellicit aures.

Jam

Jam lenes numeri, & fletum ſuadentia verba
Exciderunt animo: nocet huic odioſa ſenectus.
Sic tibi, virgo, frui placito contingat ephœbo,
Ne noſtras contemne preces, votiſque faveto.
Nea. Quid faciã infelix? durum eſt tua ſpernere juſſa,
Care Chromi. quamvis magno intercluſa dolore
Vox perit, & cœptos rumpunt ſuſpiria queſtus,
Conabor tamen, & fido mea vulnera teſti
Exponam; quando ipſa jubet Fortuna, ſoletque
Interdum fieri cantando mitior ignis.
Hic ubi ramoſis latiſſima quercubus umbra
Decidit, arboreo vitemus tegmine ſolem,
Et feſſum teneras latus acclinemus ad herbas.
Anchiſen Venus,aut Cyprium ſectatur Adonin;
Flava Ceres calet Iaſio, Endymione Diana;
Najadas urit Hylas, Galateam candidus Acis;
Blanda fovet Cephalum roſeis Aurora lacertis;
Formoſa Herculeis gaudet complexibus Hebe:
Et mihi, pace, deæ, veſtra, licet eſſe beatæ,
Si modo me lætis videat Charidemus ocellis.
Obtulit hunc nobis invicti mater Amoris
Ducentem ſimas in paſcua mane capellas:
Obtulit; & ſubito furor, heu, deſcendit ad oſſa.
Qui nitido color in vultu! quæ gratia puræ
Frontis erat! quantas fundebant lumina flammas!
Mollia puniceis certabant labra roſetis:
Ludebantque levis disjecti flatibus auræ
Colla per intonſi nive candidiora capilli.

Ex illo vigil hibernas producere noctes,
Heu, didici, largoque oculos corrumpere fletu;
Luteus & mæsto consedit pallor in ore:
Ex illo neque consuetos accedere fontes,
Visuram faciles, & dignos virgine cultus,
Nec lapsas formare comas, nec carpere flores
Cura mihi: sordent artes, choreæque, jocique,
Me miseram, & graciles ignis depascitur artus.
Ah quoties, dilecta parens dum quæreret, unde
Triste malum hoc, quod me jucundo in limine vitæ
Ureret, ac toto pepulisset gaudia vultu,
Sum caussata gravem lateris, capitisve dolorem!
Ah quoties lacrimas deprendit sedula nostras
Thestylis, & dixit, Misero tabescis amore!
Protinus erubui, nec sum tamen ausa fateri.
Cor salit, & celeres trepidant in corpore venæ,
Hæret lingua metu, caligine lumina torpent,
Membraque frigidulo sensim sudore madescunt,
Si tenues pueri voces, & sibila nota
Me feriant: quid, si optati lux fulgeat oris?
Tunc mihi visceribus concrescit sanguis in imis.
Sæpe illum extremo linquentem pascua sole
Et malo petii, & risu lasciva procaci:
Ille verecundos gremio demisit ocellos
Præteriens, nec me verbo dignatus amico est.
O dulcis Charideme; vagus tu collibus erras,
Aut texis caveas, & vimineos calathiscos,
Fessaque in herboso componis membra cubili,
Dum

Dum thyma paſcentes tondent,cythiſumque capellæ:
Cura nec interea miſeræ ſubit ulla Neæræ.
Sæpe etiam rigidis horrentia vepribus audax
Diceris umbroſi ſuperare cacumina montis:
Ah ne te duri ſentes, neve aſpera lædat
Glæba pedes: Veneri non impia ſilva pepercit,
Et roſa tam pulchro paſſa eſt ſe ſanguine tingi.
O mihi, care puer, liceat compellere tecum
Diſperſos per prata greges, tecumque ſub ulmo
Projectam, docto calamos inflare labello!
Multa recenſerem cantu tibi furta deorum,
Ut nemorum latebras fugeres, atque abdita luſtra.
Tum canerem liquidi pendentem e margine fontis
Narciſſum, gelida quum ſe miſer arſit in unda:
Ut fruſtra incumbens labiis, & brachia tendens,
Perderet amplexum, & vanæ daret oſcula formæ.
Ah, ne te ſimilis tangat, Charideme, cupido,
I procul a ripis. formoſos faſcinat amnis.
Sed quoniam ludunt me ſomnia,nec mihi furvæ
Nebant naſcenti tam candida fila ſorores,
Litus aro, Zephyris & retia tendere pergo.
Non audit Charidemus: habet rude pectus amorum.
Eheu quid ſupereſt miſeræ mihi? ſcilicet alto
Vertice de montis præceps dare corpus in æquor.
Vivite vos fontes, & flumina; vivite fagi:
Aeternum ſegetes, æternum rura valete.
Tota mihi certum eſt potare oblivia Lethes,
Si delere queant noſtros epota furores.

Chr. Quas tibi pro tali persolvam carmine grates,
O virgo, Aonias inter numeranda puellas?
Paullatim ferus ille puer mansuescere discet;
Ne dubita: validas & nos adhibebimus artes
Consilioque senex pugnabit, amore Neæra.
Spes animum firmet; sperandum est omnia vivis:
Desperet quisquis nebuloso mersus Averno est.
Aspice, nunc pluvios inducit Juppiter Austros,
Mox abigit cælo nubes, mundumque serenat.

IIII.

Orator bonus in caussa mala.

POSTQUAM deorum cœpit expulso metu
Aetas rigere ferrea:
Flevitque Pietas, immerentis hospitis
Cruore tingi limina,
Passimque civium insepulta per vias
Feris relinqui corpora:
Carique fratris frater (o dirum scelus!)
Admovit ensem gutturi;
Neglecta Virtus fugit ad solium Jovis,
Nec se videndam præbuit.
Vix nunc suprema conspici vestigia
Dolemus almæ virginis.
Novere pauci, prisca quid jubeat Fides,
Quid nuda mandet Veritas.
Errat superbum jure contemto nefas,
Legesque in occulto silent.

Quod

Quod ſi doloſi ſpes refulgeat lucri,
Quidvis egeſtas imperat.
Corrupta luxu liberi Cupidinis
Turpis juventus æſtuat.
Nec ſegniores pruriunt, quibus prope eſt
Exacta vitæ fabula.
At quum ſceleſtos eſſe, plurimos juvet,
(Tanta eſt voluptas criminum)
Decora ſontes præferunt cognomina,
Et umbra virtutis placet.
Ut ſæpe ſolidum, ligna quæ tegit, levis
Mentitur aurum bractea.
His artibus ſi accedat orator catus,
Permutat atris candida.
Ornatque miris laudibus dignos cruce,
Verſatque lingua judicem.
Ait, Cethegos innocentes vivere,
Et patriæ amantiſſimos.
Apicioque, quidquid invidi fremant,
Frugaliorem neminem.
Quod eſt, id eſſe pernegat: contra invenit,
Nuſquam quod exſtat gentium.
Et quos parato carnifex laqueo manet,
Hos eripit ſuſpendio.
Clamat, minatur, obſecrat, jurat, monet,
Blanditur, increpat, furit.
Si forte deſint verba, rem lacrimis agit,
Geſtuque fletus adjuvat.

Per-

Perculsus interim, ut solet vento mare,
Circum popellus fluctuat.
Tollitque vocem, & plaudit oranti manu,
Gaudetque stultus decipi.
Minus diserti robur apparet viri,
Ni caussa perditissima est.
Nam si vocetur ad tribunal Curius, aut
Fabricius, aut siccus Cato,
Quis tunc figuris usus, aut coloribus?
Patronus esto quilibet.
At si reperto lis eget mendacio,
Summus petendus artifex.
Tunc singularem fabricet calumniam
Demosthenes, vel Tullius.

V.

Quum N. N. Venetæ classis Imperator e militia domum reversus esset.

NON semper gelidi ripas quatit horridus Hebri
Curru sonante Romulæ gentis pater.
Quem cruor, & foedi morientum pulvere vultus,
Quem dissolutis versa muris oppida,
Perculsæque juvant acies, clamorque, minæque,
Regumque ahenis vincta nodis brachia.
Interdum properat dilectam visere Cypron;
Ibique Nymphas inter, & molles choros

Te

Te ſolam, Cytherea, petit: tibi deditus uni
Dat ſe protervis exuendum Amoribus.
Quorum alii galeam capiti, clypeumque ſiniſtræ
Demunt, jocoſo garrientes agmine.
Pars tollunt junctis ingentem viribus haſtam,
Pars impedire floribus geſtit deum.
Ille ſatur myrrha crines, & dulce renidens
Jubet valere militarem Thraciam.
Sic te jactatum longis, dux magne, periclis,
Cui jam ſatis ſuperque partum eſt gloriæ,
Excipit alta domus feſtis ornata coronis,
Fratreſque cara civitati pectora.
Blanda Quies cupidis te tandem amplexa lacertis,
Laborioſum purpura veſtit latus.
Et ſtrepitus bellorum, & triſtes dedocet iras,
Pellitque duram fronte pervicaciam.
O igitur ſtudia, & curas oblite priores,
Gaude paratis, dux amice, honoribus.
Sat tibi ſint noctes, quas per vaga ſomnia ducas,
Viſus modo atri per profunda Nerei
Hoſtiles turbare globos: modo flectere puppes,
Lesboa qua ſe frangit unda rupibus:
Et modo præcipites fugientum urgere catervas;
Dum te revertens ponat in tuto dies.

VI.

IN FUNERE FERDINANDI OBICII MARCHIONIS.

SI possent lacrimas effundere numina, quorum
Tranquillo posita est alta quies animo:
Te flerent memores Prudentia, bellica Virtus,
Te Mavors, quamvis ex adamante gerat
Horrendum thoraca, & magna fulminet hasta;
Imbutus quamvis cædibus innumeris.
At parte ex alia Charites, Pietasque, Fidesque
Flerent, ac rupta tristis Amor pharetra.
FERDINANDUM omnes ingenti voce vocarent,
Heroem, quo non fortior, aut melior
Nascetur nobis multis redeuntibus annis.
O Mors! Parcarum o pectora dura nimis!
Sed quoniam superi non lugent quod voluere,
Debemurque atro cuncti homines Erebo,
Nos decet uberibus perfundere fletibus ora,
Spargereque immundo pulvere sæpe caput.
Et flores, lacrimasque ad tantum ferre sepulcrum,
Dum Sol immenso conditur Oceano,
Et dum Nox deprensa a lumine matutino
Pallentes acri verbere pungit equos.
Te raptum queritur variis exercita fatis
AUSTRIA, quam justo CAROLUS imperio
Nunc frenat post amissos fratremque, patremque:
Te passis etiam crinibus Italia.

Aspi-

Aſpice, quos imo gemitus de pectore ducat
Conjux, in viduo ſola relicta toro.
Illa dolet, caro quod non eſt juncta marito,
Et nimium tardos increpat uſque dies.
Quæ tamen in terris diuturna ætate ſuperſit,
Exſtincti populos admoneatque viri.
FERDINANDE, vale, noſque aſpice lætus Olympo,
Ne pergat miſeros excruciare dolor.

VII.

AEGLES MORITURAE LAMENTA.

RESPICE deſertam, ſi mens mutabilis, Aeglen:
Saltem huc flecte avidos ad morientem oculos;
Quos equidem lætos optata morte futuros
(Dura nec heu ſævi fata Jovis prohibent!)
Auguror; o ſurdo crudelior æquore Phædon,
O ſilicum venis, o chalybe aſperior.
At quoniam Veneri certum eſt me perdere, cujus
Triſtis adhuc noſtris ara calet lacrimis:
Nec prodeſt votis numen coluiſſe deorum;
Vos, precor, eſte bonæ vos mihi Nereïdes.
Et miſerum fluctu molli propellite corpus,
Qua findit liquidas perfidus ille vias.
Candida ſic ſcopuli de verticibus præruptis
Audita eſt magnis vocibus ingemere
Deliciæ ſilvarum Aegle, dum fune ſoluto
Curreret ingratus per mare velivolum,

Neglectis precibus, scelerato pectore Phædon,
Virgineique ferens corporis exuvias.
Irrita verba levis discerpsit ventus: at illa
Subjectum saltu se dedit in pelagus.

VIII.

HELENA SENESCENS.

EUROPAE, atque Asiæ pestis, quam Troïus hospes
Abduxit casto conjugis e thalamo:
Quam propter sævis arserunt Pergama flammis,
Et penitus Priami concidit alta domus:
Ut primum in speculo spoliatam flore juventæ
Conspexit faciem, pallidulasque genas;
Illa ego sum tanto, dixit, repetita labore?
Illa ego, quam vellet detinuisse Paris?
O male consumti proceres! male perdite sanguis!
O Danai, pugnæ caussa pudenda fuit.
Quo fugit nitor, heu, solitus, Charitesque, Venusque?
Denique, formosæ quid superest Helenes?
Sic ait, & canos vellens a stirpe capillos
Ingemuit, raris non sine lacrimulis.

IX.

Ad fontem, ut ſibi Phyllidis imaginem referat.

O FONS, qui puros volvens e rupe liquores,
Per nemus arguto laberis uſque ſono;
Deliciæ Nympharum, & capripedum Faunorum,
Quo levat æſtivam ſæpe Diana ſitim;
Sic tibi cæleſtes defendat populus ignes,
Auraque vicinis ludat in arboribus:
Sic te nec paſtæ poſſint violare capellæ,
Ulla nec immundo vellere turbet ovis;
Blanda refer, quæſo, caræ mihi Phyllidis ora.
Illa meum ſævo torret amore jecur.
Hoc ſolet ad ſpeculum flavos diſponere crines,
Et nitidum vario cingere flore caput.
Quid precor? inſtabilem ſecum rapit unda figuram,
Torſit ut a ripis noſtra puella pedes.
At ſemel indomitis poſtquam me fixit ocellis,
Aeternum memori corde recepta manet.

X.

Epitaphium puellæ venatricis.

QUISQUIS amas, noſtrum lacrimis adſperge ſepulcrum;
Sic tibi manſueti ſint in amore Dei.
Illa ego venandi ſtudio notiſſima Thisbe,
Candida quæ placui mille puella procis;

Dum vagor, & leporem canibus, jaculoque fatigo,
Vipereo cecidi saucia dente pedem.
Hoc me compositam tumulo flevere parentes;
Hic me pastorum gens pia lacte colit.
Et Corydon, veteres cui vivunt pectore flammæ,
Alloquitur cineres, vanaque verba jacit.
Qui seros utinam possit spectare nepotes,
Pinguiaque innumero molliat arva bove.
Tu quoque, si misera turbaris clade, viator,
Aequa tuis votis numina semper habe.

XI.

In aurigam, qui Lalagen abduxerat.

DIi tibi dent noctesque malas, viduumque cubile:
Pellere glande famem, ponere fonte sitim;
Qui tecum, heu, Lalagen, scelerate auriga, tulisti.
Et frangant celeres obvia saxa rotas.
Humida palliolo siccantem lumina vidi,
Dum nos in media linqueret illa via.
Non aliter doluit pavido Proserpina vultu,
Ad Styga quum rapidis abstraheretur equis.
Clamabat frustra matrem, comitesque puellas.
Illa aberat: comites terga dedere fugæ.
Sic aquila Phrygium quondam portante ministrum,
Obstupuit gelido pectore fida cohors.
Hæsimus, ut subito percussi fulminis ictu;
Et visa est tenebras nox geminare suas.

For-

Fortuna in miseros semper conjurat amantes.
Jactare o tantas parce, superba, minas.
Templa tibi statuent, te cingent pinguibus aris,
Dulcia ne mixto pocula felle bibant.

XII.

Hieme indulgendum voluptati.

TEMPORA dum fugiunt, præceps dum vertitur annus,
Attulit exiguos horrida bruma dies.
Vento silva fremit: stat frigore lucidus amnis:
Albent conspicuæ per juga summa nives.
Cæruleus tristes diffundit Juppiter imbres;
Nullaque jam liquido gutture cantat avis.
Non audet stabulis pecudes emittere pastor:
Obsidet ardentes garrula turba focos.
Nunc vino certare juvat, nunc ponere mensas,
Nunc strepere, & multa ducere nocte choros.
I, puer, & cyathos generoso prolue Baccho:
Temperet auratam Lesbius arte lyram.
Tympana pelle manu, tremulis nec parce cachinnis,
Delia: tuque latus fusca Lycinna move.
Quid tum, si nostros carpat vicinia mores,
Et nequeant juvenum gaudia ferre senes?
Nil certe frontis noceat mihi ruga severæ.
Jam veniet tacito Mors inopina pede.
Qui sapit, arripiat labentis commoda vitæ.
Non violenta diu ludere fata sinent.

XIII.

XIII.

De Melampi fidissimi canis interitu.

THESTYLI, coge pecus: non hac dormire sub ulmo,
Dum vigilant fures, invida fata sinunt.
Occidit ille gregis felix tutela Melampus,
Latrantem rapidi quem tremuere lupi.
Vos quoque in obscuros nemorum procedere saltus
Parcite oves. custos dentibus acer abest.
Nunc decet hibernas insomnem ducere noctes,
O Lycida. insidiis umbra maligna favet.
Ille minax rictu, villisque horrentibus audax,
Egit nocturnas pervigil excubias.
Auribus exiguos captantem sæpe susurros
Nulla tamen vano moverat aura sono.
At si quis culti sæpem tentaverat horti,
Protinus ingenti voce monebat herum.
Nunc miser, heu, vacui per campos errat Averni,
Tollentemque minas Cerberus ipse pavet.
Sed bene consuluit nostro Fortuna periclo,
Quod catulos utero pulchra Lycisca gerit
Exstincti de stirpe patris; qui fenore multo
Hinc abigant turpes fida caterva feras.
Interea, totum ne raptor perdat ovile,
Candida, Faune, tuos imbuet agna focos.

XIV.

XIV.

Ad amicos Patavinos, dum ad Benacum commoraretur.

HIc ubi cymba levis Benaci ludit in unda,
Consuetasque parat piscibus insidias:
Et mihi miranti prodit pellucidus humor
Candida nudarum corpora Naïadum:
Pubentesque rigat vicinis fontibus herbas
Mollis odoratis ripa sub arboribus;
Quamvis multa meis poterant obsistere curis,
Ne flerem Venetæ rura beata plagæ,
Et quos dura mihi rapuerunt fata sodales;
Non tamen a lacrimis lumina mæsta vacant.
Quid si me Phario Meroë circumflua Nilo,
Fertilis aut pingui ture teneret ager?
Nulla peregrinæ facies telluris, amici,
Me valeat dulci detinuisse mora.
O me felicem, si vobis mutua cura est,
Si quando igne pari pectora vestra calent!
Interea, dum me longinquus distinet error,
Vobiscum est nostræ maxima pars animæ.

XV.

AD LYCIDAM.

Amori tempestive obsistendum.

AGGERE quæ modico potuit prius unda repelli,
Obrueret subitis ne sata vorticibus;
Postquam se medios tumefacta effudit in agros,
Dum properat seram ferre colonus opem,
Heu facinus! turpi late premit omnia limo;
Et vix, qua sensim defluat, ulla via est.
Sic dum parvus Amor circa tua pectora ludit,
Insidiis quærens, vulneribusque locum,
Effugisse dolos, volucresque arcere sagittas
Res fuerit, Lycida, non operosa tibi.
At frustra sævi detrectes regna tyranni,
Si ponat capta victor in arce pedem.
Ne mitem tibi finge deum: prohibere ruentem
Una salus: domitis parcere nescit Amor.

XVI.

AD NEARCHUM,

singulari forma, & præclara indole adolescentem.

O, CUI Pieridum, Charitumque favore, Nearche,
Corporis, atque animi contigit omne decus;
Quum tibi sit facies, qualem sibi malit Adonis,
Concedis casto non tamen Hippolyto.

Hinc

Hinc de te certant Venus, atque innupta Diana:
Utraque ſed vano fervet amore dea.
Nempe tibi ante oculos, juvenis formoſa pudici
Verſantur, calidis corpora trita rotis;
Et qui, dum tenera tractat venabula dextra,
Concidit obliquo dente peremtus apri.
Quodque ſuis nequeant avertere triſtia fata,
Nec Dictynna tibi, nec Cytherea placet.
Sola placet, carum quæ per mare ſervat Ulyſſem,
Vertice de ſummi nata puella Jovis.

XVII.

IN NUPTIAS
FRANCISCI, MUTINAE PRINCIPIS, ET CARLOTTAE AGLAES BORBONIAE.

NUBIT ATESTINO juveni BORBONIA virgo:
Italiæ ſuperi quid dare majus habent?
Alma Venus redeuntem ulnis excepit Amorem,
Et nati egregium læta probavit opus.
Non olim Phrygio Lavinia juncta marito
Attulerat Paphiæ gaudia tanta deæ;
Unde bonis avibus crevit Romanus alumnus,
Preſſit & impoſito barbara colla pede.
Scilicet heroum, & regum de ſanguine mixto
Scipiadas longe proſpicit illa novos.
Qui Thracum ſpoliis, domitoque Oriente ſuperbi
Antiquis cumulent laudibus Auſoniam.

Qui revocent profugæ pulsos Virtutis honores,
Qui foveant artes, justitiamque colant.
Et (quod Romuleæ genti per fata negatum est)
Magnanimam servent tempus in omne domum.

XVIII.

AD JOANNEM FRANCISCUM BARBADICUM,

Episcopum Brixiensem, S. R. E. Cardinalem creatum.

DEBITA quod tandem te, BARBADICE, locarit
Romanos inter purpura sacra patres,
Jam populo magnus, fortunatusque videris:
Tamquam sit virtus pectoris aucta tui.
Aut contemtus opum, vel Musis æqua voluntas
Creverit, aut sanctæ relligionis amor.
Sed nobis, quos non fallaci in cortice rerum
Detinet ambiguis vana figura notis,
Visus eras pridem felix: te nempe locarant
Inter præclaros maxima facta viros.

XIX.

Inscriptum sepulcro Familiæ Vulpiæ Patavii in æde D. Luciæ.

NOS. TENET. ALTA. QVIES. PLACIDOQVE. SIMILLIMA. SOMNO
QVAE. SVMVS. IGNARIS. CORPORA. VISA. MORI
HIC. ERIMVS. DONEC. RESERATO. CHRISTVS. OLYMPO
AETERNO. IVBEAT. NOS. VIGILARE. DIE

XX.

Sub effigie ALOYSII ALAMANNI *Florentini Poetæ nobilissimi.*

DUM frumenta Ceres, vites dum Bacchus amabit,
Paxque feret pleno mitia poma sinu;
O ALAMANNE, tuis veniet nova gratia Musis,
Quem rapuit Tuscis Gallia litoribus.

XXI.

Sub imagine Nauceli, Portus Naonis fluvii, apud quem olim Bartholomæus Livianus, fortissimus Imperator, celebrem Academiam instituerat.

OLIM parvus eram, vixque ulli cognitus amnis:
It mea nunc tumido lympha superba pede.
Argutos etenim pavi NAUCELUS olores,
Qui se, meque suo carmine in astra ferant.

JO.

JOANNIS ANTONII VULPII OPUSCULA

SOLUTA ORATIONE SCRIPTA;

Quæ variis in voluminibus dispersa
ad hoc tempus legebantur.

ANDREAE NAUGERII
PATRICII VENETI
VITA.

Ndreas Naugerius, Orator, Historicus, & Poeta, longe doctissimus, atque elegantissimus; cujus olim in Europa universa pervulgatum, ac celebre nomen fuit; vix eam apud homines dignitatem obtinere videtur, quam ipse sibi pulcherrimarum artium studiis ingenti cum laude conciliaverat. Utrum id acciderit negligentia temporum quæ deinceps consecuta sunt, invecto præsertim in scholas corruptissimo genere dicendi: an vero quorumdam levitate, qui præclara ingenia multitudine magis, quam excellentia monumentorum metiri consueverunt; non satis compertum est. Hujus ego maximi viri memoriam, situ pæne atque oblivione obrutam, excitare quodammodo, ac repræsentare, in

ani-

animum induxi; non, quod eum existimem, ut illustrior fiat, orationis cujusquam indigere: sed ut Italis adolescentibus, egregia plerumque indole præditis, ejusmodi exemplar proponam, in quod sæpius intuentes, abjecto otio & nugis, de veteri eloquentiæ gloria recuperanda, unde superiore sæculo excidimus, aliquando incipiant cogitare. Natus est igitur ANDREAS Venetiis, anno post CHRISTI adventum CIↃCCCCLXXXIII. Parentes habuit Bernardum Naugerium, & Lucretiam Polanam. Hæ familiæ in antiquissimis Venetæ civitatis numerantur. Antiquior tamen Polana; quæ scilicet urbis initia vetustate fere attingere dicatur. Excolebantur per id tempus ab hominibus gloriæ cupidis magno labore, magnaque animorum contentione, non in Italia solum, verum etiam apud ceteras Europæ nationes, optimarum studia disciplinarum; quæ jam inde ab excidio Romani imperii, diuturno plurium sæculorum intervallo abjecta penitus, & prope mortua jacuerant. Et jam eo perducta res erat, tum antiquorum scriptis ex abditissimis bibliothecis eruendis, tum iisdem ita emendandis, explicandisque, ut nullo negotio ab juventute intelligi, mandarique memoriæ possent: sæpe etiam ad illorum normam atque vestigia novis fingendis argumentis, orationibus, omnique poematum genere: ut qui in posterum nascerentur,

tan-

tantiſque copiis inſtructi, acrius tamen judicium, ſeverioremque delectum ad legendum, ſcribendumque conferre voluiſſent, ii procul dubio ſupremam manum, & veluti faſtigium quoddam, abſoluto nondum operi demum impoſituri viderentur. Id enim peccabant homines, alioqui eruditi, neque ab ingenio inopes, quod aut unumquemque ſcriptorem ſine diſcrimine lectitarent, & ex unoquoque verba, ſententias, varios loquendi modos paſſim excerperent, & in ſua ſcripta transferrent; unde neceſſe erat genus quoddam orationis exſiſtere abſurdum prorſus, atque inconcinnum, perinde ac *ſi multa jura confundat coquus*, quod eſt apud comicum quemdam poetam: aut Cicerone contemto, ceteriſque optimis, qui aurea illa Auguſti ætate, vel paullo ante vixerunt, deteriorum quam ſimillimos ſe eſſe mallent, pueriliſque ineptias, inanemque ac ſtultam loquacitatem incredibili judiciorum perverſitate ſectarentur. Quæ vitia (ut eſt rerum humanarum perpetua quædam viciſſitudo) ita rurſus in amore, atque in pretio eſſe, ita mentes eorum qui ſe dicendi rationem adoleſcentibus tradituros profitebantur, occupare cœperunt; ut nemo proximis his temporibus vel poeta, vel orator haberetur, qui non eodem morbi genere laboraret. Quod niſi per diſertiſſimos viros huic peſti maturius occurſum fuiſſet, ne umbra quidem ſanioris elo-

quentiæ ad posteros pervenire posset. In ejusmodi corruptelas inciderat NAUGERII adolescentia. Quapropter (ut ea facillime percipi, atque adhærescere cernimus, quæ a summis auctoribus in animos discentium profecta, eos levi momento percellere, & in quamcumque partem impellere solent) ipse quoque prima illa ætate, quam omnem ad alienum arbitrium institui pudor jubet, vulgari doctorum hominum consuetudine, quasi æstu quodam, aliquamdiu se abripi passus est. Apparebat in eo præstans, & ad omnia natum ingenium: memoria valebat plurimum; ut integros prope poetarum libros, quibus in primis delectabatur, magna cum audientium admiratione ex tempore posset recitare: litterarum vero cupiditate ita incensus ferebatur, ut præ illarum dulcedine non solum voluptates alias omnes repudiaret, verum etiam valetudinis curam sæpius abjiceret. Accedebat ad hæc mira vocis & pronuntiandi suavitas: hilaritas & comitas vultus, quam tamen adjuncta gravitas temperaret: congressus & sermonis facilitas: status denique motusque corporis, quod illi procerius natura dederat, decorus atque elegans. Quibus rebus id consequebatur, ut quum omnibus æque acceptus esset, tum firmissimas societates, sanctissimasque amicitias in dies sibi compararet; neque ejus processibus magnopere invideretur. Quum puer es-

set,

ſet, in Latinis litteris perdiſcendis operæ plurimum ſtudiique conſumſit; quas magna famæ celebritate Venetiis docebat M. Antonius Coccius Sabellicus, quum ei ſtipendium publice præberetur; vir ſane doctus, &, ut illa ferebant tempora, ſcriptor diſertus, & gravis: qui primus *Veneti Senatus decreto, ejus Reipublicæ Hiſtoriam ab exordio Urbis memoriæ prodidit; deinde immenſum opus aggreſſus, univerſam omnium ſæculorum, gentium, & locorum antiquitatem iis libris complexus eſt quos Enneadas appellavit. Hunc tametſi NAUGERIUS in loco parentis obſervabat, multumque apud ipſum præceptoris valebat auctoritas; pulchrior tamen, & abſolutior eloquentiæ ſpecies in adoleſcentis animo inſidere cœpit. quam aſſidue contemplatus (ut erat judicio acerrimo, quod ætas jam corroborata ſenſim perficiebat) in elegantiſſimis tantum ſcriptoribus legendis, imitandiſque juventutem ſuam deinceps collocare ſtatuit. Excitabatur ad id quum mirifica voluptate, quam ex hujuſmodi meditationibus capiebat: tum ſpe gloriæ,

* *Veneti Senatus decreto*) Id certe viri docti complures ante nos litteris tradiderunt: quos tamen omnes refellit Apoſtolus Zenus, Caroli VI. Cæſaris Hiſtoricus ac Poeta, in Vita M. Antonii Sabellici, quam accuratiſſime conſcriptam anno CIↃIↃCCXVIII. ejus Hiſtoriæ Venetæ præpoſuit. Oſtendit enim, Sabellicum nullo jubente id operis aggreſſum, tantummodo ut animo obſequeretur, utque civitatis de ipſo præclare meritæ monumenta a rudium ſcriptorum barbarie vindicata ornatiore ſtilo componeret.

quæ ab optimis quibusque, tamquam amplissimum præmium expetitur recte factorum: tum præcipue Petri Bembi civis sui exemplo, quem ad barbariem profligandam strenuum profecto ducem mansuetiores Musæ sibi delegisse videbantur. Igitur quæ sibi adolescentulo, seu potius puero, minus castigata olim exciderant; inter quæ Silvas aliquot ad Papinianarum similitudinem carmine conscriptas; ne quid apud posteros de laude sua detrahi aliquando posset, non invitus in ignem conjecit. qua de re in ejus Lusibus lepidum exstat Epigramma. Ut autem eam dicendi facultatem, & gloriam, ad quam toto animo, totis viribus jampridem contendebat, certius & brevius assequeretur, Patavium profectus est; ubi Græcas litteras a Marco Musuro Cretensi, qui eas ibi profitebatur, avide arriperet. existimabat enim (id quod experientia comprobatum videmus) qui Græce nesciret, aditum ad veram solidamque eruditionem patere nemini. Florebant eo tempore per Italiam hujusmodi studia, adeo ut vel tarditatis, vel inertiæ crimen effugere vix possent ingenui adolescentes, si qui ad illa maturius animum non appulissent; in tanta præsertim copia magistrorum. Capta enim recens Constantinopoli ab immanissimo Turcarum Rege Mahumete, quo, veluti Athenas alteras, ad cultum animi capiendum, e tota Græcia concur-

sus

ſus fieri ſoliti erant; expulſi inde doctiſſimi homines, in Italiam ad Pontificem Maximum, ceteroſque Chriſtianos Principes venerant exſules, eamque nova quaſi doctrinæ luce perfuderant. Inter quos eminebant facile Beſſarion Nicenus, Joannes Laſcaris, Demetrius Chalcondylas, Theodorus Gaza, Joannes Argyropylus, Conſtantinus Laſcaris, Georgius Trapezuntius, & is quem ſuperius diximus, Marcus Muſurus. Horum ope Græca eruditio longe lateque propagata, eos denique fructus peperit, qui a nobis dulciſſimi, atque uberrimi percipiuntur. Tanto ſuſcepto negotio, id perfecit NAUGERIUS cura, exercitatione, aſſiduitate, magiſtrum ſæpius interpellando, & ex illo obſcuriſſima quæque ſciſcitando, ut jam ſcriptores Atticos non ſolum penitus intelligeret, ſed etiam preſſius imitaretur, & in ſuos uſus convertere poſſet. Neque a poetis Græcis evolvendis rei difficultate abſterrebatur; quorum ea fuit in ſcribendo ſive licentia, ſeu potius artificium, ut Antonius ille magnus apud Romanos orator, quamquam Græcarum litterarum peritus, eos tamen, quaſi aliena quadam lingua locutos, attingere non conaretur. Pindarum in primis admirabatur, quem & manu ſua non ſemel deſcripſit; ut Aldus Manutius miſſa ad eum Epiſtola teſtatur. Eloquentiæ porro ſtudiis optimo conſilio ſapientiæ ſtudia conjungenda cenſuit;

fuit; fine quibus orationem omnem, quamvis multo verborum lumine illuftratam, jejunam tamen, futilem, fanorumque hominum auribus indignam effe oportet. Itaque non mediocrem philofophiæ operam dare cœpit: Petrumque Pomponatium, de rerum natura acutiffime differentem, in Patavino Gymnafio frequens audivit. Ob infignem vero fpectatamque probitatem, celfam præclaramque indolem, magnos in quolibet litterarum genere celerrimofque profectus, ita præceptoribus carus erat, ut nihil non ejus cauffa vellent, omniaque de illo fumma, omnia præter vulgarem confuetudinem, non vanis opinionibus augurarentur. Morabatur ille Patavii libentiffime; in urbe nimirum ab honorum contentione, civilibufque concertationibus maxime remota: ubi per fummum otium ac tranquillitatem in iis artibus verfaretur, fine quibus vitam aut nullam, aut fane acerbam putabat. ipfa etiam cæli adfpiratio falubris, ac temperata, hortorum, fuburbiorum, & Medoaci fluminis amœnitas, opacæ frigidæque per æftatem ambulationes; tum fodalium, qui eodem ftudiorum cauffa venerant, confuetudo fermonefque jucundiffimi, animum a cura, corpufque a laboribus recreabant. Quam urbis nobiliffimæ faciem bello illo quod a potentiffimis Europæ Regibus contra Venetos acerrimum geftum eft, nonnihil a

Ger-

Germanis militibus deformatam ægre admodum tulit, elegantique poemate deploravit. Utebatur censore scriptorum suorum Christophoro Longolio, viro in Germania nato, sed qui scribendi exercitatione, doctrinaque multiplici cum præstantissimis Italorum ingeniis contendere posset; &, si diutius ei vivere contigisset, in summum oratorem evasurus videretur. Coluit etiam ex nobili suæ civitatis juventute Casparem Contarenum, singulari vitæ innocentia, morumque gravitate adolescentem: Petrum Bembum, qui veteris germanæque eloquentiæ laude inter ceteros clarus, atque insignis habebatur: Christophorum, & Angelum Cabriellios, Nicolaum Theupolum, Augustinum Pisaurium, Paullum Canalem; qui omnes principum familiarum, in quibus orti erant, amplitudinem ac dignitatem litteris ornare, ac quodammodo cumulare non desinebant. Contulerant se item ad ejus amicitiam Joannes Cotta, & Bartholomæus Riccius: quorum alter suavissimis versibus Catulli municipis sui urbanitatem, & veneres exprimere conabatur: alteri vero NAUGERIUS ipse auctor fuit, ut ex purissimis tantum fontibus, non ex turbidis quibusdam rivulis, candorem, copiam, atque ornamenta Latinæ orationis hauriret. Nemini tamen arctiore necessitudinis vinculo conjunctus fuit, quam aut Hieronymo Fracastorio, excellentis ingenii

genii

genii viro, qui e recentioribus poetis omnium proxime ad Publii Virgilii divinas illas in condendo carmine virtutes accessit: aut Joanni Baptistæ Rhamnusio, homini reipublicæ administrandæ scientissimo, cujus tum fidei, tum prudentiæ Decemvirum Consilium (est hoc gravissimi magistratus apud Venetos nomen) negotia sua omnia, & mysteria servanda tradiderat: aut denique Rhamundo, & Joanni Baptistæ Turrianis fratribus, e Veronensi nobilitate; quorum erant multæ, ac reconditæ litteræ, incredibilis humanitas, amorque sapientiæ. Ad hos in Baldi montis recessibus prope Veronam doctissimos illos de re poetica sermones habuit, qui a Fracastorio diligentissime excepti, monumentisque mandati, ad nostram usque ætatem pervenere. Nisi quis fortasse existimare velit, Fracastorium totam ejusmodi disputationem affinxisse NAUGERIO; amici nimirum ingenio, ac studiis maxime accommodatam. Quod etsi mihi videtur a veritate abhorrere, ceteris tamen dijudicandum relinquo. Consuetudo ejus plenissima suavitatis erat: animus ab omni simulatione alienus: sermo, qui plurimum delectaret, neminem læderet: pronuntiatio denique ipsa verborum tam dulcis, tam varia, & in omnes partes flexa, ut, sive aliquid legeret in conventu amicorum, sive narrationem ordiretur, sive de disciplinis, rebus-

que

que domesticis loqueretur, eos qui audirent mira quadam voluptate affectos a se dimitteret. Quum vero sibi ipse numquam satisfaceret in scribendo, & ea quæ primo impetu effudisset, ad limam identidem acri, & polito judicio revocaret, obtrectatorum reprehensiones lente admodum ferebat; quin immo ex iis utilitatis aliquid elicere studebat. Quo factum est, ut invidiam omnem atque offensionem, quæ præstanti ejus ingenio, singularique doctrina nonnihil excitata fuerat, idem constantia, & magnitudine animi paullatim exstingueret. Quamvis autem gloriæ cupiditate duceretur, non tamen ad illam nimia festinatione properandum existimabat: neque umquam, dum viveret, e commentationibus suis aliquid, nisi dissimulato nomine, in conspectum hominum prodire passus est. Nam pauca illa NAUGERII, quæ sunt in manibus, amicorum ejus pietas aut clanculum excepta, aut precibus extorta, aut eo mortuo in adversariis inventa, ab interitu vindicavit. Mirabile est, quum quotidie plurimum meditaretur, nullumque illi a legendo, scribendoque tempus vacuum relinqueretur, quam multa veterum scripta (Terentii nimirum, Lucretii, Virgilii, Horatii, Tibulli, Ovidii, Quintiliani) ad incorruptorum codicum veritatem exegerit: quos undique studiosissime conquirebat. In primis vero

M. Tullii Ciceronis monumenta immortalitate dignissima, quæ diuturno ante tempore dejecta, mutila, & fere ignorata in tenebris delituerant, ipse magnis laboribus digessit, supplevit, bonoque in lumine collocavit. Quo beneficio ita doctorum hominum rationibus, ingenuorumque adolescentium studiis prospexit, ut, etiamsi nihil aliud ab eo profectum esset, ob hoc unum tamen ingentes ei gratiæ ab omni posteritate essent habendæ. Usus est autem in emendandis antiquorum libris, Aldi Pii Manutii opera, fideli sane atque assidua, a quo diligentissime colebatur: quumque ille, insigni calamitate accepta, de typographia deponenda cogitaret (quæ res non mediocre bonis litteris detrimentum illatura videbatur) hortatu NAUGERII, animum jam demissum & oppressum erexit, atque in incepto permansit. Quum igitur propter eximias, rarasque virtutes, excellens ingenium, omnibusque disciplinis excultum, probatam denique industriam, NAUGERIUM universi diligerent, justissimisque laudibus in cælum ferrent; tantum aberat, ut ipse sua miraretur, ut potius ea semper verbis extenuaret, dictitaretque: *se ingentium operum rudia quædam tantummodo fundamenta jecisse, absolutionem vero ad ceteros pertinere*. Pie casteque DEUM colebat, Christianæque Reipublicæ fines longius proferri vehementer cupiebat; neque,

ut

ut id perfici posset, Leoni X. Pontifici Maximo, apud quem summo erat in honore, stimulos admovere destitit, ut is desides, diffidentesque inter se Principum animos ad bellum Turcis inferendum auctoritate sua impelleret, atque incitaret. Id præstitit NAUGERIUS Epistola quadam eidem Pontifici inscripta, quam Ciceronis Orationibus opera sua emendatis apponi curavit. Amicis numquam defuit, quos omni officiorum genere prosequebatur; sed alieniores etiam, quos optimarum artium studio ardentius inflammatos cognovisset, in familiaritatem suam libentissime recipiebat; quibuscum honestissimos de virtute, præclarisque antiquorum institutis sermones habebat, ut qui ad eum venissent, doctiores semper ab eo se discedere faterentur. Patriæ vero civiumque caritas in eo tanta erat, ut, quamquam ab omni ambitione remotissimus esset, idque a natura haberet, ut secessu ac solitudine magis, quam urbano strepitu delectaretur; nihilominus, quoties Reipublicæ tempora postularent, ejus commodis, quam tranquillitati suæ inservire mallet. Sed quum primum a negotiis laxamenti aliquid nactus fuerat, statim a curiæ forique conspectu, aut in suburbanum suum, quod Murani possedit amœnissimum, aut in Forojuliensem regionem, lætam atque uberem, aut ad pulcherrimum Benaci litus, tamquam a tempestate in portum

aliquem, confugiebat. Voluptatibus autem agricolarum, quæ potiſſimum videntur eſſe ſapientis, mirum in modum afficiebatur: omneſque natas e terra ſtirpes, earumque vim atque naturam cognoſcendi cupidus erat: quarum etiam nonnullas, eatenus noſtris hominibus incognitas, ex Hiſpania in Italiam ſecum advexit. Romæ fuit aliquando; ibique Petro Bembo, & Jacobo Sadoleto, viris eo tempore omnium eloquentiſſimis, valde familiariter uſus eſt. quumque diligens eſſet ſcrutator antiquitatis, & in Hiſtoriis legendis diu multumque verſatus, de veterum ædificiorum ſplendore, ac magnitudine, ex iis quæ ſupereſſent ruderibus ſagaciſſime exiſtimabat. Nec leviora ſtudia omnino contemſit; nam & de ſignis, & de picturis, & de ſonis atque concentibus judicium facere poterat; ut etiam puerum fidicinem domi aleret, ſuæ amicorumque voluptati. Quum enim pulchritudinis veluti quamdam ideam animo comprehenſam haberet, iccirco in unaquaque re quid aptum, quid decorum, quid elegans eſſet, quid contra, facillime ſentiebat. Ob vehementiſſimam autem, quam in litterarum ſtudiis adhibebat, animi contentionem, aſſiduas immoderataſque vigilias, habitu corporis paullatim vitiato, in periculoſum incidit morbi genus, quod μελαγχολίαν Græco nomine medici appellant: cujus vi adeo conflicta-

ctatus est, ut quamquam invitissimus, libros tamen omnes abjicere, industriæque suæ cursum omnino interrumpere coactus fuerit. Per id tempus in Bartholomæi Liviani, Venetarum copiarum imperatoris, contubernio vixit: fortissimi sane viri, sed adversa sæpius fortuna usi: quem tamquam exemplum veteris disciplinæ unice admirabatur; fatoque suo functum illustri Oratione laudavit. Livianus contra NAUGERIUM diligebat, jampridem in Academiam suam cooptatum, quam ipse ad Portum Naonis constituerat, occluso propter bellorum calamitatem Patavino Gymnasio. Fluit ibi Naucelus fluvius, quem antea contemtum atque ignobilem Academia nobilitavit; eumque videtur alumnorum suorum scriptis editis pro signo apposuisse. Iisdem in regionibus, secundum Livianum, Hieronymo Savorgnano, summo duci, NAUGERIUS plurimum tribuebat; cujus consilio, fide, virtute Opsopium munitissimum oppidum contra validam hostium oppugnationem Veneto Imperio conservatum est. Depulso igitur morbo (magnam enim illi levationem attulerant itinera, animique remissio) totum se rursus in litteras abdidit, a quibus ægre se avelli patiebatur. Quamobrem tanta opinione probitatis, tantaque existimatione doctrinæ apud cives suos florere cœpit, ut vix quisquam inveniretur, quem ullo virtutis

ge-

genere cum eo conferendum putarent. Legaverat supremis tabulis ante aliquot annos Veneto Senatui bibliothecam suam vetustis codicibus refertissimam Bessarion Nicenus, homo Græcus, Platonicæ doctrinæ studiosissimus; qui ob singularia in Christianam Rempublicam merita, egregiamque in Concilio Florentino navatam operam, ab Eugenio IV. Pontifice Maximo in amplissimum Cardinalium ordinem lectus fuerat. Ei bibliothecæ custodiendæ Senatus præfecit M. Antonium Sabellicum; quo e rebus humanis sublato, id munus continuo ad NAUGERIUM, una cum onere Historiæ conscribendæ, delatum est. Hæc enim duo primis illis temporibus conjuncta fuere; cujus rei, præter ceteros, testem locupletem habemus Petrum Bembum, qui & ipse post NAUGERIUM utramque provinciam suscepit, Senatus decreto. Quantam porro Latini sermonis elegantiam, quantam in rebus gestis colligendis diligentiam, quantam civilis prudentiæ copiam, ad eorum alterum cum dignitate præstandum NAUGERIUS afferret, quum e Bartholomæi Riccii, Romuli Amasæi, aliorumque doctorum virorum libris intelligi potest, qui omnes ejus operis rudimenta mirifice laudant; tum ex ipsius Orationibus conjecturam facere licet, in quibus multa leguntur eo stilo scripta, qui non valde ab Historia distet, Cæsarisque imitationem,

quem

quem ille sibi proposuerat, aperte prodant. Conciones se passim narrationi admiscuisse, testatur ipse apud Fracastorium; Polybii videlicet, ac Thucydidis, gravissimorum scriptorum, auctoritatem secutum. Totam vero Historiam in decem libros tribuerat, exorsus a Caroli Octavi, Gallorum Regis, in Italiam adventu; id quod postea, deletis NAUGERII lucubrationibus, a Paullo Jovio, & Francisco Guicciardino pariter factum videmus. Utinam aut ei longior vita suppeditasset, aut abundantiore otio frui licuisset (de quo multum Reipublicæ tempora detraxerunt) ut quod inceperat, absolvere, & perpolire posset: aut saltem inchoatum opus ad nos pervenire passus esset; quod ille, veritus judicium posteritatis, testamento comburi jussit. Quo casu desiderata est etiam Oratio qua Catharinam Corneliam, Cypri Reginam, singulari virtute mulierem, vita functam pro concione laudaverat: item de Venatione libri duo, & alter de Situ Orbis, carmine conscripti: quæ omnia si exstarent, quantus ille vir fuerit, manifestius & plenius ostendi posset. His tamen quæ supersunt, tamquam e naufragio reliquiis, jacturam ceterorum consolari præstat, quam de inanibus hominum contentionibus, fallaci spe, fragilique fortuna plus æquo dolere. Quum igitur omni disciplinarum genere animum excoluisset, boni civis officium

exi-

existimavit fore NAUGERIUS, si prudentiam diuturno studio comparatam, usu etiam aliquo rerum confirmaret, & ad communem Patriæ salutem, dignitatemque converteret. Fœdus iceerat Senatus Venetus, ob tuendam Italiæ tranquillitatem, cum Carolo Cæsare, eodemque Hispaniæ Rege: utque firmius potentissimi Principis voluntatem sibi adjungeret, legatos hac de re ad eum mittere constituerat. Legationem tam illustrem, in qua tamen plurimum difficultatis inesset, hortatu amicorum, sibi petiit NAUGERIUS: eaque cunctorum suffragiis impetrata, una cum Laurentio Priolo Collega in Hispaniam profectus est. Sed quum iter ii nondum confecissent, Franciscus Galliæ Rex, maximo exercitu coacto, in Insubriam venit, quam ad se pertinere contendebat: occupatoque Mediolano, ad Ticinum castra posuit, eamque urbem arctissima cinxit obsidione. Dum hæc gererentur, & nuntius deditionis in dies exspectaretur, non longe abfuit, quin Senatus legatos revocaret: timebat enim, ne Rex victoria elatus in Venetorum fines irruptionem faceret, agrosque eorum fœde popularetur: & iccirco Cæsaris rebus lente admodum favebant, præsertim quum a Regis amicitia inviti discessissent. Verum præter omnium opinionem accidit, ut Galli commisso prœlio cum Cæsaris exercitu, qui ad urbem obsidione liberan-

randam appropinquabat, in fugam versi turpissime cæderentur; Rexque ipse in hostium potestatem veniret: quibus rebus auditis, legatis imperatum est, ut ad Carolum recta pergerent. Ea legatione impeditus NAUGERIUS quadriennium fere a Patriæ, amicorumque conspectu abfuit; susceptamque provinciam magno Reipublicæ commodo, & cum summa fidei, prudentiæque laude administravit. Sed quum Itali Principes, qui nimiam Cæsaris potentiam formidabant, fœdere inter se facto, & Francisco, Galliæ Rege, qui pridem e custodia evaserat, in fœderis societatem accepto, bellum Carolo indixissent, ni ad conditiones quas ipsi proposuerant, descendere voluisset: post multa de pace colloquia, legati re infecta dimissi sunt. Vix domum attigerat NAUGERIUS, quum ei novum onus imponitur, altera scilicet ad Franciscum Regem legatio. Quapropter magnis itineribus citissime in Galliam evolavit. Mandatorum summa erat, Regem inducere, ut cum exercitu in Italiam ad Cæsaris opes infringendas statim rediret: ejusque conatibus omne auxiliorum genus polliceri. Sed quum Regem adiisset NAUGERIUS, ab eoque honorifice fuisset exceptus, non solum pro Venetæ Reipublicæ dignitate, verum etiam ob ipsius ingentes præclarasque virtutes (plurimi enim Rex ille magnus liberalium artium studia, doctosque

homines æstimabat) Blæsio in oppido ad Ligerim de improviso in febrim incidit, eaque vehementius ingravescente, paucis diebus postquam decubuisset, * vi morbi consumtus est. anno videlicet a CHRISTI adventu cIↃ IↃ xxix. VIII. Idus Maji; quum ipse annum ætatis ageret XLVI. Elatus est quam amplissime, summo Regis mærore: multisque excellentium virorum laudationibus ejus exsequiæ honestatæ sunt. Nuntio autem de Legati morte Venetias allato, incredibile est, quanto luctu Civitas universa fuerit affecta: quem dolorem fratres ejus acceperint, quem amici, quem familiares: in primisque Joannes Baptista Rhamnusius, & Petrus Bembus; cujus illud de NAUGERIO testimonium exstat luculentum, in Epistolis recentiori hac Italica lingua conscriptis: *Multis sæculis Venetam Rempublicam, qui cum eo comparari virtute possit, Civem habituram esse neminem*. Rhamnusius vero, annum post vigesimum secundum, amicissimi hominis memoriam repetens (qua erat apud senatorium ordinem gratia) Senatusconsultum fieri curavit, quo Imagines NAUGERII, & Fracastorii, ex ære scitissime expressæ, illustri in loco Patavii collocari juberentur: idque continuo præstitum est, interrupto urbis muro vetustissimo, constructoque novo fornice,
ac

* *Vi morbi consumtus est*) Quod morbi genus *Naugerium* sustulerit, vide apud Hieronymum Fracastorium libro 2. de morbis contagiosis, cap. 6.

ac ponte contra templum D. Benedicti. Desiderium etiam gentilis sui lenire magna ex parte visus est Bernardus Naugerius, vir eloquentissimus, pluribus legationibus pro Patria obitis clarus, ac tandem in Cardinalium Collegium a Pio IV. Pontifice Maximo cooptatus, & Veronæ Antistes creatus. Imago tamen NAUGERII nostri diuturnior, & nullo umquam temporum spatio interitura, sunt scripta ejus elegantissima; pauca quidem, si numero spectentur, sed quorum paucitatem apud æquos judices venustas, candor, suavitas, ceteræque dicendi virtutes abunde compensare possint. Quid enim ejus Orationibus, quas in funere Liviani Ducis, & Lauretani Principis habuit, aut copiosius, aut dulcius, aut ad permovendos animos magis idoneum? Multa in iis verborum lumina, qua simplicium, qua conjunctorum: crebræ gravesque sententiæ: apta & disposita omnia. Quid porro ejus Versibus admirabilius, aut quod magis cum antiquitate ipsa certare videatur? quos quum legas, nullo negotio te aliquid simile efficere posse confidas, at quum expertus fueris, frustra elabores, atque ab incepto deterrearis. Primus ille viam munivit ad optimorum poetarum imitationem in Epigrammate scribendo; quam rationem secuti plures non exiguam sibi laudem, licet in re tenui, pepere-re. Lectu etiam digna sunt nonnulla, quæ ado-

lescens Etruscis carminibus lusit: mollia sunt, arguta, candida, & omnino ad Francisci Petrarchæ normam efficta. Ex quibus omnibus facile intelligitur, quam teretes, religiosasque aures habuerit, quam limato, & acri judicio fuerit: quum & optimos tantum scriptores perlegeret, ac deterioribus ita infensus esset, ut multa Martialis volumina, non sine diris atque exsecrationibus, stato die quotannis incenderet. Quo tamen facto in multorum incidit reprehensiones, qui videlicet acerbe ferrent, eum poetam despicatui haberi, quem & ipsi vehementer probarent, &, si diis placet, Catullo etiam anteponerent. Nec minorem in eum invidiam excitavit Epistola quædam, dissimulato auctoris nomine a Francisco Asulano emissa, in qua NAUGERIUS adversus Volcatii Sedigiti sententiam gravissimis argumentis contendit, Latinæ Comœdiæ principem, longeque Plauto excellentiorem poetam, Terentium haberi oportere. Sed quemadmodum obtrectatores NAUGERIO non defuerunt (quod fatum est clarissimorum virorum) ita laudatores quamplurimos habuit; qui quum præsertim de mortuo loquantur, nulla suspicio est, eos amicitiæ caussa esse mentitos.

JACOBI, SIVE ACTII SINCERI SANNAZARII *NEAPOLITANI,* VIRI PATRICII, VITA.

LAEUMELLINA Cisalpinæ Galliæ regio est, in Ducis Mediolanensis ditione. Ejus fines ab Oriente, Ticino flumine; a Meridie atque ab Occasu solis, Pado & * Sessite; a Septemtrionibus, Novariensi agro terminantur. Ea quum pluribus castellis & vicis distincta est, tum pagum continet nobilissimum, fossis, aggeribus, portisque munitum, opibus vero frequentiaque incolarum cum paucis conferendum, ut omnino urbis instar esse videatur: SANCTUM NAZARIUM appellant. Nomen invenit (nisi conjectura fallor) e viro fortissimo, qui patre Africano natus, Neronis Cæsaris temporibus maximos cruciatus toleravit, seque acriter morti obtulit, ut pro CHRISTI doctrina, quæ tum primum proferebatur, contra veterem gentium superstitionem propugnaret. Hujus reliquiæ corporis, quum diutius

* *Et Sessite*) Ita Plinius appellare videtur lib. 3. cap. 16. flumen quod a recentioribus *Sesia*, vel *Sicida* vocari consuevit.

tius ignoratæ latuiſſent, Mediolani tandem a Divo Ambroſio, illius civitatis Antiſtite, repertæ ſunt, ſtatimque a populo ſumma religione coli cœptæ: qui cultus adhuc non in urbe ſolum, ſed etiam in finitimis locis, feſtis inſtitutis diebus, conſtantiſſime retinetur. In eo pago, ſtirpis antiquitate, divitiarum ſplendore, rerumque geſtarum gloria ceteris longe præſtitit SANNAZARIORUM familia; quæ ab ultimis Hiſpaniæ regionibus illuc profecta, eas copias paullatim, eamque amplitudinem conſecuta fuerat, ut immoderatæ Vicecomitum potentiæ ſola obſiſtere poſſe videretur. Hoc genere procreatus Nicolaus Sannazarius, Carolum III. Dyrrachinum, ex Andegavenſibus principibus, qui anno poſt CHRISTUM ortum CIↃCCCLXXX. ab Urbano Pontifice evocatus, eo conſilio in Italiam venerat, ut regno Neapolitano potiretur, tribunus militum ſecutus eſt; pulſiſque demum hoſtibus, ob ſingularem virtutem, præclaraque in eo bello edita facinora, nonnulla in Lucanis caſtella a Rege victore, beneficii loco accepit. Jacobus vero Nicolai F. Ladislao Caroli F. ſtrenuo adoleſcenti, cui patris morte regnum obvenerat, triſtiſſimo ac difficillimo ejus tempore, utilem adeo operam præbuit, eique ad fugandum Ludovicum Andegavenſem ita præſto fuit, ut Petrinum, ſeu Montis Draconis rupem, apud quam olim Sinueſſa

ſita

ſita erat, bonam item Falerni agri partem, Maſſicos montes, oppidulumque ad Vulturni oſtia, prope Linternum illud vetus, P. Cornelii Scipionis Africani ſeceſſu & ſepultura nobilitatum, amiciſſimi Regis voluntate poſſidere cœperit, remque paternam æque, ac veterem avorum gloriam mirum in modum amplificaverit. Sed, ut rerum quæ ex fortuna pendent, varia commutabiliſque ratio ſolet eſſe, paucis poſt annis Ladislaus, vigenti admodum ætate, nullis relictis liberis, exceſſit e vita. quo defuncto, Joanna ſoror ejus, impotenti animo mulier, & cujus mores plurimum a fraternis abeſſent, regni adminiſtrationem ſuſcepit. Hæc, quum ſentiret, ſe odioſam eſſe illis qui vivo fratre, honoribus & gratia in aula floruiſſent, eos inſectari numquam deſtitit, donec dignitate omni per ſummam injuriam ſpoliatos, bonis avitis & patriis funditus everteret. Jacobus igitur ex beato repente miſer, tenuiſſimum patrimonium Jacobo Nicolao filio reliquit, quo vix principis civis perſonam, ampliſſimæque familiæ nobilitatem tueri poſſet. Is tamen, caſus adverſos, ut poterat, ſapienter modeſteque ferens, uxorem duxit Maſellam a Sancto Mango, civem Salernitanam, vetuſto & nobili genere ortam, ex qua JACOBUM, cujus potiſſimum cauſſa hæc omnis mihi inſtituta narratio eſt, ac Marcum Antonium liberos procreavit. Na-

tus

tus est Jacobus hic noster Neapoli, anno a CHRISTI adventu cIↄccccLviii. festo die Sancti Nazarii, v. Kal. Sextilis: quod ipse clarissimis carminum suorum monumentis non semel testatum esse voluit. Per id tempus Alphonsus Aragonius, Rex Neapolitanus, cognomento Victor, qui a Joanna Regina adoptatus fuerat, vir bellica laude maxime præstans, pacisque artibus ornatissimus, mortem obiturus, Ferdinando filio ex nobili concubina suscepto regnum tradidit. Tum & stellæ crinitæ, quas Græci cometas appellant, & prodigia multa in cælo visa; quæ tamquam futurarum signa calamitatum vulgi animos perterrebant. Bellorum deinde motus tota Italia excitati sunt: quibus privatorum bona direpta, liberi homines in servitutem abducti, exercitus sæpe magni occidione occisi. Multa præterea oppida terræmotibus corruére, florentissimisque urbibus pestilentiæ vi solitudo & vastitas illata est. Sannazarius igitur pessimis auspiciis vitam exorsus, quum per ætatem nondum ipse sibi prospicere posset, patrem amisit; matrique in tutelam traditus una cum fratre natu minore, fortunæ iniquitatem experiri cœpit. Mater ejus, virilis animi femina, quum se in tantas rei familiaris angustias adductam videret, neque haberet, unde sibi suæque familiæ sumtus liberales suppeditarentur, maxime pro ur-

bis

bis Neapolis opulentia & dignitate, extrema filiorum pueritia in Picentinos concessit, Nuceriæque Paganorum domicilio collocato, ibi parce admodum continenterque vivebat. Eo in oppido JACOBUS, ut erat eximio ingenio, & ad colendam poesim aptissimo, Librum illum suum vernaculo sermone fertur inchoasse, quem pastorum lusibus amoribusque refertum, ARCADIAM inscripsit. Antequam vero Neapoli excederet, Juniani Maji, celebris eo tempore ludimagistri, domum frequentaverat, a quo Latinis Græcisque litteris diligenter imbutus est. Is porro quanto in honore semper fuerit apud gratum memoremque beneficii discipulum, SANNAZARII Carmina passim declarant, in quibus Majus doctissimis hominibus annumeratur, & ob singularem prudentiam, rerumque usum, miris laudibus in cælum tollitur. Dolebat sane optimo præceptori, summam vim ingenii, qualem scilicet in puero perspexerat, situ veluti quodam ac pædore obsolescere, neque in principum virorum conspectu, pulcherrimæque urbis luce positam esse; iccirco Masellæ * auctor fuit, ne tam egregiæ indolis filium in abdito diutius manere pateretur; sed

* *Auctor fuit, ne . . . . . pateretur*) Hæc loquendi ratio minus Latina sit oportet, si Paullo Manutio auscultare velimus, qui Comment. in Epist. 1. lib. 1. M. Tullii Ciceronis, pag. 6. ita scriptum reliquit: *Addo illud*, Auctorem *dici, non qui hortatur, ne quid fiat, sed qui hortatur, ut fiat. Itaque*, Auctor, & Dissuasor *Cicero opponit: ceteraque ejusdem, atque etiam aliorum exempla ad*

potius, copiolis omnibus quæ illi reliquæ essent, contractis, JACOBUM Neapoli ingenue liberaliterque educandum curaret. brevi enim fore ajebat, ut sumtus in ea re facti, amplioribus longe commodis, quæ plerumque studiosorum adolescentium industriam consequi solent, abunde compensarentur. Paruit fideli consilio materfamilias, & primo quoque tempore cum liberis Neapolim venit. Florebat ea tempestate in celeberrima urbe Joannes Pontanus, vir disciplinis omnibus, & præcipue illis quibus juvenum animi ad humanitatem informantur, præter ceteros excultus atque expolitus. Ad hujus domum, tamquam ad certissimum Musarum & Sapientiæ templum, flos nobilitatis & juventutis Neapolitanæ undique confluebat: & cuicumque adolescenti bona de ingenio suo spes esset, is neminem alium, nisi Pontanum, studiorum suorum hortatorem quærebat. Quapropter non defuere, qui Pontani Academiam (sic enim ipse lectissimorum ingeniorum concilium illud coetumque appellabat) equi Trojani simillimam fuisse dicerent; ex qua scilicet non quidem belli duces, urbiumque expugnatores, at egregii poetæ, summique oratores plurimi in aper-

ad affirmationem semper, numquam ad negationem spectant. Quæ tamen regula maxime luculento Bruti ad Ciceronem exemplo falsa esse deprehenditur, qui Epistola 15. libri Epist. Ciceronis ad Brutum, hoc pacto scribit: *Nam illi* (Antistio) *ita sentienti de republica magnopere* AUCTOR *fui*, NE *differret tempus petitionis suæ*. Ipsique M. Tullio Epist. 27. lib. 11. ad Famil. Matius dicitur NON *suscipiendi belli civilis gravissimus* AUCTOR.

pertum prodierint. Consuetudo autem erat, ut quicumque bonarum artium cupiditate inflammatus ad maximum virum se applicuisset, novum sibi nomen imponeret, ex antiquitate depromtum. putabant etenim, ejusmodi nomina & plus dignitatis in se continere, & blandius quodammodo jucundiusque in aures influere posse. Quo tamen facto nonnulli censoriæ gravitatis homines vehementer offensi sunt; quibus nimirum Christiana lædi pietas, & majorum instituta convelli videbantur, si, nominibus quæ sanctissimorum virorum olim fuissent, penitus abjectis, in eorum locum alia supponerentur, quæ profanarum gentium memoriam renovarent. Sed pleræque res in hominum vita, quæ neque summam honestatem, neque rursus insignem turpitudinem adjunctam habent, perinde sunt ut accipiuntur; nec quidquam adhuc in eo genere vel a sapientissimis excogitari potuit ita elegans atque perfectum, ut nullos omnino reprehensores invenerit. Pontanus igitur, quo reliquos exemplo excitaret, Jovianus appellari voluit: SANNAZARIUM vero jam pridem in familiaritatem receptum, ACTIUM SINCERUM ex eo nominavit, quod ille princeps ex Latinis bucolico poemate piscatores de amoribus suis in *acta* colloquentes induxisset, & quod sine fuco & fallaciis vitam ageret, nec aliud clausum in pectore, aliud in

lingua promtum haberet; amaretque puram & ſimplicem dicendi formam, in qua ſcilicet ipſius ingenium & mores apertiſſime elucebant. Quæ vero argumenta impulerint Paullum Jovium, ut monumentis traderet litterarum, a SANNAZARIO avitum gentilitiumque nomen repudiatum fuiſſe, equidem ignorare me fateor. Nam licet JACOBUS, ubi conventus amicorum iiſdem ſtudiis gaudentium, aut feſtiva aliqua ſcriptio, hilaritatem & jocos poſtulare videbatur, illo altero nomine ſæpius uteretur, non tamen ad eas ineptias umquam deſcendit, ut proprium clariſſimæ familiæ vocabulum aſpernaretur. immo vero, id ſibi magno ornamento eſſe, & apud poſteros fore, exiſtimans, optimis verſibus commemorare ac celebrare non deſtitit. Quum igitur ad eximiam ingenii ſuavitatem eas artes adjunxiſſet adoleſcens, quæ duros etiam & agreſtes homines mollire ac mitigare conſueverunt, incidit in amorem formoſiſſimæ puellæ, nobili genere ortæ, quam * Carmoſinam Bonifaciam appellabant. SANNAZARII autem, & Bonifacii, quod ejuſdem vicinitatis eſſent, in idem quoque concilium Portæ Novæ adſcripti erant. Hujuſmodi concilia Neapolitani *ſedes* vocant. quum enim propter urbis magnitudinem cives nobiles domiciliis

* *Carmoſinam Bonifaciam*) Ipſe vero Sannazarius, aliique ejus temporis poetæ *Harmoſynem* vocant.

ciliis inter se distantes, vix unum in locum convenire possent, de republica consultaturi, urbs in quinque regiones distributa est, quarum singulis suam veluti curiam esse voluerunt, in qua viri primarii proxima loca incolentes, sententiam dicerent, & suffragia ferrent. Ut autem omnis ejusmodi amor anxius & sollicitus est, variasque animis perturbationes afferre solet, SANNAZARIUS noctes atque dies miserrime afflictabatur, non enim illi puella mutuam voluntatem tribuebat, sive id pudicitiæ custodiendæ caussa faceret, sive quod ad formosam pertinere arbitraretur, amatorem sævitia excruciare. In tanta igitur acerbitate postremum illud adolescenti perfugium relinquebatur, plenis querelarum carminibus modo levitatem suam, modo puellæ crudelitatem, modo fortunæ vim atque imperium accusare; quod quidem egregie præstitit magno breviorum poematum numero, hac recentiori Italica lingua scriptorum, quæ maxime omnium Latino epigrammati respondere existimantur. Aliud etiam genus frequentavit, argutis concinnisque sententiis cum superiore fere conveniens, quod vero ad circuitum verborum, numerorum varietatem, figurarumque splendorem attinet, longe copiosius. Hoc veteres Græci ὠδὴν, Itali multis post sæculis *cantionem* dixere. Utroque genere SANNAZARIUS ita excelluit, ut scriptores fere omnes

qui-

quicumque a Francisci Petrarchæ obitu usque ad sua tempora lyricam Italorum poesim excoluerant, de gloriæ possessione deturbaverit. Non minimum enim desciverant illa ætate ab elegantia scribendi, contemtisque antiquiorum exemplis, novam quamdam rationem excogitaverant demulcendi aures imperitorum, quæ, corruptis judiciis, longe lateque diffundebatur. Acute quidem rem inveniebant, (id quod etiam barbari persæpe faciunt) sed inventam expolire nequaquam poterant, in quo vis omnis eloquentiæ sita est. Sententiæ plerumque improbabiles erant, contortæ, nimis exquisitæ; verba inculta, horrida, ex trivio arrepta; numeri laxi, fluctuantes, dissoluti; tota denique oratio neque nervis colligata, neque articulis distincta, ut rudem inopemque consilii scriptorem facile agnosceres. Magna igitur SANNAZARIO laus debetur, quod & quanto in errore homines versarentur, aut unus, aut certe cum paucis animadverterit, & ad veterem penitusque insitam opinionem ex eorum animis evellendam summo conatu aggressus fuerit. quæ quidem res ipsi ex sententia successit; paullatim enim sanum ac splendidum orationis genus non juventuti solum, sed etiam iis qui turpiter aberraverant, vehementer probari cœpit. & quod a SINCERO tamquam primis lineamentis inchoatum, adumbratumque fuerat, id post-

ea Petrus Bembus incredibili ſtudio, labore, diligentiaque perfecit. Quum hæc SANNAZARIUS meditaretur, matre optima orbatus eſt; cujus immaturum interitum in ARCADICIS luſibus elegantiſſime deploravit. Ut autem puellæ, propter quam curis vigiliiſque angebatur, ſi poſſet, memoriam omnem deponeret, in ultimam Galliam profectus eſt; quam regionem ARCADIAE nomine ferunt ab eo involutam fuiſſe. Ibi quum aliquamdiu moratus eſſet, ſentiretque in dies ægritudinem augeri, neque amicæ, patriæque deſiderium ferre amplius poſſet; quæ amantium inconſtantia eſt, magnis itineribus Neapolim rediit. At huic gravi diuturnoque morbo triſtiorem medicinam fortuna oppoſuit; SANNAZARIO enim abſente, Carmoſina, nondum ætate provecta, de vita migraverat. Qui caſus quantum amatori luctum attulerit, ſatis indicant ECLOGAE Italica Latinaque lingua conſcriptæ, quibus Phyllidis mortem deflet; ſic enim ipſi amores ſuos obducere ac velare placuit. Quum itaque ejus ingenii fama, quæ per omnium fere civium aures pervaſerat, in domum Ferdinandi Regis perveniſſet, Federicus Regis filius natu minor, juvenis poetarum ſtudiis mirifice deditus, eum ad ſe cupide arceſſitum tectis ac ſedibus ſuis recepit, præcipuaque benevolentia proſecutus, in intimis & familiariſſimis ſemper habuit. Præ ceteris

teris autem poeſeos generibus, regium adoleſcentem ſpectacula illa capiebant quæ veteres mimos quodammodo ſalibus & jocis exprimerent. quapropter SANNAZARIUS, ut erat ingenio ad excogitandum promtiſſimo, novis lepidiſque fabulis fingendis docendiſque, ei quotidie gratior acceptiorque fiebat. Proavorum temporibus adhuc in manibus erat libellus quidam a SINCERO exaratus, facetiarum ac feſtivitatis pleniſſimus, quem vulgus Neapolitanum, Gliomerum appellabat. in eo ſcilicet collecta erant rudia & obſoleta verba, argutæ item breveſque ſententiæ, quæ olim populari ſermone jactabantur. his auctor multa ridicula addiderat de ſuo, ut qui opus legiſſent, ab ingenioſo doctoque homine profectum, haud temere ſuſpicari poſſent. Iiſdem artibus & officiis paullatim effecit, ut ipſum Iſabella de Baltio, quæ cum Federico nupta erat, & Conſtantia ex Havalorum gente mulier ornatiſſima, bonarumque artium ſupra muliebrem imbecillitatem ſtudioſa, plurimum diligerent atque admirarentur. Hæc quum Federico, germano Iſabellæ fratri, in matrimonium data eſſet, quo die Pyrrhi Ducis Altamurani, ſoceri ſui, domum introivit, totum nuptiarum apparatum a SANNAZARIO optima ratione diſpoſitum deſcriptumque invenit. Ob eamdem ingenii præſtantiam, Ferdinando Regi, & Alphonſo Calabriæ

briæ Duci, ad quem regni hereditas pertinebat, familiaris factus est. Hunc porro imperatoria laude florentem, bello Etrusco secutus, in ejus exercitu militavit. Comitem etiam illi se præbuit ad Hydruntum recipiendum, fugandosque Turcas, qui oppidum illud suis præsidiis occupaverant. Mox quum Ferdinandus pro Hercule Ferrariensi Duce, socer nimirum pro genero, contra Sixtum Pontificem, ejusque fœderatos arma cepisset, idem Alphonsus ad Nomenti, Tiburisque expugnationem SANNAZARIUM secum duxit; tametsi prope Lanuvium prœlio superatus, de gloria, quam maximis rebus gestis adeptus fuerat, nonnihil amisisse visus est. Si quid autem poetæ sub ipsis pellibus otii relinquebatur, id totum in scribendis epigrammatis consumebat; ex quibus unum præcipue celebratur, quo Ladislai, Regis fortissimi, & de SINCERI majoribus optime meriti, facinora complexus est. Ita, quod mirabile omnino videri debet, bellicam laudem cum litterarum studiis conjunxit; quum plerumque contingat, inscitia milites, ignavia litteratos homines laborare. Consecuta sunt deinde ejusmodi tempora, quæ florentissimam Aragoniorum familiam in extremum discrimen sæpius adducerent, regnoque tandem spoliatam, exsiliis, continuisque regum funeribus penitus perderent atque delerent. Carolus

enim Ludovici F. Galliæ Rex, acerrimo ingenio adolescens, & qui totius Italiæ dominatum appeteret, induxerat in animum, regnum Neapolitanum Ferdinando eripere, & ad id facinus maximas copias brevi tempore comparaverat. Sed tanta malorum mole impendente, Ferdinandus, exacta jam ætate, mortem obiit. Alphonsus vero, qui in patris locum successerat, quum potentissimi hostis adventum formidaret, neque in populi principumque civium auxilio spem ullam poneret, quibus nimirum propter crudelitatem invisum se esse intelligebat, pristinæ virtutis oblitus, ac fortunæ cuncta permittens, in Siciliam confugit, ibique haud multo post e vita excessit. Ferdinandus itaque ejus filius, cujus mores paternis moderatiores erant, regni administratione suscepta, quantum potuit, Gallorum conatibus restitit; quibus quum par esse non potuisset, avitumque imperium amisisset, nequaquam tamen animo fractus, rei felicius gerendæ occasionem captabat. Accidit autem peropportune, ut Carolus in Galliam reverteretur; a cujus discessu strenuus adolescens incredibili virtute, celeritate, prudentia, hostes prœlio fudit, remque amissam recuperavit. Sed perturbatum regni statum componere molienti acerba mors intervenit. Ad Federicum igitur ejus patruum omnis potestas translata est. Existimabant homi-

mines, nec injuria, SANNAZARIUM, qui in Regis clientela ſemper fuiſſet, neque in tantis calamitatibus ad florentem hoſtium fortunam umquam ab eo deſciviſſet, ſummum locum & dignitatis & gratiæ apud ipſum obtenturum. ſed eventus omnium opinionem fefellit. Etenim Federicus Robertum quidem Bonifacium, Balthaſſarem Pappacodam, & Antonium Griſonem, viros nobilitate inſignes, quibus familiariter utebatur, donis oppidorum ac vectigalium locupletavit, SANNAZARIO autem penſionem tantummodo largitus eſt, qua illi ſexdecim millia H-S quotannis ex ærario ſolverentur, rus item ſuburbanum, in Pauſilypi montis latere ſitum, cui Mergilline nomen eſt, ob amœnitatem magis, pulcherrimumque Tyrrheni maris proſpectum, quam ob fructuum ubertatem, a ſuperioribus Regibus in pretio habitum. Aegre admodum tulit JACOBUS, officiorum ſuorum, diuturnique ſervitii tam exiguam ſibi mercedem tributam, ſeque illis poſthabitum quos ipſe fide benevolentiaque adverſus dominum (ut quidem arbitrabatur) aut ſuperaſſet, aut certe adæquaſſet. nec ſibi temperare potuit, quominus arguto epigrammate muneris tenuitatem Regi exprobraret, agricolam ab eo ſe factum, non obſcure conqueſtus. At poſtea loci deliciis captus, Mergillinem ſuam laudibus in cælum extulit,

tulit, Regemque ipſum liberalitatis nomine celebravit. Otioſam tamen & quietam ætatem ſine periculis & laboribus ei diutius agere non licuit; etenim quadriennio poſt, Ludovicus, qui e Duce Aurelianenſi Rex Galliæ in locum Caroli creatus fuerat, & Ferdinandus Hiſpaniæ Rex, Alexandro Pontifice Maximo ſuadente, contra Federicum conjurationem fecere, ut eum communibus copiis regno pellerent. Oppreſſus itaque hoſtium viribus Federicus, ac regni poſſeſſione ſpoliatus, in Galliam ad Ludovicum abire maluit, quam apud Ferdinandum exſulare. hunc enim, ob conſanguinitatis jura nefarie violata, vehementer oderat. Eo caſu præclariſſimum fidei, conſtantiæque exemplum a SANNAZARIO proditum eſt. Nam quum pauci omnino Regem in exſilium ſecuti eſſent, & ex his quoque nonnulli, eo relicto, domum rediiſſent, ipſe ab ejus latere numquam diſceſſit, cumque eo tamdiu fuit, dum ille curis ac mærore confectus, mortem oppeteret. Quodque incredibile multis videri poſſit, antequam iter ingrederetur, quum oppidula duo, & portorium, quod ſexto ab urbe lapide collocatum incolæ Gaudellum appellabant, vendidiſſet, quadringenta viginti ſeſtertia ex venditione collecta, libentiſſime Regi obtulit, vix exigua tantæ pecuniæ parte ad vitæ neceſſitates ſibi reſervata. Neque vero exſtin-

cti memoriam colere umquam destitit, sed & in ejus funere ingentem lacrimarum vim profudit, & qui in eo perdendo operam suam omnem studiumque posuerant, in hostium numero habuit, apertissimoque odio semper prosecutus est. Verisimile autem videtur, Elegiam illam tertii libri quam ipse tamquam ad Federicum missam in vulgus edidit, post Regis mortem conscriptam fuisse; in ea enim de ejus exsilio ac sepultura mentio fit. sed fortassis poeta ideo simulatione usus est, ut scilicet Cajetæ vaticinium majorem iis qui legissent, admirationem moveret. Jam omnibus pietatis officiis diligentissime persolutis, quum patriæ desiderio teneretur, Neapolim rediit, anno post CHRISTUM ortum cIↃ IↃ v. Non est autem silentio prætereundum, vetustissimos codices, multisque antea sæculis invisos, a SINCERO e Gallia in Italiam fuisse allatos; particulam videlicet Ovidiani poematis de Piscibus, Gratii Falisci, & Olympii Nemesiani carmina de Venatione, Rutilii Numatiani Itinerarium; necnon Valerii Martialis, Ausonii, & Solini scripta, iis quæ vulgo circumferri solerent, emendatiora. Neapoli porro (ut erat insigni morum elegantia, quam ex principum virorum familiaritatibus hauserat) Joannam Reginam præcipue coluit atque observavit. Quum autem regia in domo assidue versaretur, Cas-

san-

ſandræ Marcheſiæ, ingenio ac forma præcellentis puellæ, e comitatu nobilium mulierum quæ circum Reginam erant, amore captus eſt. Hæc ſibi Joannæ voluntatem pudoris ac modeſtiæ ſignificatione præ ceteris conciliaverat. Non tamen, ut ſæpius fit, fœdis perturbationibus agitabatur SANNAZARIUS, ætatem illam jam prætergreſſus quæ maxime libidinum imperio ſubjecta eſt: at veterum Platonicorum more, occultam animi pulchritudinem ex corporis dignitate conjiciens, in ejus potiſſimum contemplatione mentis oculos defigebat. Igitur omni dictorum factorumque turpitudine procul amota, ea tantummodo puellæ præſtabat officia quæ virtuti nihil officere poſſe viderentur. Nec rivales moleſte tulit. quum enim Alphonſus Caſtriota, vir primaria nobilitate, eodem tempore Caſſandram amaret, & ut firmius puellæ animum ſibi adjungeret, pollicitus ei eſſet, ſe illam uxorem ducturum, ipſumque poſtea promiſſi pœnituiſſet; omnes nervos contendit SANNAZARIUS, ut Leo X. Pontifex Maximus, matrimonium ratum haberet, neque Alphonſum juramento ſolveret; uſuſque in eo eſt auctoritate Petri Bembi, qui tum Pontifici ab epiſtolis erat. ſed quum ob nimiam adverſariorum potentiam, optata impetrare non potuiſſet, iniquiore in Leonem animo poſtea fuit. Quemadmodum

dum vero iis iratum ſe præbuit quorum conſilia & mores plurimum a ſuis diſtare cognoviſſet, ita multorum amicitiis floruit qui eodem ſtudio litterarum, veritatis, & conſtantiæ tenebantur. Caros ideo in primis habuit e Neapolitanis civibus, Franciſcum Pudericum, acerrimo judicio virum, qui quamvis oculis captus, quid pulchrum, quid rectum eſſet in ſcriptis poetarum oratorumque, egregie dijudicare poterat: Lucium Craſſum, antiquitatis ſtudioſiſſimum: Petrum Compatrem, Hieronymum Carbonem, Thomam Fuſcum, Rutilium Zenonem, Joannem Franciſcum & Marinum Caracciolos, Joannem Sangrium, Antonium Garlonium Alliſarum Ducem, Trajanum Cabanilium Trojæ ac Montellæ Dominum, Chariteum, Andream Matthæum & Beliſarium Aquivivos, alterum Hadriæ, alterum Neritinorum Ducem; qui omnes elegantioribus Muſis mirifice dediti erant: Petrum item Summontium, qui res Neapolitanorum litteris mandavit, Alexandrum ab Alexandro Juriſconſultum, hominem liberalibus doctrinis politiſſimum, Hieronymum Seripandum Cardinalem, Ferdinandum Havalum, Piſcariæ Ducem, imperatoremque fortiſſimum; a quibus contra impenſe diligebatur, maximique fiebat. Summa etiam illi neceſſitudo fuit cum Joanne Pardo Hiſpano, Philoſopho præſtantiſſimo, & cum Anto-

nio

nio Galateo Appulo, qui medicinæ operam dabat. Coluit præterea omnibus officiis Joannem Pierium Valerianum Bellunensem, Julium Senensem, Michaelem Marullum Byzantinum, Bartholomæum Scalam Florentinum, Gabrielem Altilium in Lucania natum, Petrum Gravinam Siculum, Elysium Calentium Appulum, Aegidium Viterbiensem Cardinalem, Ludovicum denique Montaltium Syracusanum, viros ingenii laude, vitæ innocentia, morumque suavitate spectatissimos. Ex Venetis, Petro Bembo, qui tum in litteris regnabat, & Marco Antonio Michaelio, plurimum tribuit. Aldi quoque Manutii, hominis de politiori antiquitate præclare meriti, industriam atque eruditionem valde suspexit, cui & ARCADIAM suam typis divulgandam permisit. Dilexit & complures alios; quos singulos enumerare nimis longum, atque adeo injucundum foret. Quos autem semel in amicitiam recepisset, iis usque ad extremum spiritum inviolatam fidem servavit; neque umquam commisit, ut aut beneficiorum oblitus, aut in difficultatibus periculisque amicorum lentus ac negligens videri posset. Hanc sane fidelitatis constantiæque laudem, tamquam ipsius propriam & singularem, omnes, ne inimicis quidem exceptis, ACTIO SINCERO tribui debere, una voce prædicabant. Erga Jovianum Pontanum,

quo

quo ſtudiorum ſuorum impulſore in juventute uſus erat, ita ſemper animatus fuit, ut erga ſemetipſum; & quamquam illum carminis dignitate, Latinique ſermonis elegantia procul dubio ſuperaviſſet, nihilominus, quoties occaſio oblata eſſet, de illius ingenio, eruditione, ſapientia, cum familiaribus honeſtiſſime loquebatur. Hujus etiam ſcripta e domeſticæ bibliothecæ tenebris primus in lucem evocavit; adhibitis ad eam rem Franciſco Aelio, Petroque Summontio, viris eruditiſſimis. multorum profecto diſſimilis, qui poſtquam ſine cortice natare didicerunt, ut in veteri proverbio eſt, ac nonnullam dicendi facultatem adepti ſibi videntur, eos quorum opera profecerunt, non ſolum præ ſe contemnere, ſed etiam vehementius inſectari ſolent. Ea præterea SANNAZARII probitas fuit, ut quadam epiſtola ad M. Antonium Michaelium data, ſe pluribus quidem ſaluti fuiſſe, nemini vero umquam nocuiſſe, gloriari potuerit. quæ laus una ceteris omnibus merito anteponenda eſt. A litibus ſummopere abhorruit; videbat enim, nihil magis animi tranquillitati, ſtudiiſque rectioribus adverſari, quam ſtrepitum fori, vulgariumque hominum concertationes. Juſtitia quantum ab ipſo culta ſit, non uno argumento cognoſci poteſt. Quo primum tempore Gallica natio Neapolitanum regnum invaſerat,

nulla æqua judicia fiebant; qui provinciis præerant, maleficio & ſcelere paſcebantur; nobilium bona publicabantur; cuncta denique ex victorum libidine, non ex legis ratione gerebantur. SANNAZARIUS tanta rei atrocitate commotus, egit ſedulo cum Petro de Roccaforti, cujus fidei negotia regni Galliæ commiſſa erant, ut ejus apud Regem auctoritate modus injuriis aliquando ſtatueretur; ad quem etiam Elegiam miſit, in qua ſcilicet Aſtræam cum ipſo conquerentem inducit. Cæſarem Borgiam, Ducem Valentinum, tyrannorum crudeliſſimum, quem præceps atque effrenata regnandi cupiditas ad peſſima quæque ſuſcipienda facinora quotidie impellebat, probroſis carminibus maledictiſque vexavit; & de ejus tandem pernicie lætitiam apertiſſime tulit. Nebulones, paraſitos, comeſſatores, & qui ad cædem faciendam pretio conducti latrocinia in urbibus exercent, ac noctu diuque cum telo ambulant, maxime oderat. Nec eorum mores probare poterat qui licet ingenioſi, doctrinaque exculti, reliquos tamen omnes infra ſe ducerent. quamobrem & Politiano infenſior fuit, eumque binis epigrammatis laceravit, quod nimirum, vir alioqui doctiſſimus, ſe inſolenter efferret, (ut SINCERO quidem videbatur) &, quemadmodum olim Quintus ille Palæmon, ſecum natas, ſecumque morituras litteras arbitraretur. at diffiteri

fiteri nolim, inimicitias quas cum Michaele Marullo, & Bartholomæo Scala, Marulli socero, Politianus gerebat, præcipuam SANNAZARIO odii caussam fuisse. Pietate ac religione in Superos nemini concessit. Quum enim Aegidium Viterbiensem, Augustinianæ familiæ Monachum, improbos homines acerrima concione objurgantem audisset, ac nescio quo Virgilii versiculo, quo ille opportune ad faciendam fidem usus erat, mirabiliter se affici sensisset; gravem illum virum diligere, omnique officiorum genere prosequi cœpit: ac deinde rerum divinarum amore inflammatus, egregium illud DE PARTU VIRGINIS poema inchoavit, quod omnium sæculorum posteritas admirabitur. Ne autem aliquid prætermitteret quod ad cultum sanctissimæ DEI OPTIMI MAXIMI Genitricis pertineret, in scopulis Mergillinæ templum ædificavit, ejus divini partus memoriæ sacrum, cui templo Monachorum Collegium adjunxit, qui se MARIAE Servos appellant; iisque prædia reliquit, ex quibus octo millia H-S in singulos annos perciperent, ad festos dies anniversarios agendos, & ut Federici Regis, ACTII SINCERI, ejusque parentum peccata, DEUM quotidie precando, expiarent. Divo quoque NAZARIO sacellum exstruendum curavit. Præ ceteris vero cælestibus, Augustinum maximum illum Theologum,

Gaudiosum, Jacobum Picenum, atque Antonium Lusitanum, cujus sepulcrum Patavii positum toto orbe terrarum celebratur, a SANNAZARIO in honore habitos fuisse, quum ex ipsius poematis apparet, tum ex aliorum testimoniis constat. Non tamen pietate impediebatur, quominus in studiis humanitatis ac litterarum versaretur; sed amicis qui ad eum ventitabant, semper novum aliquod epigramma, salis atque urbanitatis plenum, aut elegiam recitare solitus erat, quæ nitore atque elegantia cum antiquorum scriptis certare posset. In hoc genere Propertium sibi ad imitandum proposuit, candidum sane poetam, Græcorumque ornamentis abundantem; cujus transmarinos lepores nativa quadam Tibulli, & Ovidii suavitate passim temperavit. Quum vero ad heroicum poema aggressus fuisset, nusquam a Virgilii magnitudine dejiciebat oculos, quem adeo admirabatur, ut ejus natalem diem quotannis sollemni convivio cum familiaribus celebraret. Numerorum poeticorum scientiam, ei qui in scribendo carmine excellere velit, maxime necessariam, at multis antea sæculis ignoratam, unus perfecte calluit, ac reliquis exemplo monstravit. de qua ipsum disputantem, quamvis eo tempore admodum adolescentem, Pontanus inducit in eo dialogo cui Actio nomen est. Qua potissimum re, tanta SANNAZARIO deberi glo-

gloria mihi videtur, quantam consecutus est Bembus, quod homines ad M. Tullii scripta diligentius evolvenda primus excitaverit. In opus DE PARTU VIRGINIS perpoliendum infinitos pæne labores insumsit, illudque perpetuis annis viginti accuratissime castigavit; lucubrationum suarum tristis ac morosus omnino censor. Et quamquam subtili judicio præditus esset, quo & a pravis recta, & a mediocribus optima discernere posset, ipse tamen sibi diffisus, ad Franciscum Pudericum, doctissimum senem, assidue veniebat, cumque illo de versibus a se nuperrime factis communicabat. Quem ferunt auribus adeo fastidiosis fuisse, ut a SINCERO decem interdum versus in eamdem sententiam recitarentur, antequam illi plane satisfieret. Ob hanc nimiam in scribendo diligentiam, statarium poetam nonnulli SANNAZARIUM nominavere, qui videlicet manum de tabula tollere nesciret. Neque ulli, dum vixit, iratior fuit, quam cuidam, qui scripta ejus nondum satis emendata furtim abstulerat, eaque Venetiis edere constituerat. Quum autem Leo X. Pont. Max. de tam præclaro poemate audisset (erat enim res in omnium sermone) incredibilem animo voluptatem cepit; non solum quod litteratorum hominum conatibus favere solitus erat, sed etiam quod e re Christiana fore existimabat, si pia hujusmodi atque

elegantia ſcripta impiorum quorumdam ſcriptis opponerentur, qui religionem a majoribus traditam, eo potiſſimum tempore labefactare, ac funditus delere cupiebant. Itaque ad SINCERUM litteras dedit, admodum honorifice ſcriptas, quibus ei ſingularem in DEUM pietatem, vimque ingenii admirabilem gratularetur, eumque ad perfectum jam opus quamprimum edendum hortaretur. Verum, offenſione exorta quam ſupra commemoravimus, SANNAZARIUS poema apud ſe continuit, dum Leo e vita migraret. quo mortuo, opus tandem typis deſcriptum, ab Antonio Seripando Clementi VII. ex eadem Mediceorum familia Pontifici, auctoris nomine oblatum eſt. Pergratum ac perjucundum ſibi munus fuiſſe, & ſe tam egregii ſcriptoris de facie cognoſcendi valde cupidum eſſe, Clemens humaniſſimis verbis Seripando ſignificavit; eique, ut juſtas debitaſque SANNAZARIO gratias ageret, imperavit. Quod etiam ipſe per litteras præſtitit, quibus immortali beneficio ſe affectum ab illo confeſſus eſt; cui pariter æqualiterque reſpondere, licet in ampliſſimo ſtatu collocatus, nulla umquam ratione poſſet. Ne autem iis dignitatibus SANNAZARIUS ornaretur, quas fortaſſe, pro meritorum ſuorum magnitudine, ſperaverat, Columnenſium bella, quibus Pontifex diſtinebatur, & ejuſdem in præmiis tribuendis lentitudo

quæ-

quædam, in caussa fuere. Ceterum in Eclogis quoque Piscatoriis ACTII judicium cognitum est. Testatur enim Julius Scaliger, unam ex iis, quæ nimirum secundo loco posita est, apud se exstitisse, in qua multa legerentur quæ postea scriptor diligentissimus immutaverit. Decem ab eo hujusmodi poemata scripta fuerant, si Paullo Manutio fides habenda est: sed quum ex ulteriore Gallia in patriam longo intervallo reversus esset, quinque tantum in scriniis invenit; reliquis aut furto surreptis, aut negligentia suorum amissis. ARCADIAM suam, opus juvenili quodam fervore effusum, ætate provectus minus probavit, eamque multorum efferri laudibus, indigne tulit. Quamvis autem poetarum sui temporis princeps a doctis omnibus haberetur, neque ipse in eo genere mediocritati ullum esse locum existimaret, quos tamen scribendi carminis gloria olim insignes futuros conjecisset, eos magnopere coluit; in quibus Joannem Cottam: cujus etiam mortem epigrammate deflevit. De ceteris ejus moribus hæc feruntur. Magno atque erecto animo fuit, & qui pusillos quosdam obtrectatores tamquam e superiore loco despiceret. Quapropter Lucium Joannem Scopam, ludimagistrum, qui plurima antiquorum scripta numquam in vulgus edita in bibliotheca sua servari, falso gloriabatur, ineptum sane hominem, atque
in

in ipſum ridicule inſultantem, adeo contemſit, ut indignum omnino eſſe duceret cum quo decertaret; cjuſque audaciæ jacula levi, ut ita dicam, lateris flexu ſemper declinavit. Hanc animi magnitudinem nonnulli pejorem in partem interpretabantur: ſuperbum enim & contumacem eſſe ajebant. Nec minore conſtantia, Conſalvi Cordubenſis, qui Magnus Dux a rerum geſtarum amplitudine appellabatur, amicitiam repudiavit. Ab hoc enim, quod Ferdinandum, Federici Regis filium, ex arce Tarentina extractum, contra datam fidem in Hiſpaniam ire coegiſſet, ubi poſtea miſer conſenuit, alienum animum habebat. Qui nihilominus gloriæ cupiditate adductus, quum omnia fruſtra expertus eſſet, ut egregium poetam ſibi conciliaret, id tandem conſilii cepit, ut ad viſendum Puteolanum agrum, veterum ædificiorum ruderibus, ac ſubterraneis ignibus admirandum, eum ſibi potiſſimum ducem itineris depoſceret. SANNAZARIUS itaque tanta fortiſſimi viri comitate victus, ejus voluntati morem geſſit. Quum itaque Conſalvus iter ingreſſus, de recentibus Hiſpanorum victoriis magnifica oratione locutus fuiſſet, jamque ad ſpeluncam, in ipſo Pauſilypo monte excavatam, qua Puteolos itur, appropinquaſſent, Tempus eſt, inquit poeta, ut poſtquam res Hiſpanæ ſatis a nobis verbis ornatæ ſunt, de rebus geſtis ac virtute

tute

tute Italorum pauca dicamus. Atque ibi de infinito prope ſervorum numero quem Romani olim ad id ſpecus effodiendum adhibuiſſent, narrare cœpit; multa de veteri hiſtoria depromens; eoque tandem, ſermonis curſu, devenit, ut diceret, Hiſpaniam, quæ olim Italorum imperio paruiſſet, longinqua converſione temporum, victoribus ſuis jugum impoſuiſſe. Hujuſmodi narrationibus delinitus Conſalvus ab eo die SANNAZARIUM majore in pretio habuit, ejuſque amicitiam ſtudioſiſſime coluit. Incredibile eſt, quantum immortali Venetorum Reipublicæ SINCERUS faverit. Hanc ſcilicet tamquam unicum antiquæ libertatis exemplum, venerabatur; multaque de ejus magnificentia & ſplendore honorate & graviter prædicabat. Eum contra Veneti, quaſi unum ex ſuis civibus, diligebant; quumque ille argutum hexaſtichum ſcripſiſſet, quo illorum Urbem Romæ anteferendam eſſe affirmaverat, tria millia H-S pro ſingulis verſibus Poetæ perſolvi juſſerunt. Ejus quoque effigies apud ipſos in veteri curia conſpiciebatur, a Titiano depicta, prope reliquas ſummorum virorum; quæ omnes coorto incendio, miſerabiliter abſumtæ ſunt. Quum ille in rerum omnium abundantia viveret, neque ei deeſſet unde largiorem ſumtum facere poſſet, habitus eſt ad rem attentior quam ſatis eſſet; duo enim tantum-

modo mancipia domi alebat, quorum alteri honestiora officia, alteri culinæ curam commiserat. Quum autem Comes Sanseverinus, qui tum loco Regis Neapolim obtinebat, ut nimiam poetæ parsimoniam perstringeret, mirari se dixisset, quomodo ille cibum capere posset quem servus adeo fœdus parasset, hujusmodi a SANNAZARIO responsum tulit: duo in illo mancipio præ ceteris munda esse, mentem nimirum, ac manus. Fallitur Joannes Baptista Crispus, Callipolitanus, a quo SANNAZARII res gestæ accurate quidem, sed omnino impolite, monumentis litterarum traditæ sunt, quum scribit, famulum illum cubicularium, Hiempsalem, coquum vero, Sannazarium, herili nomine, vocatum fuisse. res enim contra se habet; siquidem Alexander ab Alexandro in libris Genialium Dierum, narrat, servum illum ex Aethiopia, qui Sannazarius appellaretur, scitissimum adolescentem, & ob morum elegantiam libertate donatum, liberalibusque disciplinis a domino eruditum, Propertii elegias suavissima voce ad tibiam cantare potuisse; quæ omnia quantum a coqui moribus distent, facile quivis perspicere potest. Jocis ac facetiis mirum in modum delectabatur, quæ rerum graviorum tristitiam ac severitatem mitigarent. Nos ejus aliquot festiva & acuta dicta commemorabimus. Quum aliquando in conventu medicorum,

eo

eo præsente, quæsitum esset, quid præcipue oculorum sensum acuere posset, aliudque ab aliis magis idoneum judicaretur, ipse *invidiam* aptissimum collyrium esse dixit; nonnullosque Ovidii versus protulit, quorum hujusmodi sententia est: *alienam segetem semper videri fertiliorem, ac vicinorum gregibus ubera esse majora*. Nullum inveniri morbum, ajebat, quo plures homines perirent, quam febri tabifica, igniculo spei excitata. Eos qui ob generis claritatem magnos sibi spiritus sumerent, histrionibus comparabat regali trabea indutis. Librum quemdam Poggii Florentini, scriptoris alioqui non contemnendi, Judæi domum appellabat, quod alienis pignoribus refertus esset. Interrogatus a quodam, cur tam raro nobilium cœtibus interesset qui de republica consultabant, ideo, respondit, quod suffragia numerari, non appendi solerent. Dicebat præterea, cogitationes & consilia magnarum rerum quæ difficillime effici possent, eorum militum esse simillima qui missionem accepissent: iis enim sæpenumero, quamvis usui esse desierint, stipendium tamen ex ærario numeratur. Antiquis familiæ insignibus, quæ discoloribus ludi latrunculorum tessellis continebantur, *proprium signum addiderat, urnam vi-

 deli-

* *Proprium signum addiderat*) Ut quidem Paullus Jovius memoriæ prodidit: legendus tamen Dialogus Scipionis Ammirati, Italice scriptus, cui *Rota*, sive *delle Imprese* nomen est; ubi scriptor elegans narrat, signum illud, eumque versiculum à *Sannazario*, non suimet gratia excogitatum, sed ut Marchioni Vici morem gereret. qui postea conqueri solitus erat, id sibi per injuriam eripi a Jovio, quod ab amici liberalitate olim accepisset.

delicet, in quam candidos nigrosque scrupos veteres immittebant, ad felices infelicesque dies notandos. Ex hac SANNAZARIUS magnum nigrorum lapillorum numerum, uno tantum candido immisso, pellucere voluerat, hoc urnæ inscripto versiculo:

AEQVABIT. NIGRAS. VNA. SED. ALBA. NOTAS

quumque a Bembo admoneretur, antiquorum urnam haudquaquam pellucidam, sed fictilem fuisse, lepide respondit: suam e crassiori vitro constare. Statura fuit procera, & ad dignitatem adposita, membris solidioribus, facie subtristi, quæ studiosum hominem indicaret. Valetudine autem usus est minus prospera, perpetuoque stomachi languore laboravit. Ex nimiis etiam angoribus, assiduaque meditatione, canitiem prææmaturam contraxit. Paullo post direptam Romam a Borbonii militibus, Neapolim atrox pestilentia invaserat; qua ferocius in dies grassante, SANNAZARIUS, exacta fere ætate, ad vicum illum confugit qui olim ad radices Vesuvii situs erat, antequam subitis ignium cinerisque eruptionibus penitus obrueretur. Eo jampridem secesserat Cassandra Marchesia, atque ibi cælibem vitam agebat. Hujus domum, quamvis a suis ædibus mille passus distantem, poeta quotidie,

tidie, mulierem ſalutatum, veniebat; ut tantam amoris in ſene conſtantiam omnes vehementer admirarentur. Haud multo interjecto tempore, quum Franciſcus Galliæ Rex cum Carolo Cæſare de Neapolitano regno dimicaret, SANNAZARIUS triſtem omnino nuntium accepit: juſſu nimirum Philiberti Aurantii, Cæſariani exercitus ducis, villam ſuam Mergillinæ, cæſa prius Gallorum cohorte, quæ illic ad excubandum conſederat, a militibus fuiſſe dirutam, ne rurſus ab hoſtibus occuparetur. Ea res acerbiſſimum poetæ dolorem inuſſit, maxime quod Monachos de quibus antea diximus, honeſto illo domicilio excipere cogitaverat. Scribit Jovius, ob hujuſmodi factum, ACTIUM SINCERUM tanta in Philibertum iracundia exarſiſſe, ut quum tandem eum in pugna occiſum, audiſſet, ipſe graviter ægrotans, mortique jam proximus, libenter ſe de vita migrare teſtatus fuerit, poſtquam barbarus ille imperator violatis Muſis, quibus villa ſacra erat, interitu ſuo pœnas dediſſet. Mortuus eſt SANNAZARIUS Neapoli, omnibus quæ ad religionem pertinerent, rite ſancteque perſolutis, anno ab humano genere ſervato cIↄIↄxxx. annum agens LXXII. in domo Caſſandræ; ſi fides Rainerio Gualando, viro nobili, habenda eſt, qui ſe morientis lectulo adſtitiſſe, ejuſque cadaver in avitam SANNAZARIORUM

RUM domum transferendum curasse, affirmare solitus erat. Non enim audiendus Trajanus Boccalinus, qui poetam, ex animi acerbitate morbo contracto, in summa rerum omnium inopia, Romæ obiisse, scriptum reliquit. Antequam vero ad sepulturam efferretur, quidam poetarum, doctorumque hominum studiosissimus, formam capitis ejus effingi mandavit, quæ ipsius monumento marmoreo, opera Joannis Angeli Florentini, excellentissimi artificis, affabre sculpto, demum imposita est. Eidem tumulo Petrus Bembus hujusmodi carmen inscripsit:

DA. SACRO. CINERI. FLORES. HIC. ILLE. MARONI
SINCERVS. MVSA. PROXIMVS. VT. TVMVLO

In bibliotheca quoque Hieronymi Seripandi, Cardinalis, a quo maxime colebatur, vera SANNAZARII effigies, in tabula picta, olim exstabat. Sepultus est in templo quod ipse Beatissimæ Virgini, DEI Genitrici, vivens dicaverat; funus procurante Cassandra. Nullos omnino reliquit liberos. Unicum vero filium, quo se orbatum, in epigrammatis * queri videtur, ex qua muliere susceperit, incertum est; quum ceteroqui, uxorem ab eo numquam esse ductam, satis constet.

* *Queri videtur*) Epigr. 18. & 43. lib. 2. quæ tamen carmina alieno luctui leniendo fortasse scripsit; qui mos poetarum est.

ſtet. Gens etiam SANNAZARIORUM, quæ Neapoli floruit, mortua nepte Marci Antonii, fratris ACTII SINCERI, quam Camillus Morumilius, Patricius Neapolitanus, in matrimonio habuerat, tota deleta eſt. Ita mortalium res omnes definitis temporibus concluſæ circumſcriptæque ſunt, quibus & incipiant, & ſenſim augeantur, & demum intereant: ea tantum quæ virtute atque ingenio paratur gloria, numquam ſeneſcit, unoque orbis terrarum excidio videtur poſſe aboleri. Maximo in pretio habita ſunt ad hanc uſque diem SANNAZARII ſcripta, non a vulgo ſolum; cujus judicium leve, fallax, varium, inſtabile; ſed etiam a doctiſſimis viris, & ab iis qui alienam induſtriam parce admodum laudare ſolent, ne ſuæ quodammodo detrahere videantur. In primis vero Eclogæ Piſcatoriæ omnium admirationem promeritæ ſunt. Elegantia certe poematum SANNAZARII pleroſque a ſcribendo Latino carmine deterruit: Bembuſque ipſe, quamvis id optime facere potuiſſet, libris ejus perlectis, ad Etruſcam poeſim colendam totum ſe contulit. Quicumque poſtea heroicum poema attingere voluerunt (ſi Fracaſtorium, & Vidam excipias, homines doctrina atque ingenio ſingulari) longe infra SINCERUM ſubſtitere. Aegre ferebat Seripandus, Cardinalis, opus DE PARTU VIRGINIS, tanta

ta cura elaboratum, non a pueris in ſcholis edi-ſci, quum Aeneidi Virgilianæ orationis maje-ſtate prope par eſſet, argumenti autem dignita-te etiam antecelleret. Non me fugit, Deſide-rium Eraſmum Roterodamum, cui ſubinviſa erat Italorum gloria, nodum in ſcirpo quæſiviſſe, ac SANNAZARIUM reprehendiſſe, quod rem ſacram fabulis antiquorum inculcandis comma-culaverit; ſed quum Franciſcus Floridus Sabinus in libris Succiſivarum Lectionum pro egregio poeta cauſſam dixerit, qui amborum argumen-ta perpendent, utri potius adſentiendum ſit, ii fa-cile dijudicabunt.

DIS-

DISSERTATIO IN LUCRETIUM.

Viro Doctissimo Clarissimoque

JOANNI GRATIANO

In Gymnasio Patavino Philosophiæ Professori Primario

JO. ANTONIUS VULPIUS S. P. D.

UUM T. LUCRETII CARI, poetæ nobilissimi, ejusdemque philosophi acutissimi, Libros DE RERUM NATURA, ad optimarum editionum veritatem diligenter exactos, meoque sumtu typis excusos, in publico proponere statuissem; quod videlicet bonorum exemplarium pænuria studiosos juvenes jamdiu laborare intelligerem; prorsus autem necessarium mihi videretur, de utilitate ex tam egregio scriptore capienda, quidve in ejus lectione caveri, quid contra seligi ediscique oporteret, paucis exponere; tu statim animo occurristi, JOANNES GRATIANE, nostri temporis philosophorum eloquentissime, ad quem potissimum, tamquam ad judicem harum rerum maxime peritum, orationem meam omnem disputationemque converterem. Dolueram enim sæpissime, has quæ libris præponuntur, & auctoris consilium, susce-

ptique operis rationem declarant, ſive Epiſtolas, ſive, ut multis appellare libet, Præfationes, nemini ſcilicet e doctorum numero inſcriptas, ac tantum populari ſtudio commiſſas, plerumque neglectui eſſe, aut certe oſcitanter legi; quo fit, ut de incognitis rebus praviſſima quotidie judicia temere proferantur, utque eruditorum hominum labores non ea qua par fuerat, gratiæ atque honoris mercede excipiantur. Tibi igitur, præ ceteris, viro quum in veteri elegantia, tum in omnis ævi doctrina ſummopere exercitato, qualecumque hoc induſtriæ ac diligentiæ ſpecimen mittendum eſſe exiſtimavi; futurum enim ſperabam, ut nominis tui fama & celebritate, quæ ubique magna eſt, invitati complures, manum huic ſcriptioni noſtræ cupidius admoverent. Quod ſi etiam, præter te unum, qui noſtris hiſce legendis otium ſuum conſumere vellet, inventus eſſet nemo, non iccirco me laboris mei fructu, quem petiiſſem, cariturum videbam: ubi enim alia omnia adverſa atque inimica ſint, pulchrum tamen eſt, ſi minus ſucceſſum, at optimam ſaltem de diſciplinarum ſtudiis benemerendi voluntatem ſuffragio tuo graviſſimo comprobari. Sed quæ præterea me cauſſæ impulerint, ut hoc ad te litterarum darem, breviſſime, ſi potero, exponam. Audiebam te admodum adoleſcens, ſumma juventutis frequen-

tia,

tia, in hoc Patavino Gymnasio e superiore loco philosophiæ decreta illustri cum laude tradentem: audiebam doctorum virorum honestissimos de te tota urbe sermones: audiebam quæ de ingenii tui magnitudine, de tua in veterum recentiorumque physicorum commentariis evolvendis assiduitate ac sollertia, de ista præcipue, in homine philosopho plane admirabili, qua ad Tullium proxime accedis, facultate dicendi, apud exteros esset opinio. Videram libros tuos quos *de Rebus Gestis* invictissimi ducis *Francisci Mauroceni Peloponnesiaci*, tum quos *de Thermis Agri Patavini* copiose atque ornate conscripseras; & quamvis ea subsidia omnia quæ ad recte judicandum requiruntur, nondum mihi per ætatem comparare potuissem, quo tamen in pretio habendus esses, ex ipsis librorum argumentis non inanem conjecturam faciebam. Acceperam etiam a majoribus natu, numquam te affinem fuisse earum rerum quas fert adolescentia; numquam, turpe otium atque inertiam secutum, corporis voluptatibus, bonorum ingeniorum pestibus, te enervandum tradidisse; numquam ab honesti rectique tramite vel tantulum deflexisse: at contra dies noctesque in bibliotheca tua delitescere, raro in foro aut in hominum conventibus conspici solitum: semper ea meditatum quæ reipublicæ utilitatem, tibi ipsi gloriam afferre possent:

virilem denique a puero ſeveritatem, prudentiam, animique conſtantiam, non ſine ingenti æqualium tuorum admiratione, præſtitiſſe. Quæ quum ego attentius conſiderarem, acres mihi ad virtutem ſtimulos exemplo tuo ſubjici ſentiebam; quumque laudi tuæ incredibiliter faverem, illum aliquando diem illuceſcere optabam, quo quanti te facerem, certiſſimo teſtimonio omnino perſpectum haberes. Huic porro noſtræ, quam de tuo ingenio, doctrina, moribus, adoleſcens imbiberam, opinioni tantum abeſt ut grandior & confirmata ætas quidquam detraxerit, ut contra inſignis acceſſio facta fuerit: multa enim quæ propter judicii imbecillitatem antehac dignoſcere nullo pacto poteram, nunc demum penitus intueri licet. Hoc quidem tempore non id in te ſupra cetera admiror (quamvis id quoque vehementer admirer) quod tibi cum malis etiam hominibus commune eſſe nihil vetat; multarum nempe rerum ſcientiam cum ſingulari eloquentia conjunctam; verum præclaris illis virtutibus facile primas tribuo, quibus a te invidiam vulgi amoliris; ut nemini, niſi ſceleratiſſimo, tuam conſuetudinem, vitæque rationem reprehendendi locus relinquatur. Quam enim demiſſe de te tuiſque rebus ſentis! quam principum virorum, quorum ſecretioribus conſiliis non raro adhiberis, familiaritate innocenter uteris! quam omni-

omnibus auxilio tuo indigentibus facilem humanumque te præbes! quam ab obtrectandi libidine, ac reliquorum contemtu abhorres! quam aliena studia, honestosque conatus, ac si tua de gloria commodisque ageretur, quibuscumque rebus potes, adjuvas, tueris, confirmas! Quid porro de pectoris tui candore dicam, nullo umquam malevolentiæ felle suffusi? quid de oris tui verecundia, qua omnium vel qui te primum viderunt, animos tibi concilias? quid postremo de illa tua in amicitiis colendis admirabili fide atque constantia, cujus non semel illustria a te data sunt documenta? Fuit hæc in amicos pietas, quemadmodum veteres tradidere, unum ex præcipuis Epicuri decretis, haud paullo gravioris philosophi, quam vulgares censeant ludimagistri; cujus tu rationem philosophiæ, ut est a viro incomparabili Petro Gassendo, nonnullisque recentioribus emendata, & Christianæ religioni accommodata, in plerisque videris non improbare. Quo etiam nomine T. LUCRETIUM CARUM a te benigne exceptum iri confido, vitio quidem temporum suorum identidem insanientem, cetera vero ingeniosum, acutum, bonæ frugi poetam; quodque tibi eum vehementius commendare debet, sermonis elegantiæ studiosissimum; quæ quamvis ab Epicureorum grege fere contemta, ad Epicuri tamen sententias cognoscen-

ſcendas, aliarum quoque ſectarum homines facile invitare poſſit. Hæ ſunt cauſſæ quibus adductus, te in rerum pulcherrimarum meditatione verſantem interpellare auſus ſum: nunc illud te rogo, ut ſi ea tantummodo in medium afferam quæ a te minime ignorantur, ne continuo mihi ſuccenſeas, quemadmodum Phormioni olim, inepto ac deliro ſeni, de re militari coram ſe diſputanti, fertur Hannibal ſuccenſuiſſe: hæc enim quæ in gratiam tironum a me conſcripta ſunt, eo conſilio ad te mittuntur, ut ea ſcilicet, ſi bona fuerint, auctoritate tua confirmare velis; ſin autem mala, caſtigare cenſura.

Omnis igitur quæ a Lucretii poematis in legentium animos proficiſci poteſt utilitas, ea procul dubio non aliunde, quam ex rebus de quibus agit poeta, & ex ejus dicendi genere, oriatur neceſſe eſt. Si res ipſas conſideremus, tria potiſſimum diſpicienda occurrunt: quid videlicet de diis & religione, quid de animorum natura, quid de materia primiſque corporibus Lucretius noſter, vel potius Lucretio interprete doceat Epicurus. Hæc ſunt, niſi fallor, deſipientis hujus ſapientiæ præcipua capita; quæ tamen a nobis breviter ſummatimque attingentur; non enim ad commentarium ſcribendum aggredimur (præſtiterunt id magna cum laude viri doctiſſimi) nec eſt ſane hujus loci aut tem-

temporis longiorem instituere disputationem. Satis erit si juventutem monuerimus, ut meminerit, in LUCRETII lectione, tamquam in lubrico & periculoso loco, sibi caute ac suspenso pede incedendum: non omnibus quæ veritatis speciem præ se ferre videantur, temere adsentiendum: ad naturæ sæpe judicium, rectæque rationis normam provocandum: delectu denique utendum, quo & profutura pauca arripiantur, & multa nocitura declinentur. Hinc autem orationis nostræ initium sumemus.

Placet LUCRETIO, & reliquis Epicureis, perturbationes omnes quibus hominum vita exercetur, metum in primis ac superstitionem, non alio pacto, quam rerum naturæ cognitione, leniri ac mitigari posse: dandam iccirco operam philosophiæ, non ut tantummodo inanem quamdam sciendi cupiditatem expleamus, indoctique vulgi plausum & admirationem copia verborum, & linguæ mobilitate aucupemur; quod multis olim propositum fuisse, & hodie adhuc esse, intelligimus; verum ut, populari errore depulso, nihil jam abjectum cogitantes, contraque fortunæ vim, ac mortis terrorem animum erigentes, hoc, quod nobis datur, vivendi tempus tranquille beateque traducamus. Sapienter id quidem, ac bono exemplo; non enim ad hoc nati videmur, ut nosmetipsos negligentes, ac, tam-

quam

quam incultos agros, vitiorum ſitu ac ſqualore horreſcere ſinentes, cæli terræque ambitum dimetiamur, & quæ natura denſiſſimis tenebris circumfuſa eſſe voluit, in iis veſtigandis toti ſimus: at potius ad ſtudium juſtitiæ atque honeſtatis; unde vera voluptas demum exſiſtit. Flagitioſum ſane ac miſerum eſt, homines in philoſophia diu multumque verſatos, plebejis adhuc & anilibus morbis laborare, adhuc lucelli amore flagrare, adhuc gloriolam captare, adhuc invidia tabeſcere, maliſque libidinibus tranſverſos rapi, adhuc ſpe ac metu jactatos fluctuare; quumque magnifica & ſublimi oratione ad populum uſi fuerint, in ea tandem probra incidere, quæ a vulgaribus hominibus, naturam tantum ducem ſecutis, facile devitari videmus. Hinc fit ut philoſophi plerumque male audiant; ipſumque nomen philoſophiæ apud eos præſertim qui rem familiarem vel publicam gerunt, in contemtionem fere ac ludibrium venerit: exiſtimant enim, rem eſſe leviſſimam, neque omnino aliud quam callidam & ſpecioſam inertiam; quod ſcilicet neque locupletiores, nec adeo meliores familiares ſuos efficere ſoleat. Noſti, quid Centurio ille apud Perſium dicat: *

Quod ſapio ſatis eſt mihi: non ego curo
Eſſe quod Arceſilas, ærumnoſique Solones,

Ob-

* *Sat.* 3. *v.* 78.

Obstipo capite, & figentes lumine terram,
Murmura quum secum, & rabiosa silentia rodunt,
Atque exporrecto trutinantur verba labello,
Aegroti veteris meditantes somnia, gigni
De nihilo nihilum, in nihilum nil posse reverti.
Hoc est, quod palles: cur quis non prandeat, hoc est.

At vero si ad mores formandos, vitæque commoda amplificanda totum hoc studiorum genus adhibeatur, intelliget profecto populus, nullum esse negotium quod tam operoso salubrique otio anteponi mereatur, honestioremque aliquanto opinionem de gravissimis disciplinis mente comprehendet. Ajunt, Socratem eo nomine philosophos reprehendere solitum, quod otiosis disputationibus tempus tererent, & in rebus a vitæ usu remotissimis, omnemque intelligentiæ nostræ conatum exsuperantibus multam eamque inanem operam collocarent: quamobrem ipse primus philosophiam e cælo deduxit, ac studium omne suum ad morum doctrinam convertit. Contra Epicurus, quum sibi finem bonorum unicam statuisset voluptatem, sive, ut invidioso vocabulo abstineam, animi a metu ceterisque perturbationibus omnino vacui, tranquillitatem, ac quodammodo libertatem; in abditas propterea rerum caussas iis inquirendum censuit, qui tale ac tantum bonum adsequi voluissent: præci-

puam enim malorum caussam hominibus esse arbitratus est veri ignorationem; quod non, uti Socrates, perdifficile inventu, vel, ut Arcesilas ceterique omnes novi Academici, omnino *ἀκατάληπτον* (*a*), sed contra, sensuum ductu minime fallaci, promtum expeditumque, quin etiam strenue vestigantibus, ipsum per se benigne occurrere solitum existimavit. Hactenus laudari poterat Epicurus; modo ex rerum naturæ contemplatione, falsis ratiunculis deceptus, non eos dementiæ, stuporis, atque impietatis fructus collegisset, qui ejus nomini perpetuas infamiæ notas apud posteritatem inusserunt. Metum, ait, præ reliquis animi perturbationibus ei cavendum esse cui curæ sit beate vivere; amorem enim, odium, dolorem, iram, paullo rarius, & quasi per intervalla, hominum vitam male habere: metum autem, tamquam Sisypho saxum, assidue capiti impendere, neque ullam adeo miseris voluptatem puram & defæcatam relinquere; quum scilicet præsentibus bonis minus gaudere oporteat in futurorum malorum cogitatione defixos. Est hoc Epicuro commune cum Stoicis, ex quorum præceptis hæc magnifice loquitur Epictetus: (*b*) *κρεῖσσον γάρ ἐστι λιμῷ ἀποθανεῖν, ἄλυπον καὶ ἄφοβον γενόμενον, ἢ ζῆν ἐν ἀφθόνοις ταρασσόμενον.*

Sed

(a) *quod comprehendi non potest.*

(b) *Enchirid. cap. 16 Præstat enim perire fame, timoris ac molestiæ expertem; quam copiis omnium rerum circumfluentem, animo vivere perturbato.*

Sed ob id tamen Epicuri ratio vehementer improbari debet, quod nimirum religionem, ac insculptam in hominum mentibus de Dei providentia, & de animorum immortalitate opinionem, earum quæ in vita sunt molestiarum atque cruciatuum culpam pæne omnem sustinere voluerit: proptereaque summa ope contenderit ut persuaderet, a diis neque mundum administrari, neque ullam rerum humanarum curam geri: animos item hominum, quod corporea natura præditi sint, una cum ipsis corporibus interire. Hæc enim tam absurda sententia malis potius, quam bonis videtur consultum velle. Boni siquidem suppliciorum terrore quæ apud inferos esse constat, quod videlicet ad se non pertineant, minime percelli solent: quemadmodum Lex Julia de adulteriis ei tantum formidanda est qui alienam uxorem corruperit; nemini autem, præterquam parricidæ, culleus metum incutere debet. Nec vero quum se a Deo curari cogitant, horrorem aliquem ex ea cogitatione percipiunt: quin etiam spes omnes suas in eo collocare, atque ab ipso innocentiæ, virtutis, multorumque benefactorum præmia, postquam corporum vinculis effractis, ex hac turba & colluvione discesserint, tamquam strenui milites ab æquissimo imperatore, exspectare consueverunt. Quæ præmia si auferas, non quidem ab honestate ad tur-

pitudinem traducentur; gratuito enim recte agere, id demum est bonum esse; at fortasse in virtutis curriculo aliquid de pristina alacritate remittent. Mali contra, pœnarum metu depulso, qui solus eos in officio continere, aut saltem ab ultimis sceleribus perpetrandis cohibere poterat; si spes ulla se ostendat, occulta fore magistratibus quæ peccaverint, jam libidinibus habenas laxabunt, jam se omnibus stupris, perjuriis, sacrilegiis, cædibus contaminabunt. Egregiam vero disciplinam, quæ bonos a statu virtutis dejiciat, malos autem, proposita scelerum impunitate, ad securius peccandum invitet. At quibus tandem rationibus confirmat, humana diis curæ non esse? Sollicitudinis, inquit, expertes deos esse convenit, atque a rebus gerendis omnino feriari; id enim vel maxime ad beatitudinem pertinet. Quasi vero, ut nos homunculi negotiorum varietate ac multitudine obruimur, ita præcellens illa ac divina natura aut lassitudini obnoxia esset, aut diuturnæ administrationis tædio capi posset. Nonne hoc est, quemadmodum Ciceroni videtur *, *verbis relinquere deos, re autem tollere?* Porro, si dii neque gratia moveantur, neque ira tangantur, non video, quo pacto homines de eorum natura, vi, ac potestate quidquam suspicari potuerint; quam procul dubio, si per

* *De Nat. Deor. l. 1. in calce .*

ſi per ipſius veſtigia cognoſci oportuit, beneficentia potiſſimum, ac vindicta oportuit innotuiſſe. Videtur autem Epicurus jocari potius, quam ſerio philoſophari voluiſſe, quum *deos non habere corpus, ſed quasi corpus, non ſanguinem, ſed quasi ſanguinem* (id quod teſtatur (*a*) M. Tullius) litteris traditum reliquit. Poſuerat enim, duas tantummodo naturas in univerſo exſiſtere, materiam ſcilicet, ſive corpuſcula ſolida atque individua, & inane, quod locum corporibus daret, ipſiſque admixtum rerum gignendarum cauſſa eſſet: nihil præterea excogitari poſſe quod per ſe exſiſteret; reliqua vero omnia aut his duobus conjuncta, aut horum eventa appellari debere, ut ex his LUCRETII noſtri verſibus conſtat: (*b*)

Præterea, nihil eſt quod poſſis dicere ab omni
Corpore ſcjunctum, ſecretumque eſſe ab Inani:
Quod quaſi tertia ſit rerum natura reperta.

& paullo inferius: (*c*)

Ergo præter Inane, & Corpora, tertia per ſe
Nulla poteſt rerum in numero natura relinqui;
Nec quæ ſub ſenſus cadat ullo tempore noſtros,
Nec ratione animi quam quiſquam poſſit apiſci.
Nam quæcumque cluent, aut his conjuncta duabus
Rebus ea invenies; aut horum eventa videbis.

Igi-

(a) *Ibidem c.* 18. 25. 26. (b) *Lib.* 1. *v.* 431. *& ſequ.*
(c) *Lib.* 1. *v.* 446. *& ſequ.*

Igitur ſi dii corpore carent, juxta Epicuri ſententiam nec omnino ſunt: naturam enim ἀσώματον *, & ab omni materiæ concretione ſejunctam, præter inane, ipſe nullam agnoſcit. Secum igitur pugnantia docet. Viderat nimirum, ſi dii corpus habuiſſent, neceſſario futurum ut diſſolutis corporibus, ipſi quoque perinde ac homines, & univerſa mundi compages, aliquando interirent; quod quum alienum deorum majeſtate judicaret, ut ii qui malæ cauſſæ patrocinium ſuſcepere, ad ſermonis argutias ineptiaſque confugit. Turpem hanc magiſtri ſui ſententiarum inconſtantiam videtur LUCRETIUS initio poematis imitatus: etenim qui contra deorum providentiam acerrime diſputaturus erat, quaſi prodito decreto, Venerem ſupplex rogat, ut ab amatore ſuo Marte Romanis civili diſcordia idemtidem laborantibus pacem impetrare velit. Qui nodus vindice dignus eruditiſſimorum hominum ingenia torſit, veluti ex quadam Petri Victorii Epiſtola ad Joannem Caſam manifeſtum eſt. Ego vero exiſtimaverim, Veneris auxilium iccirco invocaſſe LUCRETIUM ipſo in limine operis ſui, ut videlicet ſe poetam oſtenderet, ſignificaretque, deos nuſquam eſſe niſi in fabulis poetarum: quibus alioqui omnem fidem abrogare conatus eſt libro ſecundo, ubi quid antiquitas

de

* *Expertem corporis.*

de matre deorum Berecynthia, & de Curetibus ejus deæ ſacerdotibus commenta fuerit, elegantiſſimis verſibus exponit: & rurſus libro quinto, ubi ſilvarum incolas Faunos, Nymphaſque, tum Arcadiæ deum Pana, fiſtulatorem ſcientiſſimum, & ſi qua ſunt alia Græcorum ingeniorum φαντάσματα *(a)*, urbane admodum ac lepide irridet. Quæ mihi attentius conſideranti illud in mentem venit, tantam illam numinum multitudinem quæ infelicibus illis temporibus *urbes ararum compleverat*, ut noſtri poetæ verbis utar, ſapientiæ ſtudioſis cauſſam fuiſſe, cur oppoſitam *(b)* ἀθεότητος opinionem turpiſſime nanciſcerentur; quis enim, quæſo, naris paullo emunctioris, & a ſenſu communi non deſtitutus, ferre poterat minutos illos, & patellarios, tum vappas, ac nebulones deos; in hortorum angulis, in ſtabulis, in culinis, in cloacis etiam ac ſterquiliniis, ſtultiſſimorum hominum vota captantes? Igitur, ſi minus excuſatione, at certe miſeratione digni ſunt veteres philoſophi, qui quum adeo indigna de diis ſentire non poſſent, cupientes proferre meliora, ipſi quoque a veritate longiſſime aberraverunt. Ceterum ea vis eſt naturæ, ut non ſolum Plato, Ariſtoteles, & plerique alii acerrimo ingenio viri, unum rerum omnium auctorem, & conſervatorem Deum (qui nobis Chriſtianis ma-

(a) *Viſa, ſpectra.* (b) *impietatis, quæ deos eſſe negat.*

maximo ac singulari beneficio pleniorem sui notitiam largiri voluit) cogitatione adsecuti fuerint, tametsi qualis esset minime perspexerint; verum etiam LUCRETIUS ipse vel invitus eum quodammodo agnovisse, immo & fassus esse videatur. Quo enim illa pertinent e quinto libro? *

Usque adeo res humanas vis abdita quædam
Obterit, & pulchros fasceis, sævasque secureis
Proculcare, ac ludibrio sibi habere videtur.

Profecto dii nihil agentes, & qui nullum ob scelus indignantur, a rebus humanis permiscendis abstinere dicendi sunt.

Quam vero laborat poeta noster, quam æstuat, quam se expedire nescit, ubi hominum animos, quemadmodum reliqua omnia, e corporeis particulis, tenuissimis illis quidem atque incredibili pernicitate agitatis, constare docet! Dixeris eum instituti sui pœnitere, qui materiam quocumque tandem partium ordine dispositam, motuque incitatam, sensus, cogitationem, prudentiam, memoriam denique efficere posse & ipse crediderit, & alios persuasum habere voluerit. Quod certe si quis accuratius animadverterit, absurdorum omnium absurdissimum esse deprehendet. Calorem, aerem, ventum ad effingendum animum commiscet LUCRETIUS; quibus tamen propositi

* *vers. 1232. & sequ.*

ſiti operis ſummam confici non poſſe, intelligit: addit igitur quartam naturam, expertem nominis, unde, tamquam a fonte, incipiant oriri ſenſus: eam perſubtilem eſſe dicit, corpoream tamen. At quum corpus, quantalibet tenuitate præditum, corpus numquam eſſe deſinat, ſemperque a cogitationis natura plurimum diſtet, iccirco iiſdem rurſus difficultatibus poeta premitur, quas, ut erat perſpicax, videre facile potuit; ut peſſimæ cauſſæ favebat, vitare nullo pacto potuit. Quamobrem argumenta quibus animos poſt mortem nequaquam ſupereſſe, at ſtatim retexi & diſſipari contendit, quod infirmo fundamento ſubnixa ſint, jam omnia ſua ſponte corruunt; quæ ſane, ſi primum illud concederetur, ipſos nimirum corporea conſtare natura, plurimum ponderis ac momenti habitura fuerant.

Venio nunc ad illam in qua fortunæ omnes Epicureorum poſitæ ſunt, de primis corporibus, & de materiæ ſoliditate ſententiam. Docet igitur LUCRETIUS ex magiſtri præceptis, innumera eſſe in rerum natura corpuſcula, exiguitate ſua ſenſum omnem fugientia, compoſitionis, & ſenſilium qualitatum expertia, partes quidem habentia, ſed eas quæ nequeant ſeparari, variis figuris prædita, æterna, per infinitum inane irrequieto motu deorſum tendentia, quorum for-

tuito concursu, sine ullo deorum adminiculo, non solus hic quem incolimus terrarum orbis, & circumfusus ipsi æther aliquando procreatus fuerit, verum etiam alii extra hunc innumerabiles mundi omnibus minimis temporum punctis procreentur; quos tamen singulos, exacta ætate, ob assiduos materiæ nisus corrumpi oporteat, eadem semper incolumi permanente. Immodicam profecto corpusculis hisce vim atque licentiam tribuisse videtur Epicurus. Quum etenim ceteri philosophi pæne omnes naturam, ut ait Cicero (*a*), in duas res omnino dividerent, quarum altera esset efficiens, altera vero huic se formandam atque efficiendam præbens; quumque in ea quæ efficeret, vim quamdam & facultatem, in ea quæ efficeretur, materiam esse censerent: quemadmodum Plato mundi deum architectum, res pulcherrimas ex informi materiæ sinu educentem describit (*b*), Stoici vero calorem illum ac spiritum per cæli terræque spatia diffusum jactare non desinunt, quem mundi animum appellant (*c*): placuit Epicuro, Democriti rationem secuto, materiam nullo alio indigere a quo moveatur, ipsamque suopte motu cieri. Hunc autem motum inferiora versus esse dixit; credo, quod reliqua corpora ex primis apta deorsum fer-

(a) *Academic. Quæst. ad M. Varronem lib. 1. cap. 6.* (b) *in Timæo, & in libro de Anima Mundi.* (c) *Cicero de Nat. Deor. lib. 2.*

ferri vidiſſet; in quo ille, mea quidem ſententia, vehementer falſus eſt. Quid ſit enim *deſcendere* in infinito inani, ubi nihil medium eſt, quo ex omni regione pondera detrudantur; quæ item ſuperæ, quæ inferæ partes in eodem appellari debeant, neminem arbitror poſſe intelligere. Porro, quæ de atomi recta deſcendentis levi declinatione, nec certo loco, nec tempore fieri ſolita, ut res nimirum effici poſſent, fatique neceſſitas tolleretur, arbitratu ſuo ſomniavit Epicurus, noſtra refutari oratione non poſtulant, quum eorum vanitatem copioſe ac luculenter ſuo more oſtenderit M. Tullius in libris quos de Finibus Bonorum & Malorum, ac de Fato conſcripſit. Neque a nobis exſpectandum eſt, ut puerilem, ac ineptam illam de ſimulacris fabulam, in qua exponenda plurimos atque egregios verſus perdere non dubitavit LUCRETIUS, cachinno & ſibilo excipiamus. Ipſa quam ſit futilis, per ſe declarat: neminem autem ſanum in errorem poteſt inducere.

Fatendum tamen eſt, quum tot ac tanta peccent Epicurei, multa nihilominus ex ipſorum diſciplina vitæ admodum utilia, & ipſi Chriſtianæ religioni conſentanea diſci poſſe. Quod enim ſenſus defendunt adverſus Academicorum argutias, neque animi errores iis tribuendos eſſe clamant; quod res certas a dubiis diligenter ſecer-

nendas, nec cuiquam viſo temere adſentiendum, monent; quod in fulminum, tonitruum, aliarumque rerum quæ in ſublimi gignuntur, terræmotuum item, ac morborum quorumdam cauſſis explicandis aut vera, aut ſaltem veris affinia proferunt; quod mundum denique ortum, atque aliquando interiturum teſtantur; gratiæ illis habendæ ſunt, nec eſt cur eorum cogitatis atque inventis uti nolimus. Præterea, ut ad LUCRETIUM referatur oratio, multa ſunt in hoc poemate, de mortis contemtu fortiter, de temperantia graviter, de humanitate leniter, poſtremo de animi tranquillitate dicta ſapienter. Quibus rebus factum eſt, ut veteres illi Eccleſiæ patres, ſumma ſanctitate ac doctrina viri, Arnobius in primis, Lactantius, ac Prudentius, a LUCRETII lectione non abhorruerint, ut ex eorum ſcriptis facile apparet; quum enim ſententiarum pondere, tum verborum luminibus, quibus totum hoc poema, quaſi gemmulis quibuſdam, conſperſum eſt, mirifice capiebantur.

Hactenus de operis argumento, quantum inſtituti noſtri ratio poſtulare videbatur, dictum a nobis eſt: deinceps de ſermonis genere quo uſus eſt LUCRETIUS, breviter conſiderandum. Si quis autem plura & pleniora expetiverit, is Dionyſii Lambini, atque Oberti Giſanii, virorum doctiſſimorum, ac de poeta noſtro optime

me-

meritorum, lucubrationes adire ne gravetur; quibus pauca omnino ſuperſunt quæ adjiciamus. Mirus eſt igitur in LUCRETII carminibus Romanæ orationis nitor, mirus verborum delectus ac ſplendor; quod ſcilicet ejus ætate nondum multitudo illa peregrinorum, atque inquinate loquentium in urbem confluxiſſet, quæ Latinam linguam iis quæ poetæ mortem conſecuta ſunt temporibus, ita paullatim immutavit, ut alia prorſus eſſe videretur. Ex hac porro emendate ac pure loquendi facultate, jucunda legentibus oritur perſpicuitas, quæ rebus alioquin obſcuris, & intellectu difficillimis, quales neceſſario ſunt quæ a philoſophis tractari ſolent, clariſſimam lucem adfert; quo in genere LUCRETIUM excellere, dubio procul fatendum eſt. Vix enim unus aut alter ex numero philoſophorum (te unum ſemper excipio, JOANNES GRATIANE) ſoluta oratione ea perſequi commode poſſit quæ ſcriptor elegantiſſimus nullo negotio verſibus explicavit. Non ſolum autem proprietatem verborum, cauſſam eſſe crediderim cur Epicuri doctrina, quam LUCRETIUS exponit, facile percipiatur; ſed præterea ordinem, ac totius operis partitionem; qua nimirum alia ex aliis præcognitis ita pendent, omniaque inter ſe apta & connexa ſunt, ut homini non hebeti ſciendi cupiditatem addant, de ſtudii vero tædio ac labo-

re

re multum imminuant. Atque hæc LUCRETIUM ea tempestate præstitisse, qua Græcorum inventa, subtilesque de rerum natura quæstiones Latinis litteris tradi ac perpoliri posse doctissimi etiam Romanorum diffidebant, quantum a justis æstimatoribus haberi debet! Verbis quidem horridis, & obsoletis, numeris item præfractis, & asperis, quos ab Ennio aliisque antiquioribus poetis acceperat, sæpius utitur; sed ut sublimitatem, ac majestatem quamdam orationi concilict, tum etiam ut satietatem devitet, in quam eos incidisse videmus, qui se suaves semper & comtos, numquam austeros & grandes esse voluerunt. Non sum nescius, inveniri nonnullos, ab omni elegantia sermonis, & præcipue a Musarum familiaritate alienissimos, quibus LUCRETIUM vel digito attingere religio futura sit: dictitant enim, se, rebus supervacaneis omnino abjectis (ita hæc studia quæ ab humanitate nomen habent, ipsis appellare placet) nudam & simplicem colere veritatem, quam inanium verborum phaleris violari & obscurari nolint: nihil esse poeticæ levitati cum philosophia commune: hujuscemodi nugis bona adolescentium ingenia depravari, aut obtundi: postremo, tempus omne male perire quod non in solidiorum disciplinarum studio & cognitione ponatur. Hi sunt scilicet qui cum litteris assidue bellum gerunt,

qui

qui Ariſtotelem, Platonem, Theophraſtum, ac veteres pæne omnes philoſophos præ ſe ſtupidos & nihili homines fuiſſe judicant, quod non, ut ipſi, infantes & barbaros ſe in philoſophando præbuerint, neque in diſputationibus graviſſimis, poetarum teſtimonio abuti veriti ſint: hi ſunt qui M. Tullii Ciceronis nomine audito, ludimagiſtri cujuſdam de trivio mentionem fieri putant. Hos ego ſi cauſſas docere velim propter quas LUCRETIUS philoſophiæ decreta carmine potiſſimum tradere aggreſſus fuerit, nihil profecto agam; non enim umquam adduci poterunt ut ſe omnium bonarum rerum ignaros, omnis eruditionis expertes eſſe fateantur. Valeant igitur præpoſteri homines, qui libellos ſuos (horribiles, boni ſuperi, & ſacros libellos!) quos ne ipſi quidem interdum ex animo ſatis probant, ætatem ferre, ac famæ antiquorum officere poſſe confidunt. Quamobrem optimos adoleſcentes, & LUCRETII noſtri ſtudioſos, non hos honeſtarum artium oſores, quæ deinceps dicturus ſum, legere & cognoſcere cupio. Ea eſt ad permovendos tenendoſque hominum animos pulchritudinis vis atque natura, ut res quantumvis utiles, niſi hac, tamquam condimento aliquo ſuaviſſimo, adſperſæ fuerint, ob adjunctam ipſis difficultatem, paucos omnino amatores invenire videamus. Ex hoc fonte, non aliunde, artes pæ-

ne

ne omnes quæ vitæ commodis inserviunt, originem duxisse videri possunt. Non enim, ut exemplo rem illustremus, satis est architecto, si domum exstruat firmam atque solidam, quæ diurnum lumen admittat, imbres & frigora nimiosque ardores excludat: verum etiam id propositum habet, ut apta partium dispositione, specieque operis grata & eleganti, decora sit atque aspectui jucunda. Idem in vestium ornatu, idem in cibis parandis, idem in militaribus armis, idem in sollemnibus pompis, omnique religionis cultu quotidie servari cernimus. Quid? non ille orbis conditor Deus, quum hanc rerum universitatem, tamquam ingentem aliquam domum, in usum hominum creare statuisset, eam ornamentorum omnium varietate distinguere ac insignire voluit? quam Græci universitatem ab ornatu κόσμον, Latini *mundum* appellavere. Sciebat enim sapientissimus artifex, divinum hoc, & rationis particeps animal pulchritudine potissimum affectum iri. Sæpe quidem sum admiratus, quidnam esset, cur, ut quæque res pulchritudinis plurimum in se contineret, ita maximis obsæpta esset difficultatibus; vetus enim illud experientia comprobari videbam, χαλεπὰ τὰ καλά *. Inveniebam autem, quum ad difficilia, eademque profutura, capessenda hortari natura homines vellet, eos-

* *Difficilia, quæ pulchra.*

eosque a laboribus subeundis vehementer abhorrere intelligeret, honestatem, pulchritudinem, gloriam, uberrimam contentionis mercedem ipsis proposuisse. Quæ quum ita sint, magna profecto laus Empedocli, ac LUCRETIO nostro debetur, qui philosophiam, rem humano generi saluberrimam, at, si cultum ei omnem, & quasi vestem orationis detraxeris, tristem ac morosam futuram, carminum suavitate ac pulchritudine, quibus nihil in vita dulcius, juventuti amabilem atque expetendam reddere voluerint. Operæ pretium est ipsum audire LUCRETIUM, consilium suum his versibus Memmio exponentem: *

— — quoniam hæc ratio plerumque videtur
Tristior esse, quibus non est tractata, retroque
Volgus abhorret ab hac; volui tibi suaviloquenti
Carmine Pierio rationem exponere nostram,
Et quasi musæo dulci contingere melle,
Si tibi forte animum tali ratione tenere
Versibus in nostris possem, dum perspicis omnem
Naturam rerum, qua constet comta figura.

Decebat præterea, nisi fallor, res minime humiles aut populares, non familiari & quotidiano dicendi genere, sed maxime sublimi, quale sci-

 licet

* *Lib.* 1. *v.* 942. & *sequ.* & *Lib.* 4. *v.* 18. & *sequ.*

licet poetarum est, explicari: quemadmodum ab Homero, pluribus in locis poematum suorum, sapientissime fictum est, alia deos, alia homines lingua uti: mentis enim altitudinem electa & magnifica verba, atque a vulgari consuetudine remotissima subsequi necesse est. Quærat fortasse aliquis, quid sibi voluerit Q. Cicero, cui adsentitur (*a*) Marcus frater, quum LUCRETII *poemata non ita multis luminibus ingenii, multæ tamen artis esse* judicavit: quod Q. Ciceronis judicium (*b*) Dionysius Lambinus, ut ægre admodum ferebat, LUCRETIO ingenii laudem eripi, aut perperam explicasse, aut saltem callide videtur dissimulasse. Multa occurrunt quæ responderi possint, at illa in primis; ex M. Tullii verbis modo memoratis nihil aliud colligi, nisi, præ admirabili artis præstantia, quam LUCRETIUS in suis de rerum natura carminibus adhibuerit, si qua ipsis insint ingenii lumina (insunt autem plura, & egregia) non adeo apparere: vel ipsum operis argumentum arte magis, quam ingenio tractari postulavisse; quod poeta optime præstiterit. Non enim eadem LUCRETII ratio erat, Epicuri sententiam exponentis, quæ Tragicorum, Epicorumque poetarum esse solet, qui nisi res incredibiles, & monstra

pas-

(a) *Lib.* 2. *ad* Q. *Fratrem*, *Epist.* 11. (b) *In Dissertat. de T. Lucretii patria, genere &c. tertiæ suæ hujus poetæ editioni præfixa.*

paſſim confingant, ſtatim de manibus deponuntur. Utcumque vero res ſe habeat, (nam a Jano Grutero, & Jacobo Gronovio verba illa Ciceronis aliter leguntur) quoties ab anguſta philoſophiæ ſemita in late patentes eloquentiæ campos evagari libuit poetæ noſtro, quantum ingenio valeret, ſatis oſtendit. Principiis & finibus librorum nihil elegantius, nihil ſplendidius, nihil jucundius excogitari poteſt. Quam copioſe atque eleganter deſcribit LUCRETIUS mutuas inter Martem Veneremque blanditias! Religionem truculento aſpectu a cæli regionibus mortalium generi minitantem! Iphigeniam, ſuperſtitione Agamemnonis patris, ad aram Dianæ, hoſtiarum more, raptatam! Corybantes circum Cybelem æra quatientes! cruciatus denique illos quos poetæ apud inferos eſſe finxerunt, ſceleſtis hominibus in hac vita ingenioſiſſime accommodatos! Porro quis negaverit ea eſſe pulcherrima quæ de malis ex amore naſci ſolitis, de puellularum & amatorum vitiis, de agreſtibus & immanſuetis primorum hominum moribus, de peſtilentia denique Athenis graſſante poeta noſter litteris tradidit? In quibus omnibus profecto tanta vis elucet ingenii, ut plane dolendum ſit, tam illuſtre bonum ab egregio ſcriptore ad Epicuri potius, quam vel ad Platonis, vel ad Ariſtotelis, vel ad Zenonis etiam, meliorum lon-

ge philosophorum, sententias explicandas collatum esse.

Jam omnium quæ proposueram, tractatione absoluta, reliquum est, Vir doctissime, ut quid in LUCRETIO typis recudendo ego meusque frater præstiterimus, paucis enarrem. Primum omnium, ut poematis contextum quam emendatissimum daremus, Editionem Londinensem Anni cIↃ IↃ CCXII. maxime accuratam atque elegantem, plerumque secuti sumus, quæ fere cum Dionysii Lambini Editione consentit: nonnullas tamen Thomæ Creechii Angli castigationes, qui non ita multis ab hinc annis LUCRETIUM interpretatus est, quod nobis vehementer probarentur, & ad veritatem proxime accedere viderentur, libenter sumus amplexi. Utile autem gratumque lectoribus futurum existimavimus, si ejusdem Creechii Argumenta singulis libris præponeremus, & quæ idem adversus impias ineptasque Epicuri opiniones, breviter quidem, at nervose acuteque disputavit, singulis pariter subjungeremus. Variarum Lectionum libellum, quem Londinenses ex præstantissimis Editionibus, ac MSS. Codd. congesserunt, omittere noluimus: quamvis non ignoraremus, fore ut hic labor noster in multorum reprehensiones incurreret, eorum videlicet qui quum ipsi minutam hujusmodi diligentiam numquam adhibeant, in

aliis

aliis etiam irrident. At publicis utilitatibus consulentem, quid imperiti, aut malevoli homines de se in angulis tabernarum effutiant, non admodum curare oportet. Utinam vero ea nobis temporis copia suppeditasset, ut Codices duos manu exaratos, quos ex Bibliotheca Canonicorum Ecclesiæ hujus Patavinæ, antiquis voluminibus instructissima, depromtos, nobiscum perbenigne communicavit Vir nobilitate, doctrina, vitæ integritate præcellens, Comes Trojanus Borromæus, ejusdem Ecclesiæ Canonicus, per otium scrutari potuissemus! Horum alterum Petrus Barrocius, Episcopus Patavinus, homo, ut illis temporibus, non vulgariter doctus, ipse sua manu descripsit. At si novam aliquando LUCRETII editionem nobis adornare contigerit, varias ex iis Codicibus lectiones, modo pretium operæ fuerit, proferre in animo est. Ne quid tamen dissimulem, quum unam aut alteram utriusque libri paginam attentius perlegissem, eos adeo inter se similes esse deprehendi, ut Terentianum illud * de ipsis dici posse videatur:

Qui utrumvis recte novit, ambos noverit.

Verborum denique obsoletorum, & numerorum rationem, tum singularium loquendi generum quæ a LUCRETIO usurpata sunt, locupletissimum Indicem, summaque industria elaboratum, ad-

* *Andriæ Prologo v.* 10.

adjunxi: in quo conficiendo, si me ab Oberti Gifanii doctissimis Conlectaneis adjutum negem, impudens profecto sim. Non tamen ejus viri auctoritatem ubique mihi sequendam esse duxi, & quæ in illis dicta erant fusius, ipse in adolescentium gratiam contraxi, & multa denique de meis adversariis quotidianis excerpta eodem importavi; ut quivis facile intelliget, qui opellam hanc nostram cum Gifanii laboribus comparare voluerit.

Hæc erant, Vir celeberrime, de quibus apud te verba facere non inutile arbitrati sumus; quæ omnia, pro tua singulari humanitate, æqui bonique consulas, rogamus, quum propter ipsarum rerum dignitatem, tum propter nos etiam tui studiosissimos; qui non plane nulli sumus; cœpimus enim, ut audimus, instituto hoc nostro juvandi optimas litteras, malorum invidiam promereri. Vale. Patavii Kal. Januarii Anno a Virginis Partu cIↃ IↃ CCXXI.

JO. ANTONII VULPII
DEDICATIONES, ET PRAEFATIONES.

DEDICATIO OPERUM
ANDREAE NAUGERII.

Illuſtriſsimis atque Excellentiſsimis Viris

Rei Litterariæ Moderatoribus, HIERONYMO VENERIO Equiti, ac Aedis D. Marci Procuratori, FRANCISCO SUPERANTIO Aedis D. Marci Procuratori, LAURENTIO THEUPOLO Equiti, ac Aedis D. Marci Procuratori, totique Triumvirum Litterariorum Ordini Ampliſſimo

Jo. Antonius Vulpius Felicitatem.

I umquam, pro mandato vobis munere, litterarum laudi faviſtis, Viri Ampliſſimi, non dubito, quin hoc potiſſimum tempore egregiam in illas voluntatem veſtram declaraturi ſitis. Veneti enim Senatoris, præclare olim de ſua Republica meriti, ejuſdemque doctiſſimi hominis, atque eloquentiæ gloria florentiſſimi, Monumenta ad vos afferuntur: ad vos ſcilicet, qui ex principibus familiis orti, rebus geſtis, probitate, prudentia diu multumque ſpectati, maximis honoribus perfuncti, ſummum gradum & dignitatis & gratiæ in Civitate veſtra obtinetis. Is eſt de quo loquor, ANDREAS

NAU-

NAUGERIUS, qui dum Patriæ commodis inserviret, eamque, propter ejusdem caritatem, reliquisset; in medio ætatis cursu, apud Franciscum Galliæ Regem legatus occubuit. Ea porro fati acerbitate non solum ipse, a quo summa omnia exspectabantur, magno civium suorum dolore, publicæ utilitati ereptus est: verum etiam plurima quæ inchoaverat scripta (inter quæ celebris illa Rerum Venetarum Historia) non sine ingenti Musarum luctu, interciderunt. Hujus igitur excellentis viri ego meusque frater & ingenium admirati, & miserati fortunam, Omnia ejus Opera, quæ usquam reperiri potuerunt, tamquam ex ardenti rogo servata spolia, pari fide, ac diligentia collegimus, vobisque, Amplissimi bonarum artium Patroni, inscribenda esse existimavimus. Quibus enim potius NAUGERII Scripta commendanda fuerant, quam vobis, qui & eamdem quam ille, Patriam sortiti, & eodem loco nati, &, quod caput rei est, in eodem vitæ genere, gloriæque curriculo usque ab adolescentia versati estis? Dies me profecto, atque oratio ipsa deficiat, si magistratus a vobis gestos, si difficillimas legationes magno animo susceptas, singularique prudentia actas, si liberalitatem, si constantiam vestram, si moderationem in privatis rebus, splendorem in publicis, commemorare ac persequi velim. tantum

tum hoc dicam: quum vobis, e reliquis omnibus, Patavini Gymnasii gubernationem, studiorumque curam, quæ gravissima in recte institutis civitatibus esse solet, Respublica vestra mandaverit; vos ab ea sapientissimos, litterarumque amantissimos certo admodum testimonio esse judicatos. Qua laude quid præstabilius, quid magnificentius excogitari potest? Hæc una scilicet & acceptæ a majoribus nobilitati, & exaggeratis opibus longissime antecellit: hæc una hominum vitam caducam & fragilem, angustisque finibus circumscriptam, non solum prætergreditur, sed etiam immortalitate donare potest. Lætis igitur animis, hilarique vultu, Civem optimum, scriptoremque elegantissimum, a sinu oblivionis industria nostra vindicatum, novoque cultu ornatum, & auctum, excipere velitis, Viri Amplissimi: eique vos longo post tempore æquos honores deferre non pigeat, ac olim e Gallia redeunti, si hoc illi per fatum licuisset, majores vestri fuerant delaturi. Simul illud vos oro, ut me tenuem quidem hominem, sed tamen pulcherrimarum artium studio acrius inflammatum, noctesque ac dies de earum dignitate cogitantem, in fidem vestram & clientelam accipiatis: novamque Typographiam, quam domi meæ ad optimos cujusque generis libros edendos institutam habeo, patrocinio ve-

ſtro, ac defenſione tueamini. Id ſi feceritis, dignam rem humanitate, auctoritate, atque amplitudine veſtra feceritis. Valete, Patres Ampliſſimi, & Reipublicæ, ac litterarum bono felices diutiſſime vivite. Patavii III. Nonas Junii. cIↄ Iↄ cc XVII.

PRAEFATIO IN OPERA

ANDREAE NAUGERII.

LECTORI BENEVOLO.

TYPOGRAPHICAM Artem, quæ ſummo DEI OPTIMI MAXIMI beneficio hominum generi conceſſa eſt, prima ejus ætate docti admodum, & honeſti viri magna induſtria diligentiaque excoluere. Ab his auctior facta, latiuſque per orbem propagata, in eam ſenſim fortunam devenit, ut a pleriſque male omnino haberi, ac patrimonii tantum augendi cauſſa exerceri cœperit: & iccirco litterati homines ab ea deinceps tractanda manus abſtinere ſatius arbitrati ſint. Ob id, quæ duæ res arctiſſima ſocietate junctæ inter ſe fuerant, ſcriptores nimirum optimos typis divulgare, & ad ipſorum emendationem non mediocre ingenium,

& do-

& doctrinam adhibere; eædem postea disjunctæ atque distractæ non perinde uberes fructus attulerunt. Quo magis de litteris præclare merentur non pauci ex eruditorum numero apud Transalpinas nationes, & in Italia quoque nonnulli, qui in id totis viribus incumbunt, ut quæ vel ab antiquis, vel a recentioribus sapienter excogitata, eleganterque conscripta sunt, ea in manus hominum accuratissime castigata, magnificeque exornata perveniant. Horum igitur exemplo nos excitati, quamquam nec studiis bonarum artium, nec ingenio, neque ulla alia re cum iis conferendi simus, nulli tamen sumtui parcentes, Typographiam domi nostræ instituimus, eique hominem diligentem præfecimus, ad egregios in omni disciplinarum genere libros edendos; præsertim vero ad illorum memoriam renovandam qui sanioris Eloquentiæ, atque Eruditionis laude floruerunt. Hanc nostram publicis commodis inserviendi voluntatem a studiosis quibusque, & potissimum ab Italis, æqui bonique consultum iri speramus; quod si adsecuti fuerimus, vitaque, & valetudo suppeditaverint, majore in dies alacritate susceptum opus urgebimus. Specimen igitur diligentiæ nostræ præbituri, ANDREAE NAUGERII, Patricii Veneti, quo scriptore magis elegantem, ac nitidum haud alium facile invenire possis,

Monumenta undique collecta typis describi curavimus; nihil fere prætermittentes quod vel ab eo profectum, vel ad ejus nomen, gestaque illustranda utcumque pertinere duceremus. Et nihilominus nonnulla fortasse nos effugerint; id enim est humanæ infirmitatis: & quædam fortasse in abdito latent, quæ nulla hactenus inquisitione erui, & in lucem protrahi potuerunt. Utinam ille aliquando illucescat dies, quum plura suavissimi hujus Poetæ Carmina, quæ apud Laurentium Pignorium, doctissimum virum, olim exstabant, ex alicujus bibliothecæ forulis depromantur: tunc enim demum confecta res fuerit. Interim, quantum Joanni Baptistæ Recanato, Patricio Veneto, debeamus, studiis politioribus mirifice dedito, jamque satis libris editis claro; quantum Apostolo Zeno, viro non doctrina minus, quam humanitate spectato, vix est ut oratione complecti valeamus. Ab his videlicet opera, consilio, codicibus, perquam benigne adjuti sumus. Non solum autem elegantia, & nitor NAUGERII nos impulerunt ut ab ipso potissimum laboris hujus nostri caperemus exordium; sed præterea hominis Patria & Nobilitas cohortata est, quæ scilicet liberalium disciplinarum gloriam in illo quodammodo efficit ampliorem. Si enim auspicato res gerenda erat, non aliunde initium ducere oportuit, quam a flo-

florentissimæ Venetæ Reipublicæ, cujus Imperio paremus, Cive optimo, ac sapientissimo; qui plurimis etiam eodem loco natis exemplo esse possit, ut majorum suorum vestigiis insistentes, eorum virtutes, & studia ardentius æmulentur. Sed jam, quid in hac Editione a nobis præstitum sit, paucis exponere aggrediamur. Circumferebantur uno volumine Orationes duæ, altera in Bartholomæi Liviani, altera in Leonardi Lauretani funere a NAUGERIO habitæ; nonnulla item Carmina: omnia amicorum ejus diligentia posteris conservata. His plura adjicere visum est, quæ aut dispersa in libris latebant, aut dissimulato scriptoris nomine in manibus versabantur. Et primum Epistolas tres exhibuimus, lectu sane dignissimas, quas ille Ciceronis Orationibus opera sua emendatis apponi curaverat: has proxime alia consequitur, qua Latinæ Comœdiæ principatus Terentio adjudicatur, Francisco Asulano Typographo ab Auctore afficta, fortasse ut invidiam effugeret; quemadmodum Franciscus Floridus Sabinus, ob ejusmodi sententiam NAUGERIO iniquior, Henricus item Stephanus, uterque Plauto mirum in modum addicti, existimasse videntur. Accedunt Doctorum aliquot Virorum ad NAUGERIUM Epistolæ, ex quibus, quanto is esset in honore apud excellentes doctrina viros, facile apparet. Variarum
etiam

etiam Lectionum in omnia Opera P. Ovidii Nasonis rationem habendam esse duximus; in quibus multa passim occurrunt quæ non contemnendam poetarum studiosis afferant utilitatem. In his, Lector, videbis numerorum notas Ovidii carminibus appositas: typorum quoque varietate ad distinctionem usi sumus; quod etiam in propriis nominibus, rebusque insignioribus denotandis ubique a nobis factum reperies. Carmina porro NAUGERII nova accessione cumulavimus: addidimus enim ex Originibus Patavii Pignorianis suavissimos Hendecasyllabos in Vancium vicum Patavinum: item Epigrammata duo ex Gagnæji, atque Ubaldini carminum collectionibus. Nihil est autem quod mirere, Hieronymi Fracastorii de Poetica Dialogum inter NAUGERII lucubrationes collocatum: ut enim in Platonis libris adhuc antiquissimi illius Socratis sapientia vivit, quum ipse de philosophia litteram omnino nullam fecerit; similiter, tot NAUGERII scriptis deperditis, quænam ejus de poetarum studiis sententia fuerit, non injucundum fortasse erit e Fracastorio cognoscere. Atque hæc quidem de Latinis Monumentis. Sequuntur nonnulla, Italica, qua nunc utimur, lingua conscripta: Versus nimirum faciles, arguti, elegantes, ex vetustis libris, ac propemodum ignoratis depromti; quibus

τὰς

τὰς μεταφράσεις Epigrammatum aliquot NAUGERII a claris Poetis elaboratas addere visum est, in primis vero quasdam Petri Angelii Bargæi, nondum vulgatas: tum Epistolæ quinque ad Joannem Baptistam Rhamnusium ex Hispania missæ, duabus Petri Bembi ad NAUGERIUM adjectis: postremum Descriptio itineris per Hispaniam, Galliamque ab Auctore confecti; opus quidem non adeo multis luminibus ingenii exornatum, sed tamen utile, copiosum, varium. Quæ duo, Descriptionem, & Epistolas, sexcentis locis emendavimus; erant enim in antiquis exemplaribus fœde corrupta. Ne quid autem a nobis omissum queri aliquis posset, Doctissimorum Virorum Testimonia de NAUGERIO collegimus, non quidem omnia (id enim infinitum fuisset) sed tantummodo illustriora: ex quibus, nec non ex ipsius NAUGERII scriptis, brevem ejus vitæ Historiam diligentissime concinnavimus. Hæc sunt quæ in hac Editione præstitimus. Tuæ humanitatis erit, Lector candide, si alicubi a nobis peccatum fuerit, ignoscere; & si quid forte, præsertim in orthographia, deprehendas quod tibi minus probetur, non continuo id vitio vertere; scis enim, in ea re tot pæne sententias esse quot capita. Utinam hæc qualiacumque tibi, atque eruditis omnibus grata accidant: erit scilicet, cur sumtus,

tus, & labores noſtros, qui non mediocres hercule fuerunt, leves arbitremur; noſtraque deinceps cura excitetur ad majora in dies publicis commodis, utilitatique adornanda.

DEDICATIO FABULARUM
GABRIELIS FAERNI.

Illuſtriſsimo & Reverendiſsimo Præſuli

FORTUNATO MAUROCENO

Epiſcopo Tarviſino, & Pontificii Solii
Epiſcopo Aſſiſtenti

Jo. Antonius Vulpius S. P. D.

NOn deerunt fortaſſe, Præſul ſapientiſſime, quibus res inſolens planeque a decoro aliena videatur, me tibi potiſſimum, viro & inſtituto vitæ, & dignitatis ratione graviſſimo, haſce GABRIELIS FAERNI Fabulas quæ iterum proferuntur, nugas videlicet ac primæ ætatis oblectamenta (ſic enim ipſi appellare amant) inſcribendi conſilium cepiſſe. Quid enim, dicent, Epiſcopo cum Apologis? aut quid tandem emolumenti fecerint rei Chriſtianæ otioſorum hominum cogitata, acuta quantumvis atque elegantia? Huic ego generi obtrectatorum ad repre-

prehendendum accusandumque paratissimo satis responsum esse arbitrabor, si unam tantummodo aut alteram pagellam vertere voluerint: invenient enim, Silvium Antonianum, incredibili doctrina & pietate hominem, atavorum temporibus, hunc eumdem Fabularum Libellum, quum primum ederetur, Carolo Borromæo, S. R. E. Cardinali, dicavisse: ei scilicet quem propter excellentes divinasque virtutes inter Cælites locatum veneramur. Quod si clarissimo exemplo uti non liceret, non continuo mihi defensionem omnem ereptam existimarem. suppeditaret quippe longe gravior Sacrorum Librorum auctoritas, in quibus alicubi * arbores inter se colloquentes, & de rege creando deliberantes introducuntur: quod certissimum argumentum est antiquitatis & nobilitatis Fabularum. At sint hujusmodi narrationes puerorum præcipue caussa efficte: num propterea principum virorum auribus indignæ censeri debent? Inter illa quæ antiquis legumlatoribus, rerumque publicarum conditoribus cordi fuisse legimus, primum fere locum obtinuit instituendæ juventutis cura; videbant etenim, in ætate illa rudi atque infirma bonorum malorumque temporum semina contineri; & iccirco nihil tenue, nihil pusillum ducebant, cujus adminicu-

* *Judicum cap. 9. v. 8.*

lo parentes melioribus liberis uti possent. Quantum vero nudam illam & incomtam veritatis faciem pueri aspernentur, omnibus, opinor, paullo humanioribus perspicuum est. Necesse igitur fuit ad eorum animos pravis cupiditatibus liberandos, virtutisque amore sensim imbuendos, præceptis e media philosophia petitis jucunditatis aliquid inspergere, ne scilicet honestarum rerum tædio ac labori turpium voluptatem anteponerent. Hinc porro intelligi potest, multa ex poetarum figmentis, eaque non contemnenda, in hominum vitam commoda promanare. illud modo caveatur, ne sine ullo discrimine quæcumque ab iis per ludum & jocum, aut etiam altiori quadam obscuraque ratione scripta sunt, adolescentibus ediscenda proponantur. Nam ut olim Aegyptus magnam utilium, magnam item noxiarum herbarum vim producere, vulgari proverbio ferebatur; sic in poematis futiles, molles, impiæque sententiæ, prope salubres honestasque collocatæ, passim occurrunt, quæ mentes imperitorum a recti studio facillime abducere, integrisque moribus pestem atque exitium præsentissimum afferre possint. Quapropter singularem innocentiæ laudem tulisse videtur GABRIEL FAERNUS, qui Fabularum suarum materiam deligens ex optimis antiquitatis auctoribus, tamquam Catoni alicui,

aut

aut Curio industriam suam probaturus, eam semper in scribendo constantiam tenuit, ne quid minus virile, minusve castum versiculis suis immisceret, & iis plerumque argumentis uteretur quæ ad appetitus legentium contrahendos, virtutemque commendandam valde profutura existimasset. Hæ igitur me caussæ cohortatæ sunt, Præsul ornatissime, ut hoc tibi munusculum fidenter offerrem: sed in primis admirabilis humanitas tua dubitantem confirmavit; cujus ope & plurimum gratiæ apud omnes qui te noverunt collegisti, & ut præ ceteris litterarum studiosi te certatim diligerent, effecisti. Quum etenim ea in familia natus sis, quæ in vetustissimis florentissimisque totius Venetæ Civitatis numeratur, eumque Patruum habueris, qui rerum bellicarum splendore adeo claruit, ut cum invictissimis omnium sæculorum imperatoribus conferri debeat, ejusque nomen, licet exstincti, barbaris nationibus timorem adhuc fugamque injicere posse videatur; in hac nihilominus tanta benignitate fortunæ, superbiam, fastidium, arrogantiam tibi magnopere fugienda esse duxisti, idque ab adolescentia vitæ genus amplexus es, in quo nihil præclarius habetur, quam dignitates atque opes excelso animo despicere, unam colere pietatem, inanibusque vulgi opinionibus summo studio adversari. Atque ibi

ætatem jucundissime exegisses, nisi Clementis XI. Pont. Max. providentia te ad Tarvisinam Ecclesiam administrandam e solitudine illa evocasset. Hoc autem quanto consilio ab Optimo Pontifice factum sit, ii demum intelligunt quibus ingenii, prudentiæ, doctrinæque tuæ magnitudo antea perspecta est. ut enim de rerum divinarum scientia, quam tibi longis vigiliis assiduoque labore comparasti, nihil in præsentia loquar, nullum fere disciplinarum genus est quod non attigeris; nullum, cujus doctores non in familiarium amicorumque loco semper habueris. Memini ego, &, dum spiritu perfruar, non sine grato quodam animi sensu, meminero, te, quum primum institutum hoc nostrum vulgandi illustrandique bonos auctores & cognovisses, & probasses, domum nostram cupidissime adventasse, nobisque gratulatum esse hanc juvandi elegantiores litteras voluntatem, itemque pluribus verbis hortatum esse, ut susceptum opus, contemtis malevolorum hominum reprehensionibus, majore in dies alacritate urgeremus. quod etiam præstitit germanus Frater tuus, Vir Amplissimus, tuique vere simillimus, qui nuper Patavini Gymnasii procurationem accepit; quum ei Andreæ Naugerii Monumenta, nostris curis collecta atque exornata, præbuissem. Nobis igitur eo studio quo cœpisti, Antistes humanissime,

fa-

favere, obsecro, perge: &, ubi per otium licuerit, FAERNUM in manus sume, ejusque lectione animum seriis cogitationibus fatigatum remittere atque oblectare velis. id si feceris, magnum pulcherrimumque laborum meorum tulisse fructum mihi videbor. Vale. Idibus Januariis. cIↃIↃCCXVIII.

PRAEFATIO IN FABULAS
GABRIELIS FAERNI.
LECTORI BENEVOLO.

LATINAE Poeseos incorruptus ille candor, germanaque suavitas, quam elegantissimi doctissimique homines ante duo fere sæcula pertinaci labore, optimorumque poetarum imitatione adsecuti fuerant; neque ita longo intervallo temporis consenuit, & jamdiu celebrari, atque in pretio haberi desiit, amice Lector. Ut enim Sannazarios, Fracastorios, Bembos, Naugerios, Castilionios, Flaminios, Amalthæos, Vidas, Lampridios, Casas, ceterosque eorum similes fatum suum peremit; pauci admodum ad nostram usque ætatem exstiterunt qui aut ipsi aliquid egregium, & posterorum cognitione dignum

gnum hoc in genere præſtare poſſent, aut ullum omnino antiquæ ſimplicitatis guſtum habere viderentur. Rurſus igitur ad barbariem, ſeu quid barbarie fœdius atque inquinatius eſt, res poetica paullatim rediit: quum interea homines leviter litteris imbuti, ſuoque judicio beati, illud in condendo carmine unice ſpectarent, ne quid ſyllabarum rationi legique metricæ adverſaretur: nihil præterea de verborum delectu, nihil de figurarum ſplendore, de ſententiarum gravitate, de moribus animique affectibus exprimendis, de totius denique fabulæ ſtructura & compoſitione ſolliciti. Quæ nihilominus judiciorum perverſitas utcumque ferri potuiſſet, niſi ad illam gravius longe malum acceſſiſſet. quum enim primum ea colluvio in ſcholas invaſit, ſimul ornatiſſima, magniſque curis & vigiliis elaborata poemata de manibus adoleſcentium excuti cœperunt; ut jam plerique ex iſtorum numero qui aures ſuas ineptiis dedidere, illuſtrium ſcriptorum nomina ne fando quidem audiverint; quum ceteroquin *Suffenos, & venena omnia* (ut Catulli verbis utar) tamquam ungues & digitos ſuos diligentiſſime teneant. Quo magis noſtra hac tempeſtate danda opera eſt, ut, quando in pulcherrimam ſpem veteris eloquentiæ reſtituendæ nos adduxit excellentium quorumdam virorum induſtria, qui acerrimum contra

tra falſas iſtiuſmodi opiniones bellum gerere numquam intermittunt; cultiſſimi quoque poetæ ex abdito bibliothecarum, ubi hactenus delituere, in lucem & conſpectum hominum, quaſi poſtliminio, revocentur, in eumque locum exiſtimationis & gloriæ, unde per ſummam injuriam dejecti deturbatique fuerant, tandem aliquando reſtituantur. Gabrielis itaque Faerni Fabulas, ex antiquis auctoribus delectas, carminibuſque comprehenſas iterum proferre conſtituimus, digniſſimas ſane, non ſolum quæ a pueris in ſcholis ediſcantur, ſed & in quibus legendis univerſi qui litteras amant, otium ſuum collocare non dedignentur. quum enim formandis juventutis moribus multa utilia ſalubriaque præcepta continent, tum eo lepore condîtæ, eaque Latini ſermonis proprietate inſignes exſiſtunt, ut ex iis Terentianæ atque Horatianæ veneres quodammodo redolere videantur. Fabulis porro & alia ejuſdem ſcriptoris Carmina adjungere viſum eſt, in quibus omnibus elegantia par & doctrina conſpicitur, in primis vero ſtudium probatiſſimorum melioris ævi poetarum mirum in modum elucet; ſine quo Latinas Muſas qui tractant, ii demum gnaviter inſanire dicendi ſunt. Et quoniam eadem fati acerbitas Faernum præripuit, quæ Andream Naugerium, antequam ſcilicet fructum aliquem laborum ſuorum capere

re poſſet, icirco Libellum quem de Verſibus Comicis inchoaverat, omittere noluimus; exiſtimantes gratum futurum eruditis id qualecumque ingentis operis rudimentum: non ſecus ac qui ſignis & picturis delectantur, nobilium artificum ſimulacra non modo perfecta atque expolita, verum etiam mutila, vel primis tantummodo lineis informata conquirere conſueverunt. Ex hoc autem fragmento plurima σφάλματα, quæ in editionem Florentinam anni M.D.LXV. irrepſerant, ſententiamque fœde turbabant, accurate ſuſtulimus. Addidimus etiam FAERNI Præfationem (ut vocant) in Philippicas M. T. Ciceronis ex vetuſtiſſimo Codice Vaticano ipſius induſtria emendatas, nec non Vincentii Luchini, Petri Victorii, & Silvii Antoniani Epiſtolas ad FAERNUM pertinentes, eo conſilio ſcilicet, ut ingenium, & probitas viri, magnique pro bonarum litterarum dignitate ab illo exantlati labores adoleſcentibus innoteſcerent. Aliam denique FAERNI Epiſtolam vernacula lingua conſcriptam, & a paucis omnino viſam, qua Caroli Sigonii emendationes nonnullæ in T. Livium reprehenduntur, & vulgata lectio defenditur, ut oculis tuis exhiberemus, Lector candide, nobis auctor fuit Dominicus Lazarinus de Murro Maceratenſis, vir nobiliſſimus, qui Græcas Latinaſque litteras in Patavino Gymnaſio ſum-
ma

ma cum laude profitetur, & hoc potissimum anno T. Livii Historiarum libros docte & copiose explanat, iisdemque a Criticorum temeritate sæpius male habitis saluti atque adjumento est. Hujus igitur cohortationem humanissimam, quam ante FAERNI Epistolam collocavimus (quod bono tuo fiat) perlegere ne graveris, nosque ad cetera quæ sunt in manibus, perficienda favore tuo alacriores redde.

DEDICATIO POEMATUM HIERONYMI FRACASTORII.

Marchioni Illustrissimo

SCIPIONI MAPHAEIO,

Patricio Veronensi, Eruditissimo ac Sapientissimo Viro,

Joannes Antonius Vulpius S. P. D.

ULTAE caussæ me impulerunt, SCIPIO MAPHAEI, Vir illustrissime ac sapientissime, ut HIERONYMI FRACASTORII Poemata, itemque JOANNIS COTTAE, JACOBI BONFADII, ADAMI FUMANI, & NICOLAI ARCHII, Veronensium Poetarum, Carmina nonnulla, suavitatis atque elegantiæ plenissima, quæ

nunc nostris curis emendata de integro prodeunt, in tuo potissimum nomine apparere vellem. Primum enim, quam de tua singulari virtute, præstantique litterarum scientia, opinionem jamdiu animo imbiberam, eam omnibus certo aliquo testimonio significare vehementer cupiebam; non quod ex meo qualicumque suffragio ullam tibi gloriæ accessionem fieri posse existimarem; quippe hoc levitatis ac dementiæ fuisset non ferendæ: sed potius ut in te observando colendoque ipse mihi satisfacerem, ab eorumque stupore longissime abessem qui maximorum ingeniorum luce, insolitæque doctrinæ specie nihil admodum commoventur. Deinde illud cogitabam; quemadmodum olim FRACASTORIUS, doctissimis monumentis ad sempiternam memoriam temporis propagatis, urbis Veronæ, in qua natus erat, Italiæ totius, ac sui denique sæculi decus atque ornamentum exstitisset, eamque scribendi carminis facultatem adeptus esset, ut uno Virgilio inferior, vel æmulorum confessione judicaretur: sic te ex amplissima vetustissimaque familia pariter Veronæ ortum, divina providentia delectum esse, qui scriptis editis immortalibus ætatem hanc nostram mirifice illustrares. Nemo satis pro dignitate laudare possit Libros illos tuos vere aureos in quibus contra falsas quorumdam opiniones acerrime

rime diſputas, qui futilibus impiiſque præceptis nobilium virorum animos contentionis rixæque cupidos efficere ſtudebant. Eas nimirum diſputationes, ſimul ac typis deſcriptæ circumferri cœpere, tanto favore omnes boni proſecuti ſunt; ii præſertim quos curare oportet ne quid Chriſtiana Reſpublica detrimenti capiat; ut veteris immanitatis notas, quas barbarorum in Italiam adventus noſtris moribus fœdiſſime inuſſerat, ſapientia tandem tua penitus deletum iri prædicarent. Quis autem non valde miretur, hominem philoſophiæ ſemper vacantem, ſummique officii rationem diligentiſſime perquirentem, ſi ad manſuetiores Muſas oblectamenti cauſſa interdum acceſſerit, iis palmam eripere qui ætatem omnem in eo ſtudiorum genere conſumſerunt? Te vero ejuſmodi eſſe quum alia multa teſtantur, tum in primis Tragœdia nobilis, quam ad veterum Græcorum lucernam elaboratam, his proximis annis publice ſpectandam exhibuiſti. hæc ſcilicet ubicumque locorum acta eſt, fletum ſpectatoribus excitavit; nec tantum quum daretur nova, at decies repetita multitudinis oculos tenere potuit. Præclarum eſt, in ſingulis diſciplinis ſingulos homines excellere; at quanto præclarius, unum aliquem reperiri qui quæcumque fere in diſceptationem cadunt, innumerabilia ſane, ac nullis prope terminis de-

finita , animo universa comprehendat? Si quis hoc fieri neutiquam posse arbitratur, is domum tuam veniat, tecum colloquatur, periculum faciat in litteris, in arte dicendi, in disserendi subtilitate; interroget de pietate, de justitia, de finibus bonorum, de administratione reipublicæ, de institutis populorum: historiam sibi promi petat, poetam aut oratorem explicari, veteris lapidis aut numismatis inscriptionem declarari; nulla ex parte imparatum offendet, sed contra omnibus doctrinis & artibus instructissimum admirari cogetur. Ad has caussas, quas hactenus memoravi, illa vel gravissima accedit, te, si quis alius hoc tempore, cum fucata eloquentia justas inimicitias suscepisse, nihilque in dicentibus probare solere quod non simplex, non candidum, non rectum, non denique utile sit. Est hoc nobilitatis tuæ, quam animus veritatis studiosus, & qui neminem fallere postulet, summe decet. quid est enim tam plebejum, quam vel in vita, vel in oratione mendaciis rem agere? Quo fit etiam ut ab omni arrogantia superbiaque maxime abhorreas, quæ vitia plerique nobilium otio diffluentes, eo consilio adhibent, ut nimirum inertiam suam ad populum tegant, ac ne plane cessare videantur. Et quamquam generis claritate, ceterisque ornamentis, quæ ipse tibi magna virtute comparasti

rasti, nemini concedas, Fratremque habeas, apud Principes Germaniæ Viros gratia, opibus, dignitatibus mire florentem, nihilominus facilem te in audiendis admittendisque hominibus præbes, comiter unumquemque appellas, citiusque fortunæ tuæ oblivisceris, quam humanitatis. Accipe igitur, Vir sapientissime, hilari vultu munusculum hoc nostrum, Poetasque elegantissimos, cives tuos, & ipse amare, & aliis commendare velis. Hoc mihi gratius accidere nihil potest. Vale. Patavii cIↃ IↃ CCXVIII. Kal. Septembris.

PRAEFATIO IN POEMATA
HIERONYMI FRACASTORII.
LECTORI BENEVOLO.

NON sum nescius, erudite Lector, plurimos inveniri qui de Poetarum studiis, deque universo genere Poeseos ita statuant, rem esse minimi pretii, & quæ magna ingenia ab inquirendæ veritatis studio ad nugas & somnia sæpe traducat: propertereaque recte Platonem fecisse dicant, qui a Republica illa sanctiore quam ipse

ipſe optimis legibus inſtituebat, eos omnes excluſerit qui verſibus & fabulis delectarentur. Hujuſmodi hominibus poemata offerre perinde haberetur, ac ſi Pentheum Bacchis diſcerpendum traderes; adeo ſunt pertinaci animo ac fero, Muſiſque inimico. Cum his porro diſceptare velle quid eſt aliud, niſi inanem operam ſumere? contracto enim ſemel ſupercilio, judicioque facto, citius ſe ſpiritum amittere, quam de ſententia dimoveri patiantur. Qui ſi delicias ita odere, ut nihil humanitati dandum putent, omniaque ad veram directamque rationem exigi oportere clamitent, non video cur ullam aut in victu munditiam, aut in veſtitu elegantiam adhibeant: cur artes ullas probent, præter eas quæ, ut vitæ neceſſitatibus inſervirent, rudibus adhuc ſæculis inventæ ſunt. At hos, quoniam communi hominum ſenſu ſatis refutantur, & ſua ipſi triſtitia abunde puniuntur, Diis iratis ſuis relinquamus: remque poeticam hactenus in civitate retineamus quoad ingenuam ex illa voluptatem capere poſſumus. ceterum parcat ea moribus juventutis, maledicto abſtineat, ne incurrat in famam bonorum, ne prava exempla in ſcenam immittat: recte facta potius illuſtret, virtutes laudet, diſciplinas ornet, ſalibus etiam interdum ac deliciis utatur, ſed illis innocuis ad hilaritatem, non perniciofis ad corruptelam. Eſt aliud

ge-

genus hominum, qui se quidem Musas amare dicunt, & poemata magni facere, sed qui perverse adeo de poetis judicant, ut illis ejusmodi aures esse existimes quales olim Regi Midæ fuerunt; cui scilicet Jovis filium Apollinem, dignum convivio deorum citharœdum, ad Panos rustici numinis suavitatem nimium nugatorem visum fuisse perhibent. Enimvero majus in hæc studia periculum intenditur ab his qui se amicos profitentur, quam ab illis de quibus antea diximus, reprehensoribus. nam illi quidem suum negotium agunt, ac veluti in alio terrarum orbe collocati, nostra neque attingunt, neque magnopere curant: hi vero importune adsunt, insistunt, omnia permiscent, omnia inquinant, & quum elegantiores Musas vix a limine salutaverint, vel in eos magistros inciderint a quibus nihil sapere docti sint, nihilominus, tamquam ex tripode ac lauru, consulentibus respondent, unumquemque scriptorem trutina examinant, suas cuique dignitatis partes tribuunt, alios probant, alios damnant, indicta sæpe caussa; quod iniquissimum pariter ac stultissimum est. Horum judicio (ut in præsentia tantummodo leviora persequar, & exemplis res illustrior fiat) Catullus, quem Aulus Gellius *elegantissimum poetarum* appellare non dubitavit, quem omnis antiquitas sic est admirata, ut docti cognomine donave-

verit, aſper atque horridus eſt, iis vero numeris gaudet, quos eorum delicatiſſimæ aures ferre nullo modo poſſint; penitus inſuper argutiis caret: (hoc nomine ipſi pueriles ineptias, crebras paronomaſias, exquiſita antitheta, abſurdas translationes, & reliquas hujuſmodi orationis labes honeſtare conſueverunt) ad hæc, quod maxime dolendum eſt, obſcuras hiſtorias fabulaſque conſectatur, quæ lectorem alio properantem, non ſine temporis diſpendio, identidem remorantur. Quod ſi forte de Lucretio mentio facta fuerit, tum vero nauſeant, vehementerque indignantur. nam, præterquamquod ſcriptor ille ἄθεος religionem omnem funditus tollere conatur, longiſſime quoque abeſt ab ea ſuavitate quam ipſi venantur aſſidue: Ennii, ac Pacuvii veſtigiis nimium inſiſtit, verbis utitur obſoletis, hiulcos diſſolutoſque numeros amat, ita denique agreſtis, ita incomtus eſt, ut a pueris gratiam omnino inire noluiſſe videatur. Fuerit Lucretius optimus Latinitatis auctor; quid tum? id ipſi in minima laude ponunt: non enim Latinam, ſed mollem potius & pictam orationem requirunt, qualem hoc proximo ſæculo ingenioſiſſimi homines, bona cum Ciceronis, aliorumque veterum venia, in medium protulerant, nunc vero ingenti piaculo ſceleſti quidam oppugnare non verentur. Quamobrem & Virgilium accu-

accuſant, quod antiquiorum auctoritatem ſecutus, non uſquequaque concinnum ſe præbeat: Lucanum, aut Statium, aut Claudianum, ſi diis placet, in condendo carmine rotundiores eſſe ajunt; vel ſi hoc dicere reformident, imitatione tamen ſua, quum aliquid ipſi ſcribere aggrediuntur, quid ſentiant, ſatis aperiunt. Jam de Elegia, ejuſque ſcriptoribus, mirum eſt quantum a Fabio Quintiliano diſſentiant, qui nimirum litteris tradiderat, in eo genere *ſibi terſum atque elegantem maxime auctorem Tibullum videri*; *non deeſſe tamen qui Propertium mallent: Cornelium* autem *Gallum duriorem, Ovidium laſciviorem* eſſe pronuntiavit. Inepti ſcilicet ac præpoſteri homines, meliores ſe harum rerum æſtimatores fore confidunt, ac ille olim vir exſtiterit, ea præſertim ætate natus, qua verius longe certiuſque judicium de hujuſmodi ſtudiis fieri poterat, quam hac noſtra. nondum enim deſierant Latina lingua loqui, & quid eſſet Romanæ elegantiæ, vel tabernarii & aniculæ facile dignoſcebant. In uno igitur Ovidio libentiſſime conquieſcunt, hunc unum admirantur, hunc ſibi ad imitandum proponunt: quam vero ejus ſimiles evadant, ipſi viderint. niſi forte in optimorum imitatorum numero reponendi propterea ſunt, quod ſemper de fæce haurientes, & ea potiſſimum colligentes in quibus ingenio ſuo nimium indulſit ſcri-

ptor ille, alioqui digniſſimus qui legatur, & quantivis pretii, crebris eorumdem verborum repetitionibus utuntur: duarum ſyllabarum voces in fine pentametri diligenter collocant, polyſyllabis omnibus, tamquam horridioribus, rejectis: penthemimerim, ſeu ſemiquinariam cæſuram, in hexametro fere ſervant: ſingulis diſtichis ſingulas ſententias comprehendunt: qui ſecus fecerit, hunc artis ignarum eſſe ajunt, magnoque in errore verſari affirmant: quod falſas denique, eaſdemque duriſſimas leges ſtudioſis adoleſcentibus imponunt, quas illi violare ſine ſummo ſcelere non poſſint. Ab his igitur, ſi ſibi conſtare velint, conſilium hoc noſtrum edendi tanto intervallo HIERONYMI FRACASTORII Poemata, item JOANNIS COTTAE, JACOBI BONFADII, ADAMI FUMANI, NICOLAI ARCHII Carminum reliquias, improbari certe, fortaſſe etiam derideri, neceſſe eſt. FRACASTORIUS etenim, dummodo Virgilianam illam gravitatem, heroicis carminibus ſcribendis, adſequeretur, argutiores poetas, quos ipſi tantopere amant, omnino contemſit: reliqui vero, neſcio quo malo Genio inſtigante, ita Catullo aut Propertio addicti ſunt, ut Martialis & Ovidii ſcripta vix umquam attigiſſe videantur. Sed iſta omni oratione omiſſa, levibuſque hominibus valere juſſis, tibi, tuæque fidei, erudite Le-

Lector, hos elegantissimos Musarum alumnos custodiendos tradimus: quos & multo emendatiores quam antea, & pleniores invenies; nonnulla enim addidimus quum ex Gagnæji, ac Taygeti Carminum Collectionibus, tum ex aliis etiam libris; quæ si legeris, te industriæ nostræ non pœnitebit. Existimavimus autem, Poema illud sacrum quod FRACASTORIUS de Josepho inchoaverat, quamvis longe positum infra Syphilidos dignitatem, ceteris tamen egregii viri monumentis esse adjungendum: sunt enim & quos magnorum operum rudimenta delectent, & qui ad ea perficienda excitentur quæ alii aut curis gravioribus, aut infortunio impediti, tantummodo adumbrata reliquere. Ejusdem Poetæ rerum gestarum narrationem, non illam quidem accuratissime scriptam, (sunt enim in ea nonnulla quæ vix intelligas) verum simplicem, & singularem, ne prorsus abjicere velis. nam ut meliorem de integro daremus, tantum otii non habuimus. Mirabitur fortasse quispiam, atque indigne feret, JACOBUM BONFADIUM, Veronensem a nobis appellatum, quum aliqui e scriptoribus eum Brixianum fuisse malint. Nos plerisque fidem tribuere satius esse duximus; nec tamen, quid de hac re homines sentiant, multum laboramus. Tu interim, amice Lector, si quid ad juventutis studia promo-

venda labore noſtro collatum eſſe cenſes, neque nos indignos putas quorum conatibus faveatur, hilari fronte hunc Libellum excipe, daque operam ſedulo, ne poſteritas hanc bonarum litterarum cauſſam, quæ nobis tanto ſumtui eſt, a te neglectam fuiſſe, aliquando conqueri poſſit.

DEDICATIO POEMATUM JACOBI, SIVE ACTII SINCERI SANNAZARII.

Illuſtriſsimis atque Excellentiſsimis Viris

ALOYSIO PISANO Equiti, ac Aedis D. Marci Procuratori, JOANNI PETRO PASCHALICO, MICHAELI MAUROCENO, Rei Litterariæ Moderatoribus,

Jo. Antonius Vulpius S. P. D.

SI quis eſt cui mirum forte videatur, ACTII SINCERI SANNAZARII, elegantiſſimi hominis, Poemata, ſublatis mea cura librariorum erroribus, in lucem rurſus prodeuntia, a me vobis offerri, Viri Ampliſſimi; is profecto aut ea numquam legit, aut oſcitanter, minimeque intento animo legit. Quum enim Poeta ille recti amantiſſimus, de immortali Venetorum Republica omnia egregia & præclara ſen-

ſentiret, diligenter providit, ne ſententia hæc ſua paucis tantummodo familiaribus nota eſſet, ac deinde oblivione deleretur. Splendidis itaque magnificiſque carminibus, audiente atque invidente reliquo terrarum orbe, admirandæ Urbis veſtræ dignitatem, veſtrorumque clariſſimorum Civium libertatem ornavit. quæ carmina quanto in pretio habenda ſint, & inſigni liberalitatis exemplo Senatus eo tempore declarare voluit, & ex ipſius Poetæ natura facile colligi poteſt: non enim is erat SANNAZARIUS qui libenter adſentaretur, ſed potius qui hominum vitia acerrime exagitaret, neque illos quidem intactos abire ſineret quibus opes & potentia ſcelerum impunitatem quodammodo peperiſſe videbantur. Hæc eſt demum vera laus, quæ a magni & excelſi animi viro proficiſcitur, neque ſpe, neque metu extorta: ad hanc improbis & puſillis hominibus omnino adſpirare non licet. Quapropter ad neminem alium niſi ad vos hujuſmodi ſcripta deferenda erant, Viri Ampliſſimi, qui publico Venetorum Patrum decreto, graviſſimæ ſtudiorum procurationi præfecti eſtis, diſciplinas autem quæ ab humanitate nomen habent, præcipuoque urbibus ornamento ſunt, vel in primis diligitis, & coli gaudetis. Poetam igitur veſtrum benigne atque hilare excipite, ejuſque carminibus legendis, majorum gloriam agno-

ſcite,

ſcite, quæ tamquam hereditate ad vos uſque pervenit. ſtat enim, DEI Opt. Max. beneficio, Reſpublica veſtra, ac tamdiu ſtabit, quamdiu genus ipſum hominum permanebit. Utinam vero aliquid non contemnendum ipſe ingenii mei viribus præſtare poſſem, nec ſemper, ad meam erga vos obſervantiam ſignificandam, alieno adminiculo indigerem: nemo profecto eſſet qui virtutes veſtras majore ſtudio atque alacritate celebraret. At quoniam eloquentia excellere, perpaucorum eſt, neque id mihi natura conceſſit; hoc qualecumque munuſculum æqui bonique conſulite, Viri Ampliſſimi, meoſque conatus, quæſo, patrocinio ac benevolentia veſtra proſequimini. Valete. Patavii. Idibus Novembris. cIↃ IↃ CC XVIII.

PRAE-

PRAEFATIO IN POEMATA JACOBI, SIVE ACTII SINCERI SANNAZARII.

ERUDITO LECTORI S.

UOD polliciti ſumus anno ſuperiore, nos videlicet daturos operam ut cultiſſimi quique probatiſſimique ſcriptores qui ſæculo poſt CHRISTUM ortum decimoſexto Latinas litteras a barbarie vindicavere, novo quaſi lumine illuſtrati, in manus hominum pervenirent, id ſedulo præſtare pergimus, erudite Lector. Ecce tibi ACTIUS SINCERUS SANNAZARIUS, poeta merito ſuo ab omnibus fere celebratus, atque illis tantummodo ignotus quibus vita elabitur dormitantibus, & quos nulla de rebus optimis cura umquam attingit. Ex hujus carminibus, antiquarum editionum ope, menda typographica paſſim ſuſtulimus; quæ res ad inſtitutum hoc noſtrum potiſſimum ſpectat. Quidquid autem de clariſſimo genere, de fortuna, de ſtudiis, de amicitiis, ceteriſque caſibus tanti viri, memoriæ proditum eſt, non mediocri labore ac diligentia ex variis libris collegimus, perpetuaque narratione contexuimus; eſt

enim

enim doctis hominibus jucunditati, quorum ingenium admirentur, eorum eventus moresque cognoscere. Gravissimos etiam laudatores excitavimus, qui SANNAZARIO singularis eruditionis doctrinæque testimonium tribuerent; ut scilicet auctoritatem, qua ipsi caremus, ex aliorum sententiis mutuaremur. Indicem quoque rerum memorabilium adjunximus, iis qui totum volumen perlegere noluerint, prope necessarium. Denique GABRIELIS ALTILII Epithalamium, exquisitæ venustatis poema, sed in quibusdam libris fœde corruptum, emendatius multo exhibemus; nonnulla item HONORATI FASCITELLI carmina, Catulli elegantiis affluentia, excudenda curavimus: quos poetas ACTIO SINCERO adjicere, non abs re visum est; ambos enim regio Neapoli finitima protulit, ALTILIUS vero SANNAZARIO sodalitate etiam conjunctus fuit. Hæc volebamus ne ignorares, amice Lector. Vale, fruere, ac fave.

DE-

DEDICATIO OPUSCULI
AUGUSTINI VALERII
DE CAUTIONE ADHIBENDA IN EDENDIS LIBRIS, &c.

Illuſtriſsimis atque Excellentiſsimis Viris

Patavini Gymnaſii Moderatoribus, ALOYSIO PISANO Equiti, ac Aedis D. Marci Procuratori, JOANNI PETRO PASCHALICO, MICHAELI MAUROCENO, Omnique Triumvirum Litterariorum Ordini Ampliſſimo

Jo. Antonius Vulpius S. P. D.

RAESTANTIUM ingeniorum quibus Reſpublica veſtra ſemper mirifice floruit, Viri Ampliſſimi Sapientiſſimique, Liber quem vobis offero, egregium quoddam ſpecimen eſt. Hoc nimirum perlecto, facile inter omnes conſtabit, elegantioribus diſciplinis, ab eo tempore quo primum deterſa barbarie, caput rurſus attollere, atque in pretio eſſe cœpere, neque magnificentius hoſpitium ullum, neque ampliora uſquam præmia, quam apud Venetam Nobilitatem, patuiſſe. Et ſane divina providentia factum arbitror, ut quæ Urbs Senatores graviſſimos, invictos belli Duces, Antiſtites religione, vitæque innocentia ſingulari, parere ac educa-

re consuevisset, ea in Urbe præclari quoque Historici, & Oratores provenirent, qui Civium suor m virtutes & pulcherrima facinora omnibus eloquentiæ viribus celebrarent, atque oblivioni surripere niterentur. Exteri enim scriptores, quum res alienas litteris mandare instituerunt, multa plerumque silentio prætereunt, quæ ipsi minus perspecta habent, aut in quibus narrandis nullus maledicto locus est; & quædam verbis extenuant, quorum magnitudo ac splendor malevolorum oculos quodammodo perstringit; & nonnulla denique pejorem in partem interpretando, illustrium virorum laudibus graviter obtrectant, iisque notam turpitudinis callide inurere conantur. Neque contra, in libera republica metuendum est, ne qui ejusdem civitatis homines laudandos suscipiunt, spe, gratia, amicitia ducti, modum in laudando non adhibeant; plurimi enim testes adsunt, in quorum conspectu vita ejus qui celebratur, tota fere acta est; ad redarguendum scilicet paratissimi, ubi immane aliquod mendacium scriptor in medium attulerit, tamquam si caussæ suæ diffidere videatur. Quæ quum ita sint, nolite, quæso, Viri Amplissimi, me impudentiæ crimine accusare, qui vos maximis occupationibus distentos molestus interpellator a gerenda republica paullisper avocem; est enim pietatis vestræ,

ma-

majorum gloriam, quæ ad posterorum etiam fructum redundat, commendatam habere: est sapientiæ, tempus quod bonis libris legendis tribuitur, in maximo lucro ponere: est hujus præclari muneris quo fungimini, quidquid ad litterarum dignitatem pertinet, non solum æquis animis, verum etiam libentissimis, excipere, amplecti, tueri, ac denique auctoritate nutuque vestro confirmare. Finem dicendi faciam, si prius paucula de me ipso addidero; quod mihi per vos liceat, Viri Amplissimi. Quamquam honeste recteque agere, ipsum sibi largissimum atque uberrimum præmium est, ego quidem certe hac spe unice sustentor, ac recreor, id vos aliquando pro vestra benignitate, effecturos, ne me umquam pœnitere possit, vitam laboribus vigiliisque exercitam, & a voluptatibus alienissimam, turpi otio, ignobilique silentio anteponendam existimasse: ac judicio vestro longe gravissimo declaraturos, sollertiam ab ignavia ut re, sic existimatione distare plurimum. Sunt enim qui sine ullo impetu pulsuque remorum, ventis tantummodo valde secundis, rectum dignitatis cursum se tenere arbitrentur: meque etiam irrideant hominem simplicem, qui probitate atque industria, obsoletis jam artibus (ut ipsi ajunt) aliquid profici posse confidam. Hanc porro opinionem in malorum animis penitus

insitam, vos evellere convenit, Viri Amplissimi; quod ut fieret, sedulo adhuc dedistis operam, doctissimis experientissimisque hominibus undique conquisitis, & magna mercede invitatis, qui juventutem in hoc celeberrimum Patavinum Gymnasium, tamquam ad mercaturam bonarum artium, confluentem, præceptis suis erudirent, atque utiliorem reipublicæ redderent. Horum vestigia, si minus ingenio possum (quod mihi exiguum sane a natura tributum est) at pertinaci studio, assidua meditatione, inexplebili demum cupiditate litterarum, persequi mecum ipse decrevi. Multum quotidie temporis in jure civili, aliquantum in philosophia, ceterisque disciplinis quæ juris civilis scientiam exornant, jam inde a prima adolescentia ponere solitus sum: non est autem meæ verecundiæ, quid tantis conatibus profecerim, judicare. Peto igitur a vobis majorem in modum, Viri Amplissimi, ut studia nostra ex abdito in conspectum hominum lucemque trahatis, idque vobis persuadeatis, copiolas meas omnes, quas præceptoribus olim audiendis, deinde optimis libris pervolutandis, exercendoque stilo, multorum annorum spatio mihi comparavi, quum totius Reipublicæ Venetæ, tum vero maxime vestras esse, & semper futuras. Valete, ac rem litterariam, quod facitis, bene & feliciter gerite. Patavii. Idibus Juniis. cIↄ Iↄ ccxix.

PRAE-

PRAEFATIO
IN IDEM OPUSCULUM, &c.

LECTORI BENEVOLO S.

EXPOSITURI, Lector benevole, quod consilium secuti, quibusve caussis adducti, hæc summorum Virorum Opuscula, disjuncta olim & dissipata, in unum tamquam corpus collegerimus, typisque describi jusserimus, rem paullo altius repetere necesse habemus. Quum Joannes Petrus Paschalicus, Venetus Senator Amplissimus, vir omni humanitate suavissimisque moribus præditus, in primis vero majorum suorum gloriæ perstudiosus, qui nunc inter Patavini Gymnasii Moderatores, magno litterarum bono numeratur, editionem Operum Andreæ Naugerii, Civis sui eloquentissimi, a nobis anno superiore non mediocri sumtu diligentiaque adornatam, & considerasset, & probasset; sciret præterea, nos in re nulla operam nostram libentius collocare, quam in iis quæ ad hujus immortalis Reipublicæ laudem ac dignitatem quocumque modo pertinere possunt; nobis per familiarem quemdam suum significavit, gratissimum sibi futurum, si, ubi primum suscepti ali-

cujus

cujus operis ratio ac similitudo pateretur, Orationem egregiam PETRI PASCHALICI, Viri e familia sua celeberrimi, qui ante duo fere sæcula, ob virtutis & eloquentiæ opinionem, quam consecutus fuerat, ad potentissimos Europæ Principes, de maximis negotiis legatus a Senatu missus est, in Typographia Cominiana, cui præsumus, nova quasi veste indui, novoque cultu expoliri studuissemus. Orationem porro ipsam, a paucis omnino visam, quæ domi ejus adservabatur, statim ad nos perferendam curavit. Honestissimo igitur tanti Viri desiderio obsequendum rati, nos id propediem facturos, idoneamque rei occasionem capturos, in nobis recepimus. Accidit autem peropportune, ut Camillus Varottus, Abbas, Canonicus Patavinus, vir omni laudum genere cumulatissimus, Libellum hunc AUGUSTINI VALERII, S. R. E. Cardinalis, Episcopi Veronensis, numquam antea typis editum, quem ab unico illo Antistite, veteris sanctitatis exemplo, Gregorio Cardinali Barbadico, dono acceperat, nobiscum benigne communicaret. Hunc olim Roma Barbadicus, talium scilicet mercium avidissimus, Patavium secum attulerat: eumdemque vix in paucorum quorumdam bibliothecis hodie custodiri ajunt. Scriptoris fama (nemo enim est vel mediocriter eruditus, qui VALERII doctrinam, vitæ innocen-

cen-

centiam, ejusque pro Christiana pietate res præclare gestas, aut ignoret, aut non plurimi faciat) & ipsa scriptionis utilitas, nos impulerunt, ut voluminis edendi curam susciperemus, ac tam exquisito munere summam a doctis hominibus gratiam iniremus. Hoc brevi commentario, quot libros ad eam usque diem confecisset (confecerat autem pæne innumeros) quibus moribus in adolescentia, in juventute, in reliqua vita fuisset, quos amicos habuisset, quid quovis tempore sibi accidisset, VALERIUS diligentissime enarrat. Id vero præ ceteris inculcare non desinit, se, quamquam scribendi jucunditate captus, voluptates alias omnes repudiaret, cavisse tamen summopere, ne quæ animi tantum caussa, vel amicorum hortatu, litteris mandasset, ea temere in vulgus prodirent: plurima enim se scripsisse quidem fatetur, at pauca omnino emendare conatum esse. Quod gravissimi Viri de se suisque scriptis judicium quicumque attentius expendet, omnium ejus librorum συναγωγὴν atque editionem minus fortasse desiderabit. Hanc etiam lucubrationem, si Auctori dicto audientes prorsus esse voluissemus, divulgari certe non oportebat; sed ob hanc præcipue caussam eam edere decrevimus; ut quamobrem ceteræ non sint edendæ, manifesto apparere possit. Stilus VALERII non est ille quidem ad Ciceronis normam severe exactus;

actus; *fluit* enim *cum luto aliquo*, quemadmodum Auctor ipse testatur, longeque distat a Bembi, Sadoleti, aliorumque ejus ætatis clarorum hominum candore atque elegantia: perspicuus tamen est, simplex, ad res Ecclesiæ cum dignitate tractandas accommodatus, qui scriptoris denique animum ingenuum, & publicæ magis utilitatis quam suæ laudis appetentem, facile ostendat. Ridebunt, credo, nonnulli, quum audierint (id quod hoc volumine VALERIUS commemorat) Bernardi Naugerii Cardinalis eam fuisse sententiam, ut existimaret, antiquorum industria in omni disciplinarum genere omnem scribendi materiam posteritati præreptam; & iccirco novos libros meditari, hominis esse (ut Tullii verbis utar) intemperanter abutentis & otio, & litteris. At bonus Naugerius,

Si foret hoc nostrum fato dilatus in ævum,

quo qui paullo sunt moderatiores, antiquorum vicem dolent, quibus nempe multa scire, temporum vitio, non licuerit; qui vero ingeniosos ac liberos se & esse, & haberi volunt, clamitant sæpius, veterum illorum fatuas plerumque ac deliras fuisse doctrinas, & nostro demum sæculo homines, tamquam e diuturno somno, ad rectius philosophandum excitari cœpisse; profecto sibi multo aliter sentiendum esse intelligeret. Sed videlicet ea tempestate (quamquam multis

ad-

adversantibus) ita opinari impune licebat. Quæ tamen opinio, eorum saltem levitati mederi poterit qui non ideo scripta sua typographis tradunt, quod ea jampridem ad umbilicum perducta, accurateque castigata, doctorum virorum judicio comprobentur; sed hoc potissimum consilio scribunt, ut quæcumque ipsis exciderint, sive utilia, sive nullius pretii, ea statim edere festinent; quo evenire necesse est, ut infinita, eademque inani librorum copia laboremus. Sed jam ad instituti nostri rationem exponendam redeamus. Hunc VALERII commentarium adepti, in animum induximus, ei scripta quædam alia PATRICIORUM VENETORUM adjungere; tempus advenisse existimantes quo obligatam Paschalico fidem liberaremus. Quum autem Apostolus Zenus, vir celeberrimus, Cæsaris Historicus, & Poeta, quem honoris caussa nominamus, nonnihil de cogitatis nostris audivisset, qua est insigni erga nos, omnesque litterarum cupidos humanitate, auctor nobis fuit per epistolam, ut Cardinalis NAUGERII Vitam, a VALERIO, sororis ejus filio, diligentius quam solebat, conscriptam, & ante hos centum annos Veronæ editam, sed raro admodum occurrentem, iterum cura nostra proferremus, atque nitori suo restitueremus; mendis enim typographicis passim scatebat. Misit etiam ad nos e biblio-

theca sua, quam instructissimam possidet, veterum Orationum fasciculum, quas Veneti Patricii diversis temporibus ac locis recitaverant (omnes autem fere oblivione sepultæ erant) ex quo numero, quæ nobis hac nova luce digniores viderentur, eas deligere possemus. Codicem præterea manuscriptum benignissime obtulit, in quo Paulli Barbi Oratio ad Ludovicum XI. Galliæ Regem adhuc inedita continebatur. Incredibile enim est, quantam vir ille doctissimus rariorum & singularium codicum supellectilem congesserit; prodigii vero simile, quantam rerum historiarumque cognitionem pectore suo atque animo ipse complexus sit, ut merito eum vocare quis possit; quemadmodum olim Eunapius Dionysium Longinum nominavit; βιβλιοθήκην ἔμψυχον, καὶ περιπατοῦν μουσεῖον. Sed quamquam his copiis comparatis, liber nihilominus exiguus futurus erat (paucas enim Orationes e plurimis excerpseramus) nisi Petrus Catharinus Zenus, Apostoli frater, Clericus Congregationis Somaschæ, vir eruditissimus, & de universa litteratorum natione, in primis vero de Italorum ingeniis optime meritus, fraternam liberalitatem æmulari, atque editionem hanc nostram insigni thesauro (quo enim alio nomine appellemus?) locupletare voluisset. Tres enim Orationes Petri Barrocii, Patricii Veneti, Episcopi Pata-

tavini, hominis, ut illa ferebant tempora, eloquentia & eruditione non vulgari, quas in membrana concinne admodum exaratas, ipse in privata bibliotheca adservabat, nobis edendi potestatem fecit; idemque CAROLI CAPELLI Orationem suppeditavit, habitam in funere Georgii Cornelii, Viri summi, quæ numquam typis descripta, Venetiis in bibliotheca domus religiosæ, ubi ipse commoratur, longo tempore delituerat. Utinam vero Laudationem pulcherrimam, a BERNARDO NAUGERIO in funere Andreæ Gritti, Venetiarum Principis, recitatam, de qua valde honorifica doctorum virorum testimonia exstant, hoc volumine exhibere potuissemus. At nescio quo malo fato, quamvis ab eodem Zeno diligentissime perquisita, nusquam tamen reperta est. Hujus porro humanissimi, atque omni virtute ornatissimi fratrum paris, Apostoli scilicet, ac Petri Catharini, nullam meritorum partem non modo referenda, sed ne cogitanda quidem gratia consequi nos posse, libenter fatemur; qui studiosis universis, quam sibi solis divites esse malunt, & clarorum hominum monumenta, quæ plerique alii, ne quisquam attingat, centum ferreis vectibus obserant, vel blattis & pulveri comedenda permittunt, ipsi, ut bonos ac magnanimos decet, reipublicæ commodo quotidie depromunt.

Nolumus autem, amice Lector, te mirari, CHRISTOPHORI MARCELLI, Canonici Patavini, Orationem, pluribus barbarorum sæculorum nævis plane deformem, testimoniis quæ de PETRO BARROCIO protulimus, a nobis interpositam esse; non enim verborum, aut sententiarum, sed narrationis dumtaxat rerum a BARROCIO gestarum, quæ in ipsa continetur, rationem habuimus. Petimus etiam ab istis qui se Ciceronianos profitentur (difficili sane ac fastidioso genere hominum) ut si huic volumini manum admoverint, passimque offenderint quæ ipsis Tullianam dicendi formam minus referre videantur, scriptoribus ignoscere, caussamque in tempora conferre velint. Sunt enim ut picturæ, ita & eloquentiæ rudimenta quædam. Quemadmodum vero pictores illi qui ante Apollodorum Atheniensem fuere, Hygiænon puta, Dinias, Charmas, Bularchus, & plerique alii, longissimo intervallo a Zeuxide, Timanthe, Parrhasio, Protogene, Apelle superati sunt, nec tamen a sanis hominibus contemti, quum artium inventoribus omnia debeantur; similiter, doctos & laboriosos viros qui paullo post renatas litteras, viam posteritati ad ornatius dicendum exemplo suo monstravere, risu & petulantibus jocis excipere, arrogantiæ atque impietatis est non ferendæ. Non diffitemur quidem, CAPEL-

LI,

LI, GABRIELII, & LONGI Orationes propius a perfecto dicendi genere abesse; verum illud quoque affirmamus, in his omnibus illustrium Virorum scriptis, si minus Ciceronianam elegantiam, at certe Ciceronianam sapientiam, quæ pars potior orationis est, inveniri. Quod si horridiora quoque essent quam sunt, tamen ob virorum principum laudes quas complectuntur, dignissima essent quæ legerentur; ut olim Saliare carmen, tum Livii Andronici, & Q. Ennii poemata, quamvis incomta, obscurisque verbis adeo referta, ut vix interdum intelligi possent, nihilominus & summo in pretio habebantur, & magna cum voluptate audiri ac legi solebant.

Postremo accuratissimos Indices duos huic volumini adjecimus, alterum Lucubrationum omnium AUGUSTINI VALERII, quem a multis vehementer efflagitari cognoveramus, maximam partem ex commentario DE CAUTIONE ADHIBENDA IN EDENDIS LIBRIS, concinnatum, suppletum vero ex Catalogo quem nobis Mediolano misit Josephus Antonius Saxius, S. Theologiæ Doctor, & Bibliothecæ Ambrosianæ in ea urbe Præfectus, Vir scriptis editis, doctrina, humanitate, ac religione clarissimus: alterum nominum propriorum, rerumque memorabilium quæ toto volumine occurrunt, quo nimi-

mirum libri utilitas magis innotesceret. Tu interim fave, Lector optime, & majora in dies a nobis exspecta.

EPISTOLA AD JOANNEM PETRUM PASCHALICUM.

Illustrissimo atque Excellentissimo Viro

JOANNI PETRO PASCHALICO,

Veneto Senatori Amplissimo, Rei Litterariæ Triumviro,

Joannes Antonius Vulpius S.P.D.

XIMIA virtus habetur, JOANNES PETRE PASCHALICE, Senator Amplissime, respondere in amore iis a quibus omni officiorum genere provocere; non, quod sine summo ac nefario scelere mutua prætermitti benevolentia possit, sed quod hac temporum iniquitate plerique jam homines eo se scelere obstringi facile patiantur. Illud tamen longe præclarissimum existimari debet, ei qui nullam adhuc observantiæ erga te suæ significationem dederit, rationem qua de te optime promereri possit, quasi digito monstrare; ut scilicet in quem beneficia conferre cogites, eum antea dignum beneficio præstes.

Qui

Qui hoc pacto aliis prodesse student, ii quodammodo DEI OPTIMI MAXIMI sapientiam, ac liberalitatem imitari videntur, qui nos ideo primum bonos efficit, ut deinde beatos efficiat, & a quo perinde virtutes ipsas, ac uberrima virtutum præmia accipere homines consuevere. Quorsum hæc pertineant, jamdudum sentire te arbitror, Vir nobilissime atque humanissime; tuas enim laudes agnoscas necesse est, quotiescumque de singulari quadam beneficaque natura sermo instituitur. Quum enim de ingenii mei mediocritate, & de studiorum meorum ratione, deque amore quo liberales disciplinas a puero sum complexus, nonnihil audisses; continuo me non indignum cognitione ac benevolentia tua existimasti; utque mihi, tenui sane homini & novo, aditum ad te aperires, futurum tibi gratissimum ostendisti (quod commodo meo fieri posset) si egregiam Orationem quam PETRUS PASCHALICUS, inclytæ Familiæ tuæ maximum decus atque ornamentum, ad Emmanuelem Lusitaniæ Regem Reipublicæ Venetæ legatus olim habuisset, typis Cominianis denuo excudendam curassem (exciderat enim fere ex hominum memoria, & in paucissimorum bibliothecis adservabatur); ejusque Orationis exemplum mecum benigne communicasti. Ex hoc honestissimo desiderio tuo, quanta in majores tuos pietate, quanta

ta

ta in bonas litteras propensione, & qua erga me ipsum voluntate sis, facile perspicere potui. quapropter dedi operam sedulo, ut quamprimum tibi cumulate satisfacerem; non solum enim PETRI hujus PASCHALICI Orationem, sed & plures alias Civium tuorum clarissimorum, quæ aut calamo tantum exaratæ in publicum conspectum nondum exierant, vel typis descriptæ, longo tamen situ ac pædore obsoleverant; alia item opuscula elegantissima, & multum studiosis hominibus profutura, non mediocri sumtu, atque incredibili diligentia divulgari curavi; ut tibi potissimum qui me impulisti, hanc egregiorum scriptorum editionem docti homines, nobilesque in primis Veneti adolescentes omnino debituri sint. Nihil addam in præsentia de Familiæ tuæ laudibus, nihil de Fratrum tuorum, tui vere similium, dignitate atque splendore; e quibus Georgius potissimum supremus totius Rei Maritimæ Præfectus, difficillimam provinciam summa cum sua gloria, ac Reipublicæ utilitate administrandam suscepit; nihil denique de tuis ingentibus spectatisque virtutibus; res est enim neque ingenii mei, neque hujus loci, aut temporis, neque adeo quam eximia probitas & pudor tuus ullo modo pati possit. hæc omnia enitent ipsa per se, atque in oculis universorum posita, nullius oratione ornari, aut clarescere postulant.

lant. Rogabo potius, ut munuſculum hoc meum eo quo tibi offertur animo, accipias, ingenuo nimirum ac benevolentiſſimo; deinde ut rationibus meis conſulas enixe obſecro atque obteſtor, qui optime id præſtare potes, in eo ſcilicet dignitatis gradu collocatus ad quem te plurima & ſingularia in patriam merita, & præcipue mirificus quidam litterarum amor provexit. Vale. Patavii. Kal. Junii. MDCCXIX.

PRAEFATIO IN
CORNELIUM NEPOTEM.

LECTORI S.

ORNELIUM NEPOTEM, ſcriptorem elegantiſſimum, verbis nitidum, ſententiis gravem, ad juventutem pulcherrimis exemplis imbuendam idoneum, iis qui rempublicam adminiſtrant apprime utilem, non eſt cur longa oratione tibi commendatum velimus, amice Lector. Satis erit ſi dixerimus, eum, poſt renatas litteras, a doctis hominibus dignum ſemper habitum qui cum Cicerone, Cæſare, Terentio, aliiſque Latinitatis principibus, adoleſcen-

tium ingenia exerceret. Accipe igitur læto animo, egregii Auctoris quæ supersunt monumenta, ut Romani sermonis, veterumque historiarum studiosis gratum faceremus, nova veste a nobis induta. quamquam enim & in Germania, & in Gallia, & in Belgio, & in Anglia ipsa, novis in dies doctorum virorum curis illustrata prodierint, apud Italos tamen (quod harum regionum fatum est) desiderabantur. Nam & minus sæpe peregrinæ editiones huc importantur, & typographi nostri suavibus nugis divulgandis plerumque occupati, rei familiaris metuunt detrimentum, si & hunc, & alios optimos libros recudendos susceperint. Nihil enim fere nostris adolescentibus probari vident, præter fabellas e Gallica in Italicam linguam conversas, aut nescio quas doctrinarum epitomas, quæ, si diis placet, rudem & imperitum hominem, dieculæ spatio, vel Platone ipso sapientiorem efficere possint. Hæc caussa fuit ut jam inde ab Andreæ Asulani, Aldi Manutii soceri, temporibus ad hanc usque diem scriptor tam candidus * numquam in Italia (quod sciamus) typis editus fuerit; magno certe Italorum opprobrio, qui sibi litterarum laudem

* *Numquam in Italia*) Quum hæc scriberemus, ignota nobis erat scilicet Nepotis editio ad usum Scholarum Collegii Romani Soc. Jesu adornata, Romæ MDCCIX. Et fortasse aliæ nonnullæ reperientur, si quis diligentius inquirat; sed fama adeo obscura, ut nulla prope illarum habenda sit ratio.

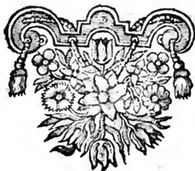
dem ab iis eripi paſſi fuerint quos olim barbaros ſuperbe nimium & contumelioſe appellabant. Sed hæc vetus jam & moleſta querela eſt: ad propoſitum redeamus. Ut huic noſtræ editioni pretium conciliaremus, dedimus operam ut quam emendatiſſima in manus hominum perveniret. Expreſſimus autem potiſſimum Schotti, & Savaronis, virorum doctiſſimorum, exemplaria; neque ea neglèximus quæ nitidiſſimis typis excuſa, Notis Variorum (ut vocant) illuſtrata prodierunt. Inſuper Nicolai Jenſonis editionem principem, & Aldinam, ſumma diligentia ſcrutati, ſi quid inter legendum occurriſſet quod ad rem facere videretur, non inviti recepimus: quæ vero minus arriderent, rejecimus in Libellum Variarum Lectionum; ut ſcilicet noſtris laboribus uti volentes, antiquarum etiam editionum una opera fructum perciperent. Utriuſque autem codicis inſpiciendi poteſtatem nobis fecit nobiliſſimus juvenis * Alphonſus Alvarottus, Patricius Patavinus, idemque ſingulari humanitate præditus, & optimarum diſciplinarum, in primis vero Latinæ linguæ ſtudioſiſſimus; qui magnam exquiſitorum, præcipue ve-

* *Alphonſus Alvarottus*) Per eos fere dies quibus hæc noſtra Nepotis editio primum vulgata eſt, menſe nimirum Junio anni MDCCXX. generoſus juvenis, gravi morbo conſumtus, exceſſit e vita: & aliquanto poſt tempore Joannes ejus frater, natu minor, pariter mortem obiit: quibuſcum Alvarotta familia, inter Patavinas antiqua nobilitate, viriſque illuſtribus valde clara, penitus deleta eſt.

terum * librorum vim, incredibili animi ardore, atque ingenti ſumtu undique collectam, domi ſuæ adſervat, & cum melioris antiquitatis amatoribus libentiſſime communicat. Fragmenta NEPOTIS in pleriſque editionibus mire depravata, ad librorum unde ſumta fuerant, fidem exegimus. Indicem denique verborum & phraſium inſigniorum adjecimus, brevibuſque explicationibus idemtidem locupletavimus. Cetera quæ in hanc editionem contulimus, tute ipſe, ſtudioſe Lector, facile deprehendes. Fave interim conatibus noſtris, & propediem T. Lucretium Carum, eadem induſtria expolitum, a nobis exſpecta. Vale.

* *Veterum librorum vim*) Pretioſa iſtiuſmodi ſupellex, Alvarotto exſtincto, in bibliothecam Seminarii Patavini commigravit; ubi ſtudioſorum hominum commodis quotidie expoſita eſt.

PRAE-

PRAEFATIO IN VALERIUM FLACCUM.

ERUDITO LECTORI S.

HEROICI poematis apud Latinos Auctorem, si unum Virgilium excipias, doctorum quorumdam sententia reliquis in hoc genere praeferendum, C. VALERIUM FLACCUM; ut primum hac in urbe typis excudi curaremus, & paucitas ipsa exemplarium, quae vix occurrebant, & hujus nobilissimae civitatis gloria nos impulerunt. Speravimus etenim quum ab omnibus poeticarum rerum studiosis, tum praecipue a Patavinis adolescentibus, eximium hunc poetam cupide exceptum iri; qui quidem Patavii, ut plerique tradidere, natus educatusque fuerit, &, quod ex ejus lectione manifestum esse potest, ingenio, gravitate, sapientia, Patavinam indolem quodammodo prae se ferre videatur. Porro a NICOLAI HEINSII recensione, quam PETRUS BURMANNUS V.C. secutus est, ne latum quidem unguem discessimus; incredibile enim est, quantam in Codicibus MSS. conferendis sollertiam, judicii subtilitatem, solidae in primis ac minime vulgaris doctrinae copiam, ad hunc

aliof-

aliosque optimos poetas nitori suo ac genuinæ lectioni restituendos vir ille magnus attulerit; ut hoc nomine multum illi debeant, ac in posterum debituræ sint Latinæ litteræ. Utinam aliquando exoriatur qui hos ARGONAUTICON libros, ingentem profecto poeticæ eruditionis thesaurum, accurate explicandos suscipiat (quod quidem a nonnullis, duobus superioribus sæculis, at irrito conatu, tentatum est) ut tandem obscuritas illa tollatur, quam ignavi homines, & ab omni reconditarum litterarum subsidio imparati, se in hoc scriptore invenisse conquesti sunt. Fruere interea hoc munusculo nostro, Lector candide, & tute ipse ad VALERIUM intelligendum eas tibi copias comparare stude, quibus instructus, æquo animo commentariorum adminiculis carere possis; & nostræ honestissimæ de te benemerendi voluntati mutuam voluntatem retribue.

PRAE-

PRAEFATIO IN LIBROS SEVERINI BOETHII DE CONSOLATIONE PHILOSOPHIAE.

Viro Doctissimo, Clarissimoque

JACOBO GIACOMETTI

Philosophiæ Moralis in Gymnasio Patavino Professori eximio,

Jo. Antonius Vulpius S. P. D.

Tsi omnia quæ ad litterarum dignitatem amplificandam quocumque modo pertinent, maximæ mihi curæ semper fuerunt; nihil tamen umquam antiquius habui, JACOBE doctissime, quam ut tui similes viros ea observantia colerem, ex qua facile intelligeretur, me de ipsorum laude vehementer esse sollicitum. Qui enim ex animo litteras amant, (in quorum numero jam inde a pueritia nomen & ego meum profiteri cœpi) parum admodum referre arbitrantur, sua potissimum, an etiam aliena opera earum studia floreant, majusque in dies incrementum accipiant. Ipsi quidem nervos omnes in ea re contendunt, ut studiosis adolescentibus, cete-

ceterisque cupidis bonarum artium omni genere prosint lucubrationum; at iis nihilominus quos viderint idem saxum volvere, non modo non obtrectant (id quod levium & pravorum ingeniorum est), sed contra favent, ac libentissime velificantur. Nam ut ab ignavia quamplurimum abesse volunt, sic invidentiam declinare: quorum vitiorum altero effectum est, ut pauci omnino doctrina excellant; altero, ut si qui excellunt, iisdem saepe probitas, verecundia, fides, ceteraque animi bona desint, quae sunt dubio procul doctrina ipsa potiora. At quum plerique non ideo se doctoribus erudiendos tradant, quo meliores fiant, & rempublicam aliquando juvent, sed potius ut litteris exculti, patrimonium augere, & praetereuntium digito monstrari possint; iccirco studiorum aemulos odisse consueverunt, quos nimirum suis rationibus officere, atque in suae gloriae communionem venire, moleste ferunt. Quum igitur doctorum virorum caussa omnia me & velle & debere semper ostenderim, eosque omni officio, ac potius pietate fuerim prosecutus; quid ego te non in primis diligerem atque suspicerem, tanto ingenio, tanta eruditione, tanta melioris antiquitatis notitia virum, ut nihil propemodum in veterum scriptis delitescat, cujus tu momenta sollertissime non perpenderis? cur unus

te

te ſegniter ac remiſſe obſervarem, quem ſapientiſſimi Chriſtianæ Reipublicæ Antiſtites dignum cognitione judicant; ad quem, tamquam ad florentiſſimæ hujus urbis præcipuum quoddam ornamentum, concurſus peregrinorum fieri ſoliti ſunt; quocum denique Italorum pauciſſimi, qui hodie vivant, Græcarum litterarum ſcientia contendere audeant? Incredibilem porro amori erga te meo cumulum accedere ſentiebam, quum hæc illuſtria, ac prope divina bona, quæ multis vigiliis, improbo labore, aſſidua exercitatione adeptus es, non apud te maligne contineri, ſed ad communem ſtudioſæ juventutis utilitatem humaniſſime conferri viderem: in quo quidem docendi munere, ut in re animo tuo gratiſſima, pecuniæ atque honorum cupiditate poſthabita, bonam ætatis partem maxima cum laude exegiſti. Nemo fere e noſtris adoleſcentibus invenitur, qui aliquid modo in dicendo poſſit, qui non te magiſtro multum profeciſſe fateatur: nemo fere in hac urbe, barbariem exuit, ac manſuetiores Muſas amplexus eſt, qui non te auctore, hortatore, adjutore id fecerit. Quod ſi tibi gratias pro meritis referre homines vellent, aut hoc tempora ipſa paterentur, jam in celeberrimo aliquo urbis loco, quemadmodum olim Delphi Gorgiæ illi Leontino, inſigne virtuti tuæ monumentum excitandum curarent.

Quid est enim sanctius, quid augustius, quid omnium sæculorum memoria dignius, quam civibus quibuscum vixeris, profuisse? & profuisse quidem non aquis ducendis, aut porticibus exstruendis, aut viis muniendis (quamquam sunt hæc ipsa ad nominis diuturnitatem idonea) sed animis potius humanitate leniendis, & sapientiæ studio imbuendis? Nihil tamen tibi ad summam gloriam deesse video; qui provideris magnitudine benefactorum, ne ulla umquam oblivione ex animis hominum excidere possis: intereunt enim statuæ, ut ait * Cicero, tempestate, vi, vetustate; laudes autem virorum bene de republica meritorum, posteritati quasi per manus traditæ, vix consenescunt. Fructum interea laboris tui uberrimum, & jucundissimum capis, quum te amari a bonis, atque in oculis nobilitatis esse intelligis; quum tibi omnia prospera evenire optant quicumque solida certaque doctrina, moribus nullo eruditis artificio simulationis, ingenua denique oris animique libertate, quibus rebus excellis, mirifice delectantur. An quod ab Amplissimo Venetæ Reipublicæ Senatore, tuique amantissimo, MICHAELE MAUROCENO, quem honoris caussa nomino, ceterisque Rei Litterariæ Triumviris, ad hoc publice docendi munus ultro vocatus fueris; idque

* *Philippica IX.*

que ſapientium virorum de te judicium Senatus univerſus, optimus ac liberaliſſimus virtutis æſtimator, graviſſimo decreto ſuo comprobaverit: quod hunc dignitatis gradum, quem plerique tanto ambitu petunt, ipſe a petendo alieniſſimus, ac pæne invitus obtinueris: id vero non fuit ad invidiam uſque perhonorificum? Quam quidem provinciam ſapienter tibi demandatam ita ſuſtines, ut juvenes diſcendi cupidi qui ad te audiendum frequentes conveniunt, philoſophiam quæ de moribus eſt, non ex turbidis barbarorum lacunis, ſed ex puriſſimis Ariſtotelis fontibus haurire poſſint, te videlicet fores & adyta graviſſimæ diſciplinæ aperiente, & abditiſſimos quoſque ſummi philoſophi ſenſus, pro tua Græcæ linguæ facultate, copioſe ac dilucide enucleante. Vides, niſi fallor, quæ me cauſſæ impulerint, ut, quamvis nullo familiaris conſuetudinis vinculo inter nos conjuncti ſimus (quod ego in meis adverſis numero) aliquod tamen obſervantiæ erga te meæ teſtimonium exſtare vellem. Illud etiam adderem, me tibi mutuam voluntatem ideo debere, quod, ſi quando a doctis viris qui domum tuam ventitant, de inſtituto hoc noſtro juvandi optimas litteras, in quotidianis ſermonibus mentio facta fuerit, conſilia abs te mea probari ſoleant, & contra calumnias improborum amiciſſimis

verbis propugnari: ſed vereor, ne forte homines putent, me tam multa de te prædicaſſe, non ut candide aperirem quod ſentio, ſed tantummodo ut ne officio deeſſe viderer. Quum igitur in ea cogitatione defixus eſſem, quo tandem pacto, me tui ſtudioſiſſimum eſſe, tibi non obſcure ſignificarem; commodum accidit, ut ANICII MANLII TORQUATI SEVERINI BOETHII, poſt M. Varronem Romanorum omnium longe doctiſſimi, ejuſdemque ſanctiſſimi viri, Libros vere aureos DE CONSOLATIONE PHILOSOPHIAE, ex quibus animi magnitudo, rerumque humanarum deſpicientia adhuc ſpirat, domeſticis ſumtibus iterum edendos ſuſciperem. viſi ſunt mihi, ſi eos tibi inſcribere voluiſſem, propenſæ in te voluntatis meæ peridonei teſtes, ac tamquam prædes futuri. quam ſane occaſionem tam opportunam declarandi omnibus quanti te facerem, nullo modo amittendam eſſe duxi. Quamvis enim, vitio temporum quibus conſcripti ſunt, non eam Latini ſermonis elegantiam præ ſe ferant quam in ſcriptoribus ſuperioris ævi tantopere admiramur, & a Tulliano dicendi genere valde interdum abhorrere videantur; habent nihilominus quo tenere lectorem poſſint; abundant enim ſaluberrimis præceptis, quæ ſi quis non aſpernetur, in tantis vitæ tempeſtatibus curſum teneat,

& ad

& ad tutiſſimum felicitatis portum perveniat. ejuſmodi autem præcepta omni vel exquiſitiori Latinitate, recte quidem æſtimantibus, neque inepte moroſis, aliquanto cariora eſſe debent. Quorumdam porro levitas ferenda non eſt, qui quum ſiti ardentiſſima excrucientur, frigidam tamen, niſi in aureis poculis apponatur, abjicere ſolent; & ſententias pulcherrimas graviſſimaſque minime probant, quæ non illuſtrium ſelectorumque verborum lenocinio commendentur. His videas inani quadam eloquentiæ ſpecie corruptis, placere ſæpius futiles nonnullos oratores ſcriptoreſque, in quos Theocriti Chii de Anaximene oratore dictum (*a*) illud pulchre convenit: ἄρχεται λέξεων μὲν ποταμὸς, νȣ̃ δὲ σαλαγμός. Hos tamen libellos ab ornamentis orationis non adeo inopes eſſe dixeris, ut ſcriptoris infantiam arguant; ſunt enim & politi, & candidi, & in materiæ difficultate mire perſpicui: quæ vero BOETHIUS noſter verſibus luſit, ea certe (quod olim (*b*) Julii Scaligeri judicium fuit) meliorum quoque poetarum lucubrationibus comparari merentur. Ad calcem hujus præclariſſimi operis Cajetanus frater meus, quem in hac difficili provincia accurate edendi bonos auctores magnum adjutorem

(a) *Incipit verborum quidem flumen, ſed mentis gutta*. Apud Stobæum.
(b) *Poetices lib. VI. cap. V.*

rem habeo, ELPIDIS matronæ lectissimæ, primæ BOETHII uxoris, ut a plerisque traditum est, Hymnos duos in Petrum & Paullum, principes Apostolorum, adjungere voluit: qui quum & ipse doctrinæ atque humanitati tuæ plurimum tribuat, me præ verecundia cum hoc munusculo ad te accedere dubitantem hortatu suo confirmavit. Accipe igitur, Vir doctissime, benignitate qua soles, hoc quod tibi a me peramanter offertur, & ita meis rebus favere perge, ut tuo testimonio fretus, & in benevolentia conquiescens tua, nullis pusillorum hominum aut malevolorum conatibus, de statu tranquillitatis & constantiæ umquam dimoveri possim. Vale. Kal. Junii. Anno a Partu Virginis MDCCXXI. Patavii.

F I N I S.

ERU-

ERUDITORUM QUORUMDAM VIRORUM

quibuſcum JOANNI ANTONIO VULPIO
amicitia intercedit,

NEMPE

JOANNIS CHECOTII VICETINI,
FRANCISCI ZANOTTI BONONIENSIS,
MATTHAEI BURDEGATI PATAVINI,
DOMINICI LAZARINI DE MURRO MACERATENSIS,

POEMATA NONNULLA.

ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΥ ΚΥΡΗΝΑΙΟΥ

ΕΙΣ ΛΟΥΤΡΑ ΤΗΣ ΠΑΛΛΑΔΟΣ

ΥΜΝΟΣ.

ΟΣΣΑΙ λωτροχόοι τᾶς Παλλάδος, ἔξιτε πᾶσαι,
Ἔξιτε. τᾶν ἵππων ἄρτι φρυασσομενᾶν
Τᾶν ἱερᾶν ἐσάκουσα, καὶ ἁ θεὸς εὔτυκος ἕρπει·
Σῶσθέ νυν, ὦ ξανθαί, σῶσθε Πελασγιάδες.
Οὔ ποκ' Ἀθαναία μεγάλως ἀπενίψατο πάχεις,
Πρὶν κόνιν ἱππειᾶν ἐξελάσαι λαγόνων·
Οὐδ' ὅκα δὴ λύθρῳ πεπαλαγμένα πάντα φέροισα
Τεύχεα τῶν ἀδίκων ἦνθ' ἀπὸ γηγενέων.
Ἀλλὰ πολὺ πράτιστον ὑφ' ἅρματος αὐχένας ἵππων
Λυσαμένα, παγαῖς ἔκλυσεν Ὠκεανῶ
Ἱδρῶ καὶ ῥαθάμιγγας· ἐφοίβασεν δὲ παγέντα
Πάντα χαλινοφάγων ἀφρὸν ἀπὸ στομάτων.
Ὦ ἴτ' Ἀχαιϊάδες· καὶ μὴ μύρα, μηδ' ἀλαβάστρως,
(Συρίγγων ἀΐω φθόγγον ὑπαξονίων)
Μὴ μύρα λωτροχόοι τᾷ Παλλάδι, μηδ' ἀλαβάστρως
(Οὐ γὰρ Ἀθαναία χρίματα μικτὰ φιλεῖ)
Οἴσετε· μηδὲ κάτοπτρον. ἀεὶ καλὸν ὄμμα τὸ τήνας.
Οὐδ' ὅκα τὰν Ἴδαν Φρὺξ ἐδίκαζεν ἔριν,

Οὐδ'

JOANNIS CHECOTII

VICETINI

METAPHRASIS ELEGIAE

SIVE HYMNI

CALLIMACHI CYRENAEI

IN LAVACRA PALLADIS.

ITE agedum, magnæ lotrices Palladis, ite;
Sacrorum fremitum namque ego quadrupedum
Audivi: nec abest longe dea. quare agite, eja
Ite simul, flavæ, ite, Pelasgiades.
Fortia non Pallas perfundet membra prius, quam
Cœno sordentes terserit alipedes.
Tum quoque quum bello decedens retulit arma
Turpia dirorum sanguine terrigenum,
Fumantes primum solvit temone jugales;
Abluit & magni fontibus Oceani
Pulvereum sudorem. at spumas diva lupatis
Expressas nivea deruit inde manu.
Pergite, Achaïades; non myrrham, non alabastrum;
(Audin' vocales ut cecinere rotæ?)
Palladi non myrrham, lotrices, non alabastrum,
(Illa fugit mixtis diffluere unguinibus)
Neu speculum ferte. æternum decus adsidet olli.
Judicium Idæi vel subitura Phrygis

Οὐδ' ἐς ὀρείχαλκον μεγάλα θεὸς, οὐδὲ Σιμοῦντος
    Ἔβλεψεν δίναν ἐς διαφαινομέναν·
Οὐδ' Ἥρη· Κύπρις δὲ διαυγέα χαλκὸν ἑλοῖσα,
    Πολλάκι τὰν αὐτὰν δὶς μετέθηκε κόμαν·
Ἁ δὲ, δὶς ἑξήκοντα διαθρέξασα διαύλως,
    Οἷα παρ' Εὐρώτα τοὶ Λακεδαιμόνιοι,
Ἀστέρες, ἐμπεράμως ἐτρίψατο λιτὰ λαβοῖσα
    Χρίματα, τᾶς ἰδίας ἔκγονα φυταλιᾶς.
Ὦ κῶραι, τὸ δ' ἔρευθος ἀνέδραμε πρώϊον, οἵαν
    Ἢ ῥόδον ἢ σίβδης κόκκος ἔχει χροιάν.
Τῷ καὶ νῦν ἄρσεν τε κομίσατε μοῦνον ἔλαιον,
    Ὧ Κάστωρ, ᾧ καὶ χρίεται Ἡρακλέης.
Οἴσετε καὶ κτένα οἱ παγχρύσεον, ὡς ἀπὸ χαίταν
    Πέξηται, λιπαρὸν σμασαμένα πλόκαμον.
Ἔξιθ' Ἀθαναία· πάρα τοι καταθύμιος ἴλα,
    Παρθενικαὶ μεγάλων παῖδες Ἀκεστοριδᾶν,
Ὠθάνα, φέρεται δὲ καὶ ἁ Διομήδεος ἀσπίς,
    Ὡς ἔθος Ἀργείων τοῦτο παλαιότερον
Εὐμήδης ἐδίδαξε, τεὶν κεχαρισμένος ἱρεύς·
    Ὅς ποτε βουλευτὸν γνοὺς ἐπί οἱ θάνατον
Δᾶμον ἑτοιμάζοντα, φυγᾷ τὸν ἱρὸν ἄγαλμα
    Ὤιχετ' ἔχων, Κρεῖον δ' εἰς ὄρος ᾠκίσατο,
Κρεῖον ὄρος· σὲ δὲ, δαῖμον, ἀπορρώγεσσιν ἔθηκεν
    Ἐν πέτραις, αἷς νῦν οὔνομα Παλλατίδες.
Ἔξιθ' Ἀθαναία περσέπτολι, χρυσεοπήληξ,
    Ἵππων καὶ σακέων ἁδομένα πατάγῳ·
Σάμερον ὑδροφόροι μὴ βάπτετε· σάμερον Ἄργος
    Πίνετ' ἀπὸ κρανᾶν, μηδ' ἀπὸ τῶν ποταμῶν.

Σά-

Sprevit orichalci arbitrio dea magna nitere,
Et Simoenteis fidere imaginibus.
Sprevit quin etiam Juno. Venus attamen ære
Usa, comas iterum contulit, atque iterum.
Hæc celeri lata arva fuga mensa, atque remensa,
Eurotæ ripas ut Lacedæmonia
Astra solent, facili duravit corpus olivo,
Illi de propria quod satione redit.
Emicuit regina, puellæ; punica quali
Grana rubent, quali prima colore rosa.
Quare olei vim ferte modo, quo Castora scimus
Ungi, quo magnum Amphitryoniada.
Adsit & ex auro pecten, quo fingere crinem
Gaudeat, & nitidam pectere cæsariem.
Egredere, o Pallas: tibi præsto est grata caterva
Virgineus veterum sanguis Acestoridum.
O Pallas, tibi procedit scutum Diomedis,
Ritus ut Argivis traditus exstat avis.
Eumedes tuus edocuit, tuus ille sacerdos;
Qui, sibi compositam quum serere usque necem
Audisset populum, sanctum amplexus simulacrum,
Abripuit montes protinus in Creïos,
In Creïos. tum præruptis te, diva, sacravit
Rupibus, hinc dictis nomine Pallatisin.
Egredere, o terror belli, auricassis Itoni, (vant.
Quam clypeum impulsus, quadrupedumque ju-
Parcite vos hodie fluviis haurire, ministræ,
Parcite; fontanas nam bibet Argos aquas.

Σάμερον αἱ δῶλαι τὰς κάλπιδας ἢ 'ς Φυσάδειαν,
Ἢ ἐς Ἀμυμώνην οἴσετε τὰν Δαναῶ.
Καὶ γὰρ δὴ χρυσῷ τε καὶ ἄνθεσιν ὕδατα μίξας
Ἥξει φορβαίων Ἴναχος ἐξ ὀρέων,
Τᾷ 'θαναίᾳ τὸ λοετρὸν ἄγων καλόν. ἀλλά, Πελασγέ,
Φράζεο μ' οὐκ ἐθέλων τὰν βασίλειαν ἴδῃς.
Ὅς κεν ἴδῃ γυμνὰν τὰν Παλλάδα τὰν πολιοῦχον,
Τὦργος ἐσοψεῖται τοῦτο πανυστάτιον.
Πότνι' Ἀθαναία, σὺ μὲν ἔξιθι· μέσφα δ' ἐγώ τι
Ταῖς δ' ἐρέω. μῦθος δ' οὐκ ἐμός, ἀλλ' ἑτέρων.
Παῖδες, Ἀθαναία νύμφαν μίαν ἔν ποκα Θήβαις
Πουλύ τι καὶ πέρι δὴ φίλατο τᾶν ἑτερᾶν,
Ματέρα Τειρεσίαο, καὶ οὔποκα χωρὶς ἔγεντο·
Ἀλλὰ καὶ ἀρχαίων εὖτ' ἐπὶ Θεσπιέων,
Ἢ 'πὶ Κορωνείας, ἢ εἰς Ἁλίαρτον ἐλαύνοι
Ἵππους, Βοιωτῶν ἔργα διερχομένα,
Ἢ 'πὶ Κορωνείας, ἵνα οἱ τεθυωμένον ἄλσος,
Καὶ βωμοὶ ποταμῷ κεῖντ' ἐπὶ Κουραλίῳ·
Πολλάκις ἁ δαίμων μιν ἑῷ ἐπεβάσατο δίφρῳ.
Οὐδ' ὄαροι νυμφᾶν οὐδὲ χοροστασίαι
Ἁδεῖαι πελέθεσκον, ὅτ' οὐχ ἁγεῖτο Χαρικλώ.
Ἀλλ' ἔτι καὶ τήναν δάκρυα πόλλ' ἔμενε,
Καίπερ Ἀθαναίᾳ καταθύμιον εὖσαν ἑταίραν.
Δή ποτε γὰρ πέπλων λυσαμένα περόνας,
Ἵππω ἐπὶ κράνᾳ Ἑλικωνίδι καλὰ ῥεοίσᾳ
Λῶντο· μεσαμβρινὰ δ' εἶχ' ὄρος ἁσυχία.
Ἀμφότεραι λῶντο, μεσαμβριναὶ δ' ἔσαν ὧραι·
Πολλὰ δ' ἁσυχία τῆνο κατεῖχεν ὄρος.

Τει-

Et vos, o famulæ, ſitulas hodie ad Phyſadeam,
Aut ad Amymonem ferte Danaïadem.
Jam jam frondoſis de montibus Inachus auro
Auro, atque omnigeno flore lavacra deæ
Mixta feret. tu reginam ne forte, Pelaſge,
Dum lavat illa, volens intueare cave.
Continuo, dominam quicumque aſpexerit, Argos
Cernere fruſtra ægro lumine diſcupiet.
Pallas age, egredere. Interea narrabo puellis
Non mea, ſed quæ mi fama reportat anus.
Inter Thebanas pulcherrima Nympha, puellæ,
Deliciæ quondam Palladis una fuit
Mater Tireſiæ. non hac ſine Pallada vidit
Ulla dies, veteres ſive ea Theſpiadas,
Sive Coroneam peteret, properanſve Aliartum
Bœotum vegetis arva ſecaret equis;
Sive Coroneam, illi umbras qua denſat olentes
Silva, & Curaliis imminet ara vadis.
Sæpe illam curru ſecum dea vexit eodem.
Nec temere cœtus, vel chorus ullus erat
Nympharum, cui non eſſet dux alma Chariclo.
Hanc tamen, o divi, plaga manebat atrox.
Nec quidquam miſeram Pallas tum juvit amica.
Quondam etenim teretes diſſolüere peplos
Gramina ubi placidis Heliconia frigerat Hippo-
crene undis, mediam ſole coquente diem;
Membraque demittunt fonti, dum triſtibus horis
Aura levis vacuo luderet in nemore.

For-

Τειρεσίας δ' ἔτι μοῦνος ἅμα κυσὶν, ἄρτι γένεια
Περκάζων, ἱερὸν χῶρον ἀνεστρέφετο.
Διψάσας δ' ἄφατόν τι, ποτὶ ῥόον ἤλυθε κράνας
Σχέτλιος· οὐκ ἐθέλων δ' εἶδε τὰ μὴ θέμιδες.
Τὸν δὲ χολωσαμένα περ, ὅμως προσέφασεν Ἀθάνα,
Τίς σε, τὸν ὀφθαλμὼς οὐκ ἔτ' ἀποισόμενον,
Ω Εὐηρείδα, χαλεπὰν ὁδὸν ἄγαγε δαίμων;
Α μὲν ἔφα, παιδὸς δ' ὄμματα νὺξ ἔβαλεν.
Εστάθη δ' ἄφθογγος· ἐκόλλασαν γὰρ ἀνίαι
Γώνατα, καὶ φωνὰν ἔσχεν ἀμηχανία.
Α νύμφα δ' ἐβόησε, Τί μοι τὸν κῶρον ἔρεξας
Πότνια; τοιαῦται δαίμονες ἐστὲ φίλαι;
Ομματά μοι τῶ παιδὸς ἀφείλεο. τέκνον ἄλαστε
Εἶδες Ἀθαναίας στήθεα καὶ λαγόνας·
Αλλ' οὐκ ἀέλιον πάλιν ὄψεαι· ὢ ἐμὲ δειλάν.
Ω ὄρος, ὦ Ἑλικὼν οὐκ ἔτι μοι παριτέ.
Η μεγάλ' ἀντ' ὀλίγων ἐπράξαο· δόρκας ὄλεσσας,
Καὶ πρόκας οὐ πολλάς· φάεα παιδὸς ἔχεις.
Α μὲν ἐπ' ἀμφοτέραισι φίλον περὶ παῖδα λαβοῖσα
Μάτηρ μὲν γοερῶν οἶτον ἀηδονίδων
Αγε βαρὺ κλαίοισα. θεὰ δ' ἐλέησεν ἑταίραν,
Καὶ μιν Ἀθαναία πρὸς τόδ' ἔλεξεν ἔπος,
Δῖα γύναι, μετὰ πάντα βαλεῦ πάλιν ὅσσα δι' ὀργὰν
Εἶπας· ἐγὼ δ' οὔτοι τέκνον ἔθηκ' ἀλαόν.
Οὐ γὰρ Ἀθαναίᾳ γλυκερὸν πέλει ὄμματα παίδων
Αρπάζειν· Κρόνιοι δ' ὧδε λέγοντι νόμοι.
Ος κέ τιν' ἀθανάτων, ὄκα μὴ θεὸς αὐτὸς ἕληται,
Αθρήσῃ, μισθῷ τοῦτον ἰδεῖν μεγάλῳ.

Forte ibi Tirefias primævo flore juventæ
Ducebat feffas per loca facra canes.
Exuftufque fiti, greffum dum fontis ad undas
Fert mifer, invitus, quæ vetitum, ille videt.
Diva, licet fævo perculfa dolore, locuta eft:
Quis te huc poftremum lucida tela die
Vifurum, o Everida, deus ire paravit?
Dixit; at in verbo nox rapit atra oculos
Tirefiæ. tum genua fluunt, vox faucibus hæret:
Arrectæ gelido horrore comæ fteterunt.
Ingemit at mater: Natum mihi cur, dea, perdis?
Hæccine funt divis jura fodalitii?
Luminibus filî plectis matrem? hei mihi, nate:
Vidifti, infelix, pectora Palladia.
Non tamen & dulcem fpectabis, perdite, lucem.
Jam vale mi æternum, o nemus, o Helicon.
Mercaris magna exiguis. an, lumina ferres
Ut nati, cervas, capreolofque dabas?
Sic mifera ambobus puerum complexa lacertis,
Qualis ubi triftes dat philomela modos,
Flebat. nec Pallas mærentem paffa fodalem,
Aggreffa eft dulci farier alloquio.
Parce, ait, o Nympha, irarum: nimio acta dolore es.
Non ego fum puero, non ego, cauffa mali.
Nec puerorum oculos Pallas venatur. at hocce
Saturni æterno lex jubet imperio.
Qui divum afpiciet quemquam, ni fe ipfe videndum
Obtulerit, multis cernito cum lacrimis.

Nym-

Δῖα γύναι, τὸ μὲν οὐ παλινάγρετον αὖθι γένοιτο
　　Εργον· ἐπεὶ μοιρᾶν ὧδ' ἐπένησε λίνα,
Ανίκα τὸ πρᾶτόν νιν ἐγείναο· νῦν δὲ κομίζευ,
　　Ω Εὐηρείδα, τέλθος ὀφειλόμενον.
Πόσσα μὲν ἁ Καδμηῒς ἐσύστερον ἔμπυρα καύσει,
　　Πόσσα δ' Αρισταῖος, τὸν μόνον εὐχόμενοι
Παῖδα τὸν ἁβατὰν Ακταίονα τυφλὸν ἰδέσθαι,
　　Καὶ τῆνος μεγάλας σύνδρομος Αρτέμιδος
Εσσεται· ἀλλ' οὐκ αὐτὸν ὅ, τε δρόμος αἵ τ' ἐν ὄρεσσι
　　Ρυσεῦνται ξυναὶ τᾶμος ἑκαβολίαι.
Οππόταν οὐκ ἐθέλων περ ἴδῃ χαρίεντα λοέτρα
　　Δαίμονος· ἀλλ' αὐταὶ τὸν πρὶν ἄνακτα κύνες
Τουτάκι δειπνησεῦντι. τὰ δ' υἱέος ὀστέα μάτηρ
　　Λεξεῖται, δρυμὼς πάντας ἐπερχομένα·
Ολβίσταν ἐρέει σὲ καὶ εὐαίωνα γενέσθαι,
　　Εξ ὀρέων ἀλαὸν παῖδ' ὑποδεξαμέναν.
Ω ἑτάρα, τῷ μή τι μινύρεο, τῷδε γὰρ ἄλλα
　　Τεῦ χάριν ἐξ ἐμέθεν πολλὰ μενεῦντι γέρα·
Μάντιν ἐπεὶν θησῶ νιν ἀοίδιμον ἐσσομένοισιν,
　　Η μέγα τῶν ἄλλων δή τι περισσότερον.
Γνωσεῖται δ' ὄρνιθας, ὅς αἴσιος, οἵ τε πέτονται
　　Ηλιθα, καὶ ποίων οὐκ ἀγαθαὶ πτέρυγες.
Πολλὰ δὲ Βοιωτοῖσι θεοπρόπα, πολλὰ δὲ Κάδμῳ
　　Χρησεῖ, καὶ μεγάλοις ὕστερα Λαβδακίδαις.
Δωσῶ καὶ μέγα βάκτρον, ὅ οἱ πόδας ἐς δέον ἀξεῖ,
　　Δωσῶ καὶ βιότω τέρμα πολυχρόνιον.
Καὶ μόνος, εὖτε θάνῃ, πεπνυμένος ἐν νεκύεσσι
　　Φοιτασεῖ, μεγάλῳ τίμιος Αγεσίλᾳ.

Ως

Nympha, hoc infectum reddi haud pote, quod tibi
Non exorata constituere colu (Parcæ
Pondera solventi partus. Nunc accipe dignum,
O Everida, promeritis pretium.
Ah quot fumabunt votis Cadmeidos aræ!
Ah quot Aristæus congeret! unigenam
Optantes puerum servare Actæona cæcum,
Dianæ ingentis sit licet ille comes.
Proderit at nihil in silvis communiter altis
Et cursu, & jaculis exagitasse feras.
Ille, vel invitus divæ quandoque lavacra
Spectarit, propriis prandium erit canibus,
Olim qui ductor. tum saltus mæsta pererrans,
In teneros mater colliget ossa sinus.
Et dicet: Felix, puerum quæ lumine cassum
Accepsti e duris montibus in gremium.
Ne,comes, hunc ne desle, instant cui nempe tot a me
Munera, pro meritis, officiisque tuis.
Nam vatem faciam, cui non conferrier ullus
Ausit: quem stupeat sedula posteritas.
Felicesque sciet pennas, tristesque volatus,
Quæque secet liquidas nil metuenda vias.
Plurima quin promet Bœotis, plurima Cadmo
Responsa, & magnis postea Labdacidis.
Et lituo gressum firmare dabo, & dabo cursus
Vivendo plures vincere signiferi.
Mortuus ast inter prudens versabitur umbras,
Solus vel domino maximus Agesilæ.

Ως φαμένα κατένευσε· τὸ δ' ἐντελὲς ὧν κ' ἐπινεύσῃ
 Παλλάς. ἐπεὶ μώνᾳ Ζεὺς τόγε θυγατέρων
Δῶκεν Ἀθαναίᾳ πατρώια πάντα φέρεσθαι·
 Λωτροχόοι, μάτηρ δ' οὔτις ἔτικτε θεάν·
Αλλὰ Διὸς κορυφά. κορυφὰ Διὸς ὧν κ' ἐπινεύσῃ,
 Εμπεδον· ὡσαύτως ὧ κέν οἱ ἁ θυγάτηρ.
Ερχετ' Ἀθαναία νῦν ἀτρεκές· ἀλλὰ δέχεσθε
 Τὰν θεόν, ὦ κῶραι τὤργον ὅσαις μέλεται,
Σύν τ' εὐαγορίᾳ, σύν τ' εὔγμασι, σύν τ' ὀλολυγαῖς,
 Χαῖρε θεά, κάδευ δ' Αργεος Ιναχίω.
Χαῖρε καὶ ἐξελάοισα, καὶ ἐς πόλιν αὖτις ἐλάσαις
 Ιππως, καὶ Δαναῶν κλᾶρον ἅπαντα σάω.

Hæc ubi: prosequitur nutu verba omnipotenti.
Uni e divinis Palladi virginibus
Namque pater tribuit se se omni ex parte referre.
Mater, lotrices, Pallada non genuit;
At Jovis enixum caput. ilicet evenere
Quæ pater, evenit nata quod adnuerit.
Pallas adest manifesta. deam curate, puellæ,
Quas bonus antiquæ tangit amor patriæ.
Et bona verba precesque sonent, strepitusq; vocātum.
O salve, & felix Inachium Argos ades.
Salve; & ne Danaos pigeat servare: nec Argos,
Quum semel exieris, flectere rursus equos.

ANGELI POLITIANI

Metaphrasis præcedentis Elegiæ

CALLIMACHI CYRENAEI

IN LAVACRA PALLADIS.

ITE foras agedum, quæcumque liquentibus undis
Membra lavaturæ Pallados, ite foras.
Ipsa venit; fremitus sacrorum audimus equorum.
Ite agedum, flavæ, o ite, Pelasgiades.
Non prius ingentes lavit sibi diva lacertos,
Ilia quam abstersit pulvere cornipedum.
Nec tum quando armis multa jam cæde cruentis
Venit ab injustis horrida terrigenis:
Tum quoque equum subducta jugis fumantia colla
Perfudit largi fontibus Oceani,
Dum sudor, guttæque putres, dumque omnis abiret
Spuma oris circum mansa lupata rigens.
Ite, o Achivæ, sed non unguenta, aut alabastros,
(Audio certe ipsum stridulum ab axe sonum)
Palladi, lotrices, non unguenta, aut alabastros,
(Nulla etenim divæ huic unguina mixta placent)
Ferte nec huic speculum; vultu est pulcherrima semper.
Nam nec in Ida olim judice sub Phrygio,
Se vel orichalco magna hæc dea, vel Simoentis
Spectavit, quamquam vortice perspicuo.
Nec Juno; sed sola Venus se splendido in ære
Vidit, eamdem iterum dispofuitque comam.
Bis sexaginta spatiis verum incita cursu,
Stellæ apud Eurotam ceu Lacedæmoniæ,
Perfricuit tantum pingui se diva liquore,
De baccis arbor quem sua protulerat.
O pueræ, emicuit rubor illico, matutina
Quem rosa, quem grano punica mala ferunt.
Ergo marem nunc tantum olei quoque ferte liquorem,
Quo se ungit Castor, quo Amphitryoniades.
Ferte etiam solido ex auro, quo pectine crines
Explicet, & pinguem cæsariem dirimat.

Exi age jam, o Pallas: præsto tibi virgineus grex
Natæ magnorum carus Acestoridum.
O Pallas, quin jam clypeus Diomedis & ipse
Fertur, ut Argivûm mos vetus obtinuit.
Eumedes docuit, meditans tibi grata sacerdos,
Quum in se composito cerneret interitu
Ire malam sortem; fugit quippe ille, tuamque
Ad montem Crion sustulit effigiem.
Ad montem Crion. tum abruptis imposuit te
Cautibus: hasque vocant nunc quoque Pallatidas.
Exi age, quæ expugnas urbes, cuique aurea cordi
Cassis, equûmque fremor, cum sonitu clypeûm.
Vos hodie, undiferæ, ne tinguite, vos hodie Argos
Fontibus ex ipsis, non fluviis bibite.
Vos hodie, ancillæ, ferte urnas ad Physadeam,
Aut ad Amymonem progeniem Danai.
Namque auro, & multis permixtus floribus undas
Defluet e lætis Inachus ipse jugis,
Et purum feret huic laticem. cave tu ergo Pelasge,
Ne nudam imprudens aspicias dominam.
Aspiciet nudam qui Pallada, quæ tenet urbem,
Ultra jam hoc Argos cernere non poterit.
Jam veneranda exi Pallas, dum quiddam ego istis
Dicam: nec meus hic sermo, sed alterius.
Unam olim, o pueræ, Thebis dea Pallas amabat
Nympham, præ cunctis quas habuit comites,
Matrem Tiresiæ, numquamque fuere seorsum:
Sed sive ad veterum mœnia Thespiadum,
Sive Coroneas, seu tenderet illa Haliarton
Bœotum visens vecta jugis populos,
Sive Coroneas, ubi pulcher odoribus halat
Lucus, ubi ara ipsi Curalium ad fluvium;
Sæpe illam curru secum dea vexit eodem:
Nullaque Nympharum colloquia, aut thiasi
Grata fuere satis, nisi præforet ipsa Chariclo.
Verum & ei multæ debitæ erant lacrimæ,
Quamvis cara comes magnæ foret usque Minervæ.
Nam se olim peplis utraque depositis
Dum lavat in lymphis Heliconidos Hippocrenes,
Utque die vacuus mons tacet in medio;
Dum lavat ergo utraque, & mediæ sunt tempora lucis,
Dumque est in toto plurima monte quies;

Tire-

Tiresias unus canibus comitantibus ibat
Per loca sacra, levi flore genas nitidus,
Immensamque sitim cupiens relevare, petito
Fonte, videt quæ non cernere fas homini.
Hic, irata licet, sic illum adfata Minerva est:
Quis te non ullis jam rediturum oculis,
O Everida, malus hæc deus in loca duxit?
Sic ait: at pueri lumina nox pepulit.
Adstitit, obticuit; dolor illi, ut glutine, vinxit
Genua; sonum tenuit vocis inops animus.
At Nympha exclamans, Quid nato, ait, o dea, factum est?
Numquid vestra, deæ, talis amicitia?
Lumina mi pueri rapuisti. pectora, nate,
Vidisti, infelix, Pallados, iliaque.
At non & solem cernes iterum. heu misera! o mons,
O Helicon rursum non peragrande mihi!
Magna nimis parvis mutas, quæ lumina nati
Pro cervis paucis, dorcadibusque habeas.
Sic puerum ambobus carum complexa lacertis
Mater flebilium carmen aedonidon
Triste gemens iterat. sed enim miserata Minerva
Tunc sociam verbis talibus alloquitur:
Dia, inquit, mulier, verte hæc, quæ protulit ira;
Non per me captus luminibus puer est.
Nam pueris auferre oculos haud dulce Minervæ,
Verum Saturni legibus hæc rata sunt,
Ut quicumque deum aspiciat, nisi jusserit ipse,
Mercede ingenti scilicet aspiciat.
Dia, igitur, mulier, fieri hæc infecta nequit res,
Quippe ita Parcarum fila voluta manu,
Editus ut primum puer est. Sed tu accipe contra,
O Everida, quod maneat, pretium.
Munera Cadmeis proh quanta adolebit in ignes,
Quanta & Aristæus, votaque suscipient,
Natus ut impubes Actæon, unicus illis,
Tantum oculis careat! namque erit & Triviæ
Concursor: sed non cursus, non æmulus illum
Tela arcus jaciens montibus, eripiet,
Quum divam, licet invitus, se fonte lavantem
Viderit: at fiet, qui modo erat dominus,
Esca suis canibus. sed enim nemora omnia lustrans
Dum genitrix nati colliget ossa sui,

Tunc

Tunc te felicem, tunc dixerit esse beatam,
Cui mons vel cæcum reddiderit puerum.
Parce queri, mea grata comes; nam plurima contra
Huic ego, te propter, præmia contribuam.
Esse dabo egregium vatem, quem protinus omnis
Perpetuo celebret nomine posteritas.
Cognoscet, volucrum quæ prospera, quæque volatu
Irrita, cujus item triste sit augurium.
Plurima Bœotiis oracula, plurima Cadmo
Hic canet, & magnis plurima Labdacidis.
Huic ingens baculum dabo, quod vestigia ducat
Qua velit: huic vitæ tempora longa dabo.
Mox & honoratus Diti colet infera regna,
Inter & exstinctos unicus hic sapiet.
Adnuit his Pallas dictis; quodque adnuit illa,
Perficitur. soli Juppiter hoc tribuit
Natarum e turba, quæ sint patris omnia ferre.
Lotrices, mater nulla deam peperit,
Immo Jovis vertex. vertex Jovis omnia nutu
Perficit, & natæ prorsus idem licitum est.
En vere nunc Pallas adest. Ejaergo, puellæ,
Queis Argos curæ est, ite, deam accipite.
Cumque bonis verbis, & cum prece, cumque ululatu,
Salve, o diva, urbem protege & Inachiam:
Salve hinc abscedens, iterumque huc flecte jugales,
Ac rebus Danaûm sis, precor, auxilio.

AU-

AUCTORIS CUJUSDAM

Alia Metaphrasis præcedentis Elegiæ

CALLIMACHI CYRENAEI

IN LAVACRA PALLADIS.

ITE, o lotrices divinæ Pallados, ite
Omnes; nam sacri præteraguntur equi.
Audivi fremitum, Pallasque huc proripit ipsa.
Ite, coma insignes, ite, Pelasgiades.
Diva suas numquam Pallas prius abluit ulnas,
Pulvere quam rapidi membra levasset equi.
Nec quum, terrigenis cœlesti limine pulsis,
Tela giganteo tincta cruore tulit.
Nam prior hæc illi tunc cura, ut libera curru
Aeripedum liquidis colla lavaret aquis.
Cura prior tepidas sudoris demere guttas,
Et quæ frenatos spuma gravabat equos.
Ite foras, pigmenta nec ulla, nec ulla alabastra,
(Audio stridentes axibus ire rotas)
Nulla unguenta deæ, lotrices, nulla alabastra,
(Non amat his Pallas culta nitere bonis)
Nec speculum ferte huc: semper formosa Minervæ
Est facies. nec quum sub Phryge rixa fuit,
Se se in orichalco dea, nec Simoentis in unda
Contemplata olim limpidiore fuit:
Nec Juno: sed sola Venus speculo usa fuisse
Fertur, & ornatam bis posuisse comam.
Pallas ubi emensa est bis sexaginta diaulos;
Qualis ad Eurotæ cum pare Castor aquas;
Tum demum sua perfricuit medicamine vili
Membra, quod huic sacræ frondis oliva dabat.
O nuptæ, hic subito micuit rubor, ignea qualem
Seu rosa, seu grano punica mala ferunt.
Ferte maris tantum præpingue liquamen olivi,
Quo caput Alcidæ, Tyndaridæque madet.
Ferte etiam aurati dentes huc pectinis, illo
Ponat ut abstersas in statione comas.

Egre-

Egredere, o Pallas: adsunt tibi grata puellæ
Concio, magnorum filiæ Aceſtoridum.
O dea, quin etiam ſcutum Diomedis ad undas
Exit, ut Eumeden inſtituiſſe ferunt:
Eumeden, gratus qui quum tua templa ſacerdos
Servaret, populi vim tulit Argolici:
Compertis poſt inſidiis fugitque, tuoque
Cum ſigno Creji ſub juga montis iit:
Sub Creji montis: teque alta in rupe locavit.
Pallatides rupes incola turba vocat.
Egredere, o Pallas, bello metuenda, trucique
Caſſide: quam fremitus, ſcutaque denſa juvant.
Vos vero, undiferæ, ne tingite membra; nec, Argos,
Tu fluvios hodie, ſed bibe fontis aquam.
Hac ad Amymonem ferte urnas luce, puellæ,
Aut qua fontanis it Phyſadea viis.
Namque auro mixtas, & floribus Inachus undas
Herbiferis orto provehit amne jugis:
Pulchraque divæ ornat pro more lavacra: Pelaſge
Sed tu ne videas Pallada forte cave.
Viderit hanc ſi quis nudam, & ſine veſte lavantem,
Extremum Argolicos viderit ille focos.
Egredere, o Pallas. loquar hic ego pauca puellis,
Haud ficta, at longo tempore nacta fidem.
Nympha fuit Thebis, quam prætulit omnibus unam
Quas coluit ſocio Pallas amore deas:
Tireſiæ mater. numquamque fuere ſeorſim,
Seu dea Theſpiacos ingrederetur agros,
Sive Coroneam, ſeu colla Haliarton equorum
Flecteret, Aoniam quum peragraret humum.
Sive Coroneam, qua lucus odoribus halat,
Curaliumque ſacros alluit amne focos.
Sæpe illam curru ſecum dea vexit eodem.
Grataque Nympharum fabula nulla fuit,
Nulla chorea, cuï non præforet iſta Chariclo:
Sed tamen hanc lacrimæ, duraque fata manent,
Quamlibet una foret nimium dilecta Minervæ.
Nam poſitis quondam monte Helicone ſtolis,
Utraque tingebat liquidis Aganippidos undis
Corpora, per medium colle ſilente diem.
Utraque tingebat, medioque altiſſimus orbe
Sol erat, & toto plurima monte quies.

Forte huc Tiresias, primæ lanuginis heros,
Advenit, & catulos per nemus illud agit:
Urgentique siti, fontis descendit ad undam,
Quodque nefas illo est fonte videre, videt.
Hunc, irata licet, tamen est adfata Minerva:
Quis te, post oculos non habiture tuos,
Quis te, Tiresia, lucum perduxit in istum?
Dixit, & æterna lumina nocte premit.
Constitit hic, mutusque hæsit. nam plurimus ægra
Membra dolor, nimius præpedit ora timor.
Tum Nympha exclamat, Puero quæ damna dedisti,
O dea? num divis hæc in amore fides?
Eripuisti oculos pueri. proh pectora, fili,
Palladis infausto quam male visa tibi!
An solem posthac tu numquam aspexeris? heu me,
Me miseram: heu Helicon numquam adeunde mihi.
Haud facto par pœna suo. nam lumina cæcas,
Nec damis alias, nec metuenda capris.
Sic ait, amplexum defletque miserrima natum,
Mater ut amissum quum gemit ales Itym.
At dea dilectam vitæ miserata sodalem,
Compellat tali sacra Minerva sono:
Dia comes, revoca quæcumque e bile locuta es.
Excæcat sobolem non mea dextra tuam:
Nulla mihi puerorum oculos rapuisse voluptas:
Sed rata falcigeri lex jubet ista senis,
Ut qui forte deum (nisi cui permiserit ipse)
Viderit, is visu præmia digna ferat.
Dia comes, mihi facta nefas fecisse deorum
Irrita: Parcarum sic statuere manus,
Fatales a luce manus, qua prodiit ortus.
Quin tu igitur meritæ præmia sortis habe.
Quot dein Autonoe sacros adoleret honores!
Et quot Aristæus! votaque quanta darent,
Ut puerum possent Actæona cernere cæcum!
Atqui erit ille tuus, magna Diana, comes.
Non tamen hunc cursus, sociique in montibus arcus,
Venturis poterunt eripuisse malis,
Quum divam imprudens conspexerit amne lavantem:
Sed dominus canibus præda erit ipse suis.
Ossaque tum genitrix nati, nemora omnia lustrans,
Colliget, in multis invenienda locis.

Et

Et te felicem, te dixerit illa beatam,
Quæ puerum hac habeas conditione tuum.
O mea, ne plores: etenim pro lumine rapto,
Illi, te propter, munera plura dabo.
Scire futura dabo, reliquisque excellere vatem
Omnibus in sera posteritate viris.
Noverit is, volucrum quæ prospera, quæque volatu
Irrita, & augurio quæ mala signet avis.
Plurima Bœotis oracula, plurima Cadmo
Concinet, & magnis plurima Labdacidis.
Addam etiam, quo cæca pedum vestigia firmet,
Fulcrum illi, & vitæ tempora longa bonæ.
Solus & a leto Stygiis consultus in oris
Vivet: & hunc, Pluton agesilae, coles.
Sic ait, & nutu firmat. nam si cuï Pallas
Adnuit, id debet firmiter esse ratum.
Natarum hoc soli pater, omnia ferre paterna
Concessit; nulla nam dea matre sata est,
Sed Jovis e cerebro. cerebrum Jovis omnia nutu
Firma, suoque simul cum patre nata facit.
Pallas adest vere: venientem mollibus ulnis
Excipite, Argolidis quas pius urget amor.
Edite clamores, date vota, attollite plausus.
Pallas, ave, & curæ jugiter Argos habe.
Salve, quoquo abeas, & colla huc mitis equorum
Reflecte; & Danaos promta tuere focos.

EJUSDEM
JOANNIS CHECOTII
CARMINA NONNULLA.

I.

Ad Amicum.

(Hanc Elegiam scripsit Auctor admodum adolescens.)

DUM te continuum solantem carmine amorem
    Frigidus in viridi litore Parma videt:
Atque indignantes molli sub gurgite Nymphas
    Se se mortali vincier a domina;
In qua te tantum duplex Amathuntia torret, (dos
    Quantum quum Daphnes Phoebus Hamadrya-
Paullatim fibris dulcem implicuisset amorem,
    Hæmoniis flevit saucius aggeribus:
Tempore quo potum pastor deducere vaccas
    Optavit stabulis, Thessala terra, tuis.
Nympharum domus, & longe resonantia saxa,
    Et vaga Penei fluminis hospitia,
Vos testes, miseri quæ flerit Apollinis ardor:
    Seu passim croceo sidera pulsa polo
Stillantes pelago tollens Aurora capillos
    Nereidum ad solitas exigeret choreas:
Seu quum noctiferos ostendens Hesperus ignes
    Invitas tremula luce fugaret aves,

Quas

Quas mater verita obſcuræ diſcrimina noctis,
    Increpitans pennis acciperet cubitum.
Nam quid te juvat, o niveo magis alba liguſtro,
    Atque eadem ſcopulis ſævior Hadriacis,
Me miſerum extenuare, ac lentæ dedere peſti,
    Quæ ſenſim inrepens paſcitur oſſa mea?
Quod ſi me tali torqueri peſte neceſſe eſt,
    Atque id melle tibi dulcius eſſe poteſt,
Ah ego cur tantos leto finire dolores,
    Nec poſſum in gremio, vita, perire tuo?
Omnia quæ levibus ventorum credita pennis
    Arduus e ſcabris rupibus Oſſa refert.
Nec Phœbo prodeſſe comæ immortalis honores,
    Nec poterat numeris docta ſonare lyra.
Cui tu nec forma multum, nec carmine diſpar,
    Dum quereris dominæ flebile diſcidium,
Me tenet arboribus variis mihi conſita ſilva,
    Et fons, lucidulis quem vehit amnis aquis.
Hic mihi naturam placeat ſervare fugacem,
    Et Lunæ, & Solis perdidiciſſe vias.
Semine quo magni conſiſtant ætheris orbes,
    Et cur tam vario lumine Luna micet.
Quid pluvias, Auſtroſque graves, quid fulmina cælo
    Sufficiat, feras quid pariatque trabes.
Aut cur, florentem Zephyrus quum liquerit annum,
    Inferat æſtatem pulverulenta Ceres.
Quam ſubit Autumnus muſto circumlitus atro:
    Mox venit imbrifero vertice triſtis hiems.

Tum

Tum ſtellarum ortus canere, ac prædicere ventos,
Dum fortis durum villicus urget opus.
Quæ poſt eveniſſe ſtupeſcat ruſtica pubes,
Et me tam certas fandi iniiſſe vias.
Non mihi ſit formoſæ ad limina flere puellæ,
Nec dextram teneris implicuiſſe choris.
Nec foribus clauſis grandes opponere vectes,
Nec dominam ad lacrimas ſæpe movere novas.
Naturæ potius viridi ſpatiarier horto,
Et cupiam ſuaves demetere inde roſas.
At neque pœniteat, modo me trahat illa voluptas,
Muſæo interdum ſpargere cuncta ſale.
Orpheu, te pecudeſque, boumque armenta ſecuta,
Fluminaque, & Tempe ſaxa coiſſe ferunt:
Atque ubi vel gregibus fuerat mons arduus olim,
Aurigæ celeres incaluiſſe rotas.
Dum caneres Lunæque vias, Soliſque labores,
Stellarumque vagos, Nocte regente, choros.
Quin etiam infernas potuiſti flectere leges,
Et deploratæ conſulere Eurydici.
Scilicet hæc poſſunt manes revocare ſepulcris
Sola, & de nigris oſſa ciere rogis:
Et ſola obſcuro nomen ſubducere leto,
Atque ad longinquos ferre Boryſthenidas.
Hæc mihi contingant olim. nunc teque, tuamque
Aſpiciat læta fronte benigna Venus.

II.

II.

Vicetia urbs N. N. Præfectum, a se discedentem, alloquitur.

MULTAS post hiemes quum me permittere divis
  Visum est ut longa prosperitate forem,
Tempora venerunt nigro signanda lapillo.
  Hei mihi quam celeres illa habuere pedes!
Ergo ego postremum misera hac te luce videbo,
  Heu pater, heu pectus pectoris ipse mei?
Te propter, mihi nec belli sentire furores,
  Nec fuit externos pertimuisse duces.
Exemplum vixi, te propter, nobile mundo.
  Tu mihi tu tanti caussa decoris eras.
Et potui hospitio magnos mihi jungere REGES.
  Tunc ego quam multis invidiosa fui!
Non possum reticere: vetat tamen omnia mæror,
  Et rumpit medio tristia verba sono.
Ergo abeas, capiasque tuam post longa quietem
  Tempora. me hoc uno non doluisse decet.
Non ego sum tanti, ducas ut nocte labores,
  Et tenuet graciles alba senecta genas.
Vive, pater. Pylii vivas ut Nestoris annos,
  O ego si possem contribuisse meos!
Tum, tibi quæ venit diis adspirantibus uxor,
  Expleat ingentis munera connubii.
Quumque tui steteris præcelsus honore senatus,
  Inter & æquales conspiciendus eris,

Me

Me quoque ne pigeat reliquis, pater, addere curis.
Tunc mihi quam felix facta videbor ego!

III.

LYCIDAS.

LANGUENTES Lycidæ pascit dum somnus ocellos,
Obstrepitans placidæ qua fluit humor aquæ;
Et querulo argutæ strident modulamine quercus,
Tum vario tellus picta colore nitet;
Tu notos pueri vultus, gressumque, Cupido,
Induis, & faciles, improbe, fallis oves.
Illæ autem Idalio perculsæ corda lepore,
Nec memores herbæ, nec memores laticis,
Confestim ignotum circumfunduntur Amorem,
Et se se tenero conglomerant lateri.
Atque ibi dum excitus Lycidas circumspicit, & ne
Procedat nimium grex, timet, in nemore;
Vixque levi digito sonitum dat semisopitus;
Continuo ad dominum corripuere fugam:
Voce licet, fremituque alter fugientibus instet.
I nunc, & te amens confer Amor Lycidæ.

IIII.

IIII.

IN EDITIONEM OPERUM ANDREAE NAUGERII A JOANNE ANTONIO VULPIO *PROCURATAM*

EPIGRAMMA.

ΑΛΛΑ' τίς οὐκ οἰκτρόν σε πολὺ καὶ σχέτλιον εἴποι
 Ναυγήρει; ὅν γαῖα ζῶντα ἐν ἀλλοδαπῇ.
Πολλὰ θεοὺς τιμῶντα ὡς νόσιμον οἱ ἐπινεῦσαι
 Ημαρ, ἀεικελίως εἵλετο μοῖρ' ὀλοή.
Τόσσα δὲ Μουσάων πινυταῖς πεπονημένα χερσὶν,
 Τόσσα γέμοντα ἄκρας βιβλία σωφροσυνῆς,
Ὥστε κενὴν Εὖρός τε Νότος τε φέρουσιν ὁμίχλην,
 Φεῦ, φεῦ, τῆς λήθης πικρὸς ἀνεῖλεν ὀδούς.
Τίς δ' οὐκ εὐκλίωνα πόλιν εὐδαίμονα τ' εἴποι;
 Ὁππότ' ἔρως χαρίτων Οὔλπιος εὐπλοκάμων,
Οὔλπιος, ὃν Λητοῦς μάλα τιμᾷ καὶ Διὸς υἱός·
 Οἷα φίλη μήτηρ, ἠδὲ γλυκεῖ' ἄλοχος
Ἀνδρὸς ἐπερχομένη λευκ' ὄστεα, λείψανα πάντα
 Δέξατο, καὶ νεκρὸν κόσμον ἔδωκεν ἔχειν.
Ὦ μάκαρ, ὡς πολὺ νῦν μᾶλλον σέθεν οὔνομα λάμπει,
 Η ὅσον ἀπείρου νυκτὸς ἔβλαψε φθόνος.
Χαῖρε κόνις, καὶ τὴν τιμῶν ὤνια ἐνὶ τύμβῳ,
 Καὶ σὺ πνεῦμα σοφὸν χαῖρε ἐν Ηλυσίῳ.

V.

Idem Latine redditum,

EODEM CHECOTIO

INTERPRETE.

NAM quis te miserum non dixerit,& male natum,
NAUGERI? cara quem procul a patria
Optantem longos reditu finire labores
Pallidus infernis obruit Orcus aquis.
Quid memorem æterno stillantes nectare libros,
Quos Musæ argutis texuerant digitis?
Hei mihi, ceu nebulæ ventorum sponte feruntur,
Omnia Lethæo perdita dente jacent.
At nunc felicem fugiat quis dicere? quando
VULPIUS, auricomæ quem pereunt Charites:
Cui pulchra adsurgit proles Latonia: mater
Ut bona, vel multis candida cum lacrimis
Conjux ossa viri quærit, sic undique lectas
Perfudit claro lumine relliquias.
Felix, ah quanto recipis cum fenore quidquid
Abdiderat longis invida Nox tenebris!
Eja agite officio cineres gaudete sepulti,
At docta in campis gaude anima Elysiis.

VI.

VI.

INSCRIBENDUM SEPULCRO SEBASTIANI FRATRIS,

immatura morte prærepti.

NEC mihi te quidquam poterat contingere vivo
Triste, nec abrepto dulce quid esse potest.
Quod reliquum est vitæ, frater, totum dare luctu
Certum est, perpetuis implicitum lacrimis.
Illa modò lætum faciet lux, illa beatum,
Quæ mihi complexus reddet amica tuos.

VII.

SUB EFFIGIE D. CAROLI BORROMAEI.

FERREA torpentes premerent quum sæcula terras,
Et scelus abruptis passim ferretur habenis,
Tum mortale genus cælo miseratus ab alto
CHRISTUS labenti misit te, CAROLE, mundo.

FRANCISCI ZANOTTI
BONONIENSIS
CARMINA.

AD FERNANDUM ANTONIUM GHEDINUM.

ELEGIA I.

ETSI me variæ rapit inconſtantia ſortis
Jampridem, incertæ verſat & orbe rotæ:
Nunc vero, fieri quod numquam poſſe putabam,
Torquet Amor duræ ſævitia dominæ:
Quæ, niſi opem fert Juppiter, aut alius deus ullus,
Hei mihi! rus longam cogitat ire viam,
Meque ſuum juvenem confectum pæne dolore,
Inque malis tantis impia deſerere:
Ah, tibi ego ſi quid placui, ſi me quid amaſti
Umquam, per Venerem, perque ſuum puerum,
Per te ipſam oro, vita, mane. an tu, lux mea, credas
Unum me ſine te vivere poſſe diem?
At, memini, quondam, quum non ſic dura fuiſti,
Dulcius eſſe aliquid me tibi non poterat.
Nunc tibi mens alia eſt; at non mihi, non mihi certe,
Qui te fixam unam ſemper habebo animo;
Teque die ſemper, te ſemper nocte vocabo,
Fruſtra, etſi multis non ſine lacrimulis.

Non

Non ſecus ac quondam deſerti ad Strymonis undam
Orpheus erepta dicitur Eurydice:
In tantis, GHEDINE, tamen mæroribus, inque hoc
Luctu, qui me intus devorat aſſiduc,
Nec ſinit, heu, noctes requieſcere, ſcripſimus ad te,
Quem unum pluſquam oculos diligo, pluſquam animam.
Dicitur ut caro flagraſſe in Caſtore Pollux,
Quem ut voluit divis Juppiter inſerere,
Atque novum cæli ſidus facere, Eſt mihi, dixit,
Frater: is in partem, Juppiter, ut veniat.
Qui ſubito arreptus magni juſſu omnipotentis,
Ad fratrem ſedes venit in ætherias;
Poſtque aliquot menſes incedere cœpit Olympo:
Ille alto ſe ſe proluit Oceano.

Ad Virum Celeberrimum

JOANNEM BAPTISTAM MORGAGNUM

In Gymnaſio Patavino Anatomes Profeſſorem Primarium.

ELEGIA II.

QUOD ſcribis, MORGAGNE, ſatis placuiſſe, quod ad te
Miſi, incomtum illud carmen, & horridulum,
Quod, mihi quum mordax laceraret pectora cura,
Et miſerum urgerent Sors, Amor, & domina,
Neſcio qua tacitum & longum ſub rupe querenti
Mi mea dictarat candida Calliope,

Id

Id gratum eſt mihi; ſed quod rurſum adducere tentas,
Meque ad Muſarum delicias revocas,
Poſſem utinam! at quis me credat (niſi ferreus ipſe eſt)
In tantis quidquam ſcribere poſſe malis? (eſt,
Tempore nam ex illo mea quo mihi reddita amica
Quam unam præ vita carã habeo atque oculis,
Non poſſum, quales tulerim, quantoſque labores;
Quot gemitus, quot ſuſpiria, quot lacrimas,
Dicere, quotque preces, ut duram flectere mentem
Poſſem, mi miſero fundere opus fuerit.
Quum mihi viſceribus furor hic hæreret in imis
Interea, & ſaxis ſtaret ea aſperior.
Ah! quid tantum a me peccatum eſt, Lydia? quod tam
Tam dirum potui admittere flagitium,
Tamque grave, ut me tot pœnis, & tam male plectas?
An non te toto ſemper amavi animo?
An non laudavi ſemper, formamque probavi?
Quæ tamen, heu, miſerum quid benefacta juvãt?
Illa quibus dictis jam cœperat inflammari,
Jam flecti precibus cœperat illa meis.
Jam ſe culpabat, jam ſe duramque vocabat:
Ipſa fatebatur lenta fuiſſe nimis.
Litterulaſque mihi mittebat identidem, & oh quas!
Quas, credo, ipſe ſuis ſcripſit Amor digitis.
Queis ego ſollicitum, ut poteram, ſolabar amorem;
Quum ſubito ecce aliud mi accidit horribile.
Nam dum candentem mi dextram porrigit illa,
Spondet & optati gaudia conjugii,

Nec

Nec tãtum quidquam potis eſt exſtinguere amorem;
Cogitur ad patrios illa redire Lares.
Ad patrios, MORGAGNE, Lares heu cogitur illa.
Quo perculſa novo fulmine mens animi
Excidit, atque omnes ſecum ſenſus rapit una,
Omnes delicias, omne meum ſtudium.
Quare nec dulces impellere pollice chordas
Nunc mihi, nec teneris ludere carminibus,
Nec ſolita cura eſt præcingere tempora lauro
Triſtia, nec colles ſcandere Pierios;
Sed flere, & longas ſine ſomno ducere noctes;
Qualis dimiſſo Penelopea viro
Dicitur, ille inter quum prœlia verſaretur
Agmen agens muros militum ad Iliacos.
Quæ tamen haud ſolis ſibi tum metuebat ab armis,
Verum etiam a ventis, & mare navifrago,
Quum ſæpe egrediens portis bipatentibus Hector
Se ſe per medios irrueret Danaos,
Cogeret & ventis rurſus dare vela ſecundis:
Illa autem ſcibat, quanta pericla maris.
Quæ tamen heu voluit, voluit GHEDINUS adire
Heu miſer, & rapido credere ſe pelago.
Et nunc heu (qui ſcit?) nunc illum forſitan Auſter,
Forſitan unda mali verberat Oceani.
Tune igitur patriam potuiſti linquere terram?
Tune igitur triſtem deſeruiſſe patrem?
Tune igitur dulces fratres, caramque ſororem?
Et procul a cara vivere tun' domina?

Par-

Parcite vos fluctus, vos, quæso, parcite venti,
Et facite ut faciles naviget ille vias.
Et rediens omnes circum amplexetur amicos,
Inque suæ gremium se referat dominæ;
Quæ misera, heu, frustra aversos amplexa Penates
Qualia pro caro vota facit juvene!
Infelix! sed quid luctus nunc persequar illos?
Lydia me torquet, Lydia cura mea est.
Hæc mihi lætitias omnes, hæc gaudia ademit,
Hæc cor, hæc mentem surpuit, hæc animum.
Hæc me perpetuo vultum pallescere cogit,
Et madidas lacrimis semper habere genas.
Quare, si quos vis, renuo tibi mittere versus,
Hoc ego non renuo, verum Amor, & domina.
Qui te utinam, Morgagne, magis feliciter urant:
At fore mi semper difficiles video.

AD PUELLAM.

Elegia III.

(*Argumentum pro antiquo fictum.*)

Mene igitur vanæ semper servire puellæ?
Mene igitur duræ ferre jugum dominæ?
Munera quid nobis, quid nobis carmina prosunt?
Ah per vim atque minas illa movenda mihi est.
Vis alias movit; vis te quoque, dura, movebit.
Perfida, quid rides grandia vota mea?

Si

Si nescis; magicos docuit me Veïa versus.
Possum ego te in ferrum vertere, te in lapidem.
Et faciam; nam quid fulvi me verticis aurum,
Contextus gemmis quid juvat iste sinus?
O pereant crines, pereant gemmæque, sinusque.
Illa mihi tanti caussa fuere mali.
Illa per obscuras me cogunt ire tenebras,
Et caput egelidis imbribus objicere.
Illa jubent miserum tota hic me nocte jacere,
Et latus in duris frangere liminibus.
Limina dura! quibus toties excludimur; ah vos
Grandine vos cælum verberet, & pluvia.
At dominæ imperium crudelis vos premit: illa est
Impia; laxari vos vetat illa mihi.
Impia, pande fores. non sic excludere amantem
Fas est. per magnam non licet hoc Venerem.
Quid si ardens ira, rapidus, præcepsque venirem,
Armatos ducens in tua tecta homines?
At ducam; quando nec te suspiria nostra,
Nec possunt ullæ flectere te lacrimæ.
Ducam. illi æratos evellent cardine postes.
Fracta cadet multo janua cum strepitu.
Ipse etiam ingressus, clamans te persequar usque,
Injiciamque manus, diripiamque comas.
Non mihi te mater, non te mihi subtrahet ullus.
Frangam te multis, impia, verberibus.
Nempe etiam e summa possum te, sæva, fenestra,
Si furor impulerit, præcipitem ejicere.

Quid loquor? ah miserum quo me rapit ira, dolorq;?
Hei mihi! non ullis vincitur illa minis.
Parce, precor; sæpe hæc etiam sum dira precatus
Ipse mihi; parce, o parce, puella, precor.
An mihi tam rigido credas præcordia ferro
Cincta esse, ut possim tanta videre mala?
Non faciam. sed tu resera jam, lux mea, postes,
Jam resera; excluso quæ tibi laus puero est?
Non peto ego tecum nocte hac concumbere posse
Furtim: posse loqui, posse videre peto.
Id si dura negas; mulier non te edidit ulla,
Sed potius rabidis tigribus es genita.
Sed tamen usque negas. O ferro, & durior ipsis
Saxis! multa tuo dii mala dent capiti.

AD DIVUM PHILIPPUM NERIUM.

ELEGIA IV.

ETSI animum subito perculsus funere amici,
Quem nuper mihi mors invida præripuit
Exstinctum misere, atque ipso in flore juventæ,
Spem patriæ, nostri spemque sodalitii,
Vix possum ingenium solitas appellere ad artes
Musarum, & mentem vertere ad hæc studia,
In quibus exercet se se generosa juventus,
Tantis curarum fluctibus intus agor;
Non possum tamen, o felix, atque optime NERI,
Hic ego non aliquos promere versiculos.

Non

Non quo facta tua, & divinas dicere laudes,
Et quæ factorum præmia magna capis,
Ipse putem me posse, aut, si possim, hoc opus esse.
Sunt qui resque tuas, & decora, & titulos,
Virtutesque æterno carmine complectantur;
Mi satis est animum expromere, & officium.
Scis tu; quum potui, pastores Arcadas inter
Quæ tibi, sancte senex, carmina persolüi.
Nimirum ingenuas ego tunc per Apollinis artes,
Quum nullis curarum æstibus abriperer,
Gaudebam, exsultansque animo, lætusque ferebar:
Nunc me crudelis nocte dieque dolor
Occupat assiduus, animique in limine perstat
Expellens omnem pectore lætitiam.
O pater, o mihi da curæ moderarier isti,
Et luctum hunc tantum cõprimere, & lacrimas,
Quas dudum cari mors immatura sodalis
Exprimit. haud peto ego hoc pro pietate mea.
Pro meritis, & pro virtutibus ipsius ipsis,
Pro fide, & eximia relligione peto.
Nam meminisse decet te, quæ mihi multa precatus,
Dulcia quum vitæ tempora transigeret,
Ille fuit, quum se ante tuam prosterneret aram
Dona ferens multis non sine lacrimulis;
Postea linteolo quas leniter abstergebat,
Plorantem ne quod proderet indicium.
O qualem, & quam nunc mutatum tempore ab illo,
Dulcis Alexander, te miser excipio!

Dulcis Alexander, noſtri ſolamen amoris
Quondam, nunc luctus, perpetuuſque dolor.
Non jam ullam inviſes aram, non jam amplius ulla,
Hei mihi! pro caro dona ſodale feres,
Quem miſerum liquiſti, & pectore conſternatum..
Credo equidem, nec mi id quidlibet eripiat,
Te vita meliore frui, & cæleſtibus auris
Veſci, interque altos degere cælicolas.
Illic res omnes, rerum & primordia cernis,
Tam multa unde exſtant, tam nova, tam varia,
Quæ nos ignari miramur, at omnia paucas
Per leges Natura expedit, & faciles.
Ut Solem obducant maculæ, radiantiaque aſtra
Fixa ſuis maneant ſingula vorticibus:
Utque iis circumfuſa volumina materiai
Immenſis ſe ſe circumagant ſpatiis;
Atque alios orbes ſecum, ingenteſque planetas
Præcipites curſu præcipite abripiant,
Aſpicis, utque ſuo de vortice quiſque cometa
Exeat, inque alios tranſvolet, inque alios.
Quãquã equidem nil hæc plane ſunt omnia, nil ſunt,
Ad tua ſi propius gaudia reſpicio,
Quum Deus illabens præcordia in intima, ſe jam
Præbet, & ipſe ipſam mentem animi alloquitur.
Tum nempe illa nova, ac mira dulcedine rapta
Exſultat, nec ſe ſe capere ipſa poteſt.
Hæc quidem ego recolo, & tacitus mecum omnia (verſo,
Felicem & te nunc eſſe ſcio, & fateor.

Quin

Quin etiam (adjuro teque, & tua numina, Neri)
Sublevor, hæc mecum ipse omnia dum reputo.
Nā decet, immo æquum est, si quæ sint gaudia amicis,
Gaudere, atque eadem illa esse putare sua.
Sed tamen ut cari vultus, atque oris imago
Mi redit, & numquam, numquā ego te aspiciā!
Numquā te amplectar posthac! numquā alloquar! o me
Me miserum! qui tunc intima ad ossa dolor
Labitur, & mentem, & sensus mihi surripit omnes!
Quare ego per sanctam, quam violasse, fidem
Me numquam puto, tu numquam certe violasti,
Te precor, atque simul te, venerande senex,
Cui prisco de more sacrum hunc celebramus honorem,
Si quidquam hæc curas, atque hominum studia,
Votaque de cælo bonus aspicis; hanc mihi, quæso,
Si fieri potis est, demite tristitiam.

DE

DE GUIDONE ANTONIO BARBATIO BONONIENSI SENATORE,

Quum is summum Patriæ magistratum III. iniret Kal. Januarii Anni CIↃ IↃ CC XVIII.

Elegia V.

QUI primum prono terræ æquora findere aratro,
Et virgulta in humum defodere instituit,
Et qui vitigenos fetus, & pabula læta
Monstravit, vitam quæ recreant hominum;
Quique animo & maria, & terras cõplexus, & omnes
Aërios tractus, ætheriamque plagam,
Institit omnigenarum inquirere pondera rerum,
Naturamque, & motum inspicere, & numerum;
Ordine quo, & per quas leges Natura gubernet
Fulgentes stellas, ut face Sol rosea
Undique terrarum immensa circum sola lustret,
Succedat tacitis humida Nox pedibus:
Et qui navigii dubia ratione reperta,
Arte nova rudem adhuc imbuit Oceanum:
Quique alias nobis artes aliasque tulerunt,
Non tantum humano profuerunt generi;
Quantum is qui linguã arte inflectens,nomina prima
Finxit, tum rebus distribuit variis,
Singula commonstrans digito, quæ voce notabat.
O mirum, dignumque omnia quem celebrent
Sæ-

Sæcula, cui ſtatuas ponant, cui templaque, & aras
Inſtituant, ſanctis non ſine muneribus!
Nam ſimul ut ratio tali tantoque reperto
Aucta eſt, qualia tunc protulit in medium
Certatim quæcumque ætas inventa deinceps!
Mitto & ſcribendi multiplicem & variam,
Cantandiq; inſignem artem,& ſtudium numerorum,
Quorum ope recludi abdita quæque putant;
Omnia quæ, vocum niſi fulgor prænituiſſet,
Nunc premeret cæcis improba nox tenebris.
Sed quid, quid facundia? quid vis illa potentis
Eloquii, cui obſiſtere nil potis eſt?
Nomine ſi careant res, an non muta jacebit?
Et tamen humanum ſola genus potuit
Triſtibus a ſilvis, tætriſque abducere ab antris;
Quum illic ætatem vi coleret miſeram,
Non ratione; ævumque agitaret more ferarum:
Quod ſimul adfata eſt vociferans ratio,
Perdomuit, dictiſque bonis manſueſcere fecit.
Felices animæ, munere quæ superûm
Tam claro, tamque egregio vitam illuſtraſtis!
Vos ego ſæpe meo carmine ad aſtra feram.
Quamquam equidem multo mihi Guido beatior eſſe
Creditur: is Guido, cui ſua purpureum
Felsina vexillum dat habere,& pandere ad auras:
Cui neque præſtantis ſplendida ſenſa animi,
Virtutum ſoboles præclara, nec aurea deſunt
Verba, quibus pandit ſingula mirifice.
O ſe-

O felix vere, multo & felicior illis!
Nam quid mundus adhuc ſcire tener poterat,
Quum primum extulit ora,atq;hāc emerſit ad artem?
O miſeram artem! cui ſplendidæ opes fuerant
Notitiæ tenues, & pauca vocabula. ſed quas
Conflavit quantas poſt ſibi divitias
Aeternæ lumen rationis, & intima rerum
Perſcrutans, arteſque artibus accumulans?
Quas ſibi quum ingenio, longoque paraverit uſu
Guido, proh quali, & quam valido ore ruens
Dicendi formas devolvit verba per omnes!
Nam ſeu dictis ille omnia terrificis
Miſceat, ancipiti perfundens corda pavore,
Territat, & trepidam turbat ab imo animam:
Sive foras terrorem agat, atque ad fortia cives
Accendat; quid tum difficile eſſe queat?
Quid non impavidi tum cives aggrediantur?
Et quidquid promit ore, oculis, habitu,
Adſiſtunt, præſtoque ei ſunt ad cuncta, timendi
Verborum comites, ira, amor, invidia:
His premit, his mentes hominum propellit,& urget.
Quales non illi quos mi adeo celebrant,
Tullius, & Craſſus, Romanæ robora ſuadæ:
Non Laertiades ille vafer Danaûm
Hortator, ductorque, idemque omnis pater aſtus;
Qui, poſtquā ad veterum mœnia Dardanidum
Raptoris Phrygii confixus arundine plantam
Theſſaliæ columen concidit Aeacides;
Au-

Ausus Achilleam est primus sibi poscere parmam,
 Quum misera, & sine hero illa jaceret humi,
Atque unus contra nequidquam surgeret Ajax.
 Ille Jovem, & superos, Oceanumque patrem,
Et magnum Simoenta, & litora testabatur:
 Magnanimi adstabant, prima virûm, proceres.
Queis neque doctrina GUIDO, nec laude secundus
 Ulla, quosvis per pectora mirificos
Concutit eloquio motus, & versat, agitque,
 Impellitque animos quo lubet, unde lubet.
Jam vero si hilares animi velit edere fetus,
 Omniaque arguto spargere dicta sale;
Ut gestit, ut tunc oratio tota renidet!
 Ut se se flores induit in varios
Luxurians sermo ridentibus undique verbis!
 Atque hunc miramur, qui loca Pieridum
Avia tam subito peragret, saltusque beatos?
 Nempe alii unum hoc mirentur;ego id minime.
Etsi illic non Titanas telluris alumnos,
 Non Cadmi repetit facta, nec Aesonidæ,
Herculeave manu domita Stymphalia monstra:
 Hæc temnit, non hæc unius assis habet;
Quæ vel falsa, vel aucta hausit mens credula vulgi:
 Nobis fama vetus, vana anus, hæc loquitur.
At neque gliscentes tractat per gaudia curas,
 Quæ nimium multis paucula tristitiis
Miscet Amor volitans puerorum pectora circum,
 Queis omnes libat lætitias animi:

Et miseri illius extollunt carmine laudes.
O miseri! quorum noster hic haud similis
Heroas tantum, heroumque ingentia facta,
Prœliaque, atque acies grandiloquo ore tonat.
Ut gladiis hinc districtis Germana juventus
Irruat, hinc pubes Thracia, flos Asiæ:
Ut se se ferat in primis, mediosque per hostes
Fulminet EUGENIUS, dum miseram interea
Bello ardescentem crudeli undeundique complent
Europæ, atque Asiæ funera Pannoniam.
Hæc tantum ille canit. teque, o Tritonia virgo,
Teque vocat, rixæ dure comes rabidæ,
Bellorumque pater Mavors. videt, & sibi frustra
Invidus extremum mordet Amor digitum.
O ratis, o cælo ratis olim digna locari,
Quæ BARBATIADAS per mare navigerum
Gestabas quondam felix, o quam bene terras
Liquisti Siculas, clara deûm genitrix!
Nam tu non gemmas, non vestes murice tinctas,
Non Colchis raptum nobile vellus ovis,
Sed miram virtutis vim & decus asportasti.
Quæ post progeniem lapsa per innumeram
Ad seros venit patres, capita inclyta; demum
ANTONII excepta est pectore magnanimo.
Amnis uti quum alios aliosque effluxit in amnes,
Immensum tandem excurrit in Oceanum.
Hinc plures GUIDO & doctos sibi jungit amore
Musarum comites, dulce sodalitium:
Hinc

Hinc & BASSANUM illum ipſum complectitur: illum
Quem unum ego multa inter millia ſuſpicio:
Dulcem BASSANUM, jucundum, ſuaviloquentem
BASSANUM, quo jam urbs illa vetus PATAVI
Hoſpite, nunc gaudet mea FELSINA. namq; venuſtum
Et lepidum eſſe ajunt. quamquã ego id inficior:
Nam mi non lepidus, verum lepor ipſe videtur
Ipſe lepor, ſal ipſum eſſe, meruſque jocus;
Et quos edit verſus, illos non ego verſus,
Sed puras putas eſſe reor veneres.
Qualis mane novo dum roſcida matutinus
Lucifer æquoreis exſerit ora vadis,
Et Zephyrum vocat obſcura ſub rupe latentem,
Chloris odorato quem tenet in gremio;
Ille levi fertur per florida prata ſuſurro,
Et dulcem ſpargit per nemora alta ſonum:
Improba dum teneris rixatur frondibus aura,
Huc illuc ſicca pervolitant folia:
Dulce ſimul cantant volucres, quas undique multæ
Quercus frondiferis excipiunt domibus.
Ac veluti aeriæ, & tangentis nubila rupis
Emicat exeſo rivulus e latere,
Cujus ubi exiguis adlliditur unda lapillis,
Non ſine jucundo lenta fugit ſtrepitu:
Talis. quid talis? nam quis te comparet illis?
Immo multo etiam dulcior, & melior
Suavidicis fertur numeris tua Muſa, JACOBE;
Seu tu illum dominos evehis ad ſuperos

MORGAGNUM humanæ illuſtrantem commoda vitæ,
Dum ſollers medicis invigilat ſtudiis,
Et cæcas aperit cauſſas rerum, & nova ſemper,
Et pergit ſemper pandere mirifica.
Et vero ut facilis, dii magni, ut lenis in omnes,
Ut ſibi vel duros concilians animos (quis
Cunctis dulcem inſpirat amorem! O Juppiter, hunc
Non ipſis oculis plus amet, ipſa anima?
Te tamen, excultis ſive illum verſibus ornas,
BASSANE, o quis tum te furor intus agit!
Sive ipſum hunc celebras GUIDONEM, & grandia facta,
Unde ætas noſtra hæc fulgeat ad reliquas,
Carmine complexus veniens producis in ævum,
Virtutem tantam ne neget ulla dies.
Atqui ipſum hoc agit & GUIDO; ac ne immemor ætas
Nocte tegat cæca pulchra hominum ſtudia,
Scandere Muſarum interdum juga nititur. illi
Adſurgunt omnes undique Pierides,
Et liquido cantu mentem paſcunt. novus ei tum
Exoritur vigor, & pectora Apollineus
Intima pervadit calor. O quos accipit ictus
Phœbeos! o quæ concita mens animi
Tum fingit ſimulacra, & partes verſat in omnes!
Tum vero tum ille nubiferaſque vias, (nat,
Dum ſtimuli ſubſunt animo, & liquidum æthera tra-
Sanctaque magnorum templa deûm ingrediens
Præclaros IGNATIADAS extollit ad aſtra
FRANCISCOS, unum Gallia quem ſuperis
Miſit,

Miſit, ut armorum quæ gens laude anteït omnes,
Ne illa foret ſancta relligione minor;
Alterum & Indorum patrem, & decus Hiſpanorum:
O pater, o tua hinc quam procul oſſa jacent!
Qui tantus, quinam tantus te te impulit ardor
Extremos longe viſere Japonios?
At non ut tu illinc gemmarum, aurive referres
Munera, per dubia vela dabas maria:
Tantum ut gentem ſemotam, tantum ut nova regna
Chriſtiadum antiquis finibus adjiceres.
Felix qui veſtras laudes efferre canendo
Eſt potis! huic furor eſt, hic mihi numen habet;
Hunc præſens tradet ſæclis venientibus ætas,
Illa aliis tradent ſæcula, & illa aliis.
Fert nam equidem magnos ætas hæc noſtra poetas:
Sed tamen hi magni tenuia ſæpe canunt.
Dii faxint, ut tam præclaris artibus iſtum,
Tamque bonis ſtudiis erudias puerum,
Qui tibi nunc primis, GUIDO, floreſcit in annis,
Jamque tuis confert grandia facta atavûm;
Sed celeri ingenio mox clara exempla ſequetur,
Virtuteſque addet præterea ipſe ſuas.

AD

AD JOANNEM ANTONIUM VULPIUM.

ELEGIA VI.

VULPI, cui gelidum Pindi nemus, & loca Phœbo
Sacra novem doctæ dant habitare deæ;
Egregium mihi quem studium, & præclara voluntas
Devinxit sanctæ fœdere amicitiæ,
Cui nemo, ut spero, quisquam me carior uno est;
Tantus te nostræ cœpit amor fidei;
Quamquam ego solvendis paullo sum tardior illis
Quæ tuus altus amor postulat, officiis,
Non hoc, quæso, animi ingrati, mentisque malignæ,
Sed magis esse puta pauperis ingenii.
Nam quod tam longo tibi scribimus intervallo,
Id non, crede mihi, fecimus immemores.
Hæret adhuc animo, & fixum penitus manet illud
Immortale tui carminis officium,
Cui ego, qua poteram, quum respondere pararem,
Non fuit heu facilis cur mihi Calliope?
Scis, dea, me totis tum nisum viribus esse.
Sed nunc, quum studii VULPIUS omne genus
Præclare illustrans, fama compleverit orbem,
Nunc vero mea non gaudia mente premam:
Sed dicam, ut potero. vos dextram mi date, Musæ,
Cultorem vestrum dum super astra voco.
Nā quum corrumpant anni, & pulchra omnia libent,
Indomitam possint nec saturare famem,

Con-

Contra ille obniti, & vim ævi convellere tantam
    Non timuit tota ſolus in Auſonia.
Eque vetuſtatis tenebris, & nocte profunda,
    Omnes quæ fetus devorat ingenii,
Educit veterum divina poemata vatum,
    Perfunditque novis omnia luminibus.
Tum vitam, & mores enarrans, & genus, omnes
    Diſcutit antiqui temporis hiſtorias.
Tune igitur, VULPI, tun' blandi dulcia COTTAE,
    Tun' FRACASTORI carmina reſtituis?
Et quos divino ALAMANNUS percitus œſtro
    Verſiculos rudibus ſcripſerat agricolis?
Quæque adeo admiror, Muſis, & Apolline digna,
    Per te nunc vivunt carmina NAUGERII?
Carmina, quæ quondam liquidas jactabat ad auras
    Formoſæ referens ora, oculoſque ſuæ?
Dum caneret, Fauni circum undiq; protinus omnes,
    Et Pan illi aderant, & Satyri, & Dryades:
Quin etiam Hadriaco ſunt viſæ e gurgite Nymphæ
    Vicinis paſſim ſidere litoribus,
Stillanteſque ligare comas poſt candida terga.
    Ille intus totum exuſtus amore animum
Flagrantes oculos pulchræ cantabat Hyellæ,
    Quaſque ſibi injiceret Gellia blanda faces.
Et modo ſævitiem crudæ memorans Telayræ,
    Unam quam toto pectore caram habuit,
Ut flebat miſer! illum omnes circum undique Fauni,
    Illum Pan flebant, & Satyri, & Dryades.

Im-

Immitis Telayra, quid is committere tantum
Heu potuit, quem tu perfida ſic crucias?
Aſpice, quam largo perfundat pectora fletu
Ambabus tergens ora puer manibus.
Ille poteſt cantu immenſum te ferre per orbem,
Atque parem antiquæ reddere Tyndaridi.
Tu tantum ne averte oculos, ne deſpice amantem.
O miſeros nimium quos tuus ardor agit!
At tu, docte puer, quid fruſtra te amplius angis?
Ne dubita: pœnas illa dabit ſceleris. (Amoris
Quin te animo obfirma, & contra omnia ſpicula
Invictus perſta pectore magnanimo.
Aſpice, quæ longe poſt nos ætas veniat, quam
Innumera annorum progenies ſequitur.
Illa aliquem feret olim, qui tua facta, tuumque
Aeternas referat nomen in hiſtorias.
Quas inter ſe ſe multum admirata deinceps
Omnia certatim ſæcula pervoluent.
O felix Vulpi, nobis qui talia promis,
Ne inrepens ætas omnia dente terat.
Quantum Romani te diligit umbra Tibulli,
Si quidquam hinc campos fertur ad Elyſios,
Quum ſe ſe ille tuis audiverit illuſtrari
Libris, quos Pallas, quos Cytherea probat.
Sextus & ipſe ſuæ laudat te ſæpe puellæ,
Gratatur juveni Lesbia ſæpe ſuo.
Atque aliquis propriis metuens oblivia chartis,
Nam longinqua ætas immemor eſſe ſolet,
Quam

Quam ſibi fulgorem veſtræ cupit editionis,
Illius antiquum ne pereat ſtudium!
Tu tamen ornatos, quæſo, ne pone libellos
Qui tibi ſunt, VULPI, jam, reor, in manibus:
MORGAGNI ornatos, immortaleſque libellos,
Invida quos olim poſteritas releget.
Illic humanis præpandit lumina membris,
Et fibras fibrarum indicat, atque aperit,
Morborumque domos, & ſacræ habitacula mentis
Detegit, ut toto in corpore nil lateat.
Quas tenues, cæcaſque vias, ductuſque paravit,
Quot Natura imis, quæ loca viſceribus
Exigua, ut vix vis animi valeat penetrare!
Atqui hæc ipſa tamen hæc videt, & reſerat
MORGAGNUS, tot nobilium pater inventorum.
Cujus jam celeri fama ſonans ſtrepitu
Trans Batavos, trans diviſos toto orbe Britannos,
Arctoaſque domos vadit, & ulterius.
Et vero hic ille eſt MORGAGNUS quem mea quondam
Excepit docto FELSINA cara ſinu:
Is cui tanta ſedet tam grata modeſtia vultu,
Nil ut eo fingi poſſit amabilius.
Hic ille eſt quem nunc PATAVI exoptata ferentem
Dogmata, tota unum ſuſpicit Italia:
Quem nunc propterea VENETI, capita inclyta, PATRES
Muneribus cumulant, atque novis titulis.
O factum bene! o quid me jam lætius eſſe,
O dii, quid me felicius eſſe poteſt?

Quam ſuaves illi mores, quam candida mens eſt!
Illi non ulla eſt ira, nec ambitio.
Et rixas odit, veſanaque jurgia. tantum
Hæc illi, verum noſcere, cura ſedet:
Quod quum perſcrutans cauſſas inquirit in omnes,
O ut mira animos, Juppiter, arte capit!
Nam quidquid vult, non tantum efficit id ratione,
Aſt etiam facie, & dulcibus alloquiis.
Qualis ubi ætherios accendit Noctifer ignes,
Flammea quum laſſis Sol juga demit equis,
Aura levis nigræ ſoboles placidiſſima noctis
Litore nonnumquam ſurgit ab Heſperio:
Agreſtes illam per prata virentia Fauni,
Et chorus errantum captat Hamadryadum;
Tam ſuavem, MORGAGNE, animum, tales tibi mores,
Tale tibi natura indidit ingenium.
Cujus, mi VULPI, ne ceſſa promere librum,
Ne, deſiderio dum teneor, peream.
Aſt ede, atque tuos aliquos adjunge libellos,
Quos Muſæ volvent protinus, & Charites.
Horum unuſquivis, vel ſi penitus periiſſem,
Reddere defuncto mi potis eſt animum.

MAT-

MATTHAEI BURDEGATI
PATAVINI,
CARMINA.

I.

QUUM
JOANNES FRANCISCUS BARBADICUS
S. R. E. CARDINALIS,
A Brixiensi ad Patavinam Ecclesiam gubernandam traductus esset, *Anno* CIↃ IↃ CC XXIII.

QUIS te felicem non dixerit, & bene natam,
Gens PATAVI; quum sis invidiosa aliis
Gentibus, ereptum sibi quæ testantur ocellum,
Quum BARBADICO facta superba suo es?
Veronæ gemitus audivit Brixia: nunc tu
Brixiam inexpleto flere dolore vides;
Immitesque deos, crudeliaque astra vocantem
Audisti, quum se cerneret (heu miseram!)
Quod numquam verita est, facie Pastoris amati,
Quem plus se illa suis scibat amare oculis,
Orbari: discessurum quum mæsta videret,
Et postrema inter munera deficeret.
Desine flebilibus cælum complere querelis,
Brixia, magnanimum si modo pectus habes,

Quod necopinanti tanto Paſtore carendum
    Eſt tibi: noſtra tuus ſcilicet iſte dolor
Gaudia, triſtitiæ guttis adſpergit amaris,
    Nec communi adeo lætitia patitur
Noſtros exſultare animos, quin te miſerantes
    Ultro mærentem non leviter doleant.
Et tamen aſpice, ut illuviem deponat anilem
    Urbs de Trojanis condita relliquiis,
FRANCISCO adveniente: ut rideat undique tellus,
    Et cælum argutis perſonet alitibus.
Ipſa parens Doris centum comitata puellis,
    Læta per Hadriacas ludere geſtit aquas
Delphinum tergo inſidens; vicinaque Nereus
    Fatidicis implet litora carminibus.
Cui ſenior Triton concha reſpondet ab antris.
    Sanctaque ſilvarum numina Hamadryades
Feſtivos pergunt certatim tollere cantus,
    Noſtraque compoſitis ire per arva choris.
Ipſi etiam noſtri velamina pinea Fauni
    Quaſſantes capitis ſemiferi, virides
Et ſaliunt per agros, & procurrunt, redeuntque
    Innumeris acti lætitiis animi.
FRANCISCO, molli ſunt prata virentia muſco,
    FRANCISCO erumpens uberiore etiam
Vena fons quivis garrit manantibus undis:
    Et nigras violas, puniceaſque roſas,
Luteoloſque crocos, & purpureos hyacinthos,
    Atque alios flores educat aura ſolo.

Omnia

Omnia Francisci adventu dare ſigna videntur
Lætitiæ: remove, Brixia, jam lacrimas.
Quid tua adhuc triſti corrumpis lumina fletu?
An quod amans caro Præſule abeſſe procul
Fers ægre? invitus plane de ſede receſſit
Ille tua: in fatis at fuit hoc Patavi.
Jam tibi Franciscus primævum invexerat aurum,
Et niveos cælo juſſerat ire dies:
Pace tua & noſtram ſolari is debuit urbem.
Et vero ut fines contigit Euganeos,
Muſcoſo caput antiquum Medoacus ab antro
Suſtulit, & lætis ora rigans lacrimis,
Nempe mihi emeritus Patrui quum ſpiritus olim
Aetherias peteret, morte jubente, domos,
Curarum hæc requies, & ſpes hæc certa relicta eſt:
Haud noſtra Aeolii vota tulere Noti.
En novus Euganeis venit deus incola terris.
Dixit, ad æternum ſeque recepit opus.
Jam ſumit, Francisce, animos te præſide Virtus,
Sperat & ingenuum tollere ad aſtra caput.
Nempe tuum numen, quæ pæne ſepulta jacebant,
Candori priſco munera reſtituit.
Per te, magne pater, quam deſperata voluptas
Expulit a noſtro pectore amaritiem!
Quum procul a ſacris juſſiſti abſcedere tectis
Ignavos pleno gutture vulturios,
Contra illos revocans, cordi queis aurea ſemper
Juſtitia, & morum candida ſimplicitas.

At

At cuinam potiora putas hæc gaudia, quam mi,
Cui de materno ſanguine ſervitium
Dulce domus, FRANCISCE, tuæ ſervatur ab annis
Pluribus? eſt etiam hoc nomine carus avus.
Hoc mi unum variis fortunæ fluctibus acto,
Hoc unum dederunt fata benigna bonum.
Vive diu, populis præclara exempla daturus:
In BARBADICAE more fuit poſitum
Hoc gentis: ſed prima fuit tibi cura fovere
Virtutes Patrui Præſulis egregias.
Atque utinam Summi vox ſancta & certa Parentis
Te vivo, Patruum fecerit Indigetem: (rum
Quo tum animo, FRANCISCE, putem, qua mente futu-
Te, pia quum ſacro tura dabis cineri?
Scilicet immenſo perfuſus gaudio ad aram
Stabis cum populo vota ferente tuo.
Sollemnes feret interea cæleſtium honores
Ille tuis etiam lætus ab auſpiciis.
Quumque bene impleris longævæ tempora vitæ,
(Ut meritos ornant præmia juſta viros)
Te tandem placido claudentem lumina ſomno,
Sidereis Patruus ſedibus excipiat.

II.

II.

AD JOANNEM ANTONIUM VULPIUM,

Amicum eximium ac singularem.

HIc ubi in antiquam properās Antenoris urbem
Medoacus cursu liberiore fluit;
Seque petit ripa sisti ulteriore viator,
Quem celer adjuncto navita lintre vehit;
Candide, me, ut nosti, mihi reddit villula, VULPI,
Dum licet a rauco longius esse foro.
Nam recreor, seu cymba levis, cantante magistro,
Vicinas curvo remige findit aquas;
Rustica sive choros ducit per gramina pubes,
Populea incomto serta gerens capite.
Sæpe ruber pictas magno clamore Palæmon
Terret, & occulta in retia cogit aves.
Et me densa vocat subter vineta latentem,
Atque hilari prædam sumere fronte jubet.
Interea maris Hesperii declinat in undas
Sol, & anhelantes sedulus urget equos:
Ecce Charinus adest, veteres qui cantet amores,
Cui cithara exusto pollice tacta sonet.
Versibus ille modos agrestibus aptat inertes:
Hi tamen agresti simplicitate placent.
Quæque juvant animos curis & amore solutos
Omnia noster habet commoda parvus ager.
Nam

Nam quum me Phyllis crudelius ureret olim,
Phyllis & alpinis candidior nivibus,
Et nigris oculis, nigro & ſpectanda capillo,
Sed qua perfidior femina nulla fuit,
Grata nec eſſe mihi poterant ſpectacula in urbe,
Nec formoſa oculis prædia culta meis.
Tunc me ſævus Amor, tunc ſævi mater Amoris
Juſſerat immitis ferre jugum dominæ.
Heu quoties torvi tulimus faſtidia vultus,
Et tulimus triſtes corde pavente minas!
Nunc vel felices auſim contemnere curas,
Votaque placatis ſolvere numinibus.
Quorum ego ut illecebras poſſem vitare nocentes,
Nudaſti quotquot ſunt in amore doli.
Quam felix fuit ille dies qui fecit amicum
Te mihi! quam vere candidus ille fuit!
Nam memini, dulci quum me ſermone teneres,
Proferreſque animi vota modeſta tui;
Quantus te priſcæ virtutis tangeret ardor,
Quam ſequitur recto tramite verus honor.
Cetera quid memorem? tua me facundia cepit,
Compulit & certo vivere conſilio.
Nec ſine te firmam poterat ſperare ſalutem
Mens ægra, in levibus perdita deliciis:
Nec ſine te dulcem ſubito deponere morbum,
Ac penitus Paphiæ linquere ſigna deæ.
Te monſtrante, animum tranquillæ dedere vitæ
Perdidici, & vulgi poſthabuiſſe vias:

Et

Et fructus aliquot, non adversante Minerva,
Qualiscumque mei percipere ingenii.
Te duce sepositas Heliconis adivimus umbras,
Labraque Pegaseo proluere amne datum est.
Nec tecum piguit longos perferre labores,
Nec tam prærupti scandere saxa jugi.
Quid mihi mentis erat, quum te referante viderem
Abdita Musarum claustra adaperta mihi?
Tum nova sollicitum tentarunt gaudia pectus,
Gaudia quæ sensus surripuere meos.
Non ita Chironis pendebat ab ore diserti
Cærulea quondam progenitus Thetide,
Seu caneret solisque vias, lunæque recursus,
Et quæ perpetuis ignibus astra micant:
Sive illum citharæque modos, artemque doceret,
Imbueretque sua callidus ipse manu.
Ex illo quid juncta fides, quid mutua nosti
Cura, quid unanimi in pectore possit amor.
Scilicet iste tuum potuit lenire dolorem
Solus, & indomitam pellere tristitiam,
Quum tibi speratum rapuissent improba linguæ
Rivalis linguæ murmura conjugium.
Ut tamen ereptæ pensarunt damna puellæ,
Ut fecere tibi dii potiora bona!
Quid refert? satis es MOSCHINA conjuge felix,
Per quam tota tua est plena decore domus.
Non ea femineis est quæ vacet anxia nugis,
Quæque suas tantum fingat inepta comas:

Aut ſi qua aſſiduis nimium moroſa querelis
Conficit immeritum nocte dieque virum.
Ingenuis ornata magis nec moribus ulla eſt,
Illà quid deceat nec videt ulla magis.
Sic tibi contingat ſoboles optata: quid ultra
Supplice jam, VULPI, numina voce roges?
Illa tibi mentemque bonam, ingeniumque dedere,
Quod ventura probent ſæcula, & invideant.
Non omnis moriere: tui pars optima vivet,
Dum refluant pulſis æquora litoribus.
Et merito: tua nam celebrat cultiſſima Phœbus,
Et legit Aonidum carmina ſæpe choro.
Quid potius celebretque, legatque libentius? ille
Odit, & incultos reſpuit aure ſonos.
Multus enim Auſoniis qui perſtrepat anſer in oris,
Qui canat hoc noſtro tempore rarus olor.
Nempe canorus olor gaudet felicibus auris,
Non umquam facili deficiente cibo.
Hei mihi, quis poſſit fortuna preſſus iniqua
Rebus in anguſtis otia lenta ſequi?
Nam neque Mæcenas nunc eſt, qui talia curet,
Quique animo vates juſſerit eſſe bono:
Ac ſi forte aliquis tulerit pro carmine laudes,
Idem laudato carmine pauper erit.
Paupertas tamen iſta magis cupienda poetis,
Quam magno argenti pondere barbaries.
Barbaries miratur opes, opibuſque fluentem
Suſpicit, ac ſolum diis putat eſſe parem.

Sed

Sed tu divitias ſapiens contemnis inanes,
Contentuſque tua vivere ſorte potes.
Credo equidem, paucis (liceat modo vera fateri)
Munera largitos tanta fuiſſe deos.
Gaude, quod nullus Muſarum cultor ab Auſtro,
Et nullus gelido cultor ab axe venit,
Quin te conveniat, cupiatque audire canentem,
Juret & invitos inde referre pedes.
Nec minus ipſe ſuos fert CAJETANUS honores,
Frater Ledæo Caſtore amabilior,
Quem Pollucis amor fecit, pietaſque per ævum
Alternis terras linquere temporibus,
Aetheriaſque domos, cælumque habitare paternum,
Et divûm ſedes, non renuente Jove.
At tu ſume animos: tibi, CAJETANE, quod optas,
Ad ſuperos virtus inclyta pandit iter.
Te curante, diem veterum monumenta reviſunt,
Tot monumenta malo pæne ſepulta ſitu.
Iſque tibi labor eſt, ea cura, ut docta virorum
Scripta ornare novo lumine ſemper ames.
Quos certe Elyſia lætos in valle putandum eſt
De pietate loqui, deque tuo hoc ſtudio.
Tu modo ne numquam perituro parce labori,
Nec te opere a tanto ſevocet ulla dies.
Tuque adeo, præclare, tuos deprome libellos,
ANTONI, & cultis verſibus adde novos.
Et mihi mitte; aderit præſto tibi nuntius a me,
Credere cui poſſis: ſed magis ipſe veni.

Te dudum exſpecto, dudum te exſpectat agellus,
Et Fauni, & Dryades, & nemus, & ſalices.
Heu fruſtra exſpectamus;habes quid in urbe moreris:
Te retinent patrios inter, amice, Lares
Aut ALDRIGHETTI pulchrum ſectantis avena,
Et lyra Pindaricos docta referre modos;
Seu recinat ſanctos formoſæ Doridis ignes,
Sive amet egregios tollere ad aſtra viros:
Aut Elegi, Etruſco SALIUS quos carmine noſter
Ducit, inexhauſto maximus ingenio;
Quem modo feſtivæ juvat antra ſubire Thaliæ,
Et modo plorantis funera Melpomenes.
Ille Sophocleum florenti ætate cothurnum
Sumſit, & inceptum grande tuetur opus.
Hos doctæ nobis ſic devinxere ſorores,
Nulla ut ferre queant tempora diſcidium.
Vivite felices, mea maxima cura ſodales,
Fataque ſint veſtris candida conſiliis.
Præcipue, multos rerum ſpectate per uſus,
VULPI, mi vita carior, atque oculis,
Sis felix, votique potens; & munera noſtra,
Parva licet, lætis excipe luminibus;
Siſque memor noſtri, nec poſſit fera ſenectus
Solvere quæ ſapiens vincula junxit amor.
Noſtra fides certe manet, infragiliſque manebit,
Dum mihi feralis tibia triſte canat.

III.

III.

Ad Aeglen, de Amynta venatore.

PARCE piis lacrimis, Aegle, nimioque dolori:
Desine tam pulchras dilacerare comas.
Vivit, & incolumis rediit tuus ignis Amyntas;
Et cecidit multo vulnere fossus aper.
Jam parat exuvias magno suspendere templo,
Et venatrici solvere vota deæ.
Namque feræ miserum rabidis e dentibus illa
Dicitur invicta surripuisse manu.
Te quoque pastori nostro, Venus alma, dedisse
Auxilium, fama est: te quoque, blande Puer.
Nunc, age, compositis, ter felix Nympha, capillis,
Cinge triumphali tempora fronde tua.
Laudes ipse canam. tales sibi Cynthia honores
Postulat: hoc uno munere plura dedit.
Servatus tibi carus amans, mihi fidus amicus,
Maxima Pieridum gloria, matris amor.
Arcadiæ peritura fuit spes. Ergo quotannis
Ante alias nobis festa sit ista dies.
Hic ego cæspitibus statuam silvestribus aram,
Imponamque sacro tura, merumque foco.
Tu vitulā, aut niveum mactabis, Nympha, juvencum:
Nos dabimus pleno de grege semper ovem.
Altera dein Veneri statuetur, & altera Amori.
Sola tibi sint hæc numina, sola mihi.

IIII.

IIII.

De puella fluvio mersa.

IBAT Leucothoe nitidas ad fluminis undas,
Aestivam ut sicco pelleret ore sitim.
Fama est, Naïadas facie stupuisse puellæ,
Et subito injecta corripuisse manu.
Ergo formosas nequeunt loca sola tueri?
Et divina malus pectora livor habet?
At sibi cæruleæ sociam voluere sorores,
Augeret sanctos ut dea facta choros.

V.

EX ITALICO FRANCISCI PETRARCAE:

Or vedi, Amor, che giovinetta Donna
Tuo regno sprezza &c.

EN tua, fortis Amor, contemnit regna Lycoris,
Et nihil, heu, nostro tangitur illa malo.
Sunt tibi tela, arcus: mediis in floribus illa
Nuda pedem, & molli in gramine lenta sedet.
Uror ego: sed, si pudor est, deprome pharetra,
Inque repugnantem conjice tela feram.
Nempe jacens mi animus surget te vindice: at illa
Quid valeat læsi sentiet ira dei.

DO-

DOMINICI LAZARINI
DE MURRO MACERATENSIS
CARMINA.

I.

Fingit, se provectiore ætate in amorem incidisse.

UMBROSI montes, & montibus abdita vallis,
Umbria qua solem vergit in occiduum,
Vos colit Ausonidum Crene pulcherrima, cui se
Lesbia nequidquam comparet, aut Nemesis:
Quæ me nunc & prima docet, quid spicula possint,
Quid pharetra, & flammæ, sæve Cupido, tuæ.
Jam didici, seræ oblitus decedere nocti,
Carminibus rigidas flectere velle fores.
Jam possum aeria tacitus mecum ipse sub ulmo
Lugere, & longo pascere luctu animum:
Et desiderio possum tabescere inani,
Possum etiam extremum velle obiisse diem.
O studia, & præclaræ artes, & jura, valete;
Et mihi culta diu Stoa superba, vale.
Tu mihi pollicita es perituram tempore nullo
Pacem animi, & vitæ gaudia perpetua.
Credideram, nos posse homines obsistere Amori;
Sunt etenim ista tui dogmata stulta senis.

Qua-

Quare ego quum fidebã animis, tum vana loquebar,
Unde gravis læsi cresceret ira dei.
Qui nunc me miserum tanto crudelior urget,
Quanto olim placido restiteram improbius.
Stoa superba, tuæ male me dementia cepit,
Creditaque incauto grandia verba scholæ. (do,
Quod neque amarim ætate apta, neque amore secun-
Et quod amem adverso tempore, culpa tua est.
Tunc etenim quum jam florebam vere juventæ,
Nostra quidem fuerat nympha superba minus.
Nunc turpes ignominias mihi ferre necesse est,
Adjunctumque gravi dedecus imperio.
O amor, o commune malum divûmque, hominumq;
Ne miserum insueto me velis esse jugo.
Te sequar heu quacumque jubes: me jam illius olim
Quo fidebam, animi pœnitet indomiti.
Non ego, si jubeas, detrectem ducere sulcos,
Et premere immundo pinguia musta lacu.
Non ego ad imperium dominæ, læta procul urbe,
Detrectem ardenti demetere arva die.
Jam quidquam nihil est olim quod turpe putaram,
Quod non esse putem magnum in amãte decus.
Invideo tibi nunc, lucisque & carminis auctor,
Quod vilem Amphrysi laveris amne gregem.
Et multa cum laude etiam genus Amphitryonis
Duxerit invicta mollia fila manu.
Quidnam homines possint? mugit pater ipse deorum
Litore in extremo, Sidoni terra, tuo.

Et

Et patitur ſtimulis adigi, ridente puella, (ſui.
Aeque hominum,atq; deorum immemor, atque
Et cui miſcebat Ganymedes pocula divûm,
Virgineos lambit per maria alta pedes.
Illum ſalſipotens, illum Nereïdes udæ
Miratæ undiſonis exſiliere vadis.
Pube tenuſque Jovem excitæ comitantur amantem,
Triſtitiamque abigunt, rapta puella, tuam.
Interea victor torquebat tela Cupido,
Et ſenſere ignem monſtra marina ſuum.
Aëria de rupe procul lata æquora ſpectans
(Nam perraro oculos dimovet ille mari)
Pan deus Arcadiæ ex animo ſuſpiria ducens,
Te petit unam, unam te, Galatea, oculis.
Immitis Galatea, viden' quæ forma Tonanti eſt?
Quantaque divina cornua fronte nitent?
Aut igitur poſthac noſtrum ne deſpice vultum,
Cornuaque; aut ipſum ſperne ſuperba Jovem.

II.

In funere optatissimi amici,
CLAUDII N.

TE raptum ante diem fatali funere, CLAUDI,
Quem dulcem a puero, atque unicum amicum habui,
Sæpe animo, sæpe ore voco, & crudelis amaror
Me jubet in longa vivere tristitia.
Si non absenti inferias tibi ferre sepulto,
Ponereque e Pario marmore signa licet;
Attamen (hoc etenim supremo possumus unum)
Tristia donamus carmina cum lacrimis.

III.

DE FONTE MURRANO.

ET gelidus fons est clivoso e tramite ductus,
Vitifer & circum collis opacat humum.
Huc venit ex agro lymphis Faustilla ferendis,
Huc potum e pago plurima nympha venit.
Hinc tu sudantes mannos averte, viator,
Spuma oris nitidos ne inficiat latices.
Quod si sacrilegus vitream vitiaveris undam,
Oblita sit limo quælibet unda tibi.

FINIS.

JOAN-

JOANNIS ANTONII
VULPII
ANTIQUIORIS,
PATRICII, ET EPISCOPI NOVOCOMENSIS,
CARMINA
QUAE EXSTANT OMNIA;

Partim & antea typis vulgata, partim ad hanc diem inedita.

ACCESSERE

HIERONYMI VULPII,

Cosmographi suo ævo excellentissimi, Joannis Antonii fratris, Epigrammata nonnulla.

DE VITA
JOANNIS ANTONII
VULPII
ANTIQUIORIS,
EPISCOPI NOVOCOMENSIS.

JOANNES ANTONIUS VULPIUS, *antiquior, natus est Novicomi, Pridie Kal. Februarii Anno MDXIIII. nobili quidem genere, sed quod ipse suis virtutibus, rebusque præclare gestis longe nobilius effecit. Quum sex fratrum natu maximus esset, adolescens admodum patrem amisit: quo casu, Græcarum Latinarumque litterarum studia, ad quæ mira quadam animi propensione ferebatur, subito interrumpere coactus est. Patrui nempe jussu Ticinum commigravit; ibique plures annos Jurisprudentiæ perdiscendæ egregiam operam dedit. In patriam deinceps reversus, caussas actitare cœpit, magna clientium frequentia: remque familiarem ejusmodi ratione insigniter adauxit. Electus est etiam a suis civibus, qui lustrum conderet, ac jura municipalia conscriberet: moxque de rebus maximis ad Carolum V. Cæsarem legatus missus. quod munus ita explevit, ut opinionem prudentiæ quam de se in animis omnium excitaverat, abunde confirmaret. Sed quum amplissimis honoribus decorari cuperet (modo ipsi poetarum in morem de se loquenti credendum sit) hortantibus etiam amicis, & spem optimam osten-*

ostentantibus, quam celerrime Romam contendit: qua in urbe, apud Alexandrum Farnesium, S. R. E. Cardinalem, æquissimum doctorum hominum æstimatorem, inter nobiliores aulicos aliquamdiu commoratus est. Quum autem se otiose vitam traducere, neque a domino in re ulla graviore adhiberi animadverteret; aulæ moribus offensus, & minus prospera valetudine usus; quod Romani aeris vitio, plerisque exterorum ætatem illic degentium contingere videmus; in suorum complexum denuo se contulit. Patriam igitur Ecclesiam, loco Bernardini Cruceji, Novocomensis Episcopi, absentis, quem Romæ purpuram captare dicebant, longo tempore administravit: tandemque a Paullo IV. Pont. Max. Crucejo ipso flagitante, qui se sponte dignitate abdicaverat, successor ejus creatus est Anno MDLIX. Concilio Tridentino interfuit, atque in illo publico Christiani orbis theatro, quantum pietate ac doctrina præstaret, satis ostendit. Dicenda etenim sententia, de sanctissima religione majorum, quam tunc perduelles scelerate oppugnabant, optime promeritus est. Pii IV. Pont. Max. jussu semel atque iterum, Gregorii postea XIII. auspiciis legationem ad Helvetios, illustrem atque difficilem, summa cum fidei ac sollertiæ laude tertium perfecit. Domum Episcopalem vetustate labefactatam, reficiendam atque ornandam curavit. Synodos aliquot in sua diœcesi coegit, in quibus multa egregia atque utilia ab eo constituta sunt. Quamvis autem gravissimis negotiis distineretur, non tamen litterarum curam penitus abjiciebat: quas contra mirifice coluit. In Poeticis ipsum excelluisse, nonnulla ejus quæ super-

per-

perſunt Carmina, teſtari poſſunt, præſertim vero Satyræ illæ duæ quas ad Venuſinam lucernam diligentiſſime elaboravit. quo in genere vix ullum profecto invenias qui cum eo comparari mereatur. Summa illi neceſſitudo intercesſit cum D. Carolo Borromæo, cujus fortaſſe opera inter Mediolanenſes Senatores cooptatus eſt: item cum Hieronymo Dandino, ac M. Antonio Maphæo S.R.E. Cardinalibus. Paullum quoque Jovium, Epiſcopum Nucerinum, civem ſuum eloquentiſſimum, in familiaribus habuit. Obiit Anno MDLXXXVIII. III. Kal. Septembris: exacta jam ætate, verum laboribus magis quam ſenectute confectus.

PAUL-

PAULLI MANUTII

EPISTOLA AD

JOANNEM ANTONIUM VULPIUM.

Quæ est XXII. libri VIII.

PAULLUS MANUTIUS
JO. ANTONIO VULPIO S. P. D.

VIX credas quam me delectaverint Inscriptiones a te missæ: non solum quia disertæ, ac perelegantes; verum etiam quia gratiæ ineundæ ab amplissimo viro, singulari virtute ornato, Thoma Altimaro, oblatam occasionem avidissime sum complexus. nam, quod inde natum est argumentum epistolæ tuæ, ita scriptæ ut summum ingenium, summum etiam erga me amorem ostendat; hoc ipsum apud me quanti esse putas? equidem, siqua est hujus vitæ felicitas, majorem ejus partem in hominum eruditione, & probitate excellentium, idest tui similium, amicitia constituo. Quare quum tibi maximas ago gratias quod ad me scripseris, quodque mihi haud paullo plus quam agnoscere debeam, tribuere videaris, quippe quum ea referas ad judicium meum quorum ego te, si arbitrii mei res esset, Aristarchum libenter statuerem: tum vero sic velim existimes, si quis est qui tuæ laudi faveat, qui tuam præstantem doctrinam in ore habeat, qui denique tua caussa summa omnia & cupiat & curet, eum esse me, daturumque operam ut animum aliquando res ipsa declaret. De Inscriptionibus, indicavi S. Severinæ Archiepiscopo, quas probarem maxime: nullam tamen, ut vere dicam, improbare audeo; quum aliquid in unaquaque videam excellere. Vale, & Altimaro salutem a me plurimam.

Romæ. Kal. Jun. MDLXIIX.

JOAN-

JOANNIS ANTONII VULPII ANTIQUIORIS, PATRICII, ET EPISCOPI NOVOCOMENSIS, CARMINA

QUAE EXSTANT OMNIA.

I.

AD HIERONYMUM DANDINUM, EPISCOPUM FOROCORNELIENSEM.

SATYRA I.

Uod te interpellem nugis, dum publica tractas
Munera, & ingenti rerum molimine anhelas; (cesse est.
Des veniam, vel te culpes, DANDINE, ne-
Qui mihi dum comis nimium, nimiumque benignus
Das faciles aditus, epulisque, & divite mensa
Excipis, hos a me malesanos elicis ausus.
Contra alii quidam bifida qui tempora mitra

Cingunt, congressus fugiunt, turbamque precantem
Colloquiis arcent; centeno poste, ministris
Et totidem oppositis. quod si, quum maxima rerum
Postulat hoc moles, precibus, vel munere nonam
Irrumpas, decimæ trudéris limine portæ.
Tu facile ingenium natura, mitius arte
Efficis: hinc casu adverso tristaris amici,
Non secus atque tuo, curis & frangeris iisdem.
Hoc tibi me cogit caussas exponere, quare
Sortiti dominum clarum natalibus; annis,
Fortunis, animo insignem, virtutis amicum,
Post sextum mensem Roma discedimus. hoc tu
Forte malum ducis: nos contra. si vacat, audi.
Me pater haud vilis susceptum conjuge honesta
Primum natorum sex, vix fantem, ac pede firmo
Tentantem gressus, semotam ablegat in oram;
Scilicet ut possem post prima elementa, Latinum,
Et Grajum pelagus tuta sulcare carina.
Eventus poterat voto adridere, quod essem
Ingenio haud prorsus stupido; quum quattuor annos
Atque decem nato rapuit Libitina parentem.
Inde domum rediens cesso, lustrumque supine
Traduco. post me patruus patria expulit, atque
Ticinum misit, tabulisque incumbere bis sex
Jussit, scita decem queis sunt inscripta virorum.
Hic ego sub claris hausi documenta magistris
Militiæ, implevique novem stipendia: post quæ
Emeritus mittor donatus cum rude lauro.

Post

Poſt hæc in patria, turba comitante clientum
Dum cauſſas agito & defendo, jura popello
Tætrica reſponſo, non parva pecunia, verum
Quod majus duco, mihi gratia quæritur ingens.
Hinc legor & populi, ſanctique ex mente ſenatus,
Qui luſtrum condam, qui ſcribam civica jura,
Judicio & præſim. poſt noſtra miſſus ab urbe
Legatus, faciles laſſavi Cæſaris aures.
Quid quæris, proprias tumido dum projicis ore
Laudes? hac poteram fortuna vivere lætus,
Ni mihi, ceu ſtipulis ignes, injecta fuiſſet
Ambitio. nobis dum proponuntur honores,
Atque aurum; dum tu occurris, pariterque Maphæus,
Atque alii proceres, qui orbis tractatis habenas;
Nec merita expendo, curas, tantoſque labores,
Inſomnes quæ vos cogunt traducere noctes;
Captus opum tanto ſplendore & lumine, claras,
Ceu Satyrus quondam, flammas exurere ſenſi.
Si mihi non ſtabat Pariis ſuffulta columnis
Regia, nec ſenſus fallentia marmora, ſaltem
Culta domus fuerat; tenuiſque, at munda ſupellex,
Qua exciperem inſignes homines ex claſſe ſecunda,
Communis queis noſtra fuit ſemper domus, & res:
Et cenſus parvus certe, at ſine crimine partus.
Ire ſalutatum nos atria nulla potentum
Cogebant; multa quum limina noſtra ſalute
Ferverent: fuit & comitum lectiſſima turba,
Quos nobis mores, ſtudium, & par junxerat ætas.

His ego gaudebam; domini quum nomine Romam
Advocor. haud credo: ſed te vult. me vocat ille?
Sic eſt. at ludis; quid enim ſtupidi atque puſilli
Me ingenii cupiat tantus rex? eſt ita. me? inquam.
Tertia deinde venit; nuto; ſed epiſtola quarta
Expugnat. quis enim multis magniſque repugnet
Promiſſis? mitto quæ ſors ſperare juberet.
Ex illo & patria, & comites ſordeſcere nobis
Cœpere, & faſtu ſenſim turgeſcere pulmo.
Hinc tumidis ducens ingentes follibus auras,
Omnia magna ſono, reges, diademata, mitras.
Ante oculos ſtat Roma mihi, noctesque dieſque
Hæret Roma oculis. in ſomnis cernimus arcem,
Roſtra, theatra, forum, Saturni templa, Suburram.
Flentibus hinc ſociis tandem diſcedimus, armos
Argento gravida nobis laſſante crumena.
Omina, dum propero, retinent me: in limine primum
Offendo, valviſque lacinia veſtis adhæret:
Claudicat alter equus ſoleis offenſus: ab alta
Ilice parra canit: læva occurrit lupus: anguis
Rumpit iter: pluviæ, altiſque erumpentia ripis
Flumina nos tardant. properavimus attamen, & diis
Iratis magnæ perveni ad mœnia Romæ.
Hic dominus, quod erat curarum pondere magno
Oppreſſus, ſero me admittit ad oſcula dextræ,
Excipit & blandis verbis, & fronte ſerena,
Quæ nutantem animum firmarent: inde ſuorum
Scribimur in numero. Sed bina cubicula primum
Con-

Conducenda mihi, ſtabulum poſt, deinde culina;
Quæ quater undenas cogunt nos pendere drachmas
In menſe. at dominus promiſit: ferre neceſſe eſt,
Condus ait, multo quod regia plena cliente eſt.
Si diſpenſator jubet, hoſpitiive magiſter,
Chironomo, ſcurræ, perductori, aut citharœdo
Adſurgas: quid enim? pereat ne ſportula; quippe
Tres nobis numerant nummos mercede diurna
Cum pueris & equo: hinc quærenda caro, hinc olus, hinc ſal,
Hinc oleum, ſcombri, pernæ, vileſque faſeli;
Odit enim lepores, turdos, conchylia, mullos
Menſa mihi & pueris communis. Sportula quamvis
Sit tenuis, quæ vix lychnum præbere lucernæ
Sufficiat, nobis numquam datur integra: avaro
A quæſtore aliquid ſemper conraditur: adde
In primo quod nulla mihi ſit reddita menſe.
Præpoſitus ſtabulo domini negat hordea, fenum,
Et ſtramen: negat ille mihi? negat improbus. ardet
Intus bile jecur: deſcendo ad jurgia. tandem
Poſt quartum menſem vilem metitur avenam,
Et putrem culmum, pudeat quem ſternere, & illam
Quæ in vacuas paleas, & purgamenta recedat,
Si cribro excutias. non adſignantur equilis
Aut locus, aut ſtatio. Poſt tres cellarius horas
Dimittit puerum tandem: redit ille lagena
Dimidia, verum ſic diluta, ut mihi Tibris
Fluctuet in ſtomacho, dum credo hauſiſſe Falernum.

Hic

Hic ego: Tot * paream dominis? tot pessima liber
Facta feram? semper me impune a poste repellat
Janitor implumis, rosea facie, cute levi,
Cirrataque coma? si non distringimus enses
Fulmineos, liceat genuinum frangere, more
Lucili, generet rabies ne pressa venenum.
Mitto, quanta tuli, patiarque incommoda. mane
Summo prosilio stratis, & currimus usque
In Vaticanum, pluviis, seu solibus æther
Sæviat: hic stantes aliquot consumimus horas,
Ut dominum videam, quem claudunt ostia centum,
Atque aditus centum. populis ut præbeat aures,
Egreditur tandem; quem nos veneramur aperto
Et capite, & genibus flexis: dum quisque videndum
Præponit se se, impellor, turbæque procella
Jactor: postremus tum ne sim, viribus arta,
Et cubito rumpenda via est. si forte vehatur
Aut mulo, aut rheda, raptim sequor, ilia equorum
Tundens: post redeo perfusus pallia cœno.
Postea quum dominus discumbit, stans ego contra
Illi me oppono, ut, si tollat lumina mensa,
Me videat: lustroque oculis, si forte beatum
Me obtutu faciat; si me servire parato
Utatur; si sponte aliquid mandet, jubeatve.
Sed frustra ante oculos versamur: namque secundus,
Tertius, & quartus mensis mihi labitur, atque
Post quintum sextus, quum nec mandata, nec ullum
Acci-

* *paream*) dissyllabum per synæresim.

Accipio a domino verbum. comis tamen ille
Omnibus adridere, joco perſtringere, & ultro
Compellare. tamen ſolus dimittor, ut ille
Quem vel relligio, aut peſtis congreſſibus arcet.
Hinc nos ſollicitant curæ, indignatio flammas
Excitat, & rabies nigrum vomit ore venenum.
Ergo ego, qui ut ſcribam, aut reſponſem civica jura,
Evocor, hic tantum ſpectator Laocoonti
Servio marmoreo? præceptis Pythagoræis
Vincior? Harpocratis factus ſum ad templa ſacerdos?
Debebas illum tu compellare. egone illi,
Quem tantæ exagitant curæ, quem tanta fatigat
Congeries rerum, me auſim præbere moleſtum?
Excivit; veni, ſto coram, me videt ille
Luce vel invitus. tu Sauli, tuque Maphæe,
Tuque Jovi, profertis me: reſpondet at ille
Comiter: Eſt cordi; memini; quum tempus erit, tunc
Accerſam. at ceſſo: tentem, DANDINE, quid ultra?
Quid faciam? patere. hic nobis plus deperit uno
Menſe animi cultus, quam quod profecimus anno:
Evolat e loculis æs: curis urimur: adde
Quod mihi relligio eſt domini conſumere fruges
Segniter, & lecto, atque epulis traducere luces.

Ruſticus Aufidius, conducti cultor agelli,
Adſuetus curvo glæbas verſare tridente,
Et ſegetes ſarrire, boves & jungere; multo
Quum frangi interdum ſentiret membra labore,
O fortunatum, dicebat, cui datur urbem

Inco-

Incolere, & duri vitare incommoda ruris!
Sors favit: vocat hunc quidã heros magnus in urbem.
Accurrit turgens ſpe, atque ambitione laborans:
Deliciis capitur; thermas, & compita luſtrat,
Atque forum. ſed dum dominus nihil imperat illi,
Oſcitat, & vacuus ceſſat, luditque, canitque:
Multa dies tamen & ſupereſt. tunc otia damnans
Urbis, conqueritur tardos procedere ſoles.
Hinc ſe ſe incũſans, quod vitam ferre priorem
Neſciſſet, dominum convénit: Me mihi, dicens,
Me mihi redde, precor, vita ne fungar inerti,
Et menti, & nervis obducant otia callum:
Ne, ſi forte tibi me inviſum fecerit ætas,
Atque tuis domibus migrandum ſit mihi, ſero
Præteriiſſe dies doleam, quod ruſtica nobis
Ars pereat, nequeantque adſueſcere membra labori.
Sic mihi, ne ingenium (aſſiduo quod vomere foſſum
Vix ferat exiguas fruges) ſi ceſſet opella,
Ad triſtes redeat ſtipulas, ſecedere præſtat.
Num dominum culpas? me accuſo, quod nimis audax
Huic tanto ſervire viro me poſſe putavi:
Fortunamque meam damno, quæ neſciat uti
Re oblata. Dominum culpem? quis mitior illo,
Munificuſve magis? quum fulgeat omnibus æque
Sol, ſi dureſcit cœnum, ſi cera liqueſcit,
Hæc potius ſolis radios accuſet, an ipſam
Naturam, quæ non valeat dureſcere? comis
Omnibus eſt dominus. neget hoc quis? ſed mihi (noſtrum
Pec-

Peccatum fateor) nimis eſt durus, gravis, aſper.
Has, Dandine, putas cauſſas, quod linquimus urbis
Mœnia, & armato ſtimulamus calce caballum?
Falleris. ut mittam, quod cura domeſtica dudum
Me vocat, ut, niſi creſcat, ſaltem ne pereat res;
Urget me major ratio: nam cura ſalutis,
Et vitæ nobis præponitur ambitioni,
Atque opibus. licet illa aliis ſit vilior alga,
Eſt mihi cara; ideo leti eripienda periclis.
Sive cibi vitio, ſeu cæli, ſive Falerni
Eveniat, ſeu forte animis illuſtribus aer
Hic ſolitus, nutrire negat viles, &, uti nos,
Degeneres; ego ſemper torqueor, atque laboro
Et ſtomacho, & capite: hoc ſemper vertigine circum
Volvitur, at gravis hic heſternæ pondere cœnæ
Aſſiduo turget. jam ſeptima præterit hora;
Et marceſcit adhuc: ſaltamus, currimus, at nil
Proficimus. ſi ſit cœnandum, fercula ſordent
Languenti ſtomacho: haud obſonia lauta palato
Reſpondent: digito in guttur, ceu pharmaca, cœnam
Farcio; vivendum quoniam eſt; & pondere pondus
Trudimus. hinc macies artus, hinc occupat ora
Pallor: tabeſcunt ſenſus, pupillaque flava
Caligat, crudoſque cibos tuſſi exſcreo anhela.
Sic ego qui vaccas avias, proavoſque elephantos
Poſſem concoquere, offa, & dimidio gravor ovo.
Contemti augentur morbi, præſenſque minantur

Exitium, ſi nos paullum præcidere cauſſas
Differimus lenti, quas non lenire valerent
Pharmaca, vel ſucci, medicinæve auctor Apollo.
Vivere commoditas magna eſt, ſummumque bonum. ergo
Sedandæ ingentes curæ, quibus enecor, ipſi
Quod ſim deſpectus domino: fugienda Quirini
Inclemens regio, & cælum grave: noſtra petenda
Eſt patria. hæc, quod nos dederit vitalibus auris,
Aut alet, aut ſaltem producet funera. Roma
Diſcedo, quod vita mihi, quod cura ſalutis
Haud ſpernenda fuit: cauſſam hanc adducimus unam.
Quam ſi forte probas tu, Saulius, atque Maphæus,
Quos veneror noſtri tamquam tria numina ſæcli,
Non ego curarim quid latret cetera turba.

Hæc, Dandine, tibi Venuſina ſcripta camœna
Carmina dictabam Senis, dum ſedulus hoſpes
Curat equos, nobiſque dapes adponit: ut iſtic
Si quis me accuſet, domino purgare valeres.
Plura locuturum me pagina deſerit: hoſpes
Sollicitat: comites frigeſcere fercula clamant.
Ergo vale, inque tui me ſcribe volumine cenſus.

II.

II.

AD ALEXANDRUM FARNESIUM CARDINALEM.

SATYRA II.

ALTER, FARNESI, jam nobis ducitur annus,
Ex quo caussatus capitis stomachiq; laborem
Discessi Roma, te permittente benigne;
Et quāvis valeā bene nunc (diis gratia habenda est)
Ut proficiscenti jussisti, & pollicitus sum,
Ad te non redeo tamen: at male jussa, fidemque
Fallens, constituo, & prope certum est nolle reverti.
Ne tibi me purgem, fateor peccare, queas ut
Me jure erronem, desertoremque vocare.
Sumere si cupias pœnas, dicique severus;
Ut libet: haud injusta feram. quod si esse benignus,
Comis, & humanus mavis, ceu te Itala tellus
Jampridem jactat, parces, errata remittens:
Prætereaque mihi debere fateberis. hoc cur?
Parcere nam magna est virtus: hanc adsequitur quis
Virtutem, si non sit qui peccaverit? ergo
Officium cogit mihi te debere. Sed unde
Digressus fueram, illuc nunc redeo. Redeam cur
Romam? percunctor te hoc ipse, tuine, meine
Caussa, me esse velis Romæ; & ratione probes qua,
Scire velim. at si vis, quia sic libet; ulterius nil
Perquiram, sed mox properans per tela, per ignes,

Mutatos flagro ſtimulabo, & calce caballos.
Quod ſi deſit equus, poſſum pedes ire, Padumque
Iratum, & cani ſuperare juga Apennini.
Poſſum ego vitales (tibi dum tamen obſequar) auras
Fundere, & exiguæ uſuram contemnere lucis.
Servitio at credis ſi me haud fortaſſis ineptum
Eſſe tuo, doleo quod decipiare. tamen, ne
Imprudens fallare, tibi exponam omnia; ſicut
Inſtitor emtorem qui non poſtponit amicum
Lucro, venalis narrat vitia omnia mercis.
Primum; proveniat quod noſtro a corpore, nullum
Servitium exſpectare potes, quoniam male regi
Adſueſcit ſervire rudis morum, artubus ægris,
Atque incompoſitis: niſi me objectare periclis
Expediat, ſerves ut te, & monſtro objicere offam.
Nec fidibus, nec voce ſcio: nulla ars mihi menſæ,
Vel thalami, vel qua valeam extorquere cachinnos.
Regia ſi noſtra poſſet ſplendeſcere forma;
Adliciens oculos hominum, velut ærea ſigna,
Aut pictæ tabulæ, aut vecti ex oriente tapetes, (ſum.
Gauderem:at neque ſum,quod noſti,hunc aptus ad u-
Corpore ſum longo, exilique: inclinat in armum
Cervix, quæ capitis ſuccumbit pondere: pallet
Os, macies rictum producit, cærula nictant
Lumina. nec barba decorantur tempora: tantum
Prominet a mento ſpirillum, hirtumque, piloque
Subrufo; cui, ſi vulgo adſentis, male credas.
Defluit ex humeris ſemper toga, calceus autem
Sor-

Sordidus. At commiſſa teges ſecreta, fidemque
Servabis. verum hoc etiam ut ſit, quæ tamen iſta
Eſt virtus? melius præſtant hoc marmora, mutæ
Et ſtatuæ. hoc ſolo laudabor? ſi valeo quid,
Ingenio id valeo, quod nec frangat labor; ut ſi
Me dictare velis, vel ſcribere civica jura,
Vel reſpondere; & (ſua ſit quum inſania cuique)
Nos etiam interdum inſanimus carmine, ſed quod
Non valet, & non vult parere precantis amici
Verbis, non juſſis regum, pretiove potentum.
Sed tibi quid notum nitor me oſtendere? noſti,
Vidiſti. ſed me quoniam haud audire loquentem
Contigit, hoc fateor, me nec mediocriter aptum
Servitio eſſe tuo. ergo hoc vile & inutile mitte
Mancipium; niſi te delectant cercopitheci,
Aut nani informes, monſtrorumque id genus omne.
Poſtquam ſervitium averſare, acquirere liber
Famam, & divitias poteras. ego quærere famam?
Qua ratione, modove? an ſic me lumine captum
Ducis, ut ingeniis quibus omnis Roma referta eſt,
Me conferre velim? plaudebam olim mihi, Roma
Nondum perſpecta; nec mox concurrere doctis
Romæ auſus, ſenſi tum primum quam nihili eſſem.

Viderat e celſa mus quondam rupe juvencos
Certare inter ſe, longe in convalle reducta:
Quare avidus pugnæ, ſe æqualem dum putat illis
Deceptus viſu, decurrens credere campo
Audet ſe, propius ſed maxima corpora cernens,

Et

Et molem ingentem, nil, si se conferat illis,
Esse ratus, referens se retro, Aut hi tumuere,
Ni visu fallor, vel nos decrevimus, inquit.
Nunc ad divitias redeo. licet exiguæ sint
Nobis fortunæ, urit opum me nulla cupido,
Vel desiderium. rides; & imagine vulpis,
Quæ jurat gallo non vesci elusa rubenti,
Me ludis. fateor, si me faceres locupletem,
(Quod potes, & velles, hoc si tamen exigere a te
Ausim; non quod sim meritus, sed quod tua gaudet
Munificam quum se natura ostendere possit)
Si non lætarer, non ferrem forte gravate:
Sed quæ ad divitias ducit via? dispeream si
Hoc novi. studium,& labor: ut sim utrique paratus;
Venalisque simul, quis nos conducet, in urbe
Ignotus quum sim? Romæ sine tempore notum
Te esse putas? quid ais? sed quanto tempore? mense?
Aut anno? properas. addatur & unus, & alter.
Hoc nihil est. nihil hoc? totam ergo perdere oportet
Aetatem, & curis angi noctesque diesque,
Ut ditere senex? ut multo splendeat auro
Funus, sarcophago & felix tumuleris eburno?
Nil moror hæc; quoniã interea mihi res perit omnis,
Annus abit; fenus solvendum est; urget agellus,
Ac domus; a nobis prece compilatus amicus
Instat: versuram facio; tandem, ære alieno
Pressus, deficio. Romæ hoc cognovimus ipsi
Experti. Quid opes jactas? summum esse bonum quid

Cen-

Censes? virtutem. quid deinde malum? vitium. ergo
Nec mala paupertas, nec opum bona copia, quum non
Hanc vitium, aut illas virtutem dicere possis,
* Efficient omni quin vivas tempore felix.
Est aliquid coccum induere, & laquearibus aureis
Uti; quis negat hoc? magno procedere cœtu
Stipatum, sit apud regem cui gratia prima.
Quænam? quum libitum sit, semper in aure susurret,
Sit conviva frequens, & quodlibet impetret. est hæc
Maxima res, si non lateat sub melle venenum.
Sed mihi dic, nostine ut Gratia pingitur? Ingens
Est rota, cardinibus volucri axe innixa, rotatu
Quam rapido semper versat hinc Casus, & hinc Sors:
Stat super hunc uno tantum pede Gratia, librans
Nutantem gressum, & jam prensat nubila, cælumque
Attingit digito: huic ante Adsentatio prona
Adridet, stupet, & solum præsentia laudat.
Pone statim subeunt Odium, Indignatio & ardens,
Invidia &, quam mille Doli, Fraudesque sequuntur.
Omnes hæ laqueis, tormentis, ignibus, uncis
Incautam observant, tergum testudine pulsant,
Perfodiuntque latus longe fallente sagitta.
Quæ titubans, uno vix stat pede: ferre tot ictus,
Insidiasque nequit, quin det prostrata ruinam.
Commoda si pendas, & cuncta incommoda quæ fert
Gratia, (dum trutinæ sint æquo pondere lances)
Ad terram hanc videas, ast illam ad sidera ferri.
Hæc mala qui videat, cupiatque hac peste beatus
Esse,

Esse, refer medico læsa quod mente laborat.
Ut verum fatear, tecum dum contigit esse
Romæ per multos menses, quum gratia apud te
Nulla foret nobis, quum nec sermone beares;
Me quidam ridere videns, & ludere, Curis,
Quod sis despectus domino, non ureris? inquit:
Quid narras? immo illi plus debere fatemur,
Quod finit hac peste, & curis nos esse solutos.
Accipe, divitiæ, & quanti sit gratia apud me.
Quid? quod nil distant fortuna ductus ab ima,
Et rex: ipse tibi possum concurrere, claro
Et Ghysio, etsi vos vocet omnis Roma beatos
Fortunis, animis, & forma corporis. hoc cur?
Mille licet capiant vix vestras horrea messes,
Quas nos servamus cumeris, num propterea plus
Quam nos cœnatis? num vinum dulcius, auro
Aut gemma bibitur, quam vitro? num altius ac nos
Stertitis, Attalica in thalamis quod stragula fulgent?
An latus clavus distinctus murice, & auro,
Quam toga, scit melius frigus propellere, & imbres?
Tercentum vobis servi famulantur, at unus
Nostra puer jussa observat, solusque ministrat
Pro multis; sternit lectos, mensamque propinat:
Est mediastinus, structorque, & denique cunctis
Officiis valet. Ingens vos comitatur euntes
Cœtus: me tres, aut ad summum quinque clientes,
Nostra quibus pretio vox est conducta, sequuntur.
Denique, ut absolvam uno verbo, æqualia cuncta
Sunt,

Sunt, nec rex diſtat cenſo capite. Eſt tibi tantum,
Quantum opus eſt, & quod naturæ alimenta miniſtret?
Id cape; ab exiguo, aut magno nil diſtat acervo.
Quid? quod fortunæ ſua ſunt incommoda cuique:
Majoreſque agitant majora pericula; ſicut
Non urget lepores, ſed apros, urſoſque moloſſus.
Uruntur reges curis majoribus: alte
Inſidet ambitio: cupiunt ſævire quibuſcum
Sunt inimicitiæ: horrent, ſi forte inſonuit quid,
Ne cadat a ſeta gladius qui pendet equina.
Quid memorem cædes, aconita, & cetera, toto
Quæ, quamvis numerem aſſidue, haud tamen adſequar anno?
Horret noſtra etiam fortuna pericula, ſed quæ
Sunt citra vitæ diſcrimen: denique certum
Quod laudes, & quod damnes, fortuna habet omnis.
Sum pauper, me multa premunt incommoda; tu iſta
Cernis: ego video, tibi quæ urat mantica tergum.
Inſtratus ſonipes auro, cui terga premebat
Aere micans eques, ut fama eſt, ridebat aſellum,
Quem paſtu exiguo macrum, nimioque gementem
Pondere, verberibus, ſtimuliſque urgebat agaſo:
Tu potes, ajebat, tot verbera, onuſque, famemque
Ferre? Tibi lippus; qui aliena incommoda cernis
Tam bene? nil prorſus urgent, reſpondit aſellus;
Ilia perfodiunt ſtimuli, urunt ora lupata:
Truderis in contos, enſeſque; eques ulcerat armos:

Hoc nihil eſt? ære an diſtat, ligniſve graveris?
Tu mala noſtra, tuis adridens, cernis: ego ſic
Et tua; fortunæ quoniam eſt ſua ſarcina cuique.
Hac ratione tibi æquales nos dicimus eſſe,
FARNESI, quod opes, quod gratia multa venena
Celant, non ſecus ac hamum tegit eſca doloſum.
Hæc eſt noſtrarum nugarum clauſula, Romam
Me non venturum, quoniam tibi inutilis eſſem,
Et mihi damnoſus. Quod ſi jubeas, quia ſic vis,
Tunc præceps veniam, non ſponte equidem, at quia honeſtum eſt
Noſtra tuo obſequio poſtponere commoda ſemper.

III.

III.

Amaryllidis querelæ de Daphnide absente.

E c l o g a

adhuc inedita.

CONJUGIS absentis flagrans Amaryllis amore,
Nec desiderium reditus, longasque morarum
Caussas ferre valens, sinuosi in margine Larî,
Qua (*a*) tumet alterno, & residet Pluviana susurro,
It vaga, & assiduo curas lenire querendo
Credens, hæc surdis jactat verba irrita silvis.

JOSEPHI MARIAE STAMPA,
CLERICI REGULARIS CONGREGATIONIS SOMASCHAE,

Breves in hanc Eclogam Interpretationes, quam scilicet nobis divulgandam ipse perbenigne Mediolano misit.

HAnc Eclogam, candidam sane ac venustam, vel a Joanne Antonio Vulpio, vel a Hieronymo ejus fratre conscriptam dici oportere non diffitebitur, quisquis cogitaverit, eam tamdiu inter Vulpiorum carmina servatam esse, atque ab ipsorum stilo minime abhorrere. Priori tamen rectius tribui, illud argumento esse potest, quod in ea, nomine Amaryllidis diuturnam conjugis absentiam dolentis, intelligenda videatur Ecclesia Novocomensis, cujus Antistes Bernardinus Crucejus Romæ per id tempus apud Alexandrum Farnesium, S. R. E. Cardinalem, commorabatur, ipsa tantisper Joannis Antonii Vulpii, quo utebatur valde familiariter, fidei ac diligentiæ commissa. Porro Vulpius munere sibi demandato egregie perfunctus, Crucejo, qui Episcopatum sponte deposuerat, successor dari meruit. Eruditi Lectoris erit, quid de tota hac re statuendum sit, dijudicare.

(a) *Qua tumet, & residet Pluviana*) In ea scilicet Larii lacus ora, in qua *fons ille duorum Pliniorum præconio, & admirabili fluxus & refluxus varietate memorabilis* (verba sunt Paulli Jovii in Larii descriptione) vulgo *la Pliniana*; sive *Pluviana*, ut vocat Vulpius noster.

Quintum purpureis velatum tempora ſertis
Ver properat, totidemque venit cum meſſibus æſtas,
Ex quo te abſentem nequidquam, perfide Daphni,
Suſpirans revoco ad genialis fœdera lecti.
Tu tamen uxoris lacrimis, ceu fraxinus Euris,
Immotus, ſpernenſque (nefas!) promiſſa, fidemque,
Hinc abes, & noſtro gaudes fortaſſe dolore.
At non hos thalamos, non hæc connubia læta
Sperabam, quum te, quamvis prohiberet Amyntas,
Vicini, noſtrique ſimul cuſtodia ruris,
Dedignata procos illuſtres, perfide, ſolum
Solum te vellem, cui me ſociare marito
Delegi, addicens tibi memet, & omnia mecum.
Non ego ut inſomnes traherem mæſtiſſima noctes,
Ah miſera, aut viduo languerem frigida lecto,
Aſpernata alios, ſum te unum amplexa maritum.
Sed tibi me æterno volui conjungere vinclo,
Ut paries hederæ pallenti, ut vitibus ulmus;
Nec foret a nobis qui te divelleret umquam,
Exitus ut vitæ, & morti par eſſet utrique.
Tu tamen oblitus fidei, legiſque maritæ
Immemor, ad Tuſcam Tiberini fluminis oram
Hinc abes, & reditus in longum, perfide, ducis
Cauſſando, miſeram dum ſpe me paſcis inani.
Scilicet in viduo tabeſcam (*b*) membra cubili

Aſſi-

(b) *Tabeſcam membra*) Fortaſſe legendum *tabeſcant*, vel *tabeſcent*; quamquam & lectionem quæ in manuſcripto reperta eſt, Helleniſmi ratione tueri poſſimus.

Aſſiduo? vanoque illudar nomine ſemper
Connubii? ſterileſque feram nova nupta hymenæos?
Nec ſum adeo informi facie, nec corpore, Daphni;
Me niſi fallit amor noſtri, aut jactatio formæ
Eſt odioſa nimis, jure ut me ſpernere poſſis.
Præmia ſola tuli, Damœta judice, formæ,
Mecum vicinæ quum certavere puellæ,
Unde mihi, invitæ licet, at ceſſiſſe fatentur.
Sunt mihi cum totidem gregibus magalia centum,
Et totidem noſtris armenta in montibus errant,
Umbra ubi perpetua eſt, ubi ſemper pabula læta,
Aeterni & trepidant querulo cum murmure rivi.
Sed neque caſtaneæ molles, nec jugera (*c*) campi
Multa, ſatis: noſtris vindemia Maſſica prelis
Vincitur: innumero Sicyonia bacca trapeto
Atteritur, menſæ ſervatur nobilis orchis.
Præterea, extremo piſcoſi in litore Larî
Eſt mihi (*d*) celſa domus Pario de marmore ſtructa,
Certat ubi officiis vernarum ſedula turba:
In mea jurarunt tercentum verba clientes.
Tota mihi paret regio quam Larius ingens
Adluit, ora ſimul quam (*e*) Rhæticus Abdua findit,
Et

(c) *Nec jugera campi Multa, ſatis*) Id eſt, nec ſatis mihi eſt multa campi jugera poſſidere, unde fruges uberrimæ quotannis proveniunt; ſed præterea vinetis & olivetis abundo. Primo aſpectu, aliquid hic deeſſe videri poſſit: ſed attentius conſideranti omnia plana erunt.

(d) *Eſt mihi celſa domus*) Epiſcopalis nempe domus Novocomi. Eſt enim Novocomum in extremo Larii litore.

(e) *Rhæticus Abdua*) Abdua fluvius e Rhæticis alpibus fluens, Volturrenam decurrens, atque in Larium denique erumpens.

Et qua Ticinus (*f*) Verbani fertur in æquor.
Hæc tibi dotali cesserunt nomine, Daphni,
Inque tuam venere manum nostra omnia mecum.
Tu tamen aut Hadriæ scopulis, aut tigribus ortus
Hircanis, fidei oblitus, legisque maritæ,
Hinc abes; uxoris lacrimis nec flectitur illa
Quæ tibi, crudelis, perstat sententia menti.
Ah quoties abiere nives, quotiesque caducæ
Arboribus rediere comæ, dum te, improbe, frustra
Exspecto, viridi circumdans limina (*g*) lauro!
Si despecta tibi sum forte, incommoda nostra
Nec curas, non te saltem tua damna movebunt?
Obvenere tibi postquam nostra omnia mecum,
Sive ego, sive aliquid nostri perit, id perit uni,
Daphni, tibi, & rerum sequitur jactura tuarum.
Aspice ut absentem spernat te inimica deorum
Gens (*h*) alpina, genus durum, miscere profanis
Ausa sacra. officio prohibet parere clientes,
Despicit imperium, sublatis sæpibus agrum
In nostrum profert fines: nos sevimus illis
Messem, nostra suis lacubus vindemia fervet.

Quin

(f) *Ticinus*) Hic fluvius in Verbanum lacum defertur, qui finis est Diœcesis Novocomensis.

(g) *Circumdans limina lauro*) Solebant veteres lauro ædium fores coronare, ut incolumitatem ac felicitatem significarent. Ejus consuetudinis meminit Tertullianus in Apologetico.

(h) *Gens alpina*) Hæretici qui se a Joanne Calvino, falsorum dogmatum auctore, Calvinistas appellant, & Rhæticas alpes incolunt. Hi nimirum ea tempestate, in Diœcesis Novocomensis fines irruptionem facere cœperant, & suos ibi errores propagare.

Quin etiam poſuit pecori, pecoriſque (i) magiſtris
Inſidias; demum auſa greges vi avertere aperta,
In noſtriſque oculis ovium jugulare magiſtros.
Hic etiam ſe ſe occultant in vallibus imis,
Inſultantque ovibus miſeris (k) urſique, lupique,
Quos morſu aſſiduo, & latratu fida (l) canum vis
Exercens, tandem Italiæ omnibus expulit oris.
Quid faciam infelix abſente hinc conjuge? ſola
Femina me campo nullis prope viribus auſim
Credere? totque armis immania monſtra laceſſam?
Ipſe quidem (m) Damon, curam te abſente peculî
Cui dedimus, præſto eſt animo, nec frangitur armis:
Conſilio, & toto quæſitis orbe moloſſis
Pro gregibus pugnat, proprioque arcere periclo
Nititur inſidias, vimque, incurſuſque ferarum;
Sed tamen & numero multum eſt, & viribus impar.
Quos tua dat monſtris animos abſentia, franget
Sola tui adventus fama, atque jugo effera colla
Sponte dabunt, quum te portis effuſa juventus
Frondibus accipiet feſtis, & carmine ſacro.
Tunc ego te venerata prius, mille oſcula, mille
Amplexus rapiam, & lateri tibi ſemper adhærens,
Sive

(i) *Pecoriſque magiſtris*) Nonnulli animarum paſtores, dum gregem ſibi commiſſum ſtrenue defendunt, ab hæreticis interemti ſunt.

(k) *Urſique, lupique*) Qui clam hæreſi Calvinianæ, ac Lutheranæ favebant.

(l) *Fida canum vis*) Inquiſitores hæreticæ pravitatis (ut vulgo appellant) quos metaphorice canes vocat, fortaſſe a cane, qui divo Dominico, e cujus familia ſunt, appingi ſolet.

(m) *Damon*) Joannes Antonius Vulpius, qui loco Bernardini Cruceji Epiſcopi, abſentis, Novocomenſem Eccleſiam gubernabat.

Sive greges obeas, ſive ad (*n*) mulctralia pergas,
Occurraſve feris ferro, aut indagine ſaltus
Cingas, ſeminea auſim prima pericula dextra
Tentare, & primos non detrectare labores.
Prima dies reducem quæ te advehet, illa diebus
Scribetur feſtis, cadet illi multa quotannis
Hoſtia, pendebitque tholo votiva tabella.
Tum nobis fauſtos caſus, eventa beata,
Felices thalamos, connubia læta puellæ
Finitimæ invideant, ac me contemnere dicant
Præ te poſſe deos, thalamoſque, dapeſque deorum.
Sed quid ago? ſcopulis jacto verba irrita duris.
Daphnis abeſt, Amarylli, tuus, tua qui omnia tecum,
Et natale ſolum, percuſſaque fœdera ſpernit,
Dum beat ex (*o*) ſpoliis alienis Tibridis oram,
Et fortaſſe novos (quis ſcit?) ſuſpirat amores.
Namque ferunt illum, non aſpernante puella,
Exuri dudum (*p*) Tiberinæ Phyllidis igne.
Quid ſtruis ah Phylli? hic meus eſt. te, pronuba Juno,
Appello, &, juſti thalami, te, auſpex Hymenæe.
At video: illa tibi eſt potior, Daphni improbe, Daphni
Perfide, quod Tyrio redimita eſt murice palla.
At mea, quæ (*q*) viola rutilat, quæſita minori
Eſt

(n) *Sive ad mulctralia pergas*) Nomine mulctralium, ærarium fortaſſe intelligit, vel prædia ad Epiſcopum pertinentia.

(o) *Ex ſpoliis alienis*) Puta Novocomenſis Eccleſiæ reditibus.

(p) *Tiberinæ Phyllidis igne*) Romanæ ſcilicet purpuræ deſiderio, vel alterius dignitatis quæ ad purpuram obtinendam viam quaſi muniat.

(q) *Quæ viola rutilat*) Violacei enim coloris veſtibus Epiſcopi induuntur, quæ minoris quidem habentur, ſed & minore laborum impendio conſtant.

Eſt pretio, innumeris nec ponto (*r*) educta periclis:
Gratia nec violis, ſi vis conferre colores,
Eſt minor (*ſ*) atque roſis, aut purpureis hyacinthis.
Sive tamen properas ad nos, ſeu te improba (*t*) pellex
Detinet, optati dum ſpe fruſtretur amoris,
Dii tutelares, quibus albam paſco juvencam
Ex voto, ſervent mihi te, & tua vota ſecundent.

IIII.

DE BEMBO.

CANTABAM, memini, pulcher, tibi carmen, Alexi,
Quum nova ſe ſe oculis obtulit ara meis.
Obſtupui; cecidere animi, ſteteruntque capilli,
Sanguis abît: quid agam tunc ego, quove ferar?
Protinus ecce vocor, rurſuſque iterumque vocatus
Aſpicio: ternas vidimus ire deas.
Altera tura manu geſtabat, & altera pilum:
Tegmine clara oleæ tertia frondis erat.
Prima eſt Tuſca mihi, Romana eſt altera Pallas
Cognita: quæ comes his, Attica virgo fuit.
Indicium Tuſcæ ſacri pia turis acerra;
Martia Romanæ pila dedere mihi:

(r) *Educta*) In manuſcripto legitur *quæſita*, contra metricæ artis regulas. Nos lacunam ita explevimus.
(ſ) *Atque roſis*) *atque* pro *quam*.
(t) *Pellex*) Pro eo quod hominum deſiderium pellicit, qualeſcumque tandem illud ſit.

Atticæ oliviferi viridis frons, baccaque rami,
Per quam Cecropio nomina parta solo.
Dum sequor, in strato fulsit mihi purpura lecto,
Quem subiere novem, turba diserta, deæ.
Hunc circum aurato resonat dum pectine Phœbus,
Prima pio querulos edidit ore modos:
Qualem fatali transfixo vertice penna,
Deficiensque suo funere cantat olor.
Cœpit: Quæ fueram cunctis prælata puellis,
Dum tu vivus eras; hei mihi, nunc jaceo.
Quæ sermone feras mulcebam, & carmine blando
Dum tu vivus eras; hei mihi, nunc taceo.
Fleximus, heu, cantu Venerem: vix vulnera sensi
Dum tu vivus eras; hei mihi, nunc pereo.
Ah mea quis misero miscet deus otia fletu?
Proque jocis tristes has mihi dat lacrimas?
At dum plura cupit, siccis vox faucibus hæsit.
Addidit his questus virgo Latina suos.
Qualibus ambustum proles Clymeneïa fratrem
Sole satum gelidi flebat ad amnis aquam:
Talibus illa modis, lacrimisque cadentibus orsa est,
Mæsta os, scissa comas, lumina fixa solo:
Stabam ego, dum stares, & te regnante, manebam:
Labere, sum tecum lapsa; cadis, cecidi.
Eheu quo cecinit, quove hic est ore locutus!
Illa mihi quis nunc aut canit, aut loquitur?
Exciderat mihi priscus honos: tu reddere priscum.
Hei mihi, tu moreris, priscus honos moritur.

Eheu,

Eheu, quod tecum calamis modulata placebam:
Eheu, quod modulor te ſine, nec placeo.
Plura dolor vetuit. Sed non minus æmula tandem
Graja ſuum querulo fudit ab ore melos.
Qualem queſta, ſui caſus memor, Attica vocem
Vere novo Geticis dat philomela jugis:
Talis erat Grajæ triſtiſque, & blanda viciſſim
Vox, linguæ interitum dum flet & illa ſuæ.
Quæ ſimul ac queſtæ, pronæ incubuere jacenti:
Oſculaque exſangui dat ſua quæque ſeni.
Et ſimul: Ara tibi *Romanæ eſto urna Minervæ:*
Hæc tibi Palladio convenit urna viro.
Nec mora: ſacrati ventum eſt ad limina templi;
Et data funereis turea dona focis.
Et dixere Vale, & requiem optavere perennem,
Et tumulo carmen compoſuere ſuum:
Conditur hoc tumulo doctorum fama virorum,
Muſarum nuper vita, modo interitus.
Adſenſere novem: Phœbus pater adnuit illis,
Fregit & auratam, qua cecinere, fidem.
Intonuere poli: Tiberi vagus Hadria fluctus
Miſcuit: o mirum! fecit & Arnus idem.
Fecit idem Alpheus, qua Graja prorſus ab ora
Lucidus in Siculas mergitur amnis aquas.
Intonuit rurſus lævum: clamoribus æther
Inſonuit: patula eſt urna reperta ſenis.
Raptaque in ætherias auras fugit umbra: cadaver
Conditur. ut licuit viſere, BEMBUS erat.

V.

AD LUDOVICUM DULCIUM.

(Hoc Elegidion ſcripſit Auctor admodum adoleſcens.)

DULCI, qui mulces æſtus, ventoſque furentes,
Aeſtuat Hadriaci quum magis unda maris:
Qui trahis ad dulces calamos ex æquore vaſto
Cæruleoſque deos, ſquamigerumque pecus:
Barbara corda domas qui arguto pectine, corda
Barbara, Sithonia frigidiora nive;
In Pholoen, DULCI, vertas miracula cannæ,
Et ſtipulæ vires experiare tuæ.
Sentiat illa meos ignes, incendia noſtra
Sentiat, alterna diſpereatque face.
Si tibi ab ingenti caſu ſervaris amicum,
Accedet titulis gloria magna tuis.
Ipſe tui interea memor, hic altaria pono
Ex viridi nuper cæſpite ſtructa tibi.
Hoſtia multa cadet, quæ pingues imbuat aras:
Exprimet & caſus parva tabella meos.
Arbuteis libris te curva falce notabo;
Ambiet & nomen verna corona tuum.
Te ripæ Larî, te concava ſaxa ſonabunt,
Alterniſque tumens te Pluviana canet.
Dii facite, ut votis ſuccedant omnia læta,
Ipſaque ſe facilem præſtet amica mihi.

VI.

VI.

DE M. ANTONIO FLAMINIO,

qui putabatur mortuus.

AD FRANCISCUM TAURELLUM.

TAURELLE, optime mi patrone, & idem
Olim in urbe ſodalium meorum
Prime, FLAMINIUS tuus, meuſque,
Quem cuncti modo, mortuum putantes,
Luxerunt juvenes, bonum ut parentem,
Luxeruntque ſenes, bonum ut ſodalem,
Vivit, atque valet, Deo favente;
Quem ſancte coluit, pieque ſemper.
Sic eſt. FLAMINIUM meum, tuumque
Viventem alloquor, audio loquentem
Illa nectare dulciora verba,
Dicentemque gravedini ſalutem,
Vitæ dicere quam antea parabat.
Verum, ne auxilio medentum, & arte,
Aut labore putes eum retentum
In vita. jam animus ſolutus arto
Nexu corporis incolebat aſtra,
Nil mortale videns, nihil caducum:
Sed nobis fuit ille reſtitutus
Votis & precibus mei Priuli.
Namque adferre ſolent Deo ſupremo
Vim vota, atque hominum preces piorum.

VII.

VII.

SUB IMAGINE ATHILAE.

QUid tot conſpiciens, viator, altum
Erecta ad tumulum tropæa, totque
Victorum exuvias ducum, urbiumque
Tot cadavera, totque de ſubactis
Triumphos populis, ſtupes anhelus?
Rex ille ATHILA, numinum flagellum;
Tu noſti reliqua; hic jacet. viator,
Cerne ut nunc etiam cinis ſuperbus
Spiret imperium, minas, furorem.
Hunc caſus niſi, narium ſoluta
Vena, dum thalamis novæque nuptæ
Indulget nimis, abſtuliſſet; orbis
Everſus, titulos, decuſque monſtro
Fatali cumularet, & tropæa.

VIII.

SUB IMAGINE FRIDERICI I. IMPERATORIS.

EXCISAE Italiæ cupiens penſare ruinas,
Vel ſaltem in pulchra quærere morte decus,
Aenobarbe, Aſiæ fines irrumpis, & hoſti
Eripis avectas relligionis opes.
Invidit cœptis Fortuna inimica ſecundis,
Nam dum te in nitido proluis amne, cadis.
Macte animis, ingens, Aſiæ digniſſime campis;
In quibus illuſtres tot cecidere viri.

Hinc

Hinc vatum calamos, & marmora, & æra fatigas:
Hinc merito claris adnumerare viris.

IX.

SUB IMAGINE ISABELLAE ARAGONIAE.

HAec quæ ſpectātum ora tenet ſuſpenſa, rapitque
Senſus, atque animam, & prope ſpirat picta tabella,
Docta animata manu, ſpeciem infelicis ELISAE,
Fortunamque, habitumque refert, animoſque viriles.
Aſpice, ut in vultu majeſtas regia avorum,
Et patris, & patrui, fratriſque reluceat. iſto
Vultu jura dabat populis, quum ſceptra teneret
Conjugis, & nati; Inſubriæ & tractaret habenas.
Hæc etiam infenſis ſuperis, adverſa ſuorum
Fata tulit, morientis avi quum lumina claudi
Vidit, & expulſum regno patruumque, patremque;
Et fratrem ereptum, quum jam cœpiſſet avitis
Sedibus, & ſceptro ſumma virtute potiri.
Quid memorem regno ſpoliatum fraude maritum,
Sublatumque dolis? aut cari funera nati?
Quis valet hæc ſiccis oculis audire? ſed illa
Non lacrimis urſit cineres, non queſtibus; altum
Sed tulit infracta, & preſſit virtute dolorem.
Cernis ut affectus vivos animata tabella
Exprimat in vultu? ut ſummo certamine pugnet
Cum virtute dolor? ſexus cum ingentibus auſis,
Atque

Atque animis? pulsi ut cedant sexusque, dolorque?
Fortunâ insignes aliquot fortasse vetustas
Jactabit regum matres, & regibus ortas:
Sed quæ agitata diu per tot discrimina rerum,
Per varios casus, rapidis jactata periclis,
Aequo animo infensæ Fortunæ exceperit ictus,
Nulla erit, antiqua, aut veniens quam conferat ætas
Fortunæ, fatis, animo infelicis ELISAE.

X.

SUB IMAGINE GEORGII FRAISPERGII.

QUIS te, GEORGI, magne ductor agminum
Quæ mittit altrix militum Germania,
Insanientem perculit quondam furor,
Tarpeja ut igne sis minatus culmina,
Urbemque totam perditurum Romuli:
Impiaque vincla (proh scelus!) paraveris,
Cervice queis traheretur ipse Pontifex?
Ecce ut repente stratus occidis levi
Morbo, priusquam mœnibus Quiritium
Castra admoveres: nempe sic visum deis,
Titanas olim qui superbos, & polo
Arma inferentes contuderunt fulmine.
Conatus iste nomini notam tuo
Quamvis inurat, Ducibus egregiis tamen,
Quos prisca jactant sæcla, vel præsentia,
Par esse consilio, manuque diceris.

XI.

XI.

DE ANTONIO LEVA.

QUUM semper vincas, totis licet artubus æger,
Consilio, non vi, vincere, LEVA, doces.

XII.

In fontem Plinianum, atque in ædes magnificentissimas a Comite Joanne Angussola ad eum fontem exstructas.

Adhuc ineditum.

ADVENA, qui in ripa Larî miracula cernis
Nunc abeuntis aquæ, nunc redeuntis aquæ:
Quod fons sit gelidus, quod vitro clarior unda,
Quod scateat gemmis, quod fluat, & refluat,
Naturæ hoc opus est. Mirari desine caussas,
Sed tibi sit splendor suspiciendus Heri.
Mirare excelsas rupes, montesque subactos,
Et domitos fluctus collibus oppositis:
Piscinam, umbrosum nemus, hortos, sæpta ferarum,
Et mira arte domum cautibus impositam.
JANUS ab Eridano ortum ducens, nomen ab angue,
Aere suo struxit commoda tanta tibi.

XIII.

De quadam veteri Inſcriptione ad C. Plinium Cæcilium pertinente.

Verſus a Vulpio adoleſcentulo, ſeu potius puero, conſcripti, & adhuc inediti.

INVIDA, CAECILIUM ut poſſis delere, vetuſtas,
Frangere conaris marmora, ſcripta, notas.
Sint exeſa licet, confractaque marmora, vivent
Te tamen invita nomina CAECILII.

HIE-

HIERONYMI VULPII NOVOCOMENSIS, JOANNIS ANTONII FRATRIS, *Cosmographi suo ævo excellentissimi,* EPIGRAMMATA NONNULLA.

I.

In Statuam Satyri, & Pueri.

BLANDITUR puero Satyrus vultuque, manuque:
Nolenti similis contrahit ora puer.
Quem non commorint, quāvis de marmore? fundit
Pæne preces Satyrus, pæne puer lacrimas.

II.

In Statuam Vertumni.

VERTITUR in lapidem, hoc si credis vivere numen:
Si lapidem esse putas, numina viva vides.
Unde hoc? VERTUMNUS latitat sub marmore, suetus
Lumina mutatis fallere imaginibus.

III.

In Statuam Adonidis.

QUum Cytherea procul Parium ſpectaret ADONIM,
Accurrens tales fudit ab ore ſonos:
Quis deploratum nobis te reddit, ADONI?
Quæve tibi lucem fata dedere novam?
Dixit, & ad caros amplexus læta cucurrit,
Figeret ut niveis oſcula preſſa genis.
Aſt aprum aſpiciens, nova vulnera dente minantem,
Semianimis trepido concidit icta metu.
Vivere quis neget hos lapides? ſi incendit ADONIS
Corda deæ forma; vulnere terret aper.

IIII.

Sub imagine Joannis Jacobi Trivultii.

SUNT tumuli, JACOBE, tui, certamina, captæ
Urbes, captivi, regna, tropæa, duces.
Hos tumulos tibi tu propria virtute paraſti;
Nos tibi pro titulis carmina bina damus:
Vicerat hic hoſtes animis, at nomine mortem
Vicit: & invictus vixit, & interiit.

JOAN-

JOANNES MATTHAEUS TOSCANUS

Pepli Italiæ Libro III.

HIERONYMUS VULPIUS.

EXIGUIS vastum tabulis includere mundum
Gnarus, & ante oculos ponere utrumque polum,
VULPIUS *Aonio novit quoque vertice Musas*
Deductas, Larî sistere ad antra lacus.
Cui fugit angustis conclusus finibus orbis,
Hujus grande solum vix capit omne decus.

Novocomensis VULPIUS *ætatis nostræ Cosmographos longo post se spatio reliquit. Ejusdem Epigrammata acumen illud summum, a quo animam accipiunt, non sine candore obtinent. Hujusmodi sunt pauca illa quæ inter Carmina Illustrium Poetarum Italorum publicavimus.*

FRANCISCUS MARIUS MOLSA

DE HIERONYMI VULPII

Cosmographia, ad Carolum V. Imperatorem.

VICTOR Alexander, sumtis dum fulminat armis,
Angusto gemuit se nimis orbe premi.
Hoc tu quam melius! cujus jam sceptra veretur,
Hic radii quidquid VULPIUS *ambit ope.*

FINIS.

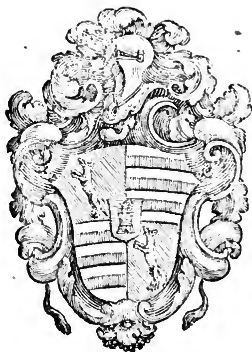
NOI RIFORMATORI
dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di revisione, ed approvazione del P. F. Tommaso Maria Gennari Inquisitore, nel Libro intitolato: *Joannis Antonii Vulpii Carminum Libri tres* ec. non esser cosa alcuna contra la Santa Fede Cattolica, e parimente, per attestato del Segretario Nostro, niente contra Principi, e buoni costumi; concediamo Licenza a *Giuseppe Comino* Stampatore in Padova, che possa essere stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 31. Marzo 1724.

(Gio: Francesco Morosini Cav. Rif.
(Alvise Pisani Cav. Proc. Rif.
(Gio: Pietro Pasqualigo Rif.

Agostino Gadaldini Segretario.

PATAVII. CIↃIↃCCXXV.

EXCUDEBAT JOSEPHUS COMINUS.

